

USTBK'2026

I. ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ

*1st International Congress
on Health and Medical Sciences*

ÖZET METİN BİLDİRİ KİTABI
ABSTRACT PROCEEDINGS BOOK

7-9 Mayıs 2026

Bitlis, Türkiye

ISBN: 978-605-74216-9-2

USTBK'2026

I. ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ

ÖZET METİN BİLDİRİ KİTABI

1st International Congress on Health and Medical Sciences

Abstract Proceedings Book

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ

Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ

Dr. Öğr. Üyesi Nurten Ebru ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Hatice TETİK METİN

Ar. Gör. Yakup DİLBİLİR

Ar. Gör. Emrah DURSUN

YAYIN BİLGİLERİ

Yayın Türü	Elektronik Yayın
Yayın Yılı	2026
Yayın Yeri	Bitlis, Türkiye
Düzenleyen Kurum	Bitlis Eren Üniversitesi
ISBN	978-605-74216-9-2

TELİF VE SORUMLULUK BİLDİRİMİ

Bu kitap, 7–9 Mayıs 2026 tarihlerinde düzenlenen I. Uluslararası Sağlık ve Tıp Bilimleri Kongresi kapsamında sunulan bildirilerin özet metinlerini içermektedir.

Kitapta yer alan bildirilerin bilimsel, etik ve hukuki sorumluluğu bildiri yazarlarına aittir. Bildirilerde yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarların kendi görüşleri olup editörlerin, kongre düzenleme kurulunun ve Bitlis Eren Üniversitesinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Bu eserin yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilmek koşuluyla bilimsel amaçlarla alıntı yapılabilir. Eserin tamamı veya herhangi bir bölümü, ilgili hak sahiplerinin izni olmaksızın ticari amaçlarla çoğaltılamaz, yayımlanamaz veya dağıtılamaz.

7–9 Mayıs 2026 • Bitlis, Türkiye

ISBN 978-605-74216-9-2

ÖNSÖZ

Sayın Katılımcılar, Değerli Meslektaşlarımız,

Bilimsel bilgi, birikim ve deneyimin paylaşılması, disiplinlerarası iş birliklerinin geliştirilmesi ve sağlık alanındaki güncel sorunlara çözüm önerileri sunulması amacıyla düzenlenen **I. Uluslararası Sağlık ve Tıp Bilimleri Kongresi (USTBK'2026)**'i duyurmaktan büyük bir onur ve mutluluk duymaktayız.

Kongremiz, alanında uzman akademisyenleri, araştırmacıları ve sağlık profesyonellerini bir araya getirerek bilimsel çalışmaların paylaşılmasına, yeni fikirlerin ortaya çıkmasına ve uluslararası ölçekte kalıcı iş birliklerinin kurulmasına zemin hazırlayacaktır. Sunulacak bildiriler, sözlü ve poster sunumları, paneller ve davetli konuşmacılar aracılığıyla sağlık ve tıp bilimlerinin farklı alanlarına dair güncel yaklaşımlar ele alınacak, geleceğe yönelik çözüm önerileri tartışılacaktır. Uluslararası katılımın da sağlanacağı bu etkinliğin, yalnızca bilimsel katkılarla sınırlı kalmayıp aynı zamanda katılımcılar arasında kalıcı akademik ve sosyal bağların kurulmasına da vesile olacağına inanıyoruz.

Kongremiz, İstanbul Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi paydaşlığında gerçekleştirilecek olup; sağlık bilimleri, tıp, hemşirelik, eczacılık, beslenme, fizyoterapi, psikoloji ve ilgili tüm alanlardan akademisyenleri, araştırmacıları, sağlık profesyonellerini ve öğrencileri bir araya getirmeyi hedeflemektedir. Bu sayede, disiplinler arası etkileşimin artırılması, bilimsel çalışmaların paylaşılması ve sağlık hizmetlerinde yeni yaklaşımların tartışılması için verimli bir platform oluşturulacaktır.

Bu anlamlı etkinlik yalnızca bilimsel katkılarla sınırlı kalmayacak, aynı zamanda katılımcılar arasında kalıcı dostlukların ve güçlü akademik ağların oluşmasına da vesile olacaktır. Sizlerin değerli katılımı ve katkılarıyla kongremizin daha da zenginleşeceğine yürekten inanıyoruz.

Siz değerli bilim insanlarını, araştırmacıları ve sağlık profesyonellerini, bilgi ve deneyimlerinizi bizlerle paylaşmak ve bu bilimsel şölenin bir parçası olmak üzere **USTBK'2026**'e davet etmekten büyük mutluluk duyar bu bilimsel buluşmaya güç katmanızı temenni ederiz. Katkılarınızla zenginleşecek kongremizde sizleri aramızda görmekten onur duyacağımızı özellikle belirtmek isteriz.

Saygılarımızla,

Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ

Kongre Başkanı

I. Uluslararası Sağlık ve Tıp Bilimleri Kongresi (USTBK'2026)

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

DÜZENLEME KURULU/ ORGANIZATION COMMITTEE

Kongre Onursal Başkanları/Honorary Presidents of the Congress

Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ

Bitlis Eren Üniversitesi Rektörü/Bitlis Eren University Rector

Prof. Dr. Osman Bülent ZÜLFİKAR

İstanbul Üniversitesi Rektörü / İstanbul University Rector

Prof. Dr. Nuri AYDIN

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Rektörü/ İstanbul Cerrahpaşa University Rector

Prof. Dr. Yusuf YILMAZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörü/ Recep Tayyip Erdoğan University Rector

Prof. Dr. Ahmet HACİMÜFTÜOĞLU

Atatürk Üniversitesi Rektörü/ Atatürk University Rector

Kongre Başkanı

Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı

1st ULUSLARARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Düzenleme Kurulu Başkanları

Doç. Dr. Şaban ERGENE

Bitlis İl Sağlık Müdürü

Doç. Dr. Deniz AŞKIN

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürü

Kongre Koordinatörleri

Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekan Yardımcısı

Dr. Öğr. Üyesi Nurten Ebru ÖZDEMİR

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Hatice TETİK METİN

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Ayhan YILMAZ

Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ

Doç. Dr. Şaban ERGENE

Doç. Dr. Deniz AŞKIN

Doç. Dr. Tülay ÇEVİK SALDIRAN

Doç. Dr. Erkan DİKİCİ

Doç. Dr. Serhat TEK

Doç. Dr. Hale UYAR HAZAR

Doç. Dr. Cihan ÖNEN

Doç. Dr. Erhan ONAT

Doç. Dr. Ömer DURSUN

Doç. Dr. Hatice ÖNTÜRK AKYÜZ

Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ

Dr. Öğr. Üyesi Elif AKYİĞİT ALBAYRAK

Dr. Öğr. Üyesi Nurten Ebru ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Hatice TETİK METİN

Dr. Öğr. Üyesi Bahar ALTUNOK

Dr. Öğr. Üyesi Ali GÜZEL

Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin OKUTAN

Dr. Öğr. Üyesi Fatma SÖYLEMEZ

Dr. Öğr. Üyesi Sultan ÖZKAN ŞAT

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ AKSOY KENDİLCİ

Dr. Öğr. Üyesi Ozan KAHRAMAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Başak DÜZEL

Dr. Öğr. Üyesi Hilal TOKLU BALOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih ÖKTEN

Dr. Öğr. Üyesi Merve TUNÇDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ARSLAN

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Dr. Öğr. Üyesi Sonay GÜRÜHAN
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Seda OĞUR
Dr. Öğr. Üyesi Mücahide ÖNER
Dr. Öğr. Üyesi Sıla UZKUL
Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan ÇOBANOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Erhan DİNCER
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KILIÇ
Dr. Öğr. Üyesi Rabia ÇELİKEL
Arş. Gör. Dr. Abdurrahman TANHAN
Arş. Gör. Dr. Hacer YALÇIMİN ÖCAL
Öğr. Gör. Dr. Esra İLDENİZ ÖZALP
Öğr. Gör. Ayçin ÇİFTÇİ
Öğr. Gör. Yakup Enes ÇAM
Öğr. Gör. Rozerin BALCI
Öğr. Gör. Serap OKDAYAN
Öğr. Gör. Muhammed Emir AKYOL
Öğr. Gör. Mustafa ÇILGI
Öğr. Gör. Bilal VURAL
Öğr. Gör. Esra KINAY GÜNDOĞDU
Öğr. Gör. Meliha ŞEN
Öğr. Gör. Selma DİLMEN KALI
Öğr. Gör. Veysi TÖR
Öğr. Gör. Emrah SALĞIN
Öğr. Gör. Mustafa NURSOY
Öğr. Gör. Hakan TUZCU
Öğr. Gör. Sibel UYSAL
Öğr. Gör. Ferdi ÖZTÜRK
Öğr. Gör. Hüseyin BEKTAŞ
Öğr. Gör. Kubilay BOZKAN

1st ULUSLARARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Öğr. Gör. Muhammed Furkan PESEN

Öğr. Gör. Erdoğan YAKIT

Öğr. Gör. Hasret TOPALI

Öğr. Gör. Recep YETİŞ

Öğr. Gör. Sıdkı KÜÇÜKKAYA

Öğr. Gör. Ali HAMURCU

Öğr. Gör. Ahmet ÖZKAN

Arş. Gör. Ayşegül ŞAHİN ÇELEBİ

Arş. Gör. Emrah DURSUN

Arş. Gör. Esra Nur TUNÇ

Arş. Gör. Şeyma Şehadet TAŞDEMİR

Arş. Gör. Şüheda KÜÇÜKKAYA

Arş. Gör. Yakup DİLBİLİR

Fakülte Sekreteri Fehim DÜZCE

SBMYO Sekreteri Abdulhalim KAYA

Sekreteryaya

Arş. Gör. Dr. Abdurrahman TANHAN

Arş. Gör. Dr. Hacer YALÇIMİN ÖCAL

Arş. Gör. Ayşegül ŞAHİN ÇELEBİ

Arş. Gör. Emrah DURSUN

Arş. Gör. Esra Nur TUNÇ

Arş. Gör. Şeyma Şehadet TAŞDEMİR

Arş. Gör. Şüheda KÜÇÜKKAYA

Arş. Gör. Yakup DİLBİLİR

Uluslararası Sekreteryaya

Öğr. Gör. Ahmet ÖZKAN

Öğr. Gör. Ali HAMURCU

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

BİLİM KURULU (YABANCI ÜNİVERSİTE BİLİM İNSANLARI)

Prof. Dr. Laura Diaconu (Maxim) Alexandru Ioan Cuza”University of Iasi, Romania

Prof. Dr. R. Devi Sree Sastha Pharmacy College, Tamil Nadu, India.

Prof. Dr. Chi-Chang Chang School of Medical Informatics, Chung-Shan Medical University, Taiwan,

PhD Prof. Motasem Hamdan Health Policy& Management Faculty of Public Health Al-Quds University,
Jerusalem

Sándor Földvári University of Debrecen, Faculty of Humanities, Debrecen, Hungary

Assoc. Prof. Dr. Halimatus Sakdiah Minhat Faculty of Medicine and Health Sciences Universiti Putra Malaysia,
MALEZYA

Assistant Prof. Dr. Muhammad Faisal Allama Iqbal Open University Pakistan

Assistant Prof. Dr. Mohsen Khosravi, Birjand university of medical sciences, Birjand, Iran

Dr. Neada Hysenaj Faculty of Dental Medicine, University of Medicine, Tirana Albania

PhD Hilola Shoyzakova Gulistan State University, Gulistan, Uzbekistan

PhD Petronela Daniela Feraru National College Iași & “Ion Neculce” High School Târgu Frumos, Romania

Shahzaib Rehman Kohat University of Science and Technology Pakhtunkhwa, Pakistan

Major Gheorghe Giurgiu, Deniplant-Aide Sante Medical Center, Bucharest,

Prof Dr Med Manole Cojocaru Romania Titu Maiorescu University, Bucharest, Romania

BİLİM- HAKEM KURULU (TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTE BİLİM İNSANLARI)

Prof. Dr. Ahmet ŞEN Sağlık Bilimleri Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Mintaze KEREM GÜNEL Hacettepe Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Nevin ŞANLIER Ankara Medipol Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Neslişah RAKICIOĞLU Hacettepe Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Fatma NİŞANCI KILINÇ Kırıkkale Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Nermin OLGUN Hasan KALYONCU Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Nurhan EREN İstanbul Üniversitesi/Türkiye

Prof. Dr. Burcu TALU İnönü Üniversitesi/ Türkiye

Prof. Dr.Fatma Elif ERGİN Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Türkiye

Prof. Dr. Koray KÖKSAL Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi/ Türkiye

Prof. Dr. Sevgi ÖZSOY Adnan Menderes Üniversitesi/ Türkiye

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BITLİS/TÜRKİYE

- Prof. Dr. Nezahat AKPOLAT Dicle Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Yusuf ALAN Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Ayşe Dilek ÖZŞAHİN KİREÇCİ Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Birol BAŞER Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Kesran AKIN Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Mehmet AKYÜZ Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Murat KÜRŞAT Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Fatih Çağlar ÇELİKEZEN Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Sultan ŞAHİN BAL Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Fatih Ahmet ÇELİK Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Yadigar GÜLSEVEN SIDIR Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. İsa SIDIR Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Murat AYGÜN Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Gökçe CEREV Kocaeli Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Doğa Başar SARIİPEK Kocaeli Üniversitesi/ Türkiye
- Prof. Dr. Sema GÜRGÖZE Dicle Üniversitesi/Türkiye
- Prof. Dr. Mehmet Hanifi DURAK Dicle Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Özgül ÖZTÜRK Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Emine ATICI İstanbul Okan Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Kıvanç DELİOĞLU Hacettepe Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Seval KUTLUTÜRK İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Neslihan ÖNER Erciyes Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Çiğdem BOZKIR İnönü Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Ebru AKKEMİK Siirt Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Edip KAYA Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/ Türkiye
- Doç. Dr. Umut YANARDAĞ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Nursel ALP DAL Munzur Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Engin YILMAZ Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Kamuran SARAÇ Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
- Doç. Dr. Çiğdem ÖZER Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

- Doç. Dr. Hümeysra NERGİZ UYAR Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Ezman KARABULUT Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Halime KAYAKÖKÜ Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Zehra Nur KULUÖZTÜRK Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Şule KARATEPE ÇELİK Bitlis Eren Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Meral ÖZTÜRK Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Türkiye
Doç. Dr. Mehmet KIRLIOĞLU Karabük Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Tahir Emre GENCER Anadolu Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ KTO Karatay Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Ozan SELÇUK Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Zerrin ÇİĞDEM İstanbul Topkapı Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Melike YAVAŞ ÇELİK Gaziantep Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Hatice Merve İMİR Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Keziban Büşra KAYNAK EKİCİ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Erhan ALABAY İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Oğuz EMRE İnönü Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. İrem PAMUK İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. ÖZGÜL ÖZTÜRK Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi / Türkiye
Doç. Dr. EMİNE ATICI İstanbul Okan Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. SEVAL KUTLUTÜRK YIKILMAZ İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. GÜLŞAH BARĞI İzmir Demokrasi Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Pınar AKSOY Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Neslihan ÖNER Erciyes Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Feride YİĞİT İstanbul Topkapı Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Ayşe ÖZGÜVEN Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Hikmet BİLİR Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Hatice KARA GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü/Türkiye
Doç. Dr. Uğur DEMİR Harran Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Mustafa TEKPINAR Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

- Doç. Dr. Sinan ASLAN Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Dilek SOYLU Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
Doç. Dr. Osman KÜÇÜKKELEPÇE Sağlık Bilimleri Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AYTEKİN Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ÜNAL Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ozan K. BEKMEZCİ Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Reşit ÖZMENTEŞ Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Hanifi DEMİR Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Muhittin KAYA Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz GÜRBÜZ Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Burak SAYAR Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ŞAHİN Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İlhan SABANCILAR Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Leyla GAZİGİL Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nuray YAVUZKANAT Bitlis Eren Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Saliha YURTÇİÇEK EREN Muş Alpaslan Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gülsen SIRTBAŞ IŞIK Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Merve SARIİPEK Ordu Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Cemil ÖZAL Hacettepe Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Doğan PORSNOK Bingöl Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sefa ÜNEŞ Bingöl Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim BİLİR Hasan KALYONCU Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Remziye CİCİ Hitit Üniversitesi/Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Filiz SOLMAZ Harran Üniversitesi/ İstanbul
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SEVEN Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Emel GÜÇLÜ CİHAN Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Hakan AVAN Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Abdurrezzak GÜLTEKİN Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gülnaz KIZILKAYA TOKAT Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi/ Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mesut YILMAZ Muş Alpaslan Üniversitesi/Türkiye

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

- Dr. Öğr. Üyesi Aysel DOĞAN Toros Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖZDEMİR Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Diclehan ORAL Dicle Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Mahir BİNİCİ Dicle Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Nazmiye EKİNCİ Kafkas Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Kübra EKE Kafkas Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Enes KAYA Kafkas Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi İlyas YÜCEL Dicle Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk ÖZDEMİR Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin DOĞAN Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ Adıyaman Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Sezer AVCI Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi EMEL METE İstanbul Medeniyet Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi EMRE ŞENOCAK Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi DOĞAN PORSNOK Bingöl Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Şerivan DEMİRTAŞ Şırnak Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi ÖZGE ÇANKAYA Sağlık Bilimleri Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gül CAN Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğretim Üyesi Şengül AKINCI Kırıkkale Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Hurşide Kübra ÖZKAN KUNDURACI Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Nursel BEKTAŞ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Sibel ÖZTÜRK Atatürk Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÇETİN Atatürk Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Yağmur DEMİREL ÖZBEK Recep Tayyip Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat TUGRA ÖZER Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/ Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DEGE Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/ Türkiye

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

PROGRAM

OPENING/AÇILIŞ 07 MAYIS 2026 PERŞEMBE	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
09:15-09:45	Welcome and Registration / Karşılama ve Kayıt
10:00-11.15	Opening Speeches /Açılış Konuşmaları
Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ Kongre Başkanı	
Doç. Dr. Şaban ERGENE Bitlis İl Sağlık Müdürü	
Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ Onursal Başkan	
Nesrullah TANĞLAY Bitlis Belediye Başkanı	
Ahmet KARAKAYA Bitlis Valisi	
Ziya Eren Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Gösterisi	
Bitlis Eren Üniversitesi Tanıtım Videosu	

OPENING PANEL / AÇILIŞ PANELİ 07 MAYIS 2026 PERŞEMBE	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
TIP FAKÜLTELERİ VE AFİLİASYON	
11:15 12:00	Prof. Dr. Kemalettin AYDIN Sağlık Bilimleri Üniversitesi Rektörü
12.00 13.00	Lunch Break / Öğle Yemeği Arası

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

OPENING PANEL / AÇILIŞ PANELİ 07 MAYIS 2026 PERŞEMBE	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
Moderatör: Prof. Dr. Ayşe Dilek ÖZŞAHİN KİREÇÇİ	
13:00 14:00	Prof. Dr. Nezih MÜFTÜGİL Koruyucu Hemkimlikte Gıda Güvenliği
	Prof. Dr. Fatma NİŞANCI KILINÇ Obezite Tedavisinde Ketojenik Diyetlerin Yeri
	Prof. Dr. Selçuk KILIÇ Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Önemli Halk Sağlığı Sorunu: Gıda ve Kene Kaynaklı Enfeksiyonlar
14:00 14:10	Break / Mola

OPENING PANEL / AÇILIŞ PANELİ 07 MAYIS 2026 PERŞEMBE	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
Moderatör: Doç. Dr. Tülay ÇEVİK SALDIRAN	
14:10 15:10	Prof. Dr. Esra PEHLİVAN Göğüs Cerrahisinde Preoperatif Pulmoner Rehabilitasyon
	Prof. Dr. Gamze EKİCİ ÇAĞLAR İnme'de Dans ve Hareket Terapisi
	Prof. Dr. Mehtap SÖNMEZ (ONLINE) Sağlıkta Dijital Dönüşüm
15:10 15:20	Break / Mola

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

OPENING PANEL / AÇILIŞ PANELİ 07 MAYIS 2026 PERŞEMBE	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
Moderatör: Doç. Dr. Deniz AŞKIN	
15:20 16:40	Prof. Dr. Gökçe CEREV Sağlık Çalışanlarının Mesleki Yaşamında Yaşanan Sorunlar ve Müdahale Stratejileri
	Doç. Dr. Ahmed Galip HALİDİ Paraziter Hastalıkların Teşhisinde Yapay Zekânın Kullanımı
	Doç. Dr. Burcu KÜÇÜKKAYA Kadın Sağlığında Üretken Yapay Zekâ ve Giyilebilir Teknolojiler
	PhD Zahide PEKER Türkiye’de Beşeri Sermaye Kaybı: Sağlık Çalışanlarının Beyin Göçü
16:40 16:50	Break / Mola

OPENING PANEL / AÇILIŞ PANELİ 07 MAYIS 2026 PERŞEMBE	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
Moderatör: Doç. Dr. Hale UYAR HAZAR	
16:50 18:10	Prof. Dr. Hafize ÖZTÜRK CAN Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde Doğum Sonu Bakım Öncelikleri ve Geleceği
	Prof. Dr. Mağfiret KAŞIKÇI Hasta Güvenliğinin Görünmeyen Belirleyicisi: Hemşire İyi Oluşu
	Doç. Dr. Nursel ALP DAL Ebeliğin Gücü: Kritik Düşünme
	Prof. Dr. Esra AKIN (ONLINE) 21. yy Hemşireliğe Etik Dokunuş
18:30	Dinner/Akşam Yemeği

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Merkezi Konferans Hall / Merkezi Konferans Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fatih Çağlar ÇELİKEZEN			
09:00 10:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	84	Prof. Dr. Murat KÜRŞAT Prof. Dr. İrfan EMRE	Diyabet Tedavisinde Kullanılan Tıbbi Bitkiler: Bir Bibliyometrik Analiz
	85	Prof. Dr. Murat KÜRŞAT Prof. Dr. İrfan EMRE	Akciğer Kanseri Tedavisinde Kullanılan Tıbbi Bitkiler: Bir Bibliyometrik Analiz
	133	Prof. Dr. Sultan ŞAHİN BAL Aydın IŞIKLI	Rahova Kampusunda Mevsimsel Çevresel Gama Ölçümü
	149	Mahmut YAVUZ Prof. Dr. Fatih Çağlar ÇELİKEZEN Dr. Mehmet FIRAT Doç. Dr. Zehra BAŞ Prof. Dr. Vedat TÜRKOĞLU	Alıç (Crataegus orientalis) Bitkisinin Anjiyotensin Dönüştürücü Enzim Üzerine İnhibisyon Etkisinin Araştırılması ve İn Silico Çalışmalar
10.301 0.45	Break / Mola		

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Prof. Dr. Fuat Sezgin Hall/ Prof. Dr. Fuat Sezgin Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hayriye Esra AKYÜZ			
09:00 10:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	19	Nil KINCAL Dr. Öğr. Üyesi İhsan KUTLU Prof. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN Doç. Dr. Erkan DİKİCİ	Kadına Yönelik Şiddet Tutumunda Namus Temelli İnançların Rolü: Biyo-Sosyo-Kültürel Ve Bölgesel Bağlamda Karşılaştırmalı Tutum Analizi
	41	Gülcan BULUT Dr. Öğr. Üyesi N. Ebru ÖZDEMİR	Kronik Hastalığa Sahip Bireylerde Psikososyal Uyum Süreci Ve Sosyal Hizmet Müdahaleleri
	116	Doç. Dr. Serhat TEK Nazlıcan AY	Sosyal Hizmetin Değer Sacayağından Bir Vaka İncelemesi: Gabriel Fernandez'i Kim Öldürdü?
	25	Doç. Dr. Hayriye Esra AKYÜZ	Sağlık Sigortası Maliyetlerinin Yapay Zekâ Tabanlı Regresyon Ve Topluluk Yöntemleri İle Tahmini
10.30 10.45	Break / Mola		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: İbni Haldun Hall / İbni Haldun Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ			
09:00 10:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	5	Öğr. Gör. Dr. Esra İLDENİZ ÖZALP Dr. Öğr. Üyesi İlyas YÜCEL	Cytogenetic And Prenatal Evaluation Of Complex Chromosomal Rearrangements İn Recurrent Pregnancy Losses
	60	Dr. Filiz YILMAZ ALADAĞ	Gebelikte Sessiz Risk: Subklinik Enflamasyon ve Hemşirelik Yaklaşımı
	61	Esra SEZER Doç. Dr. Ayşenur TURAN TERCAN	Gebelikte Egzersizin Anne ve Fetüs Sağlığı Üzerine Etkisi: Geleneksel Derleme
	69	Uzm. Dr. Maşallah ZORLU Doç. Dr. Hale UYAR HAZAR	Gebelikte Over Torsiyonu, Tedavi ve Bakım: Olgu Sunumu
	96	Muhammed Faik GÜNDOĞDU Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Gebelerde Siberkondri Ve Sağlık Kaygısı Arasındaki İlişkinin Literatür Işığında Değerlendirilmesi
	100	Ceren KUCAK Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Perinatolojide Tele-Tıp Uygulamaları: Riskli Gebelik Takibinde Yeni Yaklaşımlar
	164	Öğr. Gör. Rozerin BALCI Uzman Ebe Neslihan ATLI Prof. Dr. Hava ÖZKAN	Gestasyonel Diyabetli Gebelerde Diyafragmatik Solunum Egzersizlerinin Yorgunluk Ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi
	163	Öğr. Gör. Rozerin BALCI Uzman Ebe Neslihan ATLI Prof. Dr. Hava ÖZKAN	Sezaryen Sonrası Progresif Gevşeme Egzersizlerinin Ağrı, Anksiyete Ve Fizyolojik Parametreler Üzerine Etkisi
10.30 10.45	Break / Mola		

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Beş Minare Hall / Beş Minare Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Muhittin KAYA			
09:00 10:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	78	Doç. Dr. Hatice KARA Doç. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ	Yeraltı Sularında Nitrat Kirliliği Ve Olası Halk Sağlığı Riskleri: Örnek Bir Analiz
	40	Ebru DEDE AKAY Doç. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ	İklimsel Süreçlerin Afet Dinamikleri Üzerine Etkileri: Temel Mekanizmalar, Jeolojik Analiz Ve Tarihsel Tekerrür
	26	Yağmur ÖTÜN Ahmet Regaib OĞUZ	Gökkuşağı Alabalığında (Oncorhynchus Mykiss) Bisfenol A'nın Karaciğer Üzerindeki Toksik Etkilerine Karşı Propolisinin Koruyucu Etkisi
	73	Ayşe YEŞİLBAS Ahmet Regaib OĞUZ	Değişen Fizyolojik ve Eksojen Faktörlerin Van Balığı (Alburnus Tarichii)' nin Hematopoetik Aktivitesi ve Hematolojik Değişimi Üzerine Etkisi
	16	Dr. Öğr. Üyesi Reşit ÖZMENTEŞ	Nadir Toprak Katkılı Hidroksiapatit NanoMateryallerin Biyomedikal Uygulamaları: Optik Özellikler ve Güncel Gelişmeler
	114	Dr. Öğr. Üyesi Leyla GAZİGİL	Tıbbi Atıkların Uygun Şekilde Bertaraf Edilmemesinin Oluşturabileceği Sağlık Ve Çevresel Risklerin Değerlendirmesi
10.30 10.45	Break / Mola		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BITLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM			
08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Feyzullah Ensari Hall/ Feyzullah Ensari Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hanifi DEMİR			
09:00 10:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	20	Dr. Öğr. Üyesi Hanifi DEMİR Dr. Öğr. Üyesi Ali GÜZEL	Sağlık Kurumlarında Şiddet Vakalarının Bölgesel Analizi: Doğu Ve Güneydoğu Anadolu Yansımaları
	22	Dr. Öğr. Üyesi Hanifi DEMİR Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ	Optisyenlerin Kamusal İstihdamında Arz-Talep Dengesizliği ve Gelecek Vadeden Fırsatlar
	97	Gizem ÖZKOL Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Kadın Sağlığında Yapay Zeka Uygulamaları Ve Hemşirelik Bakımına Yansımaları
	98	Elife Busenur AKYÜZ Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Üreme Tıbbında Yapay Zeka: İn Vitro Fertilizasyon Tedavisinde Yapay Zekanın Rolü
	95	İlayda DÜŞME Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Jinekolojik Kanserlerin Erken Tanısında Yapay Zekâ Uygulamaları: Literatür İncelemesi
	81	Öğr. Gör. Selma Dilmen KALI	Yapay Zekâ Çağında Hemşirelik Uygulamalarının Dönüşümü
10.30 10.45	Break / Mola		

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM			
08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: İdris-i Bitlis Hall / İdris-i Bitlis Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi İlhan SABANCILAR			
09:00 10:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	8	Doç. Dr. Erdal ÖĞÜN, Prof. Dr. İbrahim KOÇ, Dr. Öğr. Üyesi İlhan SABANCILAR, Prof. Dr. İnanç ÖZGEN, Doç. Dr. Ercan AYDOĞMUŞ, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CERİTOĞLU,	Tarımsal Artık Kaynaklı Piroлиз Sıvılarının Tıbbi Öneme Sahip Bazı Bakteriler Üzerindeki Antimikrobiyal Potansiyeli
	9	Dr. Öğr. Üyesi İlhan SABANCILAR, Prof. Dr. İbrahim KOÇ, Doç. Dr. Erdal ÖĞÜN, Doç. Dr. Hale UYAR HAZAR, Doç. Dr. Ercan AYDOĞMUŞ Prof. Dr. İnanç ÖZGEN, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CERİTOĞLU, Prof. Dr. Fatih ÇİÇİ; YL Öğrencisi Seçkin KAYA, Prof. Dr. Yusuf DOĞAN Prof. Dr. Ayten NAMLI	Badem Kabukları, Antep Fıstığı Kabukları Ve Zeytin Çekirdeklerinden Üretilen Piroлиз Sıvılarının Kansere Önleyici Potansiyeli
	17	Uzman Diyetisyen Nursema OLAM Dr. Öğr. Üyesi Esmâ AKSOY KENDİLCİ	Sağlık Lisesi Öğrencilerinde Gıda Korkusu ve Fonksiyonel Gıdalar Arasındaki İlişki
	27	Dr. Öğr. Üyesi Barış ÖTÜN	Atıksularda Endokrin Bozucu Kimyasallar
10.30 10.45	Break / Mola		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

SECOND SESSION / İKİNCİ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Merkezi Konferans Hall / Merkezi Konferans Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Prof. Dr. Doğa Başar SARIİPEK			
10:45 12:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	67	Öğr. Gör. Veysi TÖR	Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (Getat) Uygulamalarında Hemşireliğin Yeri: Mevcut Durum Ve Gelecek Perspektifleri
	150	Uzm. Dr. Tuğba ÖZTÜRK UZUN	Modern Tıbbın Kadim Mirası: Dünya ve Türkiye Ekseninde Bitlis İli GETAT Uygulamaları
	113	Sevgi AÇIKBAŞ Doç. Dr. Ayşenur TURAN TERCAN	Gebelerde Doğum Korkusunun (Tokofobi) Doğum Sürecine Etkisi: Geleneksel Derleme
	152	Dr. Öğr. Üyesi Özcan ÖZDEMİR	Hafif Bilişsel Bozukluğu olan Yaşlılarda Sanat Terapisinin Depresyon ve Kaygı Üzerindeki Etkisi: Sistematik Bir İnceleme
	162	Prof. Dr. Doğa Başar SARIİPEK	Platform Ekonomisinde Sosyal Koruma: Refah Devleti Yeni Bir Sigorta Rejimi Kurabilir mi?
12.00 13.00	Lunch Break / Öğle Yemeği Arası		

SECOND SESSION / İKİNCİ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Prof. Dr. Fuat Sezgin Hall/ Prof. Dr. Fuat Sezgin Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hatice ÖNTÜRK AKYÜZ			
10:45 12:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	12	Öğr. Gör. Ebru SOLMAZ Emine Serap ÇAĞAN Gülnaz AKBAŞ Esma Nur AYKUT	Üniversite Öğrencilerinde Trans Bireylere Yönelik Tutumlar: Kesitsel Bir Çalışma
	72	Öğr. Gör. Ebru SOLMAZ Esma Nur AYKUT Gülnaz AKBAŞ	Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığının Kadın Sağlığı Bakımına Etkisi: Güncel Kanıtların İncelenmesi
	34	Öğr. Gör. Mustafa NURSOY	Bütüncül Sağlık Paradigmasında Sağlık Mesleği Olarak Sosyal Çalışma: İşlevsel, Tarihsel ve Hukuki Temeller
	57	Dr. Mehmet DURGUN Doç. Dr. Hatice ÖNTÜRK AKYÜZ Doç. Dr. Sevil ALKAN	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi Sırasında Sigara İçmeye İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışları
	105	Hülya OSMANOĞLU Levent KARTAL Selin MUTLU Nisanur YÜCEL Meliha MÜLAYİM Rukiye BAŞGELEN	İşitme Cihazı Kullanan Ve Kullanmayan İşitme Kayıplı Bireylerin Öz Duyarlılık Ve Kaygı Düzeylerinin Normal İşitenlerle Karşılaştırılması
12.00 13.00	Lunch Break / Öğle Yemeği Arası		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BITLİS/TÜRKİYE

SECOND SESSION / İKİNCİ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: İbni Haldun Hall / İbni Haldun Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin OKUTAN			
10:45 12:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	30	Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin OKUTAN Sibel AKTAŞ Esmer SEYHAN Aslı ERGÜL	Üretero-Renoskopi Cerrahisi Sonrası Hastalarda Komedi Terapi Uygulamasının Ağrı Ve Kaygı Düzeyine Etkisinin Belirlenmesi
	31	Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin OKUTAN Ağın ÖĞLÜ Pınar SAKİN	Acil Servise Başvuran Hastaların Yakınlarında Aromaterapinin Kaygı Düzeyleri Üzerindeki Etkisi
	32	Doç. Dr. Cihan ÖNEN Songül ÖZER Haldun BULUT	Üniversite Öğrencilerinde Bahis Davranışının Algılanan Stres, Benlik Saygısı Ve Gelir Düzeyi Açısından İncelenmesi
	131	Buse GÜNERİ Zeynep ÇAKIN Görkem Anıl KAÇMAZ Meltem AKSOY Dr. Öğr. Üyesi Elif AKYİĞİT ALBAYRAK	Hemşirelik Öğrencilerinin Yetkinlik Özelliklerinin Mezuniyet Beklentilerine Etkisi
	99	Ayşe ASLAN Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Tele-Sağlık Uygulamalarının Hemşirelik Hizmetlerine Entegrasyonunun İncelenmesi
	101	Ahmet Melik ÖZTEKİN Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Klinik Ortamlarda Dijital Dikkat Dağınıklığı Ve Hemşirelik Bakım Kalitesi: Literatür İncelemesi
12.00 13.00	Lunch Break / Öğle Yemeği Arası		

SECOND SESSION / İKİNCİ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Beş Minare Hall / Beş Minare Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Esmâ AKSOY KENDİLCİ			
10:45 12:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	21	Hayrunnisa DEGER Öğr. Gör. Yakup Enes ÇAM	Ultra İşlenmiş Gıda Tüketimi ile Metabolik Sendrom Risk Faktörleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi
	115	Esra Nur AKINCI Öğr. Gör. Yakup Enes Çam	Beslenme Eğitimi Verilen Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi Market Alışveriş Tercihleri Üzerine Etkisi
	66	İrem DOĞAN Dr. Öğr. Üyesi Fatma KILIÇ	Sağlıklı Yaşlanmada Güncel Yaklaşımlar: Nütrisyonel Senoterapötikler Ve Diyet Modelleri
	83	Hatice ÖZTÜRK Cevahir BEŞALTI Dr. Öğr. Üyesi Fatma KILIÇ	Gebelikte Kişiselleştirilmiş Beslenmenin Dönüşümü: Yapay Zeka Sohbet Robotlarının Potansiyeli Ve Sınırlılıkları
	132	Dr. Mehmet ASLAN Doç. Dr. Erhan ONAT Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ	Fizyolojik Ph'da Oksaliptatin Ve Çift Sarmal Dna Arasındaki Etkileşimin Çoklu Analitik İncelenmesi: Bdde Kullanılarak Voltametrik Çalışmalar, Spektroskopik Analiz Ve Moleküler Kenetleme Simülasyonları
	167	Sinem Zekiye DOĞAN Dr. Öğr. Üyesi Hilal TOKLU BALOĞLU	Mikroplastikler ve Obezite
	130	Öğr. Gör. Cercis Atahan ATLI	Deney Hayvanları Barınaklarında Havalandırma
12.00 13.00	Lunch Break / Öğle Yemeği Arası		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

SECOND SESSION / İKİNCİ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Feyzullah Ensari Hall/ Feyzullah Ensari Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali GÜZEL			
10:45 12:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	6	Uzm. Hem. Ahmet TOPCU	Yoğun Bakım Hastalarında Çevresel Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar Ve Çözüm Yaklaşımları
	64	Hem. Emine AKÇA TAŞDEMİR Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ Hem. Zeynur AKILÇAĞI Hem. Meltem KANLIOĞLU	Yoğun Bakımda Mortalite Göstergesi Ve Sks Süreçleri
	76	Hemşire Kader ALTAY OĞAN Doç. Dr. Gamze YILMAZ	Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Annelerin Öz Şefkat, Depresyon ve Anksiyete Düzeyleri İle Anne-Bebek Bağlanması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
	104	Öğr. Gör. Dr. Neslihan İSTEK	Evde Bakım Alan Hastalarda Basınç Yaralanmasının Önlenmesi
	29	Doç. Dr. Runida DOĞAN Prof. Dr.Meral ÖZKAN Öğr. Gör. İmren BAPLI Hemşire Kemal BAYIR	Ameliyathane Hemşirelerinin Güncel Cerrahi Yöntemler İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi
	141	Hemşire Ceylan USTABAŞI Uzm. Hemşire Gülşah SARI	Transfüzyon Hatalarının Önlenmesinde Teknolojik Çözümler: Bir Derleme
12.00 13.00	Lunch Break / Öğle Yemeği Arası		

8 MAYIS 2026 CUMA	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
Davetli Konuşmacı	
13:00-14:30	Prof. Dr. Kemal MEMİŞOĞLU Sağlık Bakanı

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

THIRD SESSION / ÜÇÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Merkezi Konferans Hall / Merkezi Konferans Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Prof. Dr. Arif GÜCÜ			
14:00 15:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	106	Perfüzyonist Serkan POLAT Dr. Öğr. Üyesi Burcu BIÇAKHAN MD Hülya YILDIRIM Prof. Dr. Arif GÜCÜ	Tıp I Aort Dışeksizyonunda Kardiyopulmoner Bypass Sonrası Refrakter Ventriküler Fibrilasyon Ve Kurtarıcı Veno- Arteriyel Ecmo Desteği: Cabrol Prosedürü Olgu Sunumu
	102	Prof. Dr. Ali KOCAİLİK Dr. Öğr. Üyesi Kadir DOĞRUER Perfüzyonist Tarık DEMİR	Ecmo İle Uzun Mesafe Hasta Nakli
	165	Uzm. Dr. Mustafa SAKIN	Beyin Ölümü Sonrası 96 Yaşındaki Bir Donörden Başarılı Karaciğer Nakli: Olgu Sunumu
	166	Uzm. Dr. İbrahim UZUN	Göğüs Duvarında Travma Sonrası Multiple Kot Fraktürleri Olan Hastaya Analjezik Amaçlı Serratus Anterior Plan Blok Uygulaması

THIRD SESSION / ÜÇÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Merkezi Konferans Hall / Merkezi Konferans Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayhan YILMAZ			
15:00 15:40	Bil. No	Yazarlar	Başlık
		Prof. Dr. Ahmet ŞEN	Tıp Fakültesinin Kuruluşu ve Amacı; Bitlis İline Olumlu Etkileri
		Prof. Dr. Adnan YILMAZ	Tıp Fakültesinin Kuruluş Aşamasında Dikkat Edilecek Hususlar
		Prof. Dr. Hasan AYDIN	Üniversite Hastane ve Afiliyon ile Fiziki İmkanların Kullanımı
15:40 15:45	Break / Mola		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

THIRD SESSION / ÜÇÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Prof. Dr. Fuat Sezgin Hall/ Prof. Dr. Fuat Sezgin Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan YILMAZ			
14:30 15:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	50	Öğr. Gör. Sıdkı KÜÇÜKKAYA	Toplum Temelli Defibrilasyon Programları İçin Kampüs Ölçeğinde Bir Değerlendirme; Bitlis Eren Üniversitesi Örneği
	65	Hem. Emine AKÇA TAŞDEMİR Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ Hem. Zeynur AKILÇAĞI Hem. Meltem KANLIOĞLU	Sağlıkta Kalite Uygulamaları Ve Çalışan Memnuniyeti İlişkisi: Bir Derleme Çalışması
	122	Uzm. Hemşire Cihat ÖZYILMAZ	Sağlıkta Akreditasyonun Hasta Güvenliği Kültürüne Etkisi: Bir Literatür İncelemesi
	123	Uzm. Hemşire Cihat ÖZYILMAZ Uzm. Hemşire Emrah Tevfik ŞÖLEN	Sağlık Bilişiminde Dijital Hastaneler Ve Hıms Akreditasyonu
	35	Dr. Öğr. Üyesi Sedef AYYILDIZ	Hititlerde Sağlık Anlayışı Ve Hijyen Uygulamaları: Kirlilik, Hastalık Ve Ritüel Arınma İlişkisi
	158	Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan YILMAZ Sümeyye BOZUTMAK Elif TEKİN Evin Nur ÖZÇELİK	Meslek Seçiminin İş Doyumuna Ve Psikolojik Sağlığa Etkisi Üzerine Bir İnceleme
15.30 15.45	Break / Mola		

THIRD SESSION / ÜÇÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: İbni Haldun Hall / İbni Haldun Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sultan ÖZKAN ŞAT			
14:30 15:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	89	Pakize DURLU Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Kadınlarda Menstrüel Düzensizliklerin Yaşam Kalitesi Ve Psikolojik İyilik Hali Üzerindeki Etkileri: Literatür Derlemesi
	90	Zeynep GÜLTEKİN Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Menstrüel Sağlığın İzlenmesinde Dijital Sağlık Ve Yapay Zeka Uygulamaları: Kadın Sağlığı Hemşireliği Perspektifi
		Öğr. Gör. Ayçin ÇİFÇİ Dr. Öğr. Üyesi Sultan ÖZKAN ŞAT	Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Uygulama Sırasında Meslektaş Şiddetine Maruz Kalma Durumları İle Mesleğe Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
	91	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Kadınların Üreme Sağlığını Etkileyen Cinsiyet Normları: Bir Literatür İncelemesi
	92	Neslihan DURMAZ Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	İklim Değişikliği, Çevresel Maruziyetler Ve Üreme Sağlığı
	93	Mustafa AKMAN Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklarda Yapay Zeka Uygulamaları Ve Kadınların Bilgi Düzeyi: Bir Derleme
	161	Arş. Gör. Ayşegül ŞAHİN, Öğr. Gör. Rozerin BALCI Doç. Dr. Hale UYAR HAZAR	Ebelik Eğitiminde Simülasyon Uygulamaları: Bibliyometrik Bir Analiz
15.30 15.45	Break / Mola		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

THIRD SESSION / ÜÇÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Beş Minare Hall / Beş Minare Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Doç. Dr. Erkan DİKİCİ			
14:30 15:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	23	Öğr. Gör. Ali HAMURCU Kübra ÖZTÜRK Rabia DEMİR	Zafer Çalışkan'ın "Sağlık Ekonomisi: Kavramsal Bir Yaklaşım" Makalesinin Eleştirel İncelemesi Ve Günümüz Sağlık Sistemine Yansımaları
	24	Öğr. Gör. Ali HAMURCU Özlem TUNÇ Yezda EBEM	Körlük Romanı Üzerinden Tıp Eğitiminde Hümanizma Ve Kamu Yönetimi Empati, Şefkat Ve Salgın Krizi Yönetimi
	37	Ayşe KAYAALP Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih ÖKTEN	Sosyal Medyada Kadına Yönelik Şiddetin Algı, Temsil Ve Etkileri: İstanbul Fatih Cinayeti Örneği
	94	Merve ÇAKIL Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILAVUZ	Pozpartum Depresyonun Önlenmesi Ve Erken Tanınmasında Ebelik Yaklaşımları
	119	Suzan KANSU Doç. Dr. Ayşenur TURAN TERCAN	Saygılı Annelik Bakımının Anne ve Yenidoğan Sağlığına Etkisi: Geleneksel Derleme
15.30 15.45	Break / Mola		

THIRD SESSION / ÜÇÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Feyzullah Ensari Hall/ Feyzullah Ensari Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Doç. Dr. Cihan ÖNEN			
14:30 15:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	18	Doç. Dr. Cihan ÖNEN Hemşire Fatma OKAY	Deprem Sonrası Online Eğitime Geçen Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Ve Algılan Stres
	59	Burcu KÜÇÜKKAYA Olga İNCESU	Hemşire Eğitici Rolü Bağlamında Antenatal Eğitim Programlarının Anne Sağlığı Üzerindeki Etkileri: Geleneksel Derleme
	68	Dr. Öğr. Üyesi İbrahim BİLİR Doç. Dr. Zerrin ÇİĞDEM	Beşinci Sınıf Öğrencilerine Farklı Yöntemlerle Verilen İlk Yardım Eğitiminin Bilgi, Beceri Ve Öz Yeterlik Düzeyine Etkisi
	77	Gerontolog Berfin DURMAZ	Deprem Sonrası Yaşlı Bireylerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Gerontolojik Bakış Açısıyla Risk Faktörleri ve Müdahale Önerileri
	118	Öğr. Gör. Recep YETİŞ	Eğitim Çalışanlarında Meslek Hastalıklarına Yönelik Koruyucu Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi
	127	Hemşire Yusuf AYDIN Engin CAN	Afet Alanında Teletıp Uygulamalarının Triyaj Ve Sevk Süreçlerine Etkisi: Bir Umke Personelinin Saha Gözlemleri Ve Politika Önerileri
	107	Prof. Dr. Füsün DOBA KADEM Doç. Dr. Ali Can ÖZDEMİR	Bütüncül Deprem Farkındalık Ölçeği Geliştirme Çalışması
15.30 15.45	Break / Mola		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FOURTH SESSION / DÖRDÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Merkezi Konferans Hall / Merkezi Konferans Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Prof. Dr. Selçuk KILIÇ			
15:30 16:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	136	Dyt. Esra SAVAŞ Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ŞAHİN Prof. Dr. Selçuk KILIÇ	Bitlis İlinde Tüketime Sunulan Taze Sütlerde Brucella Spp. Varlığının Moleküler Yöntemlerle Araştırılması
	126	Doç. Dr. Ömer ACER	Genome-Based Antimicrobial Resistance And Taxonomic Characterization Of Staphylococcus Epidermidis Csr1 Strain
	51	Dr. Abdulkerim KARAYNİR Dr. Rümeysa Gülsu ÖZKAN Dr. Melis YALÇIN Prof. Dr. Murat TELLİ Dr. Öğr. Üyesi Burhan CEYLAN Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ŞAHİN Prof. Dr. Bülent BOZDOĞAN	İnsan İdrarından İzole Edilen P. Aeruginosa Fajının Antibakteriyel Etkisi Ve Terapötik Potansiyeli
	159	Uzm. Dr. Tayyar TARCAN	Bitlis İlinde Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi Tanısı Alan Olguların Epidemiyolojik, Klinik Ve Laboratuvar Bulgularının Değerlendirilmesi
	56	Fatma KESKİN UZUNDER Berrak MERMİT ERÇEK Erdal SAYYİĞİT	Neoadjuvan Tedavi Uygulanan Rezektabl Özofagogastrik Bileşke Tümörlerinde Klinikopatolojik Özellikler ve Erken Dönem Sonuçlar
18:00	Dinner/Akşam Yemeği		

FOURTH SESSION / DÖRDÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Prof. Dr. Fuat Sezgin Hall/ Prof. Dr. Fuat Sezgin Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Elif AKYİĞİT ALBAYRAK			
15:30 16:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	140	Öğr. Gör. Meliha ŞEN	Bebeklik Döneminde Bağlanma Ve Hospitalizm Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
	43	Hemşire Yusuf AYDIN	Yenidoğan Tarama Programları: Halk Sağlığı Perspektifinden Erken Tanı ve Önleme
	55	Öğr. Gör. Alperen AVCI	Gelişimsel Güvenli Alanın Bozulması: Eğitim Ortamlarında Şiddet Deneyimlerinin Çocuk Sağlığında Toksik Stres Ve Gelişimsel Kırılganlıklara Yansımaları
	28	Dr. Aysel ALPHAN Prof. Dr. Esat ADIGÜZEL	Ağız Solunumu Olan Çocuklarda Dikkat İşlevinin Nörobilimsel Değerlendirilmesi
	147	Uzm. Hemşire Devran ATALAY ÖZKILIÇ Arş. Gör. Emrah DURSUN	Dijital Riskler Üçgeni: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Siber Zorbalık Ve Şiddet Eğilimi Üzerine Bir Literatür İncelemesi
	87	Öğr. Gör. Ferdi ÖZTÜRK	Tip 1 Diyabetli Çocuklarda Dijital Sağlık Teknolojilerinin Öz Yönetim, Glisemik Kontrol Ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Literatür İncelemesi
18:00	Dinner/Akşam Yemeği		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FOURTH SESSION / DÖRDÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: İbni Haldun Hall / İbni Haldun Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ömer DURSUN			
15:30 16:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	129	Doç.Dr. Fatma KIZILAY Fzt. Sevgi KOCA	Serebral Palsili Çocuklar İçin Evde Uygulanan Egzersiz Programlarında Tele-Rehabilitasyon Ve Motor Öğrenme Yaklaşımlarının Etkinliği - İnceleme
	63	Arş. Gör. Dr. Abdurrahman TANHAN Dr. Öğr. Üyesi Merve TUNÇDEMİR Doç. Dr. Tülay ÇEVİK SALDIRAN	Tekrarlı Kavrama Görevleri Sonrası Fleksör ve Ekstansör Ön Kol Kaslarının Akut Mekanik Yanıtları
	80	Dr. Öğr. Üyesi Erhan DİNCER	Zorunlu Yüzme Testinin DeneySEL Depresyon Araştırmalarındaki Yeri: Güncel Bir Derleme
	110	Öğr. Gör. Hüseyin BEKTAŞ Prof. Dr. Filiz ALTUĞ	Multipl Skleroz'lu Bireylerde Kırılganlık
	112	Doç. Dr. Fatma KIZILAY Fzt. Sevgi KOCA	Serebral Palsili Çocuklarda Ev Tabanlı Egzersiz Programlarında Telerehabilitasyon Ve Motor Öğrenme Yaklaşımlarının Etkinliği
	160	Doç. Dr. Ömer DURSUN	İnme Rehabilitasyonunda Plantar Vibrasyon Uygulaması
18:00	Dinner/Akşam Yemeği		

FOURTH SESSION / DÖRDÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Beş Minare Hall / Beş Minare Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayşe METİN KARAKAŞ			
15:30 16:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	42	Dr. Öğr. Üyesi İzzettin EKİNCİ	Koroner Arter Bypass Greft Ameliyatı Geçiren Hastalarda Kan Testine Bağlı İyatrojenik Kan Kaybının Araştırılması
	138	Anatomist Dr. Nuri FİDAN	Hidatik Kist Lezyonlarının Anatomik Lokalizasyonları İle Tedavi Modalitelerine Kısa Bir Bakış
	146	Damla KÜRŞAT Dr. Öğr. Üyesi Mücahit KARADUMAN Doç. Dr. Muhammed YILDIRIM	Göğüs Röntgeni Görüntülerinde Pnömoni Sınıflandırması İçin Altın Oran Tabanlı Soft Voting İle Hibrit Transformer Topluluk Yaklaşımı
	151	Dr. Öğr. Üyesi İslam ELAĞÖZ	Ameliyathane Hemşirelerinde Bireysel İş Yükü Algısı Yorgunluk ve Uyku Algısı Arasındaki İlişki
	121	Prof. Dr. Ayşe METİN KARAKAŞ Prof. Dr. Murat KARAKAŞ Doç. Dr. Fatma BULUT Prof. Dr. Sinan ÇALIK Aslıhan DEMİR	A New Gompertz Distribution: Properties, Estimation, And Applications To Medical Data
18:00	Dinner/Akşam Yemeği		

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FOURTH SESSION / DÖRDÜNCÜ OTURUM 8 MAYIS 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Feyzullah Ensari Hall/ Feyzullah Ensari Salonu			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice TETİK METİN			
15:30 16:30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	3	Op. Dr. Nilay DÖNMEZ POLAT Dr. Abdulkadir DEMİR	Periferde Geç Tanı Alan Spina Bifida: Bir Olgu Sunumu
	4	Op. Dr. Nilay DÖNMEZ POLAT Dr. Abdulkadir DEMİR	Üçüncü Trimesterde Tanı Alan Dev Ensefalosel Ve Multisistem Anomaliler: Olgu Sunumu
	86	Berrak MERMİT ERÇEK, Fatma KESKİN UZUNDERE	Memenin Primer Küçük Hücreli Karsinomu, Olgu Sunumu
	142	Prof. Dr. Mağfiret KAŞIKÇI Ümitcan UYAN	Koroner Yoğun Bakım Hastalarında Uyku Yoksunluğunun İyileşme Sürecine Etkisi Ve Hemşirelik Girişimleri
	45	Dr. Öğr. Üyesi Ali GÜZEL Dr. Öğr. Üyesi Hatice TETİK METİN	Hemşirelikte İnovasyon
	46	Dr. Öğr. Üyesi Hatice TETİK METİN	Yara İyileşmesi ve Hemşirelik Bakımı
18:00	Dinner/Akşam Yemeği		

8 MAYIS 2026 CUMA	
VENUE/OTURUM YERİ: ONLİNE OTURUM	
Onlin Oturum Sorumluları: Öğr. Gör. Ahmet ÖZKAN & Öğr. Gör. Ali HAMURCU	
15:00-17:00	ONLİNE OTURUM
Zoom Bilgileri	Join Zoom Meeting ID: 863 9367 9089 Passcode: 964852 Join Zoom Meeting: https://us06web.zoom.us/j/86393679089?pwd=dhvm5C1RHPIx0h1FmcfvbcF0xglFtY.1

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hal 1			
Chairperson / Oturum Başkanı: Öğr. Gör. Ahmet ÖZKAN& Öğr. Gör. Ali HAMURCU			
15:00 17:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	2	Major Gheorghe GIURGİU Prof. Dr. Manole COJOCARU	The Gut-Brain-Skin Axis in Acne: Impact of Polenoderm
	47	Prof. Dr. Sándor FÖLDVÁRI	Ivan Orly, The Physycian Of The Russian Tsar And Then A Professor: A Transcarpathian Freemason At The Tsar's Court In The Early 19th Century
	48	Muhammad FAISAL	Vision-Language Models for Healthcare and Medical Image Analysis
		Janani. S. S, Preethi. B, Ragul. R, David. G, Jayaramakani. N, Dr. R. Srinivasan	Machine Learning In Drug Discovery
		MADHUMITHA. L.	Site-Specific Drug Release Using Prodrug Strategy

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 2			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Fatma KILIÇ			
15:00 17:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	10	Ayşegül TOPUZ İbrahim TOPUZ	Kardiyovasküler Hemşirelik: Bibliyometrik Analiz Çalışması
	11	Ayşegül TOPUZ İbrahim TOPUZ	Yapay Zeka Okuryazarlığı: Bibliyometrik Analiz Çalışması
	124	Op. Dr. Gizem KİPER Op. Dr. Haydar EREN ÖZKAYA Dr. Öğr. Üyesi Beyza ALKIŞ AKDAĞ Dr. Öğr. Üyesi Burcak AKDAĞ	3 Boyutlu Yazıcılar Ve Biyoyazıcıların Tıp Alanında Güncel Kullanımı
	70	Büşra ERTEM OĞUZ	Kişisel Sağlık Verilerinin İfşasının Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü Kapsamında Değerlendirilmesi ve İfşanın Hukuki Sonuçları
	79	Uzm. Hemşire Mesut KAYA	Sağlık ve Hemşirelik Bakımında Yapay Zeka
	128	Aslıhan DEMİR Prof. Dr. Ayşe METİN KARAKAŞ Sinan ÇALIK	The Lambert-Garima Distribution: A Flexible Approach To Modeling Positive Health Data

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 3			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Reşit ÖZMENTEŞ			
15:00 17:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	13	Hediye KANAR Şükriye İlkey GÜNER	Cerrahi Yoğun Bakım Hastalarında Perioperatif Hemşirelik Bakımı
	14	Hediye KANAR Meral ÖZKAN	The Effect of White Noise on Sleep Quality in Patients Undergoing Surgery for Urinary System Stone
	52	Dr. Öğr. Üyesi Emel CİHAN	Postkolesistektomi Sendrom (PKS) Prevelansı, Risk Faktörleri, Nedenleri, Semptomları, Tanı/Tedavi Ve Bakım Yaklaşımları: Literatür İnceleme
	134	Dr. Öğr. Üyesi Fatma AYAZ YALINKILIÇ	Neoadjuvan Tedavi Sonrası Gastrektomi Uygulanan Hastalarda Tümör Regresyon Derecesini Belirleyen Faktörler
	103	Dr. Öğr. Üyesi Emre ŞENOCAK Arş. Gör. Dr. Burak ERTÜRK Uzm. Dr. Esra SONBAHAR BOLAT	Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Öğrencilerinde Staj Deneyiminin Algılanan Stres Ve Mental Yorgunluk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 4			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih ÖKTEN			
15:00 17:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	36	Resül ÇOLAK Diyar KESKİN Berfin DOĞAN	Ağız Kokusu Hakkında Türkçe ve İngilizce YouTube Videolarının Kalitesi ve Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi
	44	Uğur ÜZEL Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih ÖKTEN	Sağlık Koruma Tedbirleri Kapsamındaki Çocuklar ve Aileleri Arasında Tedaviye Erişim, Tedaviye Uyum ve Tedavinin Sürekliliğinin Sosyal Hizmet Perspektifinden Değerlendirilmesi
	117	Doç. Dr. Serhat TEK Arş. Gör. Şüheda KÜÇÜKKAYA SAYAR	Sosyal Hizmette Dijital Dönüşüm: Yapay Zekâ Temelli Uygulamaların Etik Ve Mesleki Boyutları
	137	Esra Sude AKIN Gülşah BARĞI Özlem ÇINAR ÖZDEMİR Aysel BAŞER	Yaşlı Bireylerde Bilişsel Fonksiyonlar, Dispne, Kas Kuvveti, Fiziksel Aktivite, Fonksiyonel Mobilite Ve Denge Arasındaki İlişki: Kesitsel Bir Çalışma
	71	Dr. Öğr. Üyesi Özlem KARDAŞ KİN Prof. Dr. Mehmet Akif BÜYÜKBEŞE	Oruç, Uyku Ve Glisemik Dalgalanma

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 5			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKTAŞ			
15:00 17:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	33	Dr. Nihat KÖYLÜCE	Radyolojik ve Nükleer Olaylarda Hastane Öncesi Hazırlıklılık Bileşenleri: Kapsamlı Bir İnceleme
	111	Uz. Dyt. Zehra Helin ÇELEBİ Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ	Beslenme Ve Diyetetik Bölümü Öğrencilerinin Sağlıklı Beslenme, Yapay Et Ve Yenilebilir Böcekler Konusundaki Tutumları
	82	Öğr. Gör. Ayşegül AYRAN TAHTACI Dr. Öğ. Üyesi Ural VERİMLİ	Madde Bağımlılığında Cerebellar Lobüllerin Morfometrik Analizi: Radyolojik Bir Çalışma
	125	Dr. Öğr. Üyesi Feyruz KARAKOYUN	Endemik Bir Odak Olarak Bölgemizde Üst Gastrointestinal Sistem Kanserlerinin Epidemiyolojik Ve Patolojik Projeksiyonu
	154	Dr. Öğr. Üyesi Sibel ÇAYNAK Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKTAŞ Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞİMŞEK ARSLAN	Hemşirelik Öğrencilerinde Bilişsel Duygu Düzenleme ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Çok Merkezli Tanımlayıcı Bir Çalışma
	155	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKTAŞ Doç. Dr. Fahrettin ÖZBEY	Hemşirelik Öğrenimi Öz-yeterlik Ölçeğinin Türkçe Versiyonu: Psikometrik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması
	153	Uzm. Dr. Derya KOYUN Seher YÜKSEL Sinem Civriz BOZDAĞ Timur TUNCALI Işın KUZU Muhit ÖZCAN	Tedavi Sonrası Eritrositoz Gelişen Hodgkin Lenfoma Hastalarında Varyant Düzeyinde Ön Bulgular: Pilot Analiz

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 6			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Burak SAYAR			
09.00 10.30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	7	Dr. Öğr. Üyesi Orhan ÇAKIR	İklim Değişikliği, Ruh Sağlığı ve Sosyal Eşitsizlikler: Halk Sağlığı Hemşireliği İçin Öneriler
	62	Cansu SEVİNÇLİ BAYRAM	Alzheimer Hastalarında Beyin Morfolojisi ve Nöropsikolojik Değerlendirme Bulguları Arasındaki Korelasyon
	58	Dr. Öğr. Üyesi Veysel KIZILARSLAN	Afetlerde Çevre Sağlığı Yönetimi: Halk Sağlığını Korumanın Temel Bileşenleri
	145	Mehmet Sadık KİŞİ Doç. Dr. Hayriye Esra AKYÜZ	İklim ve Okuma Davranışı Arasındaki İstatistiksel İlişki: Kantil Regresyon Tabanlı Bir İnceleme

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 7			
Chairperson / Oturum Başkanı: Doç. Dr. Erhan ONAT			
15:00 17:00	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	143	Gülfem ERBİL Dr. Damla AYKORA	Deneysel Yaşlanma Modelleri Ve Nörofizyolojik Araştırmalar
	144	Gülfem ERBİL Dr. Damla AYKORA	Mır-34a'nın Beyin Yaşlanması Ve Nörodejeneratif Hastalıklarla İlişkisi
	139	Ayztı Rümeysa GÜRLER Dr. Öğr. Üyesi Alican BİLDEN	Yumurtadan Salgı Analizine Lucilia Sericata: Laboratuvar Şartlarında Yetiştirme Stratejileri, Salgı Eldesi Ve Tıbbi Kullanım Alanları
	49	Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ÇAĞLAR SEYİS Uzm. Dr. Zübeyir SİVRİKAYA Prof. Dr. Ahmet AKYOL	Bağıışıklık Sistemi CMV Ensefaliti Normal Bir Yetişkin Hastada Görülme Sıklığı
	135	Reyhan ÖZEN ARACI Prof. Dr. İbrahim KOÇ	Derik (Mardin) İlçesinde Bulunan Derinsu Ve Çukursu Kaynak Sularının Dört Mevsim Mikrobiyolojik Ve Fizikokimyasal Kalite Parametrelerinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi
	108	Doç. Dr. Aykut ULUCAN	Kollajenopatilerde Akut Faz Yanıtı Ve Moleküler Patogenez
	109	Doç. Dr. Aykut ULUCAN	Kollajenopatilerin Moleküler Patogenezi: Pro-İnflamatuvar Sitokinler Ve Sinyal Yolaklarının Dinamik Rolü

FIRST SESSION / BİRİNCİ OTURUM 08 Mayıs 2026 CUMA			
VENUE / OTURUM YERİ: Salon 1/ Hall 8			
Chairperson / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Bülent HALLAÇ			
09.00 10.30	Bil. No	Yazarlar	Başlık
	38	Dr. Öğr. Üyesi Bülent HALLAÇ Dr. Öğr. Üyesi Kelimetullah GEÇER Raghad Zkihe	Siirt İl Merkezinde Satışa Sunulan Süt Türlerinde Antibiyotik Kalıntısı Üzerine Bir Araştırma
	39	Dr. Öğr. Üyesi Bülent HALLAÇ Dr. Öğr. Üyesi Kelimetullah GEÇER Raghad Zkihe	Siirt İlinde Satışa Sunulan Farklı Süt Türlerinde Brucella Varlığının Araştırılması
	74	Dr. Merve AKALAN	Yeşil Sentez Yaklaşımıyla Tıbbi Ve Aromatik Bitki Özütllerinden Elde Edilen Metal Nanopartiküllerin Antikanser Ve Antioksidan Etkileri
	75	Dr. Merve AKALAN	Akıllı Gıda Ambalajı Ve Mikrobiyal Gıda Güvenliği İçin Yapay Zeka Tabanlı Nano-Biyosensörlü Yenilebilir Filmler
	53	Elif ÖRĞİ Prof. Dr. Elif KAVAL OĞUZ	Deltametrin Gökkuşuğu Alabalığı Karaciğer Dokusu Üzerine Etkileri Ve Melatoninin Koruyucu Rolü
	54	Dr. Öğr. Üyesi Burcu ERGÖZ AZİZOĞLU Dr. Öğr. Üyesi Erkan AZİZOĞLU Prof. Dr. Ahmet Regaib OĞUZ	Van Gölü Martısının (Larus Armenicus) Sindirim Sisteminin Histolojisi

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

CLOSING PANEL / KAPANIŞ PANELİ 08 MAYIS 2026 CUMA	
VENUE/OTURUM YERİ: BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ MERKEZİ KONFERANS SALONU	
18.15-18.45	Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ Prof. Dr. Mehmet Sait İZGİ Prof. Dr. Nezih MÜFTÜGİL Prof. Dr. Arif GÜCÜ Doç. Dr. Şaban ERGENE

GEZİ 09 MAYIS 2026 CUMARTESİ	
10.00-18.00	Bitlis Merkez- Tatvan- Ahlat- Adilcevaz Gezisi

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

DİYABET TEDAVİSİNDE KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER: BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ.....	8
AKCİĞER KANSERİ TEDAVİSİNDE KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER: BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ.....	10
RAHOVA KAMPUSUNDE MEVSİMSSEL ÇEVRESEL GAMA ÖLÇÜMÜ	12
ALIÇ (<i>CRATAEGUS ORIENTALIS</i>) BİTKİSİNİN ANJİYOTENSİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ENZİM ÜZERİNDEKİ İNHİBİSYON ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI VE <i>İN SİLİCO</i> ÇALIŞMALARI	14
KADINA YÖNELİK ŞİDDET TUTUMUNDA NAMUS TEMELLİ İNANÇLARIN ROLÜ: BİYO-SOSYO-KÜLTÜREL VE BÖLGESEL BAĞLAMDA KARŞILAŞTIRMALI TUTUM ANALİZİ.....	16
KRONİK HASTALIĞA SAHİP BİREYLERDE PSİKOSOSYAL UYUM SÜRECİ VE SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİ.....	20
SOSYAL HİZMETİN DEĞER SACAYAĞINDAN BİR VAKA İNCELEMESİ: GABRIEL FERNANDEZ'İ KİM ÖLDÜRDÜ?	24
SAĞLIK SİGORTASI MALİYETLERİNİN YAPAY ZEKÂ TABANLI REGRESYON VE TOPLULUK YÖNTEMLERİ İLE TAHMİNİ	26
GEBELİKTE EGZERSİZİN ANNE VE FETÜS SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİSİ: GELENEKSEL DERLEME	28
GEBELİKTE OVER TORSİYONU, TEDAVİ VE BAKIM: OLGU SUNUMU	30
GESTASYONEL DİYABETLİ GEBELERDE DİYAFRAGMATİK SOLUNUM EGZERSİZLERİNİN YORGUNLUK VE YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ	32
SEZARYEN SONRASI PROGRESİF GEVŞEME EGZERSİZLERİNİN AĞRI, ANKSİYETE ve FİZYOLOJİK PARAMETRELER ÜZERİNE ETKİSİ	34
YERALTI SULARINDA NİTRAT KİRLİLİĞİ VE OLASI HALK SAĞLIĞI RİSKLERİ: ÖRNEK BİR ANALİZ.....	36
İKLİMSEL SÜREÇLERİN AFET DİNAMİKLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ: TEMEL MEKANİZMALAR, JEOLJİK ANALİZ VE TARİHSEL TEKERRÜR	40
GÖKKUŞAĞI ALABALIĞINDA (<i>ONCORHYNCHUS MYKISS</i>) BİSFENOL A'NIN KARACİĞER ÜZERİNDEKİ TOKSİK ETKİLERİNE KARŞI PROPOLİSİN KORUYUCU ETKİSİ.....	44
DEĞİŞEN FİZYOLOJİK ve EKSOJEN FAKTÖRLERİN VAN BALIĞI (<i>ALBURNUS TARİCHII</i>)' nın HEMATOPOETİK AKTİVİTESİ ve HEMATOLOJİK DEĞİŞİMİ ÜZERİNE ETKİSİ	47
NADİR TOPRAK KATKILI HİDROKSİAPATİT NANOMATERYALLERİNİN BİYOMEDİKAL UYGULAMALARI: OPTİK ÖZELLİKLER VE GÜNCEL GELİŞMELER.....	50

TIBBİ ATIKLARIN UYGUN ŞEKİLDE BERTARAF EDİLMEMESİNİN OLUŞTURABİLECEĞİ SAĞLIK VE ÇEVRESEL RİSKLERİN DEĞERLENDİRMESİ	52
SAĞLIK KURUMLARINDA ŞİDDET VAKALARININ BÖLGESEL ANALİZİ: DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU YANSIMALARI.....	54
OPTİSYENLERİN KAMUSAL İSTİHDAMINDA ARZ-TALEP DENGESİZLİĞİ VE GELECEK VADEDEN FIRSATLAR.....	58
YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA HEMŞİRELİK UYGULAMALARININ DÖNÜŞÜMÜ	61
TARIMSAL ARTIK KAYNAKLI PİROLİZ SIVILARININ TIBBİ ÖNEME SAHİP BAZI BAKTERİLER ÜZERİNDEKİ ANTİMİKROBİYAL POTANSİYELİ	64
BADEM KABUKLARI, ANTEP FISTIĞI KABUKLARI ve ZEYTİN ÇEKİRDEKLERİNDEN ÜRETİLEN PİROLİZ SIVILARININ KANSER ÖNLEYİCİ POTANSİYELİ.....	67
SAĞLIK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNDE GIDA KORKUSU VE FONKSİYONEL GIDALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ	70
ATIKSULARDA ENDOKRİN BOZUCU KİMYASALLAR	72
GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP (GETAT) UYGULAMALARINDA HEMŞİRELİĞİN YERİ: MEVCUT DURUM VE GELECEK PERSPEKTİFLERİ	74
MODERN TIBBIN KADİM MİRASI”DÜNYA VE TÜRKİYE EKSENİNDE BİTLİS İLİ GETAT (GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP) UYGULAMALARI.....	78
GEBELERDE DOĞUM KORKUSUNUN DOĞUM SÜRECİNE ETKİSİ: GELENEKSEL DERLEME	82
HAFİF BİLİŞSEL BOZUKLUĞU OLAN YAŞLILARDA SANAT TERAPİSİNİN DEPRESYON VE KAYGI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SİSTEMATİK BİR İNCELEME	84
BÜTÜNCÜL SAĞLIK PARADİGMASINDA SAĞLIK MESLEĞİ OLARAK SOSYAL ÇALIŞMA: İŞLEVSEL, TARİHSEL ve HUKUKİ TEMELLER	88
SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE SİGARA KULLANIMINA İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI	91
İŞİTME CİHAZI KULLANAN VE KULLANMAYAN İŞİTME KAYIPLI BİREYLERİN ÖZ DUYARLILIK VE KAYGI DÜZEYLERİNİN NORMAL İŞİTENLERLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	95
ÜRETERO-RENOSKOPİ CERRAHİSİ SONRASI HASTALARDA KOMEDİ TERAPİ UYGULAMASININ AĞRI VE KAYGI DÜZEYİNE ETKİSİNİN BELİRLENMESİ.....	99
ACİL SERVİSE BAŞVURAN HASTALARIN YAKINLARINDA AROMATERAPİNİN KAYGI DÜZEYLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	103
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAHİS DAVRANIŞININ ALGILANAN STRES, BENLİK SAYGISI VE GELİR DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	105

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YETKİNLİK ÖZELLİKLERİNİN MEZUNİYET BEKLENTİLERİNE ETKİSİ	108
ULTRA İŞLENMİŞ GIDA TÜKETİMİ VE METABOLİK SENDROM RİSK FAKTÖRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	111
BESLENME EĞİTİMİ VERİLEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİMİÇİ MARKET ALIŞVERİŞ TERCİHLERİ ÜZERİNE ETKİSİ	113
SAĞLIKLI YAŞLANMADA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR: NÜTRİSYONEL SENOTERAPÖTİKLER VE DİYET MODELLERİ	115
GEBELİKTE KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ BESLENMENİN DÖNÜŞÜMÜ: YAPAY ZEKA SOHBET ROBOTLARININ POTANSİYELİ VE SINIRLILIKLARI	118
FİZYOLOJİK PH'DA OKSALİPLATİN VE ÇİFT SARMAL DNA ARASINDAKİ ETKİLEŞİMİN ÇOKLU ANALİTİK İNCELENMESİ: BDDE KULLANILARAK VOLTAMETRİK ÇALIŞMALAR, SPEKTROSKOPİK ANALİZ VE MOLEKÜLER KENETLEME SİMÜLASYONLARI	121
MİKROPLASTİKLER VE OBEZİTE.....	123
DENEY HAYVANLARI BARINAKLARINDA HAVALANDIRMA	125
YOĞUN BAKIM HASTALARINDA ÇEVRESEL FAKTÖRLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI.....	127
YOĞUN BAKIMDA MORTALİTE GÖSTERGESİ VE SKS SÜREÇLERİ	129
YENİDOĞAN YOĞUN BAKIM ÜNİTESİNDE BEBEĞİ YATAN ANNELERİN ÖZ ŞEFKAT, DEPRESYON VE ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE ANNE-BEBEK BAĞLANMASI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	131
EVDE BAKIM ALAN HASTALARDA BASINÇ YARALANMASININ ÖNLENMESİ.....	133
AMELİYATHANE HEMŞİRELERİNİN GÜNCEL CERRAHİ YÖNTEMLER İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ.....	135
TIP I AORT DİSEKSİYONUNDA KARDİYOPULMONER BYPASS SONRASI REFRAKTER VENTRİKÜLER FİBRİLASYON VE KURTARICI VENO-ARTERİYEL ECMO DESTEĞİ: CABROL PROSEDÜRÜ OLGU SUNUMU	139
ECMO İLE UZUN MESAFE HASTA NAKLİ	143
TOPLUM TEMELLİ DEFİBRİLASYON PROGRAMLARI İÇİN KAMPÜS ÖLÇEĞİNDE BİR DEĞERLENDİRME; BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ.....	147
SAĞLIKTA KALİTE UYGULAMALARI VE ÇALIŞAN MEMNUNİYETİ İLİŞKİSİ: BİR DERLEME ÇALIŞMASI.....	150
SAĞLIKTA AKREDİTASYONUN HASTA GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜNE ETKİSİ: BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ.....	152

SAĞLIK BİLİŞİMİNDE DİJİTAL HASTANELER VE HIMSS AKREDİTASYONU	154
HİTİTLERDE SAĞLIK ANLAYIŞI VE HİJYEN UYGULAMALARI: KİRLİLİK, HASTALIK VE RİTÜEL ARINMA İLİŞKİSİ.....	156
MESLEK SEÇİMİNİN İŞ DOYUMUNA VE PSİKOLOJİK SAĞLIĞA ETKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME.....	160
HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK UYGULAMA SIRASINDA MESLEKTAŞ ŞİDDETİNE MARUZ KALMA DURUMLARI İLE MESLEĞE BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	164
ZAFER ÇALIŞKAN'IN “SAĞLIK EKONOMİSİ: KAVRAMSAL BİR YAKLAŞIM” MAKALESİNİN ELEŞTİREL İNCELEMESİ VE GÜNÜMÜZ SAĞLIK SİSTEMİNE YANSIMALARI.....	171
SOSYAL MEDYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ALGI, TEMSİL ve ETKİLERİ: İSTANBUL FATİH CİNAYETİ ÖRNEĞİ.....	173
SAYGILI ANNELİK BAKIMININ ANNE VE YENİDOĞAN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ: GELENEKSEL DERLEME	175
DEPREM SONRASI ONLINE EĞİTİME GEÇEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM DOYUMU VE ALGILAN STRES	177
BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNE FARKLI YÖNTEMLERLE VERİLEN İLK YARDIM EĞİTİMİNİN BİLGİ, BECERİ VE ÖZ YETERLİK DÜZEYİNE ETKİSİ	180
DEPREM SONRASI YAŞLI BİREYLERDE TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU: GERONTOLOJİK BAKIŞ AÇISIYLA RİSK FAKTÖRLERİ VE MÜDAHALE ÖNERİLERİ.....	182
EĞİTİM ÇALIŞANLARINDA MESLEK HASTALIKLARINA YÖNELİK KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	186
BÜTÜNCÜL DEPREM FARKINDALIK ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI	188
BİTLİS İLİNDE TÜKETİME SUNULAN TAZE SÜTLERDE <i>BRUCELLA SPP.</i> VARLIĞININ MOLEKÜLER YÖNTEMLERLE ARAŞTIRILMASI.....	191
GENOME-BASED ANTIMICROBIAL RESISTANCE AND TAXONOMIC CHARACTERIZATION OF <i>Staphylococcus epidermidis</i> CSR1 STRAIN	195
İNSAN İDRARINDAN İZOLE EDİLEN <i>P. aeruginosa</i> FAJİNİN ANTİBAKTERİYEL ETKİSİ VE TERAPÖTİK POTANSİYELİ.....	200
BİTLİS İLİNDE KIRIM-KONGO KANAMALI ATEŞİ TANISI ALAN OLGULARIN EPİDEMİYOLOJİK, KLİNİK VE LABORATUVAR BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ...	205
BEBEKLİK DÖNEMİNDE BAĞLANMA VE HOSPİTALİZM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	209

GELİŞİMSEL GÜVENLİ ALANIN BOZULMASI: EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDET DENEYİMLERİNİN ÇOCUK SAĞLIĞINDA TOKSİK STRES VE GELİŞİMSEL KIRILGANLIKLARA YANSIMALARI	212
DİJİTAL RİSKLER ÜÇGENİ: ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI, SİBER ZORBALIK VE ŞİDDET EĞİLİMİ ÜZERİNE BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ	214
TİP 1 DİYABETLİ ÇOCUKLARDA DİJİTAL SAĞLIK TEKNOLOJİLERİNİN ÖZ YÖNETİM, GLİSEMİK KONTROL VE YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ: LİTERATÜR İNCELEMESİ. 218	
ÇOCUK GELİŞİMİ ÖN LİSANS PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARLA ÇALIŞMA YETERLİKLERİNE İLİŞKİN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ.....	220
TEKRARLI KAVRAMA GÖREVLERİ SONRASI FLEKSÖR VE EKSTANSÖR ÖN KOL KASLARININ AKUT MEKANİK YANITLARI.....	226
ZORUNLU YÜZME TESTİNİN DENEYSEL DEPRESYON ARAŞTIRMALARINDAKİ YERİ: GÜNCEL BİR DERLEME	230
MULTİPL SKLEROZ'LU BİREYLERDE KIRILGANLIK	232
İNME REHABİLİTASYONUNDA PLANTAR VİBRASYON UYGULAMASI	234
GÖĞÜS RÖNTGENİ GÖRÜNTÜLERİNDE PNÖMONİ SINIFLANDIRMASI İÇİN ALTIN ORAN TABANLI SOFT VOTING İLE HİBRİT TRANSFORMER TOPLULUK YAKLAŞIMI	236
AMELİYATHANE HEMŞİRELERİNDE BİREYSEL İŞ YÜKÜ ALGISI, YORGUNLUK VE UYKU ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	238
MEMENİN PRİMER KÜÇÜK HÜCRELİ KARSİNOMU, OLGU SUNUMU	243
HEMŞİRELİKTE İNOVASYON.....	247
YARA İYİLEŞMESİ VE HEMŞİRELİK BAKIMI	249
THE GUT-BRAIN-SKIN AXIS IN ACNE: IMPACT OF POLENODERM.....	251
IVAN ORLAY, THE PHYSICIAN OF THE RUSSIAN TSAR AND THEN A PROFESSOR: A TRANSCARPATHIAN FREEMASON AT THE TSAR'S COURT IN THE EARLY 19TH CENTURY	252
VİSİON-LANGUAGE MODELS FOR HEALTHCARE AND MEDICAL IMAGE ANALYSIS	254
MACHINE LEARNING IN DRUG DISCOVERY	256
SİTE-SPECİFİC DRUG RELEASE USING PRODRUG STRATEGY	257
KİŞİSEL SAĞLIK VERİLERİNİN İFŞASININ HEKİMİN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ VE İFŞANIN HUKUKİ SONUÇLARI	258
SAĞLIK VE HEMŞİRELİK BAKIMINDA YAPAY ZEKA.....	260

THE LAMBERT-GARİMA DİSTRİBÜTİON: A FLEXİBLE APPROACH TO MODELİNG POSİTİVE HEALTH DATA	262
THE EFFECT OF WHITE NOISE ON SLEEP QUALITY IN PATIENTS UNDERGOING SURGERY FOR URINARY SYSTEM STONE	263
POSTKOLESİSTEKTOMİ SENDROM (PKS) PREVELANSI, RISK FAKTÖRLERİ, NEDENLERİ, SEMPTOMLARI, TANI/TEDAVİ VE BAKIM YAKLAŞIMLARI: LİTERATÜR İNCELEME.....	265
NEOADJUVAN TEDAVİ SONRASI GASTREKTOMİ UYGULANAN HASTALARDA TÜMÖR REGRESYON DERECEİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER.....	269
FİZİYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON ÖĞRENCİLERİNDE STAJ DENEYİMİNİN ALGILANAN STRES VE MENTAL YORGUNLUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ.....	273
AĞIZ KOKUSU HAKKINDA TÜRKÇE VE İNGİLİZCE YOUTUBE VİDEOLARININ KALİTESİ VE GÜVENİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	275
SOSYAL HİZMETTE DİJİTAL DÖNÜŞÜM: YAPAY ZEKA TEMELLİ UYGULAMALARIN ETİK VE MESLEKİ BOYUTLARI.....	278
YAŞLI BİREYLERDE BİLİŞSEL FONKSİYONLAR, DİSPNE, KAS KUVVETİ, FİZİKSEL AKTİVİTE, FONKSİYONEL MOBİLİTE VE DENGE ARASINDAKİ İLİŞKİ: KESİTSEL BİR ÇALIŞMA.....	280
ORUÇ, UYKU VE GLİSEMİK DALGALANMA	284
BESLENME VE DİYETETİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SAĞLIKLI BESLENME, YAPAY ET VE YENİLEBİLİR BÖCEKLER KONUSUNDAKİ TUTUMLARI.....	286
MADDE BAĞIMLILIĞINDA CEREPELLAR LOBÜLLERİN MORFOMETRİK ANALİZİ: RADYOLOJİK BİR ÇALIŞMA	289
ENDEMİK BİR ODAK OLARAK BÖLGEMİZDE ÜST GASTROİNTESTİNAL SİSTEM KANSERLERİNİN EPİDEMİYOLOJİK VE PATOLOJİK PROJEKSİYONU	292
HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE BİLİŞSEL DUYGU DÜZENLEME VE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÇOK MERKEZLİ TANIMLAYICI BİR ÇALIŞMA	296
HEMŞİRELİK ÖĞRENİMİ ÖZ-YETERLİK ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE VERSİYONU: PSİKOMETRİK GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI	300
TEDAVİ SONRASI ERİTROSİTOZ GELİŞEN HODGKİN LENFOMA HASTALARINDA VARYANT DÜZEYİNDE ÖN BULGULAR: PİLOT ANALİZ.....	302
ALZHEİMER HASTALARINDA BEYİN MORFOLOJİSİ İLE NÖROPSİKOLOJİK DEĞERLEDİRME BULGULARI ARASINDAKİ KORELASYON.....	305
AFETLERDE ÇEVRE SAĞLIĞI YÖNETİMİ: HALK SAĞLIĞININ KORUNMASINDA TEMEL BİLEŞENLER.....	307

İKLİM VE OKUMA DAVRANIŞI ARASINDAKİ İSTATİSTİKSEL İLİŞKİ: KANTİL REGRESYON TABANLI BİR İNCELEME	309
DERİK (MARDİN) İLÇESİNDE BULUNAN DERİNSU VE ÇUKURSU KAYNAK SULARININ DÖRT MEVSİM MİKROBİYOLOJİK VE FİZİKOKİMYASAL KALİTE PARAMETRELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ.....	311
KOLLAJENOPATİLERDE AKUT FAZ YANITI VE MOLEKÜLER PATOGENEZ	313
YEŞİL SENTEZ YAKLAŞIMIYLA TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÖZÜTLERİNDEN ELDE EDİLEN METAL NANOPARTİKÜLLERİN ANTİKANSER VE ANTİOKSİDAN ETKİLERİ.....	317
AKILLI GIDA AMBALAJI VE MİKROBİYAL GIDA GÜVENLİĞİ İÇİN YAPAY ZEKA TABANLI NANO-BİYOSENSÖRLÜ YENİLEBİLİR FİLMER	319
DELTAMETRİN GÖKKUŞAĞI ALABALIĞI KARACİĞER DOKUSU ÜZERİNE ETKİLERİ VE MELATONİNİN KORUYUCU ROLÜ.....	321
VAN GÖLÜ MARTISI'NIN(<i>LARUS ARMENICUS</i>) SİNDİRİM KANALI HİSTOLOJİSİ	324
ÇOCUK İSTİMARİ ve HEMŞİRELİK YAKLAŞIMLARI	328
ÇOCUKLUK DÖNEMİ BAĞIŞIKLAMA VE HEMŞİRELİK.....	329

DİYABET TEDAVİSİNDE KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER: BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Prof. Dr. Murat KÜRŞAT¹, Prof. Dr. İrfan EMRE²

¹Bitlis Eren Üniversitesi Biyoloji Bölümü, Bitlis, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-0861-4213>,
mkursateu.edu.tr.

²Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Elazığ, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0003-0591-3397>, iemre@firat.edu.tr

Özet

Diyabet hastalığı, kandaki şeker miktarının artışı olarak tanımlanmakta olup kronik metabolizma rahatsızlığıdır ve kontrol altına alınmadığında insan sağlığı açısından çok ciddi tehlikeleri ortaya çıkmaktadır. Bu hastalık ülkemizde ve dünyada giderek yaygın hale gelmektedir. Genetik, stres, obezite, hareketsiz yaşam gibi nedenler diyabetin sebeplerindendir. Asırlardır diyabetin tedavisinde tıbbi bitkiler yaygın olarak kullanılmaktadır. Etnobotanik açıdan pek çok bitki diyabetin tedavisinde kullanılmaktadır ve bunlarla ilgili çok sayıda çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada da diyabet tedavisinde kullanılan tıbbi bitkilerin bibliyometrik analizini yaparak bu alanda yapılan yayınların istatistiksel yöntemlerle eğilimlerini belirlemek, araştırmacı üretkenliğini ve atıf ağlarını göstererek bunlar üzerinden değerlendirme yapmaktır. Bu çerçevede 2020 ile 2026 yılları arasında bu alanda yapılmış olan çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması hedeflenmektedir. Bibliyometrik analizle diyabet tedavisinde kullanılan tıbbi bitkilerle ilgili çalışmaların yıllara göre yayınlanma trendini, bu alanda en çok yayın yapan araştırmacıların, bu alandaki en çok yapılan atıf yapılan çalışma ile yapılan çalışmalarda işbirliğine açık olan ülkelerin hangileri olduğu ile anahtar kelime analizinde en çok kullanılan kelimelerin neler olduğunun belirlenmesine çalışılmıştır. Bibliyometrik analiz sonuçları ile bu alanda çalışacak araştırmacıların yeni çalışmalarını tasarlamalarında ve bu araştırmacılara yol göstermesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Bibliyometrik Analiz, Diyabet, Tıbbi Bitki

MEDICINAL PLANTS USED IN DIABETES TREATMENT: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Abstract

Diabetes, defined as an increase in blood sugar levels, is a chronic metabolic disorder that poses very serious threats to human health if left uncontrolled. This disease is becoming increasingly common in our country and worldwide. Genetic factors, stress, obesity, and a sedentary lifestyle are among the causes of diabetes. For centuries, medicinal plants have been widely used in the treatment of diabetes. From an ethnobotanical perspective, many plants are used in the treatment of diabetes, and numerous studies are being conducted on them. This research aims to determine the trends in publications in this field using statistical methods by performing a bibliometric analysis of medicinal plants used in diabetes treatment, and to evaluate researcher productivity and citation networks. Within this framework, the goal is to conduct a bibliometric analysis of studies conducted in this field between 2020 and 2026. This bibliometric analysis aimed to determine the publication trends over the years for studies on medicinal plants used in diabetes treatment, identify the researchers with the most publications in this field, the most cited studies, the countries most open to collaboration, and the most frequently used keywords in keyword analysis. It is believed that the results of this bibliometric analysis will contribute to guiding researchers in designing and conducting new studies in this field.

Keywords: Bibliometric Analysis, Diabetes, Medicinal Plants

AKCİĞER KANSERİ TEDAVİSİNDE KULLANILAN TIBBİ BİTKİLER: BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Prof. Dr. Murat KÜRŞAT¹, Prof. Dr. İrfan EMRE²

¹Bitlis Eren Üniversitesi Biyoloji Bölümü, Bitlis, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-0861-4213>,
mkursateu.edu.tr.

²Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Elazığ, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0003-0591-3397>, iemre@firat.edu.tr

Özet

Kanser, hücrelerin kontrolsüz bölünerek diğer dokulara yayılması ile karakterize eden bir rahatsızlıktır. Bu hastalıkta erken teşhis oldukça önem arz etmektedir. Kanserinin bilinen 200 den fazla çeşidi vardır ve akciğer kanseri bunlardan biridir. Bu kanser türü akciğer dokusunun kontrolsüz çoğalmasıyla oluşmaktadır. Erken evrelerinde tedavi oranı yüksek olurken ilerleyen evrelerde metastaz yapma olasılığı yüksek olarak görülmektedir. Cerrahi müdahale, kemoterapi, radyoterapi gibi tedavilerin yanı sıra tıbbi bitkiler de akciğer kanserinin tedavisinde kullanılmaktadır. Bu bakımdan etnobotanik açıdan pek çok bitki akciğer kanseri tedavisinde kullanılmaktadır ve bunlarla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bu araştırmada da akciğer tedavisinde kullanılan tıbbi bitkilerin bibliyometrik analizini yaparak bu alanda yapılan yayınların istatistiksel yöntemlerle eğilimlerini belirlemek, araştırmacı üretkenliğini ve atıf ağlarını göstererek bunlar üzerinden değerlendirme yapmaktır. Bu çerçevede 2020 ile 2026 yılları arasında bu alanda yapılmış olan çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması hedeflenmektedir. Bibliyometrik analizle akciğer tedavisinde kullanılan tıbbi bitkilerle ilgili çalışmaların yıllara göre yayınlanma trendini, bu alanda en çok yayın yapan araştırmacıların, bu alandaki en çok yapılan atıf yapılan çalışma ile yapılan çalışmalarda işbirliğine açık olan ülkelerin hangileri olduğu ile anahtar kelime analizinde en çok kullanılan kelimelerin neler olduğunun belirlenmesine çalışılmıştır. Bibliyometrik analiz sonuçları ile bu alanda çalışacak araştırmacıların yeni çalışmalarını tasarlamalarında ve bu araştırmacılara yol göstermesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Akciğer Kanseri, Bibliyometrik Analiz, Tıbbi Bitki

MEDICINAL PLANTS USED IN LUNG CANCER TREATMENT: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Abstract

Cancer is a disease characterized by the uncontrolled division of cells and their spread to other tissues. Early diagnosis is crucial in this disease. There are more than 200 known types of cancer, and lung cancer is one of them. This type of cancer develops from the uncontrolled proliferation of lung tissue. While the treatment success rate is high in the early stages, the likelihood of metastasis is high in advanced stages. In addition to treatments such as surgery, chemotherapy, and radiotherapy, medicinal plants are also used in the treatment of lung cancer. In this respect, many plants are used in the treatment of lung cancer from an ethnobotanical perspective, and studies are being conducted on them. This research aims to determine the trends in publications in this field using statistical methods by performing a bibliometric analysis of medicinal plants used in lung cancer treatment, and to evaluate researcher productivity and citation networks. Within this framework, the goal is to perform a bibliometric analysis of studies conducted in this field between 2020 and 2026. This bibliometric analysis aimed to determine the publication trends over the years for studies on medicinal plants used in lung treatment, identify the researchers with the most publications in this field, the most cited studies, the countries most open to collaboration, and the most frequently used keywords in keyword analysis. It is believed that the results of this bibliometric analysis will contribute to guiding researchers in designing new studies in this field.

Keywords: Bibliometric Analysis, Medicinal Plants, Lung Cancer

RAHOVA KAMPUSUNDE MEVSİMSEL ÇEVRESEL GAMA ÖLÇÜMÜ

Prof. Dr. Sultan Şahin BAL¹, Yüksek Lisans Öğrencisi Aydın IŞIKLI²

ORCID: 0000-0001-7896-0771, 0009-0005-0167-9427

ssahin@beu.edu.tr, isikli.aydin13@gmail.com

¹Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fizik Bölümü, Bitlis, Türkiye

²Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizik Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Eğitim kurumlarında, çevresel gama radyasyon seviyesinin belirlenmesi hem öğrenciler hem de personelin (öğretmen ve diğer çalışanlar) sağlığı açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, öğrenci sirkülasyonunun yoğun olduğu üniversitelerde de çevresel gama radyasyon seviyesinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Rahova Kampus alanında binaların dış ortamında çevresel gama radyasyon ölçümleri yapmak ve belirlenen alanın çevresel gama radyasyon seviyelerini belirlemek amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Bitlis Eren Üniversitesi'nin Rahova Kampus alanı içerisinde öğrenim yapılan binaların dışında belirlenen 20 noktada; toprak seviyesi (zemin) ve zeminin 1 m üzerinden kış ve sonbahar mevsiminde çevresel gama ölçümleri yapıldı. Çevresel gama radyasyon seviyelerinin belirlenmesi için, Bitlis Eren Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde mevcut olan; taşınabilir LUDLUM Model 2241 Dijital Ölçekleyici/Ratemetre + LUDLUM Model 44-10 Probtan oluşan 2" × 2" NaI (TI) kristaline sahip sintilasyon sayacı kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Sonbahar ve kış mevsimlerinde gerçekleştirilen çevresel gama ölçümleri, sonbahar mevsiminde ölçülen ortalama değerler; zemin seviyesi için 0,152 µSv/h, 1 m seviyesi için 0,133 µSv/h ve kış mevsiminde ölçülen ortalama değerler ise; 0,091 µSv/h, 1 m seviyesi için 0,066 µSv/h olarak ölçülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çevresel gama, doz, Bitlis Eren Üniversitesi

SEASONAL ENVIRONMENTAL GAMMA MEASUREMENT AT RAHOVA CAMPUS

Prof. Dr. Sultan Şahin BAL¹, Master's Student Aydın IŞIKLI²

ORCID: 0000-0001-7896-0771, 0009-0005-0167-9427

ssahin@beu.edu.tr, isikli.aydin13@gmail.com

¹Bitlis Eren University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Physics, Bitlis, Türkiye

²Bitlis Eren University, Graduate Education Institute, Department of Physics, Bitlis, Türkiye

Abstract

Purpose: In educational institutions, determining environmental gamma radiation levels is crucial for the health of both students and staff (teachers and other employees). Therefore, determining environmental gamma radiation levels is particularly important in universities with high student turnover. This study aimed to conduct environmental gamma radiation measurements in the exterior environment of buildings on the Rahova Campus and to determine the environmental gamma radiation levels of the designated area.

Materials and Methods: Environmental gamma radiation measurements were taken at 20 designated points outside the buildings in the Rahova Campus of Bitlis Eren University, both at ground level (ground) and 1 m above ground during the winter and autumn seasons. The determination of environmental gamma radiation levels was carried out using a portable LUDLUM Model 2241 Digital Scaler/Ratemeter + LUDLUM Model 44-10 Probe, equipped with a 2" × 2" NaI (Tl) crystal scintillation counter, available at the Bitlis Eren University Science and Technology Application and Research Center.

Findings: Environmental gamma measurements conducted during autumn and winter seasons showed average values of 0.152 µSv/h at ground level and 0.133 µSv/h at 1 m level in autumn, and average values of 0.091 µSv/h at 1 m level and 0.066 µSv/h in winter.

Keywords: Environmental gamma dose, Bitlis Eren University.

ALİÇ (*CRATAEGUS ORIENTALIS*) BİTKİSİNİN ANJİYOTENSİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ENZİM ÜZERİNDEKİ İNHİBİSYON ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI VE *IN SİLİCO* ÇALIŞMALARI

Mahmut YAVUZ^a, Fatih Çağlar ÇELİKEZEN^b, Mehmet FİRAT^c, Zehra BAŞ^d, Vedat TÜRKOĞLU^e

^aBitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kimya Anabilimdalı, Bitlis, Türkiye

^bBitlis Eren Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü Bitlis, Türkiye

^cVan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümü Van, Türkiye

^dVan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü Van, Türkiye

^eVan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölümü Van, Türkiye.

Özet

Geleneksel olarak, halk arasında yaygın olarak kullanılan alıç bitkisi kardiyovasküler, antienflamatuar ve antihistaminik özelliklere sahiptir. Bu çalışmada kullanılan *Crataegus orientalis* (Mill.) M.Bieb. hakkında henüz hiçbir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Sunulan bu çalışma, *Crataegus orientalis* yapraklarından elde edilen etanol ve n-heksan özütlerinin insan plazmasındaki ACE enzimi üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla planlanmıştır. Çalışmada, bitki özlerinin ACE üzerindeki etkisi spektrofotometrik yöntemle araştırıldı. Bitki özlerinin kimyasal bileşimi HPLC-DAD analizleri ile belirlenmiştir. Ayrıca, moleküler kenetlenme ve ADME tahmin çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, elde edilen veriler, *Crataegus orientalis*'in hipotansif olarak geleneksel kullanımını desteklediği için, ilaç endüstrisinde ve ilaç keşif çalışmalarında önemli bir yere sahip olabileceğini göstermiştir. Moleküler kenetlenme çalışmalarının sonuçları, seçilen bileşiklerin insan ACE enzimi ile etkileşimlerinin inhibisyona neden olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Hipertansiyon, *Crataegus orientalis*, ACE inhibisyonu, ADME, Molecular docking.

THE INVESTIGATION OF HAWTHORN (*CRATAEGUS ORIENTALIS*) PLANT'S INHIBITION EFFECT ON ANGIOTENSİN CONVERTİNG ENZYME AND *İN SİLİCO* STUDİES

Mahmut YAVUZ^a, Fatih Çağlar ÇELİKEZEN^b, Mehmet FİRAT^c, Zehra BAŞ^d, Vedat TÜRKOĞLU^e

^aBitlis Eren University, Department of Chemistry, Graduate Education Institute, Bitlis, Turkey

^bDepartment of Chemistry, Faculty of Science and Letter, Bitlis Eren University, Bitlis, Turkey

^c Department of Biology, Faculty of Education, Van Yüzüncü Yıl University, Van, Turkey

^d Department of Nutrition and Dietetics, Faculty of Health Sciences, Van Yüzüncü Yıl University, Van, Turkey

^e Department of Chemistry, Faculty of Sciences, Van Yüzüncü Yıl University, Van, Turkey

Abstract

Traditionally, the hawthorn plant, which is widely used among the general public, possesses cardiovascular, anti-inflammatory, and antihistamine properties. To date, no scientific studies have been conducted on *Crataegus orientalis* (Mill.) M.Bieb., the species used in this study. This study was designed to determine the effects of ethanol and n-hexane extracts obtained from *Crataegus orientalis* leaves on the ACE enzyme in human plasma. In the study, the effect of the plant extracts on ACE was investigated using a spectrophotometric method. The chemical composition of the plant extracts was determined by HPLC-DAD analysis. Additionally, molecular binding and ADME prediction studies were conducted. As a result, the data obtained indicate that *Crataegus orientalis* may hold significant potential in the pharmaceutical industry and drug discovery efforts, as it supports its traditional use as a hypotensive agent. The results of the molecular binding studies revealed that the selected compounds interact with the human ACE enzyme, leading to inhibition.

Keywords: Hypertension, *Crataegus orientalis*, ACE inhibition, ADME, Molecular docking

KADINA YÖNELİK ŞİDDET TUTUMUNDA NAMUS TEMELLİ İNANÇLARIN ROLÜ: BİYO-SOSYO-KÜLTÜREL VE BÖLGESEL BAĞLAMDA KARŞILAŞTIRMALI TUTUM ANALİZİ

Doktora Öğrencisi Nil KINCAL

ORCID: 0000-0002-0378-6366, E-Posta: kincal_nil@icloud.com

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Sakarya, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İhsan KUTLU

ORCID: 0000-0002-5668-3491, E-Posta: ikutlu@sakarya.edu.tr

Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, Sakarya, Türkiye

Prof. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN

ORCID: 0000-0002-3968-7546, E-Posta: htaylan@sakarya.edu.tr

Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, Sakarya, Türkiye

Doç. Dr. Erkan DİKİCİ

ORCID: 0000-0001-8319-0345, E-Posta: edikici@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, Bitlis, Türkiye

Özet

Araştırmada kadına yönelik şiddet ve namus adına kadına uygulanan şiddete yönelik tutumun sosyo-demografik değişkenler ile Türkiye'nin Doğu ve Batı illerindeki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere göre farklılaşma durumunun ve namus algısının kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran bir etken olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'nin Doğu bölgesindeki bir üniversitede (D Üniversitesi) ve Batı bölgesindeki bir üniversitede (B Üniversitesi) öğrenim gören öğrencilerden elde edilen veriler incelenerek karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Araştırma kadına yönelik şiddet tutumunu biyo-sosyo-kültürel ve bölgesel açılardan ele alarak biyo-sosyo-kültürel ve bölgesel farklılıkların etkisini görünür kılmaktadır. Ayrıca namus algısının şiddeti meşrulaştırma potansiyelini ampirik verilerle desteklemektedir.

Nicel araştırma yöntemiyle yürütülen araştırma, ilişkisel tarama modeliyle tasarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak Sosyo-Demografik Bilgi Formu, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddete Yönelik Tutumlar Ölçeği (NKUŞTÖ) kullanılmıştır. Gelişigüzel örneklem tekniği ile B Üniversitesi'nden 532, D Üniversitesi'nden ise 200 öğrenciye anket uygulanmış ve toplam 732 öğrenciden veri

elde edilmiştir. Eksik veri(ler) içeren anketler çıkarılmış ve kalan 681 anket, IBM SPSS programı aracılığıyla analize tabi tutulmuştur.

Araştırmanın bulgularına göre kadına yönelik şiddet tutumu cinsiyete göre farklılaşırken öğrenim düzeyi, memleket ve aile içi şiddete maruz kalma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Namus adına kadına uygulanan şiddet tutumu ise cinsiyete, öğrenim düzeyine ve memlekete göre farklılaşırken aile içi şiddete maruz kalma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Kadınlar hem kadına yönelik şiddete hem de namus adına kadına uygulanan şiddete erkeklere oranla daha karşı bir tutuma sahiptir. Namus adına kadına uygulanan şiddete en fazla karşı çıkanların öğrenim düzeyi lisans, memleketi Karadeniz Bölgesi'nde; en az karşı çıkanların öğrenim düzeyi ön lisans, memleketi Doğu Anadolu Bölgesi'ndedir. Yabancı uyruklu öğrenciler, T.C. vatandaşı öğrencilere göre namus adına kadına uygulanan şiddete daha az karşı çıkmaktadır. Ayrıca D ve B Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin kadına yönelik şiddet tutumu farklılaşmazken namus adına kadına uygulanan şiddete Türkiye'nin Batı bölgesindeki B Üniversitesi'nde öğrenim görenler daha karşı bir tutuma sahiptir. Son olarak namus algısının, kadına yönelik şiddet tutumuyla orta düzeyde, anlamlı ve negatif yönde ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir.

Bulgulardan hareketle tüm şiddet türlerine karşı kolektif bir bilinç geliştirmeye dönük kültürel bağlama duyarlı kurama ve pratiğe dayalı modüller içeren psiko-eğitimler düzenlenmesi ve namus algısının mukaddesatçı bir nosyonla şiddetten arındırılarak yeniden inşa edilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: kadına yönelik şiddet, namus, namus adına kadına uygulanan şiddet, şiddet

**THE ROLE OF HONOR BASED BELIEFS IN ATTITUDE OF VIOLENCE AGAINST WOMEN:
COMPARATIVE ATTITUDE ANALYSIS IN A BIO-SOCIO-CULTURAL AND REGIONAL
CONTEXT**

Ph.D. Student Nil KINCAL

ORCID: 0000-0002-0378-6366, E-Posta: kincal_nil@icloud.com

Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of Social Work, Sakarya, Turkey

Asst. Prof. İhsan KUTLU

ORCID: 0000-0002-5668-3491, E-Posta: ikutlu@sakarya.edu.tr

**Sakarya University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Social Work, Sakarya,
Turkey**

Prof. Hasan Hüseyin TAYLAN

ORCID: 0000-0002-3968-7546, E-Posta: htaylan@sakarya.edu.tr

**Sakarya University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Social Work, Sakarya,
Turkey**

Assoc. Prof. Erkan DİKİCİ

ORCID: 0000-0001-8319-0345, E-Posta: edikici@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Bitlis, Turkey

Abstract

The study aimed to examine whether attitudes toward violence against women and violence committed against women in the name of honor vary according to socio-demographic variables among students attending universities in Turkey's Eastern and Western regions, and to investigate whether the perception of honor serves as a factor that legitimizes violence against women. To this end, a comparative analysis was conducted using data collected from students attending a university in Turkey's Eastern region (D University) and a university in the Western region (B University). By examining attitudes toward violence against women from bio-socio-cultural and regional perspectives, the study highlights the impact of bio-socio-cultural and regional differences. Additionally, it supports the potential of honor perceptions to legitimize violence with empirical data.

The study, conducted using quantitative research method, was designed as a correlational survey. The data collection instruments used were the Socio-Demographic Information Form, the İSKEBE Attitudes Toward Violence Against Women Scale, and the Attitudes Toward Violence Against Women in the Name of Honor Scale

(NKUŞTÖ). Using a random sampling technique, surveys were administered to 532 students from B University and 200 students from D University, yielding data from a total of 732 students. Surveys containing missing data were excluded, and the remaining 681 surveys were analyzed using IBM SPSS software.

According to the study's findings, attitudes toward violence against women vary by gender but do not vary by education level, place of origin, or exposure to domestic violence. Attitudes toward violence against women committed in the name of honor, however, vary by gender, education level, and place of origin but do not vary by exposure to domestic violence. Women hold a more negative attitude toward both violence against women and violence against women in the name of honor compared to men. Those most opposed to violence against women in the name of honor have a bachelor's degree and are from the Black Sea Region; those least opposed have an associate's degree and are from the Eastern Anatolia Region. International students are less opposed to violence against women in the name of honor than Turkish citizens. Additionally, while students at Universities D and B do not differ in their attitudes toward violence against women, students at University B in Western of Turkey are more opposed to violence against women committed in the name of honor. Finally, it was found that the perception of honor is moderately, significantly, and negatively correlated with attitudes toward violence against women.

Based on the findings, recommendations were made to organize psycho-educational programs that include modules grounded in culturally sensitive theory and practice aimed at fostering a collective awareness against all forms of violence, and to reconstruct the concept of honor by eliminating violence through an approach that takes national and religious values into account.

Keywords: honour, violence, violence against women, violence against woman in the name of honour

KRONİK HASTALIĞA SAHİP BİREYLERDE PSİKOSOSYAL UYUM SÜRECİ VE SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİ

Lisans Öğrencisi Gülcan BULUT /Dr. Öğr. Üyesi N. Ebru ÖZDEMİR

BEÜ Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0009-0001-9016-9736| bulutgulcan133@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü,

Bitlis, Türkiye ORCID: 0000-0002-3113-2378 | neozdemir@beu.edu.tr

Özet

Kronik hastalıklar yavaş ilerleyen, uzun süren ve birden fazla risk faktörünün sonucunda, genellikle karmaşık bir seyir gösteren ve kişilerin yaşam kalitelerini olumsuz etkileyen hastalıklardır. Kronik hastalıklar, sadece fiziksel değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik ve sosyal hayatlarını da derinden etkileyen uzun süreli sağlık sorunların başında gelmektedir. Bu çalışmanın amacı, kronik hastalığa sahip bireylerin hastalık sürecinde yaşadıkları psikososyal uyum süreçlerini incelemek ve bu süreçte sosyal hizmetlerden ne ölçüde yararlandıklarını sosyal hizmet disiplini çerçevesinde değerlendirmektir. Ayrıca, sosyal hizmetin kronik hastalığa sahip bireylerin psikososyal uyum sürecindeki rollerine, sorumluluklarına ve müdahale alanlarına dikkat çekilmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma, kronik hastalığa ilişkin toplumsal farkındalığın artırılması, kronik hastalığa sahip bireylerin maruz kaldıkları damgalanma ya da sosyal dışlanmanın önlenmesi, bireylerin psikososyal uyum süreçlerinin kolaylaştırılması ve bu bireylerin hak temelli sosyal hizmet uygulamalarından etkin bir biçimde faydalanabilmeleri açısından önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Kronik hastalıklar, çok boyutlu etkiler gösteren sistemik hastalıklardır. Bu çalışma, kronik hastalıkların yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal yönlerinin de bulunduğunu vurgulaması bakımından önem taşımaktadır. Genellikle 3 aydan uzun süren, yavaş ilerleyen kronik hastalığa sahip bireyler tam iyileşmelerinin nadir olması sebebiyle yaşam boyu bu hastalıkla mücadele etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle ilaçlarını aksatmama ve sağlıklı beslenme zorunluluğu, sosyal ortamlardan dışlanma, ekonomik güçlükler ve psikolojik stres gibi çok boyutlu sorunlarla mücadele etmek zorundadırlar. Bu bağlamda, sosyal hizmetin psikososyal destek, hak savunuculuğu ve güçlendirme işlevleri, kronik hastalığa sahip bireylerin psikososyal uyum sürecinde etkili rol almaktadır. Çalışma toplumda farkındalık yaratmayı, kronik hastalığa sahip bireylerin psikososyal uyum süreçlerini kolaylaştırıcı sosyal hizmet uygulamalarına yön göstermeyi ve sosyal politika yapıcılara çözüm önerileri sunmayı amaçlaması açısından da önemlidir.

Bu çalışma araştırma yöntemlerinden literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kronik hastalıklarda psikososyal uyum süreci ve sosyal hizmet ilişkisini irdeleyen ulusal, uluslararası kaynaklar, makaleler, dergiler ve yayınlar incelenmiş, elde edilen bulgular sosyal hizmet kuramları ve müdahale yaklaşımları çerçevesinde analiz edilmiştir.

Kronik hastalıklar, bireylerin yaşamları boyunca mücadele edebilecekleri sağlık sorunlarıdır. Dünya Sağlık Örgütüne göre; sağlık, sağlıklı bireylerin tam iyilik haliyle tanımlanmaktadır. Tam iyilik hali; bireylerin yalnızca biyolojik değil aynı zamanda biyopsikososyal olarak iyi olması şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının kronik hastalığa sahip bireylerin yaşadıkları zorlukları tanımlamaları, bu bireylere hak temelli bir yaklaşımla destek sunmaları ve toplumsal yaşama uyum süreçlerini desteklemeleri gerekmektedir. Sosyal politika bağlamında ise kronik hastalıklara yönelik farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması ve bireylerin psikososyal uyum sürecini destekleyici sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi önerilmektedir. Bu nedenle kronik hastalıklar, yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda sosyal hizmet ve sosyal politika perspektifinden de ele alınması gereken bir halk sağlığı sorunudur.

Anahtar Kelime: Kronik Hastalıklar, Psikososyal Uyum, Sosyal Hizmet, Sosyal Politika.

PSYCHOSOCIAL ADAPTATION PROCESS IN INDIVIDUALS WITH CHRONIC ILLNESS AND SOCIAL WORK INTERVENTIONS

Undergraduate Student Gülcan BULUT / Assist. Prof. Dr. N. Ebru ÖZDEMİR

Department of Social Work, Bitlis Eren University (BEU), ORCID: 0009-0001-9016-9736 |

bulutgulcan133@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work,

Bitlis, Türkiye ORCID: 0000-0002-3113-2378 | neozdemir@beu.edu.tr

Abstract

Chronic diseases are conditions that progress slowly, persist over a long period, and generally follow a complex course as a result of multiple risk factors, negatively affecting individuals' quality of life. Chronic illnesses are among the leading long-term health problems that deeply influence not only the physical but also the psychological and social dimensions of individuals' lives. The aim of this study is to examine the psychosocial adaptation processes experienced by individuals with chronic illnesses during the course of their disease and to evaluate the extent to which they benefit from social services within the framework of the social work discipline. Furthermore, the study seeks to draw attention to the roles, responsibilities, and intervention areas of social work in the psychosocial adaptation process of individuals living with chronic illnesses. This study aims to contribute to increasing societal awareness regarding chronic diseases, preventing stigma or social exclusion experienced by individuals with chronic illnesses, facilitating their psychosocial adaptation processes, and enabling them to benefit effectively from rights-based social work practices.

Chronic diseases are systemic conditions that produce multidimensional effects. This study is significant in emphasizing that chronic illnesses have not only medical but also psychological and social dimensions. Individuals with chronic diseases, which generally last longer than three months and progress slowly, often need to cope with these conditions throughout their lives due to the rarity of complete recovery. Therefore, they are required to struggle with multidimensional challenges such as adherence to medication regimens, maintaining healthy nutrition, social exclusion, economic difficulties, and psychological stress. In this context, the functions of social work—namely psychosocial support, advocacy, and empowerment—play an effective role in the psychosocial adaptation process of individuals with chronic illnesses. The study is also important in creating awareness in society, guiding social work practices that facilitate the psychosocial adaptation processes of individuals with chronic illnesses, and offering policy recommendations to social policymakers.

This study was conducted using the literature review method, one of the research methodologies. National and international sources, articles, journals, and publications examining the relationship between psychosocial adaptation processes in chronic diseases and social work were reviewed, and the findings were analyzed within the framework of social work theories and intervention approaches.

Chronic diseases are health conditions that individuals may struggle with throughout their lives. According to the World Health Organization, health is defined as a state of complete well-being. Complete well-being refers not only to biological health but also to biopsychosocial well-being. In this context, social workers are required to identify the challenges experienced by individuals with chronic illnesses, provide support through a rights-based approach, and facilitate their adaptation to social life. From a social policy perspective, it is recommended to expand awareness initiatives regarding chronic diseases and strengthen social support mechanisms that support individuals' psychosocial adaptation processes. Therefore, chronic diseases should be addressed not only from a medical perspective but also as a public health issue requiring consideration from social work and social policy perspectives.

Keywords: Chronic Diseases, Psychosocial Adaptation, Social Work, Social Policy.

SOSYAL HİZMETİN DEĞER SACAYAĞINDAN BİR VAKA İNCELEMESİ: GABRIEL FERNANDEZ'İ KİM ÖLDÜRDÜ?

Doç.Dr. Serhat TEK

ORCID: 0000-0001-7140-2099, E-Posta: serhattek@live.de

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis, Türkiye,

Lisans 4. Sınıf Öğrencisi Nazlıcan AY

ORCID: 0009-0000-0563-3163, E-Posta: nazcanay13@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis, Türkiye,

Özet

Bu vaka incelemesi, Amerika Birleşik Devletlerinde yaşayan ve 8 yaşında ihmal ve istismar sebebiyle hayatını kaybeden bir çocuk olan Gabriel Fernandezi konu edinmektedir. Çocuk koruma sistemlerinin işleyişini sosyal hizmetin temel değerleri olan insan onuruna saygı, sosyal adalet ve mesleki etik sorumluluklar çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Gabriel Fernandez vakası, yalnızca bireysel ihmal ve istismar boyutuyla değil; aynı zamanda kurumsal yetersizlikler, mesleki ihmaller ve sistemsel boşluklar açısından da çarpıcı bir örnek sunmaktadır (Robinson-Greene, 2020). Bu bildiride, vaka doküman analizi yöntemiyle ele alınmış; özellikle çocuk koruma hizmetlerinde görev alan sosyal hizmet uzmanlarının karar alma süreçleri, risk değerlendirme mekanizmaları ve etik yükümlülükleri analiz edilmiştir. Çalışma, National Association of Social Workers tarafından belirlenen etik ilkeler doğrultusunda değerlendirilmiş ve mesleki uygulamalardaki ihlaller tartışılmıştır. Ayrıca, sosyal hizmet müdahalelerinde çok disiplinli iş birliğinin önemi ve erken müdahale eksikliğinin sonuçları da ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, sosyal hizmet uygulamalarında yalnızca bireysel sorumluluğun değil, aynı zamanda kurumsal yapıların ve politikaların da belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, sosyal hizmetin değer sacayağının (birey, meslek ve toplum) dengeli bir şekilde işletilmemesinin ağır sonuçlar doğurabileceği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak çalışma, çocuk koruma sistemlerinde etik duyarlılığın güçlendirilmesi, denetim mekanizmalarının artırılması ve mesleki eğitimlerin geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gabriel Fernandez Vakası, Çocuk Hakları, İhmal, İstismar, Çocuklarla Sosyal Hizmet

A CASE STUDY FROM THE VALUE PILLAR OF SOCIAL WORK: WHO KILLED GABRIEL FERNANDEZ?

Abstract

This case study focuses on Gabriel Fernandez, an 8-year-old child from the United States who died as a result of neglect and abuse. It aims to examine the functioning of child protection systems within the framework of social work's core values: respect for human dignity, social justice, and professional ethical responsibilities. The Gabriel Fernandez case provides a striking example not only of individual neglect and abuse but also of institutional inadequacies, professional negligence, and systemic gaps. This paper analyzes the case using document analysis, specifically focusing on the decision-making processes, risk assessment mechanisms, and ethical obligations of social workers in child protection services. The study is evaluated in accordance with the ethical principles established by the National Association of Social Workers, and violations in professional practice are discussed. Furthermore, the importance of multidisciplinary collaboration in social work interventions and the consequences of a lack of early intervention are highlighted. The findings demonstrate that not only individual responsibility but also institutional structures and policies are crucial in social work practice. In this context, it is emphasized that the failure to operate the three pillars of social work (individual, profession, and society) in a balanced manner can have severe consequences. In conclusion, the study offers recommendations for strengthening ethical sensitivity in child protection systems, increasing monitoring mechanisms, and improving professional training.

Keywords: The Gabriel Fernandez Case, Child Rights, Neglect, Abuse, Social Work With Children

SAĞLIK SİGORTASI MALİYETLERİNİN YAPAY ZEKÂ TABANLI REGRESYON VE TOPLULUK YÖNTEMLERİ İLE TAHMİNİ

Doç. Dr. Hayriye Esra AKYÜZ

0000-0002-1784-5910, heakyuz@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Sağlık harcamalarının doğru bir şekilde tahmin edilmesi, modern sağlık sistemlerinde maliyet yönetimi ve karar verme süreçlerinin iyileştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışmada, bireysel sağlık sigortası maliyetlerinin yapay zekâ tabanlı regresyon ve topluluk öğrenme yöntemleri kullanılarak tahmin edilmesi amaçlanmaktadır. Analizler Kaggle Platformunda açık bir şekilde paylaşılan ve yaş, vücut kitle indeksi, sigara kullanımı ve bölge gibi demografik ve yaşam tarzı değişkenlerini içeren sağlık sigortası maliyetleri veri seti üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi Python programlama dilinde “pandas”, “numpy”, “matplotlib” ve “scikit-learn” kütüphanelerinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarının geliştirilebilirliğini sağlamak için 5 katlı çapraz doğrulama yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada, klasik model başta olmak üzere Ridge, Lasso, Karar ağacı, Rastgele Orman, Gradyan Artırma, Destek Vektör Regresyonu ve k-En Yakın Komşu regresyon yöntemleri uygulanmış ve bu yöntemler, tahmin performansını ve model dayanıklılığını artırmak amacıyla karşılaştırılmıştır. Geleneksel regresyon modelleri, bagging ve boosting algoritmaları gibi gelişmiş topluluk yaklaşımları ile birlikte değerlendirilerek verideki doğrusal olmayan ilişkileri yakalama kapasiteleri incelenmiştir. Model performansı, ortalama hata kare, hata kareler ortalamasının karekökü ve tanımlayıcılık katsayısı gibi standart ölçütler kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, topluluk yöntemlerinin tahmin doğruluğu ve genelleme yeteneği açısından klasik regresyon tekniklerine kıyasla daha üstün performans gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle sigara kullanımı, yaş ve vücut kitle indeksi değişkenlerinin sağlık sigortası maliyetleri üzerinde güçlü belirleyiciler olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Sonuçlar, yapay zekâ destekli yaklaşımların sağlık finansmanı ve sigorta sistemlerinde veri odaklı karar verme süreçlerini destekleme potansiyelini vurgulamaktadır. Böylece, regresyon analizi ile topluluk öğrenme yöntemlerinin birlikte kullanımının, tıbbi maliyetlerin tahmin edilmesinde güçlü bir çerçeve sunduğu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstatistiksel tahmin, sağlık sigortası maliyeti, topluluk yöntemleri, yapay zekâ tabanlı regresyon modelleri.

PREDICTION OF HEALTH INSURANCE COSTS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED REGRESSION AND ENSEMBLE METHODS

Assoc. Prof. Hayriye Esra AKYÜZ

0000-0002-1784-5910, heakyuz@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Science and Arts, Department of Statistics, Bitlis, Türkiye

Abstract

Accurate prediction of healthcare expenditures is of critical importance for improving cost management and decision-making processes in modern healthcare systems. This study aims to estimate individual health insurance costs using artificial intelligence-based regression and ensemble learning methods. The analysis is conducted on the publicly available Medical Cost Personal Dataset shared on the Kaggle platform, which includes demographic and lifestyle variables such as age, body mass index, smoking status, and region. The statistical analysis is performed using the Python programming language and relevant libraries, including “pandas”, “numpy”, “matplotlib”, and “scikit-learn”. To ensure the generalizability of the results, a 5-fold cross-validation approach is applied. In this study, a baseline model along with Ridge Regression, Lasso Regression, Decision Tree, Random Forest, Gradient Boosting, Support Vector Regression, and k-Nearest Neighbors regression models are implemented and compared in terms of predictive performance and model robustness. Both traditional regression models and advanced ensemble methods, including bagging and boosting algorithms, are evaluated to examine their ability to capture nonlinear relationships in the data. Model performance is assessed using standard evaluation metrics such as mean squared error, root mean squared error, and the coefficient of determination. The findings indicate that ensemble learning methods generally outperform classical regression techniques in terms of prediction accuracy and generalization capability. In particular, smoking status, age, and body mass index are identified as strong predictors of health insurance costs ($p < 0.001$). The results highlight the potential of artificial intelligence-driven approaches to support data-driven decision-making in healthcare finance and insurance systems. Overall, the study demonstrates that the integration of regression analysis with ensemble learning techniques provides a robust framework for predicting medical costs, contributing to more effective resource allocation and improved policy-making in the healthcare domain.

Keywords: Statistical prediction, health insurance cost, ensemble methods, artificial intelligence-based regression models.

GEBELİKTE EGZERSİZİN ANNE VE FETÜS SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİSİ: GELENEKSEL DERLEME

Esra SEZER¹, Ayşenur TURAN TERCAN²

¹Ebelik Lisans Öğrencisi, Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman, Türkiye

²Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Adıyaman, Türkiye

Özet

Giriş ve Amaç: Gebelik süreci, kadın vücudunda kapsamlı fizyolojik ve psikolojik değişimlerin yaşandığı özel ve hassas bir dönemdir. Bu süreçte düzenli fiziksel aktivite, anne ve fetüs sağlığının korunması ve geliştirilmesinde stratejik bir öneme sahiptir. Literatürde uygun egzersiz programlarının; gebelikte yaygın görülen bel ağrısı, yorgunluk ve stres gibi şikâyetlerin hafifletilmesine katkı sağladığı ve doğum sürecini kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı, gebelikte egzersizin anne ve fetüs sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen güncel araştırmaların bulgularını kapsamlı bir şekilde değerlendirmektir.

Yöntem: Çalışma kapsamında geleneksel derleme yöntemi benimsenmiş; çeşitli akademik veri tabanlarında yer alan güncel literatür taranarak, konuyla ilgili araştırmalar değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular: Yapılan incelemeler sonucunda, gebelik döneminde özellikle yürüyüş, yüzme ve hafif düzeyde aerobik egzersizlerin hem güvenli hem de etkili yöntemler olduğu vurgulanmaktadır. Elde edilen veriler, düzenli egzersiz yapan gebelerde gestasyonel diyabet ve preeklampsi riskinin belirgin şekilde azaldığını, kilo kontrolünün daha etkin sağlandığını göstermektedir. Ayrıca egzersizin, psikolojik iyilik halini destekleyerek anksiyete ve depresyon belirtilerini minimize ettiği saptanmıştır. Fetüs sağlığı açısından ise düzenli egzersiz programlarının herhangi bir olumsuz etkisinin bulunmadığı, aksine fetüsün sağlıklı gelişim sürecini desteklediği belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Gebelik sürecinde bilinçli ve kontrollü bir şekilde uygulanan egzersiz programları, anne ve bebek sağlığı üzerinde multidisipliner faydalar sağlamaktadır. Bu noktada ebelik bakımı, gebelere rehberlik edilmesi ve bireysel ihtiyaçlara uygun egzersiz planlamalarının yapılması açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Ebelerin gebeleri egzersiz konusunda teşvik etmesi ve profesyonel danışmanlık sağlaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Egzersiz, Anne sağlığı, Fetüs gelişimi, Ebelik bakımı

THE IMPACT OF EXERCISE ON MATERNAL AND FETAL HEALTH DURING PREGNANCY: A NARRATIVE REVIEW

Esra SEZER¹, Ayşenur TURAN TERCAN²

¹ Undergraduate Midwifery Student, Adiyaman University, Institute of Health Sciences, Adiyaman, Turkey

² Assoc. Prof. Dr., Adiyaman University, Faculty of Health Sciences, Adiyaman, Turkey

Abstract

Introduction and Purpose: Pregnancy is a unique process involving significant physiological and psychological changes in the female body. During this period, regular physical activity plays a vital role in preserving maternal and fetal health. Appropriate exercise programs help alleviate common complaints such as back pain, fatigue, and stress while facilitating a smoother labor process. The purpose of this study is to comprehensively evaluate the findings of current research investigating the effects of exercise during pregnancy on maternal and fetal health.

Methods: A narrative review method was adopted for this study; current literature from various academic databases was screened and relevant research was evaluated.

Findings: Investigations highlight that walking, swimming, and light aerobic exercises are particularly safe and effective methods. The data indicates that the risk of gestational diabetes and preeclampsia is significantly reduced in pregnant women who exercise regularly, and weight control is more effectively managed. Furthermore, exercise has been found to minimize symptoms of anxiety and depression by supporting psychological well-being. Regarding fetal health, regular exercise programs were found to have no negative effects; on the contrary, they support healthy development.

Conclusion and Recommendations: Consciously and controlled exercise programs implemented during pregnancy provide multidisciplinary benefits for both maternal and infant health. At this point, midwifery care plays a critical role in guiding pregnant women and planning exercise programs tailored to individual needs. It is recommended that midwives encourage pregnant women regarding exercise and provide professional counseling.

Keywords: Pregnancy, Exercise, Maternal health, Fetal development, Midwifery care.

GEBELİKTE OVER TORSİYONU, TEDAVİ VE BAKIM: OLGU SUNUMU

Maşallah ZORLU

Uzm. Dr., Özel Tatvan Can Hastanesi, dr.zorlu@gmail.com, Orcid:0009-0005-0799-9595

Hale UYAR HAZAR

Doç. Dr., Bitlis Eren Üni. Sağlık Bilimleri Fak., huhazar@beu.edu.tr , Orcid: 0000-0002-1236-6929

ÖZET

Over torsiyonu, diğer adıyla adneksiyel torsiyon, overin tamamen veya kısmen dönmesi anlamına gelir ve neredeyse her zaman fallop tüpünün bir kısmını içerir. Adneksiyel tümörlerin görülme sıklığı yaşla birlikte artar ve komplikasyonlardan biri adneksiyel veya over torsiyonudur. Over torsiyonu acil serviste nadiren görülmesine rağmen, jinekolojik acil durumların beşinci sırasındadır (13). Gebelik sırasında over torsiyonu daha çok birinci trimesterde olan, nadir bir olaydır. Tipik over torsiyonunun belirtileri akut pelvik ağrı, adneksiyal kitle, bulantı, kusma, ateş ve anormal genital kanal kanamadır. Bu olguda, üçüncü trimesterde ortaya çıkan akut bir over torsiyonunun yönetimi, tedavisi ve bakımı anlatılmaktadır. Akut batın tablosu ile gelen 31 yaşında 38 haftalık bir gebe akut şiddetli karın ağrısı, şiddeti artan kusma şikayetiyle küçük bir özel hastanenin acil servisine başvuruyor. Yapılan tetkik ve muayenelerle sağ over torsiyonu şüphesiyle acil laparotomi yapılarak kist eksizyonu, detorsiyon ve sezaryen doğum gerçekleştiriliyor. Semptomların başlangıcı ile ameliyat arasındaki süre ne kadar kısa olursa, over ve/veya doğurganlığın korunma olasılığı o kadar yüksek olur. Önceki yıllarda standart cerrahi yaklaşım; mavi/siyah görünen bir overin canlılığını yitirmiş olabileceği, detorsiyonun tromboembolik bir olayı tetikleyebileceği ve malign dokunun yerinde kalma olasılığı endişelerine dayanarak laparotomi yoluyla salpingo-ooferektomi idi. Bu olguda ise belirgin nekroz olmadığı için overin mavi/siyah görünümüne rağmen aslında canlı olduğu görüşüyle detorsiyon uygulandı. Çok sayıda çalışmada, özellikle genç hastalarda tromboembolik olayların ve malignitenin nadir olduğunu görüldü. Günümüzdeki görüşe göre, laparoskopik değerlendirme ve detorsiyon daha tercih edilebilir ve daha az yan etkiyle ilişkilidir. Bu olguda 38 haftalık olan gebeye laparotomi eşliğinde kist eksizyonu ve sezaryen ve devamında rutin sezaryen sonrası bakım uygulandı. Gebelikte over torsiyonu atlanmaması gereken acillerden bir tanesidir. Bu olgu sunum ile birlikte gebelikte obstetrik nedenler dışında acil abdominal operasyon ve bakım yapılabileceği konusunda literature katkı sağlanmak amaçlandı.

Anahtar Kelimeler: Over torsiyon, detorsiyon, laparotomi, doppler ultrason, hemşirelik bakımı

OVARIAN TORSION DURING PREGNANCY, TREATMENT AND CARE: CASE REPORT

Abstract

Ovarian torsion, also known as adnexal torsion, means the complete or partial twisting of the ovary and almost always involves a portion of the fallopian tube. The incidence of adnexal torsion increases with age, and one of the complications is adnexal or ovarian torsion. Although ovarian torsion is rarely seen in the emergency department, it is the fifth most common gynecological emergency (13). Ovarian torsion during pregnancy is a rare event, mostly occurring in the first trimester. Typical signs of ovarian torsion are acute pelvic pain, adnexal mass, nausea, vomiting, fever, and abnormal genital tract bleeding. This case report describes the management, treatment, and care of an acute ovarian torsion that occurred in the third trimester. A 31-year-old pregnant woman, 38 weeks along with her pregnancy, presented to the emergency department of a small private hospital with acute severe abdominal pain and increasing vomiting. Based on examinations and investigations, a suspected right ovarian torsion was diagnosed, and emergency laparotomy was performed, followed by cyst excision, detorsion, and cesarean delivery. The shorter the time between the onset of symptoms and surgery, the higher the probability of preserving the ovary and/or fertility. In previous years, the standard surgical approach was salpingo-oophorectomy via laparotomy, based on concerns that a blue/black-looking ovary might have lost its viability, that detorsion could trigger a thromboembolic event, and that malignant tissue might remain in place. In this case, however, since there was no significant necrosis, detorsion was performed on the grounds that the ovary was actually viable despite its blue/black appearance. Numerous studies have shown that thromboembolic events and malignancy are rare, especially in young patients. According to current opinion, laparoscopic evaluation and detorsion are more preferable and associated with fewer side effects. In this case, the 38-week pregnant woman underwent cyst excision and cesarean section with laparotomy, followed by routine post-cesarean care. Ovarian torsion during pregnancy is an emergency that should not be overlooked. This case presentation aims to contribute to the literature by demonstrating that emergency abdominal surgery and care can be performed during pregnancy for reasons other than obstetric causes.

Keywords: Ovarian torsion, detorsion, laparotomy, Doppler ultrasound, nursing care

GESTASYONEL DİYABETLİ GEBELERDE DİYAFRAGMATİK SOLUNUM EGZERSİZLERİNİN YORGUNLUK VE YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ

Neslihan ATLI¹, Rozerin BALCI², Hava ÖZKAN³

¹Şanlıurfa Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Şanlıurfa, Türkiye.

²Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Bitlis, Türkiye.

³Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye.

Özet

Amaç: Bu çalışma, gestasyonel diyabet mellitus (GDM) tanısı almış gebelerde diyafragmatik solunum egzersizlerinin yorgunluk düzeyi ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Araştırma, randomize kontrollü deneysel tasarımda yürütülmüştür. Çalışmaya toplam 60 GDM'li gebe dâhil edilmiş ve katılımcılar deney (n=30) ve kontrol (n=30) gruplarına ayrılmıştır. Veriler; Tanıtıcı Bilgi Formu, Yorgunluk için Görsel Analog Skala (VAS-F) ve SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği ile toplanmıştır. Deney grubuna rutin bakıma ek olarak 4 hafta boyunca düzenli diyafragmatik solunum egzersizi uygulanırken, kontrol grubuna yalnızca rutin antenatal bakım verilmiştir. Veriler başlangıç, 2. hafta ve 4. hafta olmak üzere üç zaman noktasında değerlendirilmiştir.

Bulgular: Deney grubunda SF-36 toplam puanlarının zaman içinde anlamlı düzeyde arttığı ($F=12,054$; $p<0,001$), kontrol grubunda ise yaşam kalitesinin anlamlı şekilde azaldığı belirlenmiştir ($F=20,813$; $p<0,001$). İzlem ölçümünde deney grubunun yaşam kalitesi puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t=4,671$; $p<0,001$). Yorgunluk düzeyi açısından, deney grubunda anlamlı azalma ($F=67,681$; $p<0,001$), kontrol grubunda ise artış ($F=55,298$; $p<0,001$) gözlenmiştir. İzlemde deney grubunun yorgunluk düzeyinin kontrol grubuna göre daha düşük olduğu bulunmuştur ($t=-3,127$; $p=0,003$).

Sonuç: Diyafragmatik solunum egzersizlerinin gestasyonel diyabetli gebelerde yorgunluğu azaltmada ve yaşam kalitesini artırmada etkili olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda, düşük maliyetli ve uygulanabilir bir yöntem olan solunum egzersizlerinin antenatal bakım programlarına entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gestasyonel diyabet, diyafragmatik solunum, yorgunluk, yaşam kalitesi, randomize kontrollü çalışma

THE EFFECT OF DIAFRAGMATIC BREATHING EXERCISES ON FATIGUE AND QUALITY OF LIFE IN PREGNANT WOMEN WITH GESTATIONAL DIABETES

Neslihan ATLI¹, Rozerin BALCI², Hava ÖZKAN³

¹Şanlıurfa Training and Research Hospital, Şanlıurfa, Turkey.

²Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Bitlis, Turkey.

³Atatürk University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Erzurum, Turkey.

Abstract

Objective: This study was conducted to evaluate the effect of diaphragmatic breathing exercises on fatigue levels and quality of life in pregnant women diagnosed with gestational diabetes mellitus (GDM).

Methods: The study was conducted using a randomized controlled experimental design. A total of 60 pregnant women with GDM were included in the study, and participants were divided into an experimental group (n=30) and a control group (n=30). Data were collected using a Demographic Information Form, the Visual Analog Scale for Fatigue (VAS-F), and the SF-36 Quality of Life Scale. The experimental group received regular diaphragmatic breathing exercises for 4 weeks in addition to routine care, while the control group received only routine antenatal care. Data were assessed at three time points: baseline, week 2, and week 4.

Results: It was determined that SF-36 total scores in the experimental group increased significantly over time ($F=12.054$; $p<0.001$), while quality of life in the control group decreased significantly ($F=20.813$; $p<0.001$). At the follow-up measurement, the quality of life scores in the experimental group were found to be significantly higher than those in the control group ($t=4.671$; $p<0.001$). In terms of fatigue levels, a significant decrease was observed in the experimental group ($F=67.681$; $p<0.001$), while an increase was observed in the control group ($F=55.298$; $p<0.001$). At follow-up, the experimental group's fatigue level was found to be lower than that of the control group ($t = -3.127$; $p = 0.003$).

Conclusion: Diaphragmatic breathing exercises were found to be effective in reducing fatigue and improving quality of life in pregnant women with gestational diabetes. Accordingly, it is recommended that breathing exercises—a low-cost and feasible method—be integrated into antenatal care programs.

Keywords: Gestational diabetes, diaphragmatic breathing, fatigue, quality of life, randomized controlled trial

SEZARYEN SONRASI PROGRESİF GEVŞEME EGZERSİZLERİNİN AĞRI, ANKSİYETE VE FİZYOLOJİK PARAMETRELER ÜZERİNE ETKİSİ

Rozerin BALCI¹, Neslihan ATLI², Hava ÖZKAN³

¹Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Bitlis, Türkiye.

²Şanlıurfa Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Şanlıurfa, Türkiye.

³Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye.

Özet

Amaç: Bu çalışma, sezaryen ile doğum yapan kadınlarda progresif gevşeme egzersizlerinin ağrı, anksiyete ve fizyolojik parametreler üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Araştırma, ön test-son test kontrol gruplu randomize kontrollü deneysel tasarımda yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini, 1 Şubat–1 Ağustos 2024 tarihleri arasında Şanlıurfa Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde sezaryen doğum yapan ve dahil edilme kriterlerini karşılayan toplam 120 lohusa (60 deney, 60 kontrol) oluşturmuştur. Veriler; Lohusa Tanılama Formu, Beck Anksiyete Ölçeği, Görsel Analog Skala ve Fizyolojik Parametreler Kayıt Formu ile toplanmıştır. Deney grubuna postoperatif dönemde progresif gevşeme egzersizleri uygulanırken, kontrol grubuna rutin bakım verilmiştir.

Bulgular: Deney grubunda anksiyete puanlarının ön test ortalaması $41,85 \pm 16,20$ iken son testte $31,40 \pm 9,15$ 'e düştüğü ve bu azalmanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubunda ise anlamlı bir değişiklik saptanmamıştır. Ağrı düzeyi açısından, deney grubunda ön testte $4,90 \pm 1,40$ olan puanların son testte $2,97 \pm 1,31$ 'e düştüğü, kontrol grubunda ise anlamlı bir değişim olmadığı görülmüştür. Fizyolojik parametreler incelendiğinde, özellikle nabız, solunum sayısı ve sistolik kan basıncı açısından gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Progresif gevşeme egzersizlerinin sezaryen sonrası dönemde ağrı ve anksiyeteyi azaltmada ve bazı fizyolojik parametreleri iyileştirmede etkili olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda, postpartum bakım sürecinde gevşeme egzersizlerinin ebe ve sağlık profesyonelleri tarafından uygulanması ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sezaryen, progresif gevşeme egzersizi, ağrı, anksiyete, fizyolojik parametreler.

THE EFFECT OF PROGRESSIVE RELAXATION EXERCISES AFTER A CESAREAN SECTION ON PAIN, ANXIETY, AND PHYSIOLOGICAL PARAMETERS

Rozerin BALCI¹, Neslihan ATLI², Hava ÖZKAN³

¹Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Bitlis, Turkey.

²Şanlıurfa Training and Research Hospital, Şanlıurfa, Turkey.

³Atatürk University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Erzurum, Turkey.

Abstract

Objective: This study was conducted to evaluate the effects of progressive relaxation exercises on pain, anxiety, and physiological parameters in women who gave birth via cesarean section.

Method: The study was conducted using a pre-test–post-test randomized controlled experimental design with a control group. The study sample consisted of a total of 120 postpartum women (60 in the experimental group, 60 in the control group) who underwent cesarean delivery at Şanlıurfa Training and Research Hospital between February 1 and August 1, 2024, and met the inclusion criteria. Data were collected using the Postpartum Assessment Form, the Beck Anxiety Scale, the Visual Analog Scale, and the Physiological Parameters Recording Form. The experimental group received progressive muscle relaxation exercises during the postoperative period, while the control group received routine care.

Results: It was determined that the mean pre-test anxiety score in the experimental group was 41.85 ± 16.20 , while it decreased to 31.40 ± 9.15 on the post-test, and that this decrease was statistically significant. No significant change was observed in the control group. In terms of pain levels, scores in the experimental group decreased from 4.90 ± 1.40 on the pretest to 2.97 ± 1.31 on the posttest, whereas no significant change was observed in the control group. When physiological parameters were examined, significant differences were found between the groups, particularly in heart rate, respiratory rate, and systolic blood pressure.

Conclusion: Progressive relaxation exercises were found to be effective in reducing pain and anxiety and improving certain physiological parameters during the post-cesarean period. Accordingly, it is recommended that midwives and healthcare professionals implement and promote the use of relaxation exercises as part of the postpartum care process.

Keywords: Cesarean section, progressive relaxation exercise, pain, anxiety, physiological parameters.

YERALTI SULARINDA NİTRAT KİRLİLİĞİ VE OLASI HALK SAĞLIĞI RİSKLERİ: ÖRNEK BİR ANALİZ

Doç. Dr. Hatice KARA¹, Doç. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ²

ORCID: 0000 – 0002 – 9999 – 939X, 0000 – 0003 – 4745 – 2445

hatice.kara@tarimorman.gov.tr, ademir@beu.edu.tr

¹ GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Şanlıurfa, Türkiye

² Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Yeraltı su kaynakları, hidrojeolojik özellikleri nedeniyle doğal ve antropojenik kaynaklı kirleticilere karşı hassas olup, uygun koruma önlemleri alınmadığı takdirde kalite açısından bozulmaya açık sistemlerdir. Son yıllarda özellikle yoğun tarımsal faaliyetler, gübre kullanımı ile hayvansal ve evsel atıkların toprak ve su ortamlarına kontrolsüz şekilde bırakılması, yeraltı sularında nitrat kirliliğinin artmasına neden olmaktadır. Nitrat, suda kolay çözünebilir ve yeraltı sularına hızla taşınabilen bir kirletici olup, özellikle içme suyu açısından önemli sağlık riskleri oluşturmaktadır. Yüksek nitrat konsantrasyonları özellikle bebeklerde “mavi bebek sendromu” olarak bilinen methemoglobinemi hastalığına yol açabilmektedir. Nitratin insan sağlığı üzerindeki etkileri yalnızca methemoglobinemi ile sınırlı olmayıp, kısa ve uzun vadede önemli riskler söz konusudur. Uzun süreli maruziyet durumunda ise çeşitli kronik sağlık sorunlarıyla da ilişkilendirilmektedir.

Materyal ve Metot: Bu çalışmada Harran Ovası yeraltı sularında nitrat kirliliğinin belirlenmesi ve su kalitesinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen 26 örnekleme noktasındaki kuyulardan altı ay(tarımsal sulama sezonu) boyunca aylık olarak su numuneleri alınmış ve laboratuvarında nitrat (NO_3^-) konsantrasyonları analiz edilmiştir.

Bulgular: Elde edilen bulgular, ulusal ve uluslararası mevzuatta yer alan içme suyu standartları ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, nitrat kirliliğinin olası kaynakları incelenmiş, çalışma alanındaki tarımsal faaliyetler ile yerleşim alanlarının etkileri analiz edilmiştir. Minimum nitrat konsantrasyonu 12.38 mg/l olarak 24 nolu kuyuda, maksimum nitrat konsantrasyonu ise 188.73 mg/l olarak 19 nolu kuyuda belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, on üç örnekleme(13) noktasında nitrat konsantrasyonlarının ortalaması izin verilen sınır değeri çok aştığı, diğer on üç(13) numunede ise bazı kuyuların sınır değere çok yaklaştığı ve bazı aylarda aştığı belirlenmiştir. Bu durumun, özellikle yoğun gübre kullanımının yapıldığı tarım alanları ile yerleşim alanlarına

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

yakın noktalarda daha belirgin olduğu tespit edilmiştir. Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak yeraltı sularında nitrat kirliliğinin sürdürülebilir su yönetimi açısından önemli bir sorun olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle gübre kullanımının kontrol altına alınması, tarımsal faaliyetlerde iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve yeraltı suyu kalite izleme çalışmalarının düzenli olarak yürütülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nitrat, Yeraltı suyu, Mavi bebek sendromu, Sağlık

NITRATE POLLUTION IN GROUNDWATER AND POTENTIAL PUBLIC HEALTH RISKS: A CASE STUDY

Assoc. Prof. Dr. Hatice KARA¹, Assoc. Prof. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ²

ORCID: 0000 – 0002 – 9999 – 939X, 0000 – 0003 – 4745 – 2445

hatice.kara@tarimorman.gov.tr, ademir@beu.edu.tr

¹GAP Agricultural Research Institute, Sanliurfa, Türkiye

²Bitlis Eren University, Graduate School, Department of Emergency and Disaster Management, Bitlis,
Türkiye

Abstract

Purpose: Groundwater resources, due to their hydrogeological characteristics, are sensitive to natural and anthropogenic pollutants and are systems susceptible to deterioration in quality if appropriate protection measures are not taken. In recent years, intensive agricultural activities, fertilizer use, and the uncontrolled release of animal and domestic waste into soil and water environments have led to an increase in nitrate pollution in groundwater. Nitrate is a pollutant that is easily soluble in water and can be rapidly transported to groundwater, posing significant health risks, especially for drinking water. High nitrate concentrations can lead to methemoglobinemia, also known as "blue baby syndrome," particularly in infants. The effects of nitrate on human health are not limited to methemoglobinemia; there are significant risks in both the short and long term. Long-term exposure is also associated with various chronic health problems. **Materials and Methods:** This study aimed to determine nitrate pollution in groundwater of the Harran Plain and to evaluate water quality. Within the scope of the research, water samples were taken monthly from wells at 26 sampling points for six months (agricultural irrigation season) and nitrate (NO_3^-) concentrations were analyzed in the laboratory. **Findings:** The findings were evaluated by comparing them with the drinking water standards in national and international legislation. In addition, possible sources of nitrate pollution were examined, and the effects of agricultural activities and settlements in the study area were analyzed. The minimum nitrate concentration was determined as 12.38 mg/l in well number 24, and the maximum nitrate concentration was determined as 188.73 mg/l in well number 19. According to the analysis results, it was determined that the average nitrate concentrations in thirteen sampling points (13) far exceeded the permitted limit value, and in thirteen other samples (13), some wells came very close to the limit value and exceeded it in some months. It was found that this situation was more pronounced in areas close to agricultural areas where intensive fertilizer use is carried out and in areas close to settlements. **Conclusions and Recommendations:** In conclusion, nitrate pollution in groundwater has been identified as a significant problem

for sustainable water management. Therefore, it is recommended to control fertilizer use, promote good agricultural practices in farming, and conduct regular groundwater quality monitoring studies.

Keywords: Nitrate, Groundwater, Blue baby syndrome, Health

İKLİMSEL SÜREÇLERİN AFET DİNAMİKLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ: TEMEL MEKANİZMALAR, JEOLJİK ANALİZ VE TARİHSEL TEKERRÜR

Yüksek Lisans Öğrencisi Ebru DEDE AKAY¹, Doç. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ²

ORCID: 0009-0001-5311-6846, 0000-0003-4745-2445

ebrudedekay@gmail.com, ademir@beu.edu.tr

¹ Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Acil Durum ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye

² Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, iklim dönemlerinin büyük doğal afetleri hangi mekanizmalar aracılığıyla tetiklediğini ve bu mekanizmaların Dünya'nın jeolojik ve tarihsel geçmişinde nasıl bir tekerrüre neden olduğunu yanıtlamayı amaçlamaktadır. Günümüzde doğal afetlerin daha sık ve daha yıkıcı olduğu gözlenmektedir. Sadece iklim kökenli afetlerde 1980'lerden beri hayatını kaybedenlerin sayısı yedi yüz bini aşmış, iklim kaynaklı afetlerin toplam afetler içindeki oranı geçen her on yılda katlanarak artmıştır. Materyal ve Metot: Çalışmada literatürde yer alan iklim tarihi, jeolojik dönemler, kitlesel yok oluşlar ve tarihsel afet vakaları üzerine yapılmış çalışmalar ile IPCC raporları ve ulusal afet veritabanları dikkate alınarak incelenmiştir. Bulgular: İklim değişikliğinden kaynaklanan afetler, birbiriyle bağlantılı üç temel mekanizma aracılığıyla tetiklenmekte ve şiddetlenmektedir. Birincisi, atmosferik ısınmanın yüzey sıcaklıklarını ve yağış düzenini değiştirerek sel, kuraklık ve orman yangını gibi olaylara zemin hazırlaması “doğrudan tetikleyicilik” etkisidir. İkincisi, ısınan deniz yüzeylerinin kasırgaları büyütmesi, kuruyan toprakların yangın riskini artırması “şiddetlendirme” etkisidir. Üçüncüsü ise kronik kuraklığın tarım sistemlerini çökertmesi, ardından kıtlık ve zorunlu göç dalgalarının gelişi neticesinde “sistemik zayıflama” etkisidir. Bu etkiler Kambriyen'den günümüze Dünya iklim tarihi olarak detaylı jeolojik dönemleriyle incelenmiş; Ordovisyan kitlesel tükenmesi, Permiyen felaketi, Bronz Çağı çöküşü, Maya uygarlığının sonu, Küçük Buzul Çağı kıtlıkları ve 1815 Tambora patlaması gibi tarihsel örneklerle iklim-afet ilişkisi anlamlandırılmıştır. Sonuç ve Öneriler: İklim değişimleri ile büyük doğal afetler arasındaki bağ, günümüze özgü olmayıp, rastlantısal da değildir. Bu durum tarihsel süreç boyunca aynı üç mekanizma aracılığıyla işleyen sistematik bir örüntü olarak ifade edilebilir. Modern dönemde sanayi kaynaklı sera gazı emisyonları bu tarihsel

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

tekerrürü insan eliyle hızlandırmıştır. Bu tekerrür ise iklime uyum sağlayan toplumların ayakta kaldığını göstererek, tarihten en önemli dersin çıkarılması gerektiği gerçeğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: İklim dönemleri, doğal afetler, jeolojik tarih, Küçük Buzul Çağı, iklim-afet mekanizması

EFFECTS OF CLIMATIC PROCESSES ON DISASTER DYNAMICS: FUNDAMENTAL MECHANISMS, GEOLOGICAL ANALYSIS, AND HISTORICAL RECURRENCE

Master's Student Ebru DEDE AKAY¹, Assoc. Prof. Dr. Ayşegül DEMİR YETİŞ²

ORCID: 0009-0001-5311-6846, 0000-0003-4745-2445

ebrudedekay@gmail.com, ademir@beu.edu.tr

¹ Bitlis Eren University, Graduate School, Department of Emergency and Disaster Management, Bitlis, Türkiye

² Bitlis Eren University, Vocational School of Health Services, Department of Medical Services and Techniques, Bitlis, Türkiye

Abstract

Purpose: This study aims to answer two fundamental questions: Through which mechanisms do climate periods trigger major natural disasters? How has this mechanism recurred throughout Earth's geological and historical past? Today, natural disasters are observed to be more frequent and more destructive. The death toll from climate-related disasters alone has exceeded seven hundred thousand since the 1980s, and the share of climate-related disasters among total disasters has been doubling every decade. **Materials and Methods:** The study was prepared using narrative review methodology; twenty-one sources on climate history, geological periods, mass extinctions, and historical disaster cases were screened and evaluated from Turkish and English peer-reviewed academic journals. Additionally, IPCC reports and national disaster databases were also examined. **Findings:** Climate change triggers and intensifies disasters through three interconnected mechanisms. First is direct triggering: atmospheric warming alters surface temperatures and precipitation patterns, setting the stage for floods, droughts, and wildfires. Second is the intensification effect: warming sea surfaces fuel larger hurricanes, and drying soils increase wildfire risk. Third is systemic weakening: chronic drought collapses agricultural systems, followed by famine and waves of forced migration. Earth's climate history from the Cambrian to the present was examined across all geological periods; the climate-disaster relationship was demonstrated through historical examples such as the Ordovician mass extinction, the Permian catastrophe, the Bronze Age collapse, the fall of the Maya civilization, the Little Ice Age famines, and the 1815 Tambora eruption. **Conclusions and Recommendations:** The link between climate change and major natural disasters is neither unique to our era nor coincidental; it is a systematic pattern operating through the same three mechanisms throughout history. In the modern period,

industrial greenhouse gas emissions have accelerated this historical recurrence by human hand. The most important lesson from history is this: societies that adapted to climate have survived.

Keywords: Climate periods, natural disasters, geological history, Little Ice Age, climate-disaster mechanism

GÖKKUŞAĞI ALABALIĞINDA (*ONCORHYNCHUS MYKISS*) BİSFENOL A'NIN KARACİĞER ÜZERİNDEKİ TOKSİK ETKİLERİNE KARŞI PROPOLİSİN KORUYUCU ETKİSİ

Yağmur ÖTÜN^{1*}, Ahmet Regaib OĞUZ²

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Van, TÜRKİYE

² Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Van, TÜRKİYE

* e-mail: yagmurotun@hotmail.com , ORCID: 0009-0006-4830-382X

ahmetoguz@gmail.com , ORCID:0000-0001-6431-0508

Özet

Amaç: Bisfenol A (BPA), sucul ortamlarda yaygın olarak bulunan ve canlılar üzerindeki toksik etkiler oluşturan önemli bir endokrin bozucudur. BPA maruziyetinin özellikle karaciğer dokusunda histopatolojik değişikliklere ve hücrel stres yanıtına neden olduğu bilinmektedir. Karaciğer, detoksifikasyon ve metabolik faaliyetlerin merkezi olması nedeniyle toksik maddelere karşı oldukça hassas bir organdır. Bu çalışma, BPA'nın Gökkuşığı alabalığında (*Oncorhynchus mykiss*) karaciğer dokusunda oluşturduğu histopatolojik değişiklikler ile HSP70 ekspresyonu üzerindeki etkilerini ortaya koymayı; ayrıca antioksidan özellikleri ile bilinen propolis bu hasar üzerindeki koruyucu etkisini değerlendirmeyi amaçladı.

Materyal-Metot: Çalışmada materyal olarak Gökkuşığı alabalığı kullanıldı. Deney düzeneği, balıkların 500, 1000 ve 1500 µg/L BPA konsantrasyonlarına maruz bırakıldığı ve BPA + propolis gruplarının bu süreçte propolis ilaveli yemlerle beslendiği toplamda 8 gruptan oluşup 96 saatlik bir maruziyet süresini kapsamaktadır. Doku örnekleri histopatolojik olarak değerlendirildi ve HSP70 ekspresyonu immünohistokimyasal yöntemle değerlendirildi.

Bulgular: BPA uygulanan gruplarda hepatosit dejenerasyonu, vakuolizasyon, hücrel düzensizlikler ve sinüzoidal genişleme gibi yapısal değişiklikler tespit edildi. HSP70 immünreaktivitesinde gözlenen değişimler, BPA'ya bağlı hücrel stres yanıtını destekledi. Propolis uygulanan gruplarda ise histopatolojik hasarın şiddetinde azalma ve karaciğer doku mimarisinde iyileşme gözlemlendi.

Sonuç: BPA'nın karaciğer dokusunda histopatolojik hasara neden olduğu tespit edildi. Propolis bu hasarı azaltarak koruyucu etki gösterdiği değerlendirildi.

Anahtar Kelimeler: Bisfenol A, Endokrin bozucu, Propolis, Histopatoloji, HSP70

Etik beyan: Mevcut çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Komitesi tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır (Karar No: 224/08-05).

PROTECTIVE EFFECTS OF PROPOLIS AGAINST BISPHENOL A-INDUCED HEPATOTOXICITY İN RAINBOW TROUT (*ONCORHYNCHUS MYKISS*)

Yağmur ÖTÜN^{1*}, Ahmet Regaib OĞUZ²

¹ Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Science, Department of Biology, Van, TURKEY

² Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Science, Department of Biology, Van, TURKEY

*participant e-mail, ORCID: yagmurotun@hotmail.com , ORCID: 0009-0006-4830-382

ahmetoguz@gmail.com, ORCID:0000-0001-6431-0508

Abstract

Aim: Bisphenol A (BPA) is a widely distributed endocrine-disrupting chemical in aquatic environments that exerts toxic effects on living organisms. BPA exposure has been associated with histopathological alterations and the induction of cellular stress responses, particularly in liver tissue. Given the central role of the liver in detoxification and metabolic processes, it is highly susceptible to toxic insults. The aim of this study was to investigate the effects of BPA on liver histopathology and heat shock protein 70 (HSP70) expression in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*), and to evaluate the potential protective role of propolis, a natural antioxidant, against BPA-induced damage.

Material and Methods: Rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) were used as the experimental model. The study design consisted of eight experimental groups, including control, BPA-exposed (500, 1000, and 1500 µg/L), propolis-treated, and combined BPA + propolis groups. The exposure period lasted 96 hours. Fish in the combined groups received propolis-supplemented feed throughout the exposure period. Liver tissues were examined histopathologically, and HSP70 expression was evaluated using immunohistochemical techniques.

Results: Histopathological examination revealed prominent structural alterations in BPA-exposed groups, including hepatocyte degeneration, cytoplasmic vacuolization, cellular disorganization, and sinusoidal dilatation. Increased HSP70 immunoreactivity indicated the activation of cellular stress responses induced by BPA exposure. In contrast, the propolis-treated groups exhibited a marked reduction in the severity of histopathological lesions and a partial restoration of normal liver architecture.

Conclusion: BPA exposure induces significant histopathological damage and cellular stress responses in the liver tissue of rainbow trout. Propolis supplementation demonstrated a protective effect by attenuating tissue damage and improving histological integrity.

Keywords: Bisphenol A, Endocrine disruptor, Propolis, Histopathology, HSP70

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Ethical Statement: This study was approved by the Van Yüzüncü Yıl University Ethics Committee (Decision No: 224/08-05).

DEĞİŞEN FİZYOLOJİK VE EKSOJEN FAKTÖRLERİN VAN BALIĞI (*ALBURNUS TARICHII*)' NİN HEMATOPOETİK AKTİVİTESİ VE HEMATOLOJİK DEĞİŞİMİ ÜZERİNE ETKİSİ

Ayşe YEŞİLBAŞ^{1*}, Ahmet Regaib OĞUZ²

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Van, TÜRKİYE

² Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Van, TÜRKİYE

* e-mail: yesilbasayse@hotmail.com , ORCID: [0000-0002-6410-9019](https://orcid.org/0000-0002-6410-9019) ahmetoguz@vyu.edu.tr,

ORCID:0000-0001-6431-0508

Özet

Amaç: Hematopoez hematopoetik organlarda meydana gelen kan hücrelerinin çoğalması, farklılaşması ve olgunlaşması yoluyla bireyin yaşamı boyunca süren fizyolojik bir süreçtir. Memelilerde olduğu gibi balıklar da homeostazı korumak, bağışıklık tepkisi oluşturmak ve hasar onarımı için kan hücrelerini kullanırlar. Bu çalışmada üreme stresi gibi fizyolojik etkenler ile değişen sucul ortam koşullarının Van balığı (*Alburnus tarichii*)' nın hematopoetik progenitor hücre farklılaşmasına olan etkisi ve hematolojik değişimine olan etkisi ile hematolojik farklılığın gözlenmesi amaçlandı. Hematopoetik aktivite sonucunda şekilli kan hücrelerinin kandaki seviyesi ölçüldü ve morfolojik farklılaşma aşamasındaki öncü kan hücreleri tespit edildi. Hematopoezde rol oynayan hormonların salınımını tetikleyen hormonlar üzerine etkisi olduğu bilinen sucul ortamın sıcaklık ve tuzluluk seviyesi gibi faktörler ile üreme stresinin hematopoetik aktivite üzerine etkisi incelendi.

Materyal-Metod: Çalışmada materyal olarak Van balığı kullanıldı. Laboratuvar koşullarında kaudal ven ponksiyonu ile yaklaşık 1-2 mL kan alındı. Alınan kan örnekleri EDTA (etilendiamintetraasetik asit) içeren hematolojik analiz tüplerine aktarıldı. Kan örneklerinden eritrosit ve lökosit hücre sayımları yapıldı. Balıklara ait kan örneklerinden hazırlanan May Grunwald-Giemsa (MGG) ile boyanmış kan preparatları ışık mikroskobu (Zeiss Axio Imager 2, Almanya) ile morfolojik ve sitolojik olarak incelendi.

Bulgular: Üreme öncesinde ve üreme sırasında elde edilen kan örnekleri incelendiğinde göl lokasyonunda ölçülen RBC sayılarının akarsuya göre yüksek olduğu belirlendi. Göl ve akarsu lokasyonundaki periferik kan yaymaları karşılaştırıldığında akarsudan elde edilen periferik kan yaymalarında henüz farklılaşma aşamasında olan eritroblast, myeloblast, myelosit gibi öncü kan hücrelerinde artış gözlemlendi.

Sonuç: Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre akarsudan örneklenen balıkların periferik kan dokusunda göle göre daha fazla sayıda prekürsor kan hücresi gözlemlendi. Prekürsör hücrelerden eritroblast ve myelositlerin akarsudan örneklenen balıklarda sayıca fazla olduğu tespit edildi. Nötrofil miyelositler, monosit ve lenfosit öncül

hücrelerinde de artış olduğu belirlendi. Göl lokalitesinden örneklenen balıklarda göldeki tuzluluk oranının eritrosit sayılarını arttırdığı, akarsuda ise mevsim sıcaklığı sebebiyle hematopoetik aktivitede artış gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: Hematopoez, periferik kan hücresi, prekürsör kan hücresi.

Etik beyan: Mevcut çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Komitesi tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır (protokol no: 2023/10-21).

Abstract

Objective: Hematopoiesis is a physiological process that continues throughout an individual's life through the proliferation, differentiation, and maturation of blood cells in hematopoietic organs. Like mammals, fish use blood cells to maintain homeostasis, generate immune responses, and repair tissue damage. In this study, it was aimed to investigate the effects of physiological factors such as reproductive stress and changing aquatic environmental conditions on the differentiation of hematopoietic progenitor cells and hematological changes in Van fish (*Alburnus tarichii*), as well as to observe hematological differences. As a result of hematopoietic activity, the levels of formed blood cells in circulation were measured and precursor blood cells at different stages of morphological differentiation were identified. The effects of reproductive stress and environmental factors such as temperature and salinity—known to influence hormones that trigger the release of hormones involved in hematopoiesis—on hematopoietic activity were examined.

Materials and Methods: Van fish were used as the study material. Under laboratory conditions, approximately 1–2 mL of blood was collected via caudal vein puncture. The blood samples were transferred into hematological analysis tubes containing EDTA (ethylenediaminetetraacetic acid). Erythrocyte and leukocyte counts were performed from the blood samples. Blood smears prepared from fish samples were stained with May-Grünwald-Giemsa (MGG) and examined morphologically and cytologically using a light microscope (Zeiss Axio Imager 2, Germany).

Results: When the blood samples obtained before and during reproduction were examined, it was determined that RBC counts measured in the lake location were higher than those in the stream. When peripheral blood smears from lake and stream locations were compared, an increase in precursor blood cells such as erythroblasts, myeloblasts, and myelocytes—still in the differentiation stage—was observed in samples obtained from the stream.

Conclusion: According to the data obtained from this study, a higher number of precursor blood cells were observed in the peripheral blood tissue of fish sampled from the stream compared to those from the lake. It was determined

that erythroblasts and myelocytes were more abundant in fish sampled from the stream. An increase was also observed in neutrophil myelocytes as well as precursor cells of monocytes and lymphocytes. In fish sampled from the lake, it was observed that the salinity level increased erythrocyte counts, while in the stream, an increase in hematopoietic activity was associated with seasonal temperature.

Keywords: Hematopoiesis, peripheral blood cells, precursor blood cells.

Ethical Statement: The present study was reviewed and approved by the Van Yüzüncü Yıl University Ethics Committee (protocol no: 2023/10-21).

NADİR TOPRAK KATKILI HİDROKSİAPATİT NANOMATERYALLERİNİN BİYOMEDİKAL UYGULAMALARI: OPTİK ÖZELLİKLER VE GÜNCEL GELİŞMELER

Dr. Öğrt. Üyesi, Reşit ÖZMENTEŞ

ORCID: 0000-0002-5893-0660, ozmentes@gmail.com; rozmentes@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Bitlis, Türkiye

Özet

Medikal uygulamalarda kullanılan nanomateriyallerin insan vücuduna entegre olabilmesi ve konak doku tarafından benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, biyouyumlu ve osteokonduktif özellikleri ile öne çıkan hidroksiapatit (HAp), özellikle kemik doku mühendisliği ve implant teknolojilerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda, HAp yapısının nadir toprak elementleri ile katkılanması, malzemenin optik özelliklerini önemli ölçüde iyileştirerek biyomedikal uygulamalarda yeni fonksiyonellikler kazandırmıştır.

Bu derlemede, nadir toprak katkılı hidroksiapatit nanomateriyallerinin biyomedikal uygulamalarına yönelik güncel gelişmeler ele alınmaktadır. Özellikle fotolüminesans özellikler, biyogörüntüleme, biyosensörler ve kontrollü ilaç salımı gibi uygulama alanları incelenmekte, katkı iyonlarının (örneğin Eu^{3+} , Tb^{3+} , Er^{3+}) optik davranış üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Ayrıca, sentez yöntemleri ile elde edilen yapısal ve morfolojik özelliklerin optik performans ve biyouyumluluk ile ilişkisi tartışılmaktadır.

Bununla birlikte, mevcut sınırlamalar ve klinik uygulamalara geçişte karşılaşılan zorluklar ele alınarak, çok fonksiyonlu ve hedeflenebilir biyomalzemelerin geliştirilmesine yönelik gelecek perspektifler sunulmaktadır. Bu bağlamda, nadir toprak katkılı HAp nanomateriyallerinin, ileri biyomedikal uygulamalarda önemli bir potansiyele sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nadir toprak katkılı hidroksiapatit, Fotolüminesans nanomalzemeler, Biyouyumluluk, Biyomedikal uygulamalar

BIOMEDICAL APPLICATIONS OF RARE EARTH-DOPED HYDROXYAPATITE NANOMATERIALS: OPTICAL PROPERTIES AND CURRENT DEVELOPMENTS

Assistant Professor, Reşit ÖZMENTEŞ

ORCID: 0000-0002-5893-0660, ozmentes@gmail.com; rozmentes@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Vocational School of Health Services, Department of Medical Services and Techniques, Bitlis, Türkiye

Abstract

Nanomaterials employed in biomedical applications must exhibit the ability to integrate seamlessly with the human body and be effectively adopted by host tissues. In this regard, hydroxyapatite (HAp), owing to its excellent biocompatibility and osteoconductive characteristics, has been extensively utilized in bone tissue engineering and implant technologies. Recently, the incorporation of rare earth elements into the HAp structure has attracted significant attention, as it markedly enhances the optical properties of the material and enables the development of novel functionalities for advanced biomedical applications.

This review comprehensively summarizes the recent progress in rare earth-doped hydroxyapatite nanomaterials for biomedical applications. Particular emphasis is placed on their photoluminescent properties and their utilization in bioimaging, biosensing, and controlled drug delivery systems. The influence of dopant ions (e.g., Eu^{3+} , Tb^{3+} , and Er^{3+}) on the optical behavior is critically analyzed. Moreover, the correlation between synthesis methods, resulting structural and morphological characteristics, and their effects on both optical performance and biocompatibility are systematically discussed.

Furthermore, existing limitations and the challenges associated with the translation of these materials into clinical practice are highlighted. Future perspectives are also provided, focusing on the design and development of multifunctional and targeted biomaterials. Overall, rare earth-doped HAp nanomaterials are demonstrated to hold considerable promise for next-generation biomedical applications.

Keywords: Rare earth-doped hydroxyapatite, Photoluminescent nanomaterials, Biocompatibility, Biomedical applications

TIBBİ ATIKLARIN UYGUN ŞEKİLDE BERTARAF EDİLMEMESİNİN OLUŞTURABİLECEĞİ SAĞLIK VE ÇEVRESEL RİSKLERİN DEĞERLENDİRMESİ

Leyla GAZİGİL¹

ORCID: 0000-0002-8798-8933, lgazigil@beu.edu.tr

¹ Bitlis Eren Üniversitesi, Fen edebiyat Fakültesi, Kimya Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Çalışma kapsamında, tıbbi atıkların yönetim süreçleri, bertaraf yöntemleri ve ortaya çıkabilecek sağlık ve çevresel riskler değerlendirilmektedir. Özellikle 2020 yılında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi ile birlikte sağlık hizmetlerine olan talep artmaya başlamış, gün geçtikçe tıbbi atık miktarlarında da artışlara neden olmuştur. Tıbbi atıkların uygun şekilde yönetilememesi, ciddi sağlık risklerine ve çevre sağlığına zarar vermektedir. Bu kapsamda enfeksiyöz atıklar, genotoksik atıklar, kesici-delici materyaller ve kimyasal içerikli atıkların oluşturabileceği riskler ortaya konulmuştur.

Materyal ve Metot: Dünya Sağlık Örgütü (WHO) raporları ve Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, güncel ulusal ve uluslararası akademik çalışmalarda; tıbbi atık yönetimi, bertaraf yöntemleri, mesleki yaralanmalar, hastane enfeksiyonları ve çevresel riskler konu başlıklarında araştırmalar incelenmiştir.

Bulgular: Çalışmada tıbbi atık kaynaklı ortaya çıkabilecek sorunlar, 1) enfeksiyöz ajan içeren atıkların doğrudan temas veya kesici-delici yaralanmalar sonucunda bulaşıcı hastalıklara (hepatit B, hepatit C ve HIV gibi) neden olabilmesi, 2) kimyasal, farmasötik ve radyoaktif içerikli atıkların çevreye yayılması sonucunda oluşabilecek sağlık riskleri (solunum yolu hastalıkları, cilt tahrişleri ve uzun vadede kronik sağlık sorunları) ve 3) tıbbi atıkların uygun olmayan depolama ve bertaraf süreçleri sonucunda çevresel ortamlara yayılmasıyla su, hava ve toprak kirliliği olarak tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Tıbbi atıkların uygun şekilde yönetilmemesi hem doğrudan hem de dolaylı sağlık risklerine neden olmaktadır. Bu nedenle sağlık kuruluşlarında etkin tıbbi atık yönetim sistemlerinin uygulanması, personel eğitimlerinin artırılması, uygun depolama ve bertaraf yöntemlerinin kullanılması ve düzenli denetimlerin yapılması büyük önem taşımaktadır. Çevre sağlığı ve çevre mühendisliği yaklaşımlarına dayalı sürdürülebilir tıbbi atık yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi, çevresel kirliliğin azaltılması ve halk sağlığının korunması açısından kritik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıbbi atık yönetimi, sağlık riskleri, tıbbi atık türleri, çevresel riskler

ASSESSMENT OF HEALTH AND ENVIRONMENTAL RISKS ASSOCIATED WITH THE IMPROPER DISPOSAL OF MEDICAL WASTE

Leyla GAZİGİL¹

ORCID: 0000-0002-8798-8933, lgazigil@beu.edu.tr

¹ Bitlis Eren University, Faculty of Science and Letters, Department of Chemistry, Bitlis, Türkiye

Abstract

Objective: This study evaluates the management processes and disposal methods of medical waste, as well as the potential health and environmental risks associated with it. In particular, the COVID-19 pandemic, which emerged in 2020 and affected the entire world, has led to an increase in demand for healthcare services, resulting in a growing volume of medical waste over time. The improper management of medical waste poses serious health risks and harms environmental health. In this context, the risks associated with infectious waste, genotoxic waste, sharps, and chemical-containing waste have been identified.

Materials and Methods: World Health Organization (WHO) reports and the Medical Waste Control Regulation, along with current national and international academic studies, were reviewed regarding research topics such as medical waste management, disposal methods, occupational injuries, hospital-acquired infections, and environmental risks.

Results: The study identified potential issues arising from medical waste, including: 1) infectious agents in waste that can cause infectious diseases (such as hepatitis B, hepatitis C, and HIV) through direct contact or sharps injuries, 2) health risks resulting from the release of chemical, pharmaceutical, and radioactive waste into the environment (respiratory diseases, skin irritations, and long-term chronic health issues), and 3) the spread of medical waste into the environment due to improper storage and disposal processes, affecting water, air, and soil. **Conclusions and Recommendations:** The improper management of medical waste leads to both direct and indirect health risks.

Therefore, it is of great importance to implement effective medical waste management systems in healthcare facilities, increase staff training, use appropriate storage and disposal methods, and conduct regular inspections. The development of sustainable medical waste management practices based on environmental health and environmental engineering approaches is considered a critical necessity for reducing environmental pollution and protecting public health.

Keywords: Medical waste management, health risks, types of medical waste, environmental risks

SAĞLIK KURUMLARINDA ŞİDDET VAKALARININ BÖLGESEL ANALİZİ: DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU YANSIMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Hanifi DEMİR

ORCID: 0000-0002-4358-2042, E-posta: hdemir1@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, SHMYO, Optisyonluk Programı, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ali GÜZEL

ORCID: 0009-0004-5747-7130, E-posta: aguzel@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Bitlis, Türkiye

Özet

Sağlık kurumlarında şiddet, yalnızca bireysel mağduriyet yaratan bir işyeri güvenliği sorunu değil; aynı zamanda hizmet sunumunun sürekliliğini, çalışan bağlılığını, bakım kalitesini ve toplumsal güveni etkileyen çok boyutlu bir toplum sağlığı sorunudur. Bununla birlikte, sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin ulusal ve uluslararası boyutunu karşılaştırmalı biçimde tanımlamak güçtür. Bu güçlük, sürekliliği olan sistematik araştırmaların sınırlı olmasından, birçok olayın kayda geçmemesinden ve bazı sağlık çalışanlarının maruz kaldıkları şiddeti mesleğin olağan bir parçası gibi algılamalarından kaynaklanmaktadır. Bu bildirinin amacı, sağlıkta şiddet olgusunu güncel veriler ışığında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bağlamında değerlendirmek ve bölgesel örüntüleri görünür kılmaktır. Çalışma, doküman incelemesine dayalı betimsel-analitik bir derleme olarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda Dünya Sağlık Örgütü verileri, T.C. Sağlık Bakanlığı 2025 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Türkiye Şiddet Haritası 2025 bulguları, Türkiye örneklemlili ulusal araştırmalar ve 2020-2024 yılları arasında ulusal basına yansıyan 132 sağlıkta şiddet haberini inceleyen medya içerik analizi birlikte değerlendirilmiştir. Dünya genelinde, iş yerlerinde yaşanan şiddetin %25'inin sağlık sektöründe yaşandığı günümüzde Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre sağlık çalışanlarının %8-38'i kariyerlerinin bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2025 yılında Beyaz Kod başvuruları bir önceki yıla göre %3,95 azalmış; başvuruların %83,2'si sözel, %16,8'i fiziksel şiddet olarak kaydedilmiştir. Ancak Türkiye örneklemlili araştırmalar, sağlıkta şiddetin kamu kurumlarında özel sektöre göre daha yüksek seyrettiğini, olayların çoğunlukla hasta yakınları tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir. Şiddetin en çok hekimleri ve hemşireleri etkilediği, en sık faillerin hasta yakınları olduğu ve bölgesel dağılımda Marmara Bölgesi'nin ilk, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ikinci sırada yer aldığı belirlenmiştir. Doğu Anadolu Bölgesi daha düşük görünürken, Güneydoğu Anadolu'daki yoğunlaşma Türkiye Şiddet Haritası 2025 verileri ile örtüşmektedir. Sonuç olarak, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da sağlıkta şiddet; hizmete erişim baskısı, kurumsal yoğunluk ve hasta yakını yüküyle ilişkili yapısal bir

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

sorun olarak ele alınmalıdır. Ayrıca, eksik bildirim olasılığı nedeniyle mevcut sayısal verilerin sağlıkta şiddetin gerçek boyutunu tam olarak yansıtmayabileceği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle bölgesel müdahaleler güvenlik önlemleri, yönetsel düzenlemeler, eğitim programları ve etkili raporlama mekanizmalarını birlikte içeren bütüncül planlarla yerelde yürütülmelidir. Ayrıca sağlıkta şiddetin azaltılmasına yönelik bölgenin yapısı gereği kanaat önderleri, sivil toplum kuruluşları gibi sosyal paydaşlar ile işbirliği geliştirilmelidir. Bu yaklaşım, hem çalışan güvenliğinin güçlendirilmesine hem de sağlık hizmetinin sürekliliği ile kurumsal güvenin korunmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağlıkta şiddet, Beyaz Kod, bölgesel analiz, sağlık çalışanı güvenliği, sağlık politikası

**REGIONAL ANALYSIS OF VIOLENCE CASES IN HEALTHCARE INSTITUTIONS:
REFLECTIONS FROM EASTERN AND SOUTHEASTERN ANATOLIA.**

Assist. Prof. Dr. Hanifi DEMİR

ORCID: 0000-0002-4358-2042, E-Mail: hdemir1@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Vocational School of Health Services, Opticianry Program, Bitlis, Türkiye

Assist. Prof. Ali GÜZEL

ORCID: 0009-0004-5747-7130, E-mail: aguzel@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Bitlis, Türkiye

Abstract

Violence in healthcare institutions is not only a workplace safety issue creating individual victimization, but also a multifaceted public health problem affecting the continuity of service delivery, employee commitment, quality of care, and social trust. However, it is difficult to define the national and international dimensions of violence against healthcare workers in a comparative manner. This difficulty stems from the limited number of continuous systematic studies, the fact that many incidents go unrecorded, and the perception by some healthcare workers that the violence they experience is a normal part of their profession. The aim of this paper is to evaluate the phenomenon of violence in healthcare in the context of Eastern and Southeastern Anatolia in light of current data and to make regional patterns visible. The study is prepared as a descriptive-analytical review based on document analysis. In this context, World Health Organization data, the Turkish Ministry of Health 2025 Administrative Activity Report, the findings of the Turkey Violence Map 2025, national research with a sample from Turkey, and a media content analysis examining 132 news reports on violence in healthcare reflected in the national press between 2020 and 2024 were evaluated together. Globally, 25% of workplace violence occurs in the healthcare sector, and according to World Health Organization data, 8-38% of healthcare workers experience physical violence at some point in their careers. According to Ministry of Health data, White Code applications decreased by 3.95% in 2025 compared to the previous year; 83.2% of applications were recorded as verbal violence and 16.8% as physical violence. However, studies based on a sample of Turkey show that violence in healthcare is higher in public institutions than in the private sector, and that most incidents are perpetrated by relatives of patients. It has been determined that violence most frequently affects physicians and nurses, that patient relatives are the most frequent perpetrators, and that the Marmara Region ranks first and the Southeastern Anatolia Region ranks second in regional distribution. While the Eastern Anatolia Region appears to have lower rates, the concentration in Southeastern Anatolia aligns with the Turkey Violence Map 2025 data. In conclusion, violence

in healthcare in Eastern and Southeastern Anatolia should be addressed as a structural problem related to pressure on access to services, institutional overload, and the burden of patient relatives. Furthermore, it should be considered that current statistical data may not fully reflect the true extent of violence in healthcare due to the possibility of underreporting. Therefore, regional interventions should be implemented locally with holistic plans that include safety measures, administrative arrangements, training programs, and effective reporting mechanisms. Moreover, given the region's structure, collaboration with social stakeholders such as opinion leaders and civil society organizations should be developed to reduce violence in healthcare. This approach will contribute to both strengthening employee safety and protecting the continuity of healthcare services and institutional trust.

Keywords: Violence in healthcare, White Code, regional analysis, healthcare worker safety, health policy

OPTİSYENLERİN KAMUSAL İSTİHDAMINDA ARZ-TALEP DENGESİZLİĞİ VE GELECEK VADEDEN FIRSATLAR

Dr. Öğr. Üyesi Hanifi DEMİR

ORCID: 0000-0002-4358-2042, E-posta: hdemir1@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, SHMYO, Optisyenlik Programı, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Kenan KENDİLCİ

ORCID: 0000-0002-5787-1339, E-posta: kkendilci@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Bu bildiride, 2018-2025 döneminde optisyenlik mezun sayılarındaki artış ile kamu, özel ve vakıf kuruluşlarındaki istihdam kapasitesi arasındaki uyumsuzluğun ortaya konulması ve optisyenlerin kamu sağlık sisteminde daha etkin değerlendirilmesine yönelik fırsatların tartışılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışma, YÖK mezun verileri, Türk-Optisyen Gözlükçüler Birliği kayıtları, nüfus artış göstergeleri ve Sağlık Bakanlığı kamu alım verileri üzerinden yürütülen betimsel-analitik bir değerlendirme olarak yapılandırılmıştır. Bulgular: Bulgular, optisyenlik alanında belirgin bir arz fazlasına işaret etmektedir. Mezun sayısı 2018 yılına göre yaklaşık %141 artarak 19.493'e ulaşmış, buna karşılık optisyenlik müessese sayısındaki artış daha sınırlı kalmıştır. Son üç yılın ortalaması alındığında yıllık yaklaşık 3331 mezun ile 2025 yılı mevcut aktif müessese sayısı olan 8463 optisyenlik müessese sayısına kısa sürede yeniden ulaşılabilceği anlaşılmaktadır. Mezun artış hızının sektörün istihdam kapasitesini belirgin biçimde aştığı görülmektedir. Aynı dönemde nüfus artış hızının binde 14,7'den binde 5'e gerilemesi de bu uyumsuzluğu güçlendirmektedir. Kamusal istihdamda en dikkat çekici bulgu, Sağlık Bakanlığının optisyen kadrolarına ülke çapında ilk kez 2022 yılında düzenli biçimde yer vermesi ve 2022-2025 arasında açılan toplam kadro sayısının yalnızca 89'da kalmasıdır. Bu 89 kadro, toplam personel alım hacmiyle karşılaştırıldığında, kamusal istihdamın son derece sınırlı olduğunu açık biçimde göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler: Optisyenlerin hastane ve polikliniklerde göz hekimlerinin klinik yükünü azaltacak biçimde görevlendirilmesi, okul öncesi görme taramaları ile geriatrik optik rehabilitasyon süreçlerinde optik bakım profesyoneli olarak değerlendirilmesi ve optik müesseselerin kamusal denetiminde görev almaları önemli fırsat alanlarıdır. Üniversite kontenjanlarının sektörel gereksinimlere göre yeniden planlanması ve kamu, özel ile vakıf kurumlarında optisyen istihdamının artırılması stratejik bir zorunluluk olarak görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Optisyenlik, arz fazlası, işgücü planlaması, kamu atamaları, sağlık yönetimi

SUPPLY-DEMAND IMBALANCE IN THE PUBLIC EMPLOYMENT OF OPTICIANS AND PROMISING FUTURE OPPORTUNITIES

Assist. Prof. Dr. Hanifi DEMİR

ORCID: 0000-0002-4358-2042, E-Mail: hdemir1@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Vocational School of Health Services, Opticianry Program, Bitlis, Türkiye

Assist. Prof. Dr. Kenan KENDİLCİ

ORCID: 0000-0002-5787-1339, E-Mail: kkendilci@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Bitlis, Türkiye

Abstract

Objective: This paper aims to reveal the mismatch between the increase in the number of opticianry graduates and the employment capacity in public, private, and foundation institutions during the 2018-2025 period, and to discuss opportunities for more effective utilization of opticians in the public health system. **Method:** The study is structured as a descriptive-analytical evaluation conducted using YÖK (Council of Higher Education) graduate data, Turkish Opticians and Eyewear Association records, population growth indicators, and Ministry of Health public procurement data. **Findings:** The findings indicate a significant surplus in the field of opticianry. The number of graduates increased by approximately 141% compared to 2018, reaching 19,493, while the increase in the number of opticianry establishments remained more limited. Taking the average of the last three years, it is understood that with approximately 3331 graduates annually, the current number of active opticianry establishments in 2025, which is 8463, can be reached again in a short time. It is observed that the rate of increase in graduates significantly exceeds the employment capacity of the sector. The decline in the population growth rate from 14.7 per thousand to 5 per thousand during the same period further reinforces this discrepancy. The most striking finding in public employment is that the Ministry of Health only regularly allocated positions for opticians nationwide for the first time in 2022, and the total number of positions opened between 2022 and 2025 remained at only 89. These 89 positions, when compared to the total volume of personnel recruitment, clearly demonstrate the extremely limited nature of public employment. **Conclusion and Recommendations:** The assignment of opticians to hospitals and polyclinics to reduce the clinical workload of ophthalmologists, their evaluation as optical care professionals in pre-school vision screenings and geriatric optical rehabilitation processes, and their participation in the public oversight of optical establishments are significant areas of

opportunity. Re-planning university quotas according to sectoral needs and increasing the employment of opticians in public, private, and foundation institutions appear to be a strategic necessity.

Keywords: Opticianry, oversupply, workforce planning, public appointments, health management

YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA HEMŞİRELİK UYGULAMALARININ DÖNÜŞÜMÜ

Öğr. Gör. Selma DİLMEN KALI

Orcid: 0000-0003-3233-1157

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye

Özet

Yapay zekâ, sağlık sistemlerinin işleyişinde dönüşüm yaratan en güçlü teknolojik gelişmelerden biri olarak, hemşirelik uygulamalarının kapsamını ve niteliğini derinden etkilemektedir. Artan hasta yükü, yaşlı nüfusunun artması ile kronik hastalık prevalansındaki artış ve sağlık insan gücü yetersizliği gibi küresel sorunlar, YZ destekli çözümleri kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu derlemenin amacı, YZ'nin hemşirelik uygulamalarına etkisini; klinik bakım, eğitim, yönetim, etik ve yasal boyutlar çerçevesinde incelemek ve Türkiye ile dünya örnekleri üzerinden değerlendirmektir. Amaçlanan hedeflere ulaşmak için PubMed, Scopus, Google Scholar gibi güvenilir veri tabanlarında yapay zeka, akıllı hastane, hemşirelik ve sağlık hizmetleri anahtar kelimeleri kullanılarak kapsamlı bir araştırma yapılmıştır.

Yapay zekâ, hemşirelerin bilgi birikimini sistematik olarak artırır; kanıta dayalı öneriler sunarak klinik karar süreçlerini destekler; hasta verilerindeki eğilimleri analiz ederek anlamlı iç görüler üretir ve bu yolla hemşirelerin klinik yargılarının gelişimine katkı sağlamaktadır. YZ uygulamaları; klinik karar destek sistemleri ve uzaktan hasta izleme teknolojileri aracılığıyla hemşirelik bakımının kalitesini artırmakta ve hasta güvenliğini güçlendirmektedir. Bununla birlikte, algoritmik önyargı, veri güvenliği ve mesleki otonomi gibi önemli etik sorunlar da gündeme gelmektedir.

Türkiye'de YZ uygulamaları gelişim aşamasında olmakla birlikte, şehir hastanelerinde kullanılan dijital sağlık sistemleri, e-Nabız ve uzaktan hasta izleme uygulamaları hemşirelik bakımına katkı sağlamaktadır. Birçok Avrupa Ülkesi, ABD ve Çin gibi ülkelerde de YZ destekli klinik karar sistemleri ve robotik bakım uygulamaları aktif olarak kullanılmaktadır.

YZ'nin hemşirelik pratiğine etkili entegrasyonu için hemşirelerin sürece aktif katılımı, eğitim programlarının güncellenmesi ve multidisipliner iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Yapay zekâ, hastaların klinik durumlarındaki olumsuz değişikliklerin erken dönemde saptanmasına katkıda bulunur, iş yükünün dengeli dağılımını destekler ve bakım koordinasyonuna ilişkin süreçleri hızlandırır. Yapay zekâ kullanan hemşireler, klinik uzmanlıklarının gelişiminde, hasta iyiliğinin artırılmasında ve çalışan verimliliğinin yükseltilmesinde önemli kazanımlar elde etmektedir.

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Hemşirelik uygulamalarına yapay zekânın entegrasyonu, sağlık hizmeti sunumunu dönüştürme potansiyeline sahip olup hasta sonuçlarını iyileştirmektedir. Bu bağlamda hemşireler ve sağlık kurumları, yapay zekâyı benimsemeli ve geleceğe hazırlıklı olmalıdır. Hemşirelerin, yapay zekâ alanındaki gelişmeleri takip etmeleri, temel kavram ve becerileri edinmeleri ve mesleki gelişim için eğitim programları ile kaynakları aktif biçimde kullanmaları yaşam boyu öğrenme açısından gereklidir. Sonuç olarak, yapay zekâ hemşirelik mesleğinin yerini alan bir unsur değil, onu destekleyen ve güçlendiren bir araç olarak görülmeli; insan merkezli bakım anlayışı korunarak kullanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, yapay zekâ, hemşirelik uygulamaları

THE TRANSFORMATION OF NURSING PRACTICE IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Abstract

Artificial intelligence (AI), as one of the most transformative technological advancements in healthcare systems, profoundly influences the scope and quality of nursing practice. Global challenges such as increasing patient load, population aging, the rising prevalence of chronic diseases, and shortages in the healthcare workforce make AI-supported solutions increasingly indispensable. This review aims to examine the impact of AI on nursing practice within the frameworks of clinical care, education, management, and ethical and legal dimensions, drawing on examples from Türkiye and across the world.

AI enhances nurses' knowledge base, supports clinical decision-making through evidence-based recommendations, and generates meaningful insights by analyzing trends in patient data, thereby contributing to the development of clinical judgment. AI applications, including clinical decision support systems and remote patient monitoring technologies, improve the quality of nursing care and strengthen patient safety. However, significant ethical concerns such as algorithmic bias, data security, and professional autonomy remain critical issues.

Although AI applications in Türkiye are still in the developmental stage, digital health systems used in city hospitals, the e-Nabız system, and remote patient monitoring practices contribute to nursing care. In contrast, AI-supported clinical decision systems and robotic care applications are actively utilized in many European countries, the United States, and China.

For the effective integration of AI into nursing practice, active participation of nurses, updated educational programs, and strengthened multidisciplinary collaboration are essential. AI facilitates early detection of adverse changes in patients' clinical conditions, supports balanced workload distribution, and accelerates care coordination processes. Nurses utilizing AI gain significant benefits in enhancing clinical expertise, improving patient outcomes, and increasing work efficiency.

In conclusion, the integration of AI into nursing practice has the potential to transform healthcare delivery and improve patient outcomes. In this context, nurses and healthcare institutions should embrace AI and prepare for the future. AI should be regarded not as a replacement for nursing but as a supportive and empowering tool, to be used while preserving a human-centered approach to care.

Keywords: Nursing, artificial intelligence, nursing practice

**TARIMSAL ARTIK KAYNAKLI PİROLİZ SIVILARININ TIBBİ ÖNEME SAHİP BAZI
BAKTERİLER ÜZERİNDEKİ ANTİMİKROBİYAL POTANSİYELİ**

Erdal ÖĞÜN,

**Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Fakültesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, Van, Türkiye,
(eogun@yyu.edu.tr), ORCID: 0000-0001-8280-4245**

İbrahim KOÇ,

**Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Mardin Artuklu Üniversitesi, 47060, Mardin, Türkiye,
(ibrahimkoc@artuklu.edu.tr), ORCID: 0000-0003-0803-6801**

İlhan SABANCILAR,

**Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bitlis Eren Üniversitesi, 13000, Bitlis, Türkiye,
(isabancilar@beu.edu.tr), ORCID: 0000-0002-0773-2752**

İnanç ÖZGEN,

**Biyomühendislik Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye,
(inancozgen@gmail.com), ORCID: 0000-0003-1742-9324**

Ercan AYDOĞMUŞ,

**Mühendislik Fakültesi, Kimya Mühendisliği, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye,
(ercanaydogmus@firat.edu.tr), ORCID: 0000-0002-1643-2487**

Mustafa CERİTOĞLU,

**Siirt Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, Türkiye, (ceritoglumustafa60@gmail.com),
ORCID: 000-0002-4138-4579**

Özet

Artan antimikrobiyal direnç, yeni ve alternatif antimikrobiyal maddelerin araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda, değerlendirildiği takdirde çevre için problem olan tarımsal artıkların piroliz yöntemiyle antimikrobiyal özellikli katma değerli ürünlere dönüştürülmesi önemli bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda, mevcut araştırma ile badem kabukları, Siirt fıstığı kabukları ve zeytin çekirdeklerinden farklı sıcaklık aralıklarında (200–300, 300–400, 400–500 ve 500–600 °C) elde edilen toplam 12 piroliz sıvısının antibakteriyel etkileri belirleme amacıyla yapılmıştır. Antibakteriyel aktivite çalışmaları, agar well difüzyon yöntemi kullanılmıştır. Tıbbi öneme sahip temsilci referans suş olarak *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Staphylococcus aureus* ve *Bacillus cereus* suşları kullanılmıştır. Standart antibiyotik diskler pozitif kontrol olarak kullanılırken, negatif kontrol olarak steril Tryptic Soy Broth ortamı kullanılmıştır. Agar Well Difüzyon yöntemi ile antibakteriyel etkiye sahip

piroliz sıvılarının minimum inhibitör konsantrasyon (MIC) değerleri seri dilüsyon yöntemi ile saptanmıştır. Tüm piroliz sıvılarının test edilen bakteriler üzerinde antibakteriyel etki gösterdiği belirlenmiştir. Antibakteriyel etkinliğin üretim sıcaklığı ile birlikte arttığı ve özellikle 500–600 °C aralığında elde edilen fraksiyonların daha yüksek inhibisyon zonları oluşturduğu tespit edilmiştir. Gram-pozitif bakteriler üzerinde daha belirgin bir etki gözlenirken, Gram-negatif bakterilerde sıcaklık artışıyla birlikte yükselen bir aktivite görülmüştür. MIC değeri *Pseudomonas aeruginosa*, *Staphylococcus aureus* ve *Bacillus cereus* suşları için 50 µL/mL olarak belirlenirken, *Escherichia coli* için ise bazı piroliz sıvılarının daha yüksek konsantrasyon gerektirdiğini göstermiştir. Sonuç olarak, tarımsal artık kaynaklı piroliz sıvılarının üretim sıcaklığına bağlı olarak değişen ve geniş spektrumlu antibakteriyel potansiyele sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, söz konusu ürünlerin antimikrobiyal ajan geliştirilmesine yönelik ileri araştırmalar için bir temel oluşturabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Antibiyotik direnç, Antimikrobiyal aktivite, MIC, Tarımsal artık

ANTİMİCROBIAL POTENTIAL OF PYROLYSIS LIQUIDS OBTAINED FROM AGRICULTURAL RESIDUES AGAINST CLINICALLY RELEVANT BACTERIAL STRAINS

Abstract

The increasing antimicrobial resistance necessitates the search for new and alternative antimicrobial agents. In this context, the conversion of agricultural residues, which may otherwise pose environmental problems, into value-added products with antimicrobial properties through pyrolysis represents an important approach. Accordingly, the present study was conducted to determine the antibacterial effects of a total of 12 pyrolysis liquids obtained from almond shells, Siirt pistachio shells, and olive pits at different temperature ranges (200–300, 300–400, 400–500, and 500–600 °C). Antibacterial activity was evaluated using the agar well diffusion method. *Escherichia coli*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Staphylococcus aureus*, and *Bacillus cereus* were used as representative reference strains of medical importance. Standard antibiotic discs were employed as positive controls, while sterile Tryptic Soy Broth served as the negative control. The minimum inhibitory concentration (MIC) values of pyrolysis liquids exhibiting antibacterial activity in the agar well diffusion assay were determined by the serial dilution method. All pyrolysis liquids were found to exhibit antibacterial activity against the tested bacteria. Antibacterial efficacy increased with production temperature, and fractions obtained at 500–600 °C produced notably larger inhibition zones. A more pronounced effect was observed against Gram-positive bacteria, whereas in Gram-negative bacteria, activity increased with rising temperature. The MIC value was determined as 50 µL/mL for *Pseudomonas aeruginosa*, *Staphylococcus aureus*, and *Bacillus cereus*, while higher concentrations were required for *Escherichia coli* in some pyrolysis liquids. In conclusion, pyrolysis liquids derived from agricultural residues demonstrated broad-spectrum antibacterial potential that varied depending on production temperature. These findings suggest that such products may provide a basis for further studies aimed at the development of antimicrobial agents.

Keywords: Antibiotic resistance, Antimicrobial activity, MIC, Agricultural residues

**BADEM KABUKLARI, ANTEP FISTIĞI KABUKLARI VE ZEYTİN ÇEKİRDEKLERİNDEN
ÜRETİLEN PİROLİZ SIVILARININ KANSER ÖNLEYİCİ POTANSİYELİ**

İlhan SABANCILAR,

¹Vocational School of Health Services, Bitlis Eren University, 13000, Bitlis, Türkiye,
(isabancilar@beu.edu.tr), ORCID: 0000-0002-0773-2752

İbrahim KOÇ,

²Vocational School of Health Services, Mardin Artuklu University, 47060, Mardin, Türkiye,
(ibrahimkoc@artuklu.edu.tr), ORCID: 0000-0003-0803-6801

Erdal ÖĞÜN,

³Department of Molecular Biology and Genetics, Faculty of Science, Van Yüzüncü Yıl University, Van,
Türkiye, (eogun@yyu.edu.tr), ORCID: 0000-0001-8280-4245

Hale UYAR HAZAR,

⁴Faculty of Health Sciences, Midwifery Department, Bitlis Eren University, 13000, Bitlis, Türkiye,
(huhazar@beu.edu.tr) ORCID: 0000-0002-1236-6929

Ercan AYDOĞMUŞ,

⁵Engineering Faculty, Chemical Engineering, Fırat University, Elazığ, Türkiye,
(ercanaydogmus@firat.edu.tr), ORCID: 0000-0002-1643-2487

İnanç ÖZGEN,

⁶Department of Bioengineering, Engineering Faculty, Fırat University, Elazığ, Türkiye,
(inancozgen@gmail.com), ORCID: 0000-0003-1742-9324

Mustafa CERİTOĞLU,

Fatih ÇİĞ,

⁷Department of Field Crops, Siirt, Siirt University, Faculty of Agriculture, Türkiye,
(ceritoglumustafa60@gmail.com), ORCID: 000-0002-4138-4579; (fatih@siirt.edu.tr), ORCID: 0000-
0002-4042-0566

Seçkin KAYA,

⁸Institute of Health Sciences, Atatürk University, Department of Medical Biochemistry, Erzurum,
Türkiye, (seckin.kaya24@ogr.atauni.edu.tr), ORCID: 0000-0001-8771-0109

Yusuf DOĞAN,

⁹Kızıltepe Vocational School, Department of Plant and Animal Production, Mardin Artuklu University,
Türkiye, (doganyyu@hotmail.com), ORCID: 0000-0002-3557-3840

Ayten NAMLI,

¹⁰Faculty of Agriculture, Department of Soil Science and Plant Nutrition, Division of Soil Science,
Ankara University, (namli@ankara.edu.tr), ORCID: 0000-0003-1913-2751

Özet

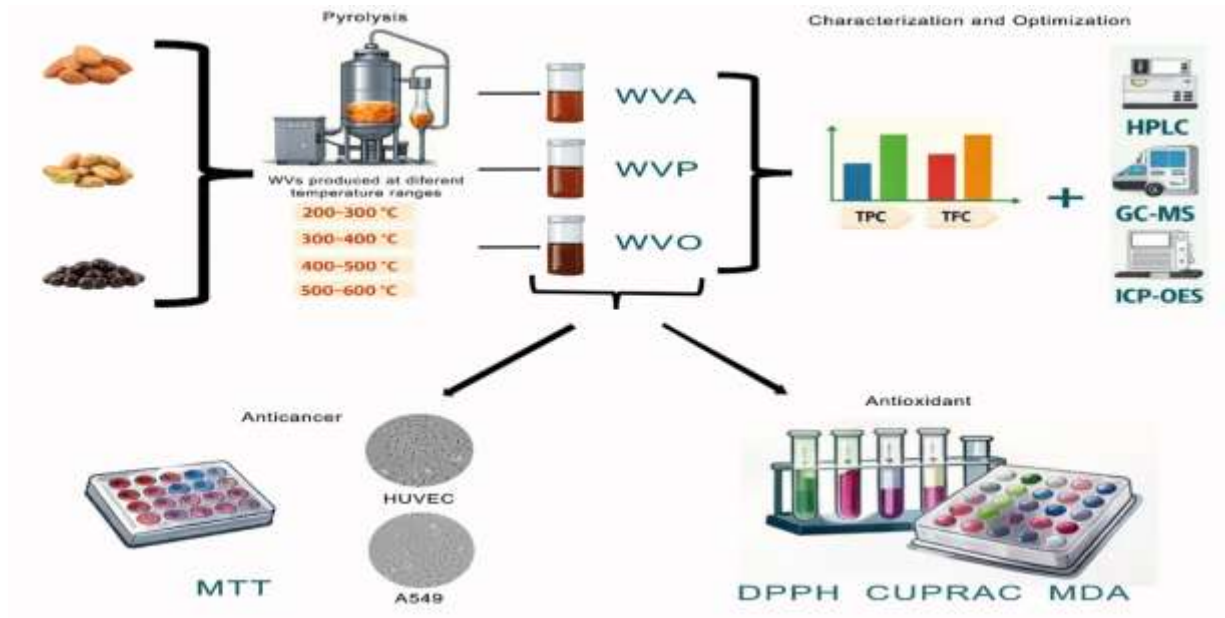
Amaç: Bu çalışma, üç önemli tarımsal lignoselülozik atık olan badem kabukları, fıstık kabukları ve zeytin çekirdeklerinden elde edilen piroliz sıvılarını dört farklı sıcaklık aralığında (200–300, 300–400, 400–500 ve 500–600 °C) kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada, odun sirkesi (WV) üretimi öncesinde biyokütle örnekleri ön işleme tabi tutuldu. Hazırlanan örnekler kontrollü koşullar altında pirolize tabi tutuldu. Bu ön işlem, homojen ısı transferini sağlamayı ve piroliz sürecinin verimliliğini artırmayı amaçladı. Toplam on iki piroliz sıvısı, A549 ve HUVEC hücre hatları üzerinde MTT testi kullanılarak 24, 48 ve 72 saat dilimlerinde belirlenen *in vitro* antikanser aktivitesi açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Bulgular: Sitotoksikite testleri, tüm örneklerin normal HUVEC hücrelerine karşı düşük toksisite gösterdiğini ve özellikle 48 ve 72 saatlik inkübasyondan sonra yüksek hücre canlılığını koruduğunu ortaya koydu. Buna karşılık, özellikle daha düşük piroliz sıcaklıklarında (200–300 °C) zeytin çekirdeği ve fıstık kabuklarından elde edilen örneklerde A549 kanser hücrelerinde belirgin bir hücre canlılığı azalması gözlemlendi ve en güçlü sitotoksik etki 72 saatlik inkübasyondan sonra kaydedildi.

Sonuç: Genel olarak, bulgular hem biyokütle türünün hem de piroliz sıcaklığının piroliz sıvılarının kimyasal ve biyolojik özelliklerini belirlemede kritik roller oynadığını vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, tarımsal lignoselüloz kalıntılarının piroliz yoluyla değerlendirilerek potansiyel antikanser uygulamalarına sahip biyoaktif sıvılar elde edilebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Piroliz sıvıları; Odun sirkesi; *İn vitro* antikanser aktivitesi; MTT testi

Şekil 1. Grafik Özet

SAĞLIK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNDE GIDA KORKUSU VE FONKSİYONEL GIDALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Uzman Diyetisyen, Nursema OLAM*

ORCID: 0009-0005-0721-6036, nursemaolam.56@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi, Esmâ Aksoy KENDİLCİ**

ORCID: 0000-0002-0319-2031, eakendilci@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Bu araştırma, adölesan dönemindeki lise öğrencilerinin yeni gıda korkusu düzeylerini belirlemek ve bu korkunun fonksiyonel gıdaları kullanma tutum, bilgi ve davranışları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki bu araştırma, Bitlis ilinde yer alan iki sağlık meslek lisesinde 2024-2025 eğitim-öğretim döneminde öğrenim gören 502 öğrenciyle yürütülmüştür. Veriler, sosyodemografik bilgi formu, sağlık bilgileri formu, Yeni Besin Korkusu Ölçeği (YBKÖ) ve Fonksiyonel Gıdaları Kullanım Ölçeği (FGKÖ) aracılığıyla toplanmıştır.

Bulgulara göre, öğrencilerin yeni besin korkusu düzeyi ölçek ortalaması $40,85 \pm 15,09$ olarak saptanmıştır. Fonksiyonel gıdaları kullanım ölçeği toplam puanı ise $63,11 \pm 13,08$ bulunmuştur. Kız öğrenciler, erkeklere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek fonksiyonel gıda kullanımı puanına ($p=0,003$) sahipken yeni gıda korkusu düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=0,190$). Ayrıca ara öğün tüketen öğrencilerin hem yeni gıda korkusu düzeylerinin ($p=0,005$) hem de fonksiyonel gıda kullanım puanlarının ($p<0,001$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Fonksiyonel gıdaları kullanım ölçeği puanları ile yeni gıda korkusu puanları arasında pozitif yönde, zayıf ancak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,109$; $p=0,016$).

Bu sonuçlar, yeni gıda korkusunun adölesan bireylerin beslenme davranışlarını şekillendirmede önemli bir değişken olduğunu ve fonksiyonel gıdaların benimsenmesinde psikolojik faktörlerin dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, yeni gıda korkusundan kaynaklı besin çeşitliliği kısıtlamalarının azaltılmasına yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gıda neofobisi, fonksiyonel gıdalar, adölesan beslenmesi, beslenme davranışı

THE RELATIONSHIP BETWEEN FOOD NEOPHOBIA AND FUNCTIONAL FOODS IN HEALTH HIGH SCHOOL STUDENTS

Expert Dietitian, Nursema OLAM*

ORCID: 0009-0005-0721-6036, nursemaolam.56@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nutrition and Dietetics, Bitlis, Türkiye

Doctor Lecturer, Esma Aksoy KENDİLCİ**

ORCID: 0000-0002-0319-2031, eakendilci@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nutrition and Dietetics, Bitlis, Türkiye

Abstract

This study aimed to determine the level of food neophobia in high school adolescents and to examine the relationship between this fear and their attitudes, knowledge, and behaviors regarding functional food consumption. Designed as a descriptive and cross-sectional study, the research was conducted during the 2024–2025 academic year in two vocational health high schools located in Bitlis, Türkiye. A total of 502 students participated in the study. Data were collected using a sociodemographic information form, health status form, the Food Neophobia Scale (FNS), and the Functional Food Usage Scale (FFUS).

According to the findings, the mean score for food neophobia was 40.85 ± 15.09 , while the total score on the functional food usage scale was 63.11 ± 13.08 . Female students had significantly higher scores in functional food use compared to males ($p=0.003$), although no significant gender difference was observed in food neophobia scores ($p=0.190$). Students who reported consuming snacks had significantly higher levels of both food neophobia ($p=0.005$) and functional food usage ($p=0.000$). A weak but significant positive correlation was found between functional food usage scores and food neophobia levels ($r=0.109$; $p=0.016$).

These findings suggest that food neophobia is a relevant psychological factor influencing adolescents' dietary behaviors and may play a role in shaping their willingness to consume functional foods. Educational interventions targeting food neophobia may be beneficial in promoting more diverse and healthier eating habits among adolescents.

Keywords: Food neophobia, functional foods, adolescent nutrition, dietary behavior

ATIKSULARDA ENDOKRİN BOZUCU KİMYASALLAR¹

Dr. Barış ÖTÜN

ORCID: 0000-0002-5953-8898, botun@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Hizan Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Endokrin bozucu kimyasallar, hormonlarını taklit eden, etkilerini inhibe eden veya onlarla tepkimeye giren maddelerdir. Kişisel bakım ürünlerinde sıkça rastlanan bu kimyasalların bağışıklık sistemi, metabolizma ve üreme sistemi üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra karsinojenik ve teratojenik etkileri de bildirilmiştir. Endokrin bozucular sınıfında yer alan sentetik nitro musklardan musk keton (MK) ve musk ksilen (MX) parfümler, deterjanlar ve kişisel bakım ürünlerinde bulunan koku kimyasallarıdır. Bu kirleticiler, kişisel kullanım sonrasında atıksular aracılığıyla su, hava ve toprağa geçer. Avrupa Birliği, ABD ve Türkiye’de üretimi ve kullanımı yasak olmasına rağmen her yıl dünyanın farklı yerlerinde milyonlarca ton üretimi yapılmaktadır. Bitlis ili sınırları içinde bulunan 4 adet kentsel atıksu arıtma tesisinin (AAT) (Tatvan, Adilceviz, Ahlat ve Ovakişla) giriş ve çıkış sularında bu kimyasalların varlığının araştırılması amacıyla yapılan çalışmada tüm AAT sularında değişen oranlarda MK ve MX tespit edilmiştir. AAT sularında bulunan MX ve MK oranları dünyanın farklı bölgelerinde AAT’lerde yapılan çalışma sonuçları ile benzer olsa da, miktarları toksikolojik açıdan değerlendirilebilecek düzeydedir. Bu çalışma, Türkiye’deki AAT’lerde benzer bir çalışmanın yapılmamış olması açısından özgündür. MK ve MX’i de içeren tüm nitro musklar için çıkış suyunda bertaraf yöntemlerinin geliştirilmesi önerilmektedir. Çalışmamız sonuçlarının, otoritelerin hazırladığı çevresel risk değerlendirme raporlarına katkı sunacağı ayrıca gerçekleştirilecek olan akademik çalışmalara yön vereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Atıksu Arıtma, Endokrin Bozucular, Musk Keton, Musk Ksilen

¹Bu çalışma, Bitlis Eren Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Koordinatörlüğünün BEBAP 2024.03 numaralı “Kentsel Arıtma Tesislerinin Giriş-Çıkış Sularında Musk Ksilen ve Musk Keton Tayini” adlı projesinden üretilmiştir.

ENDOCRINE DISRUPTING CHEMICALS IN WASTEWATER²

Dr. Baris OTUN

ORCID: 0000-0002-5953-8898, botun@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Vocational School of Hizan, Department of Medical Services and Techniques, Bitlis,
Türkiye

Abstract

Endocrine disrupting chemicals mimic, inhibit, or react with hormones. These chemicals frequently found in personal care products and have been reported to have negative effects on the immune system, metabolism, and reproductive system, as well as carcinogenic and teratogenic effects. Synthetic nitromusks, which are endocrine disruptors, such as musk ketone (MK) and musk xylene (MX), are fragrance chemicals found in perfumes, detergents, and personal care products. These pollutants contaminate water, air, and soil through wastewater after personal use. Although their production and use are banned in the European Union, the USA, and Türkiye, millions of tons are produced annually in different parts of the world. A study conducted to investigate the presence of these chemicals in the inlet and outlet waters of four urban wastewater treatment plants (wWTPs) (Tatvan, Adilcevaz, Ahlat, and Ovakışla) in Bitlis province detected varying levels of MK and MX in all WWTP waters. The levels of MX and MK found in WWTP waters are similar to studies conducted in WWTPs in different regions of the world, and their quantities can be evaluated from a toxicological perspective. This study is unique in that a similar study has not been conducted in WWTPs in Türkiye. It is recommended that methods must be developed for the disposal of all nitromusks, including MK and MX, in the effluent water. It is believed that the results of our study will contribute to the “environmental risk assessment reports” of authorities and will also guide future academic studies.

Keywords: Wastewater Treatment, Endocrine Disruptors, Musk Ketone, Musk Xylene

²This study was produced from the Bitlis Eren University Scientific Research Project Coordination Office's project numbered BEBAP 2024.03, titled "Determination of Musk Xylene and Musk Ketone in the Inlet and Outlet Waters of Urban Wastewater Treatment Plants".

GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP (GETAT) UYGULAMALARINDA HEMŞİRELİĞİN YERİ: MEVCUT DURUM VE GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Öğr. Gör. Veysi TÖR

ORCID ID:0000-0001-8240-628X, E-mail: vtor@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Dişçilik Hizmetleri Bölümü, Bitlis,
Türkiye

Özet

Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT), konvansiyonel tıbbi uygulamalara destek olmak amacıyla kullanılan; bireyin sağlık bakım sürecinde semptomların yönetimi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve fiziksel ile ruhsal iyilik hâlinin artırılmasına katkı sağlayan, kökeni geleneksel tıp sistemleri ve kültürel uygulamalara dayanan tamamlayıcı tıbbi uygulamaların bütünüdür. Türkiye’de GETAT uygulamaları, Sağlık Bakanlığı tarafından 2014 yılında yayımlanan ve 28 Nisan 2026 tarihinde güncellenen Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmelikleri kapsamında düzenlenmiştir. Bu kapsamda 15 adet GETAT uygulaması belirlenmiştir.

Hemşireler, hasta bakımının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde aktif rol alan sağlık profesyonelleridir. GETAT uygulamalarının yürütüldüğü birimlerde hemşireler; hasta hazırlığı, izlem, bakım ve uygulama süreçlerine yardım aşamalarında aktif rol almaktadır. Sağlık Bakanlığı’nın 2011 yılında yayımladığı Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’te, toplum ruh sağlığı merkezi hemşirelerinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında toplumdaki bireylerin alternatif tıp uygulamaları ve alternatif tedavilerinin değerlendirilmesi de yer almaktadır. Ayrıca, 28 Nisan 2026 tarihinde yayımlanan Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği’nde refleksoloji uygulamasının sertifikalı hemşireler tarafından yapılabileceği belirtilmiştir. Bunların yanı sıra, ülkemizde ve dünyada GETAT temelli birçok çalışma hemşirelik alanındaki akademisyenler tarafından yürütülmüş ve yayımlanmıştır. Tüm bu durumlar, hemşirelerin GETAT alanındaki önemli rollerini ortaya koymaktadır.

Mevcut yasal düzenlemelerle GETAT uygulamaları ve uygulamaya yönelik sertifikalandırma işlemleri belirlenmiştir. Holistik bir temelde hastaların fonksiyonel, fizyolojik, psikolojik, spiritüel bakımını planlarken, GETAT uygulamaları hemşireler için farklı bir uygulama alanı oluşturabilir. Mevcut düzenlemeler, hemşirelik temelli GETAT uygulamaları yönünden eksik kalmaktadır.

Sağlık ordumuzun en kalabalık gücü olan hemşirelerin GETAT alanı içerisinde daha etkin rol alması, görev ve sorumluluklarının artırılması ve ayrıca akademik olarak daha fazla araştırma yapabilmeleri için perspektifler mevcuttur. Böylelikle hemşireler, toplumun GETAT konusunda eğitilmesi ve toplumun uyguladığı yöntemlerin zararlarından korunması açısından daha etkili yönlendirme yapabilecektir. Kültürümüze uygun yeni GETAT bakış açıları geliştirmek ve hastalara uygulanacak bakımın daha bütünleştirici tıp yaklaşımıyla ele alınması adına hemşirelerin çalışması elzemdir. Bu bağlamda hemşirelerin lisans ve yüksek lisans eğitiminde GETAT'a yönelik eğitimlerinin artırılması, sahada çalışan hemşireler için diğer hemşirelik alanları gibi GETAT sertifika eğitimlerinin düzenlenmesi ve yüksek lisans düzeyinde GETAT hemşirelik programlarının açılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Planlanan bu derlemede, GETAT uygulamalarında hemşireliğin mevcut durumu ve gelecek perspektiflerinin yanı sıra hemşirelik alanında kullanılabilecek birçok GETAT uygulamasının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Getat, Hemşirelik, Bütünleştirici Bakım, Hemşirelik Eğitimi, Hemşirelik Perspektifi

THE ROLE OF NURSING IN TRADITIONAL AND COMPLEMENTARY MEDICINE (TCM/GETAT) PRACTICES: CURRENT STATUS AND FUTURE PERSPECTIVES

Abstract

Traditional and Complementary Medicine (TCM) refers to the set of complementary medical practices rooted in traditional medical systems and cultural applications, which are used to support conventional medical practices and contribute to the management of symptoms in the individual's healthcare process, improvement of quality of life, and enhancement of physical and psychological well-being. In Türkiye, TCM practices are regulated under the Traditional and Complementary Medicine Practices Regulation published by the Ministry of Health in 2014 and updated on 28 April 2026. Within this scope, 15 TCM practices have been defined.

Nurses are healthcare professionals who play an active role in the planning, implementation, and evaluation processes of patient care. In units where TCM practices are carried out, nurses actively participate in patient preparation, monitoring, care, and assistance during application processes. In the Amendment to the Nursing Regulation published by the Ministry of Health in 2011, the duties, authorities, and responsibilities of community mental health center nurses include the evaluation of alternative medicine practices and alternative treatments in individuals within the community. In addition, the Traditional and Complementary Medicine Practices Regulation published on 28 April 2026 states that reflexology can be performed by certified nurses. Furthermore, many TCM-based studies in our country and worldwide have been conducted and published by academics in the field of nursing. All these factors highlight the important roles of nurses in the field of TCM.

With current legal regulations, TCM practices and certification procedures for their implementation have been defined. While planning functional, physiological, psychological, and spiritual care of patients on a holistic basis, TCM practices may create a different field of practice for nurses. Existing regulations remain insufficient in terms of nursing-based TCM practices.

As the largest workforce in our healthcare system, increasing the active role of nurses in the field of TCM, expanding their duties and responsibilities, and enabling them to conduct more academic research present significant perspectives. In this way, nurses will be able to provide more effective guidance in educating the public about TCM and protecting society from the harmful effects of improperly applied methods. It is essential for nurses to work towards developing new culturally appropriate TCM perspectives and addressing patient care with a more integrative medical approach. In this context, increasing TCM-related education in undergraduate

and graduate nursing programs, organizing TCM certification programs for practicing nurses similar to other nursing specialties, and establishing master's-level TCM nursing programs are considered beneficial. This review aims to evaluate the current status and future perspectives of nursing in TCM practices, as well as various TCM applications that can be used in the field of nursing.

Keywords: GETAT, Nursing, Integrative Care, Nursing Education, Nursing Perspective

MODERN TIBBIN KADİM MİRASI'DÜNYA VE TÜRKİYE EKSENİNDE BİTLİS İLİ GETAT (GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP) UYGULAMALARI

Uzm. Dr. Tuğba ÖZTÜRK UZUN

ORCID: 0009-0009-1560-7394, Posta: (1) drtugbaozturk@hotmail.com

(1)Bitlis Tatvan Devlet Hastanesi GETAT Ünitesi, Aile Hekimliği Uzmanı

(1)Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Öğretim Elemanı, Bitlis, Türkiye

Özet

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) geleneksel tıbbi fiziksel ve ruhsal hastalıkların önlenmesinde, teşhisinde, tedavisinde, sağlığın korunmasında, bilgi, beceri ve uygulamaların toplamı olarak tanımlamıştır. Son yıllarda DSÖ başta olmak üzere ve uluslararası kuruluşlar, tıbbın değil tedavinin alternatifi olabileceği vurgusu ile GETAT kavramı kullanılmaya başlanmıştır. ABD, Almanya, İsviçre, Küba, Japonya, Şili gibi ülkelerde nüfusun %40'ından fazlası GETAT'ı genellikle yılda bir kez kullanmaktadır. Etiyopya'da, geleneksel tıbbi halkın %80'inin güvenmektedir. Çin halkının %60'ı, Kore halkının %86'sı geleneksel tıbbi kullanmaktadır. Türkiye'de ilk düzenleme "Akupunktur Tedavi Yönetmeliği" ile 1991'de yapılmıştır ve 2023 tarihinde güncellenmiştir. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 21 Haziran 2012 tarihinde GETAT Uygulamaları Daire Başkanlığı kurulmuştur. GETAT yönetmeliği, 27 Ekim 2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır ve 28 Nisan 2026 tarihinde güncellenmiştir. Sağlık Bakanlığı bünyesinde Temmuz 2025 itibari ile 83 adet uygulama merkezleri bulunmaktadır.

Bitlis Tatvan Devlet Hastanesi GETAT Ünitemiz 2025 yılından beri akupunktur ve tıbbi sülük uygulaması tarafınca yapılmaktadır. Seçilen uygulama yöntemine göre, her hastanın geniş anemnezi, vital bulguları ve laboratuvar tahlilleri alınıp, randevu tarihi verilmektedir. Hastanın laboratuvar sonuçları değerlendirilip, gerekli ilaçlar başlanmakta ya da gerekli görülen polikliniğe yönlendirilmektedir. Hastaya uygulama öncesi ve sonrası bilgilendirme formları verilmekte ve anlatılmakta, yaşam tarzı düzenlemeleri yapılmaktadır. GETAT ünitemizde uyguladığım akupunktur teknikleri, GÇT (Geleneksel Çin Tıbbı), YNSA (Yamamoto New Scalp Akupuncture), MTA (Master Tung Akupunkturu), Yamamura Nogier, Mei Zen, Aroma, Farmako, Moxa, Sujok, Manyetik Akupunktur ve Akupresür yöntemleridir. Ünitemize alınan ve kullanılan tıbbi sülükler Tarım ve Orman Bakanlığı onaylı tıbbi sülük üretim tesislerinden ve tıbbi sülük elde edilen işletmelerden temin edilen, Hirudo medicinalis, Hirudo verbana ve Hirudo sulukii çeşitlerini, bir veya bir kaçını içermektedir ve uygulamalarımız yönetmeliğe uygun, steril koşullarda, büyük bir titizlikle yapılmaktadır.

1st ULUSLARARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Sonuç olarak, GETAT ünitemizde aktif hasta bakmaya başladığımdan bu zamana kadar, akupunktur uygulaması için dosya açılıp, takip edilen hasta sayımız toplam 150'den fazla, 1000 seansın üzerinde uygulama yapılmış ve memnuniyet oranımız %95'in üzerindedir. Tıbbi sülük uygulaması için dosya açılıp, takip edilen hasta sayımız 25' den fazla olup, 150'nin üstünde sülük kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: GETAT, Akupunktur, Tıbbi Sülük, Geleneksel Çin Tıbbı, Farmakoakupunktur

**THE ANCIENT HERITAGE OF MODERN MEDICINE” GETAT (TRADITIONAL AND
COMPLEMENTARY MEDICINE) PRACTICES IN BİTLİS PROVINCE WITHIN THE AXIS OF
THE WORLD AND TÜRKİYE**

M.D. Specialist Tuğba Öztürk Uzun (1)

ORCID: 0009-0009-1560-7394

E-mail: drtugbaozturk@hotmail.com

(1) Bitlis Tatvan State Hospital GETAT Unit, Family Medicine Specialist

(1) Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Lecturer, Bitlis, Türkiye

Abstract

The World Health Organization (WHO) has defined traditional medicine as the sum total of knowledge, skills, and practices used in the prevention, diagnosis, improvement, or treatment of physical and mental illnesses, as well as in the maintenance of health. In recent years, international organizations, particularly the WHO, have begun using the term GETAT (Traditional and Complementary Medicine), emphasizing that treatment can have an alternative, but medicine itself cannot. In countries such as the USA, Germany, Switzerland, Cuba, Japan, and Chile, more than 40% of the population uses GETAT at least once a year. In Ethiopia, 80% of the population relies on traditional medicine. Furthermore, 60% of the Chinese population and 86% of the Korean population utilize traditional medicine. In Türkiye, the first legal regulation was introduced in 1991 with the "Acupuncture Treatment Regulation" and was updated in 2023. The Department of GETAT Practices was established on June 21, 2012, under the General Directorate of Health Services. The GETAT regulation was published in the Official Gazette on October 27, 2014, and updated on April 28, 2026. As of July 2025, there are 83 application centers operating under the Ministry of Health.

Acupuncture and medicinal leech therapies have been performed by me at our Bitlis Tatvan State Hospital GETAT Unit since 2025. Depending on the selected treatment method, a comprehensive anamnesis, vital signs, and laboratory test results are obtained for each patient before an appointment date is scheduled. The patient's laboratory results are evaluated, and necessary medications are initiated, or the patient is referred to the relevant outpatient clinic if deemed necessary. Pre- and post-treatment information forms are provided and explained to the patient, and lifestyle adjustments are made. The acupuncture techniques I practice in our GETAT unit include TCM (Traditional Chinese Medicine), YNSA (Yamamoto New Scalp Acupuncture), MTA (Master Tung Acupuncture), Yamamura Nogier, Mei Zen, Aroma, Pharmaco, Moxa, Sujok, Magnetic Acupuncture, and

Acupressure methods. The medicinal leeches acquired and used in our unit include one or more species of *Hirudo medicinalis*, *Hirudo verbana*, and *Hirudo sulukii*, sourced from medicinal leech production facilities and enterprises approved by the Ministry of Agriculture and Forestry. Our practices are performed with great care under sterile conditions in accordance with the regulations.

In conclusion, since I began actively seeing patients in our GETAT unit, a total of more than 150 patients have had medical files opened and followed up for acupuncture treatment, over 1,000 sessions have been performed, and our satisfaction rate is above 95%. For medicinal leech therapy, files have been opened for more than 25 patients, and over 150 leeches have been used.

Keywords: GETAT, Acupuncture, Medicinal Leech, Traditional Chinese Medicine, Pharmacopuncture

GEBELERDE DOĞUM KORKUSUNUN DOĞUM SÜRECİNE ETKİSİ: GELENEKSEL DERLEME

Sevgi AÇIKBAŞ¹, Ayşenur TURAN TERCAN²

¹Ebelik Lisans Öğrencisi, Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman, Türkiye

²Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Adıyaman, Türkiye

Özet

Giriş ve Amaç: Gebelik süreci, kadın vücudunda kapsamlı fizyolojik ve psikolojik değişimlerin yaşandığı özel ve hassas bir dönemdir. Bu süreçte yaygın olarak görülen doğum korkusu, hem annenin ruhsal dengesini hem de fizyolojik doğum sürecini olumsuz etkileyebilecek bir bariyerdir. Bu çalışmanın amacı, gebelerde doğum korkusunun doğum süreci, doğum şekli ve olası müdahaleli doğum riskleri üzerindeki etkilerini inceleyen güncel araştırmaları kapsamlı bir şekilde değerlendirmektir.

Yöntem: Çalışma kapsamında geleneksel derleme yöntemi benimsenmiş; çeşitli akademik veri tabanlarında yer alan güncel literatür taranarak, doğum korkusu ile doğum çıktıları arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalar değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular: Yapılan incelemeler sonucunda, yüksek düzeyde doğum korkusu yaşayan gebelerde sezaryen doğum oranlarının ve ağrı yönetimi için müdahale taleplerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Doğum korkusunun, stres hormonlarının artışına neden olarak rahim kasılmalarının etkinliğini azaltabildiği ve buna bağlı olarak doğum süresini uzatabildiği belirlenmiştir. Ayrıca, doğum korkusunun psikolojik iyilik halini olumsuz etkileyerek anksiyete ve depresyon belirtilerini artırdığı saptanmıştır. Profesyonel ebelik desteği ve doğum öncesi eğitimin, korku seviyesini minimize ederek vajinal doğum başarısını desteklediği vurgulanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Doğum korkusu, doğumun fizyolojik akışını bozabilen ve multidisipliner faydalar gerektiren kritik bir faktördür. Bu noktada ebelik bakımı, gebelere rehberlik edilmesi ve bireysel ihtiyaçlara uygun hazırlık yapılması açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Ebelerin gebeleri doğum korkusu konusunda taraması ve profesyonel danışmanlık sağlaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Doğum Korkusu, Doğum Süreci, Ebelik Bakımı

THE IMPACT OF FEAR OF CHILDBIRTH ON THE BIRTHING PROCESS: A NARRATIVE REVIEW

Sevgi AÇIKBAŞ¹, Ayşenur TURAN TERCAN²

¹Undergraduate Midwifery Student, Adiyaman University, Institute of Health Sciences, Adiyaman,
Turkey

²Assoc. Prof. Dr., Adiyaman University, Faculty of Health Sciences, Adiyaman, Turkey

Abstract

Introduction and Purpose: Pregnancy is a unique process involving significant physiological and psychological changes in the female body. Fear of childbirth, commonly seen during this period, is a barrier that can negatively affect both the mother's mental balance and the physiological labor process. The purpose of this study is to comprehensively evaluate the findings of current research investigating the effects of fear of childbirth on the labor process, mode of delivery, and potential risks of instrumental birth.

Methods: A narrative review method was adopted for this study; current literature from various academic databases was screened, and research addressing the relationship between fear of childbirth and birth outcomes was evaluated.

Findings: Investigations highlight that cesarean delivery rates and requests for interventions in pain management are higher among pregnant women with high levels of childbirth fear. It has been determined that fear of childbirth can reduce the effectiveness of uterine contractions by causing an increase in stress hormones, thereby prolonging the duration of labor. Furthermore, fear of childbirth has been found to negatively impact psychological well-being and increase symptoms of anxiety and depression. It is emphasized that professional midwifery support and prenatal education support the success of vaginal birth by minimizing fear levels.

Conclusion and Recommendations: Fear of childbirth is a critical factor that can disrupt the physiological flow of labor and require multidisciplinary benefits. At this point, midwifery care plays a critical role in guiding pregnant women and making preparations tailored to individual needs. It is recommended that midwives screen pregnant women for fear of childbirth and provide professional counseling.

Keywords: Pregnancy, Fear of childbirth, Labor process, Midwifery care

HAFİF BİLİŞSEL BOZUKLUĞU OLAN YAŞLILARDA SANAT TERAPİSİNİN DEPRESYON VE KAYGI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SİSTEMATİK BİR İNCELEME

Dr. Öğrt. Üyesi Özcan ÖZDEMİR

ORCID: 0000-0002-7370-3271, ozcan.ozdemir@siirt.edu.tr

Siirt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Siirt, Türkiye

Özet

Giriş: İlaç tedavisi veya geleneksel psikolojik danışmanlık gibi yöntemlere Hafif Bilişsel Bozukluğu (HBB) olan yaşlıların uyumu genellikle zayıftır. Bu nedenle, duygusal ifadeyi ve iletişimi teşvik eden sözsüz bir tedavi yöntemi olan sanat terapisi, HBB'li yaşlıların ruh sağlığını iyileştirmede alternatif ve etkili bir yaklaşım olarak giderek daha fazla dikkat çekmektedir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, HBB olan 60 yaş ve üzeri bireylerde görsel, ifade edici ve yaratıcı sanat terapilerinin anksiyete ve depresyon gibi ruh sağlığı göstergeleri üzerindeki etkilerini sistematik olarak incelemektir.

Yöntem: Bu sistematik derleme, PRISMA yönergelerine uygun olarak yürütülmüştür. CNKI, Scopus, PubMed, ProQuest, Embase ve Web of Science veri tabanlarında 2014 ile 2026 yılları arasında yayımlanan çalışmalar taranmıştır. HBB teşhisi konmuş yaşlılara uygulanan sanat terapilerini (resim, dans, müzik, hikaye anlatımı vb.) kontrol gruplarıyla karşılaştıran rastgele kontrollü deneyler ve ön-test/son-test çalışmaları dahil edilmiş, çalışmaların yöntemsel kalitesi Cochrane Risk of Bias aracı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: İncelenen 16 çalışmaya toplam 1244 katılımcı dâhil edilmiş olup araştırmalar Çin, Tayvan, Tanzanya, Güney Kore, Singapur, İspanya, Malezya, Çek Cumhuriyeti ve Fransa olmak üzere dokuz farklı ülkede yürütülmüştür. Bulgular, yapılandırılmış sanat terapisi uygulamalarının HBB olan yaşlı bireylerde depresyon puanlarını istatistiksel olarak anlamlı ve tutarlı biçimde azalttığını göstermektedir. Kaygı düzeylerinde de özellikle görsel ve ifade edici sanat temelli müdahaleler sonrasında belirgin düşüşler saptanmıştır. Bununla birlikte, bazı müzik ve görsel sanat odaklı çalışmalarda bu azalmanın kontrol grubuna kıyasla istatistiksel anlamlılık düzeyine sınırlı ölçüde ulaştığı veya marjinal kaldığı görülmüştür. Özellikle dans temelli terapiler ile grup etkileşimini yoğun biçimde içeren çok modlu sanat müdahalelerinin, depresif semptomların azaltılmasında en yüksek etki büyüklüklerini sağladığı belirlenmiştir.

Sonuç: Mevcut literatürdeki çoğu araştırma, sanat terapisinin HBB'si olan yaşlı bireylerde özellikle depresyonu hafifletmek ve yaşam kalitesini artırmak için etkili, farmakolojik olmayan bir müdahale olduğunu desteklemektedir. Ancak, kaygı üzerindeki etkiler konusunda araştırmalar arasında fikir ayrılıkları bulunmaktadır.

1st ULUSLARARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

Gelecekte sanat terapisinin uzun vadeli etkilerini ve diğer tedavi yöntemleriyle birleştirildiğinde yaratacağı sonuçları inceleyen daha fazla kaliteli araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hafif bilişsel bozukluk, Yaşlı yetişkinler, Sanat terapisi, Ruh sağlığı, Sistematiik derleme

THE EFFECT OF ART THERAPY ON DEPRESSION AND ANXIETY IN OLDER ADULTS WITH MILD COGNITIVE IMPAIRMENT: A SYSTEMATIC REVIEW

Asst. Prof. Özcan ÖZDEMİR,

ORCID: 0000-0002-7370-3271, ozcan.ozdemir@siirt.edu.tr

Siirt University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Siirt, Turkey

Abstract

Introduction: Adherence to conventional treatments such as pharmacotherapy or traditional psychological counseling is often limited among older adults with Mild Cognitive Impairment (MCI). Therefore, art therapy, a non-verbal therapeutic approach that promotes emotional expression and communication, has increasingly attracted attention as an alternative and potentially effective intervention for improving mental health in this population.

Aim: This study aims to systematically examine the effects of visual, expressive, and creative art therapies on mental health outcomes, particularly anxiety and depression, among individuals aged 60 years and older diagnosed with MCI.

Method: This systematic review was conducted in accordance with PRISMA guidelines. A comprehensive literature search was performed in CNKI, Scopus, PubMed, ProQuest, Embase, and Web of Science databases for studies published between 2014 and 2026. Randomized controlled trials (RCTs) and pretest–posttest studies comparing art therapy interventions (e.g., painting, dance, music, storytelling) applied to older adults diagnosed with MCI against control groups were included. The methodological quality of the included studies was assessed using the Cochrane Risk of Bias (RoB 2) tool.

Results: A total of 1,244 participants were included across the 16 reviewed studies, which were conducted in nine different countries, namely China, Taiwan, Tanzania, South Korea, Singapore, Spain, Malaysia, the Czech Republic, and France. The findings indicate that structured art therapy interventions produced statistically significant and consistent reductions in depression scores among older adults with Mild Cognitive Impairment (MCI). Noticeable decreases in anxiety levels were also reported, particularly following visual and expressive art-based interventions. However, in some music- and visual art-focused studies, these reductions remained marginal or only approached statistical significance compared with the control groups. Notably, dance-based therapies and multimodal art interventions characterized by high levels of group interaction demonstrated the largest effect sizes in reducing depressive symptoms.

Conclusion: The majority of the existing literature supports art therapy as an effective non-pharmacological intervention for alleviating depression and enhancing quality of life in older adults with MCI. However, findings regarding its effects on anxiety remain inconsistent. Future research should focus on high-quality studies examining the long-term effects of art therapy and its combined use with other treatment modalities within multimodal intervention frameworks.

Keywords: Mild cognitive impairment, Older adults, Art therapy, Mental health, Systematic review

BÜTÜNCÜL SAĞLIK PARADİGMASINDA SAĞLIK MESLEĞİ OLARAK SOSYAL ÇALIŞMA: İŞLEVSEL, TARİHSEL VE HUKUKİ TEMELLER

Öğr. Gör. Mustafa NURSOY

ORCID: 0000-0002-4435-0403, mnursoy@beu.edu.tr

**Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü;
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora
Öğrencisi, Bitlis, Türkiye**

Özet

Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlığı "biyopsikososyal bir denge hali" olarak tanımlaması, sağlığın sosyal boyutunu da profesyonel bir müdahale alanı haline getirmiştir. Sosyal çalışma (social work), sadece sosyal refah sisteminin bir parçası değil; bireyin toplumsal işlevselliğini onaran ve sosyal sağlığını inşa eden özgün bir disiplindir. Bu çalışmanın amacı, sosyal çalışmanın "tedavi edici" fonksiyonu, Türkiye'deki tarihsel kurumsallaşma süreci ve yasal statüsü üzerinden, mesleğin bir "sosyal sağlık mesleği" olduğunu kanıtlamaktır. Çalışma, nitel araştırma deseninde tasarlanmış; tarihsel analiz, mevzuat incelemesi ve fonksiyonel analiz yöntemleriyle yapılandırılmıştır. Türkiye'deki sağlık ve sosyal hizmetlerin tarihsel dönüşümü (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı mirası), 657 Sayılı DMK, MYK sektörel sınıflandırmaları ve sosyal çalışmanın "klinik tedavi" işlevi bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal çalışmanın bir sağlık mesleği olduğunu tescilleyen dört temel sütun saptanmıştır: Fonksiyonel kanıt (tedavi işlevi); sosyal çalışma, sadece kaynak aktarımı yapan bir yardım faaliyeti değil; bireyin ekosistemindeki bozulmaları iyileştiren "tedavi edici" (therapeutic) bir fonksiyona sahiptir. Sosyal patolojilerin teşhis edilmesi ve "sosyal reçeteleme" (Sosyal İnceleme Raporu) yoluyla sağaltılması, mesleği doğrudan bir sağlık operasyonu öznesine dönüştürmektedir. Tarihsel süreklilik; 1989 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı çatısı altında yürütülen hizmetler, bu iki alanın yapısal bir bütün olduğunu kanıtlamaktadır. Günümüzdeki bakanlık ayrımı, bir kopuş değil, sağlığın farklı yönlerinde (fizyolojik ve sosyal) bir uzmanlaşma taksimidir. Yasal ve akademik statü; 657 Sayılı DMK'da "Sağlık Hizmetleri Sınıfı"nda yer alma ve Sağlık Bilimleri Fakülteleri bünyesinde akademik eğitim alma durumu, devletin ve akademik otoritenin mesleği konumlandığı yeri sağlık alanı olarak netleştirmektedir. Terminolojik kimlik; incelenen literatürde sosyal çalışmacının "sosyal hekim" veya "sosyal sağlık çalışanı" olarak tanımlanması, mesleğin klinik değerini pekiştirmektedir. Sonuç olarak sosyal çalışma, sağlığın sosyal bileşenini tedavi eden ve yöneten bir "sosyal sağlık mesleği"dir. Bireyin fiziksel iyileşmesi, sosyal sağlığın tedavisi ile tamamlanmadığı sürece bütüncül sağlık mümkün değildir. Bu bağlamda, sosyal çalışmacıların sağlık sistemindeki rolünün "yardımcı"

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

statüsünden "klinik/tedavi edici" statüsüne evrilmesi ve bu kimliğin yasal metinlerde daha vurgulu işlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sağlık, Sosyal Çalışma, Klinik Sosyal Çalışma, Sosyal Tedavi, Sağlık Hizmetleri Sınıfı.

SOCIAL WORK AS A HEALTH PROFESSION IN THE HOLISTIC HEALTH PARADIGM: FUNCTIONAL, HISTORICAL, AND LEGAL FOUNDATIONS

Abstract

The World Health Organization's definition of health as a "state of biopsychosocial balance" has transformed the social dimension of health into a field of professional intervention. Social work is not merely a component of the social welfare system; it is a unique discipline that restores an individual's social functioning and constructs their social health. This study aims to demonstrate that social work is a "social health profession" through its "therapeutic" function, its historical institutionalization process in Turkey, and its legal status. Designed with a qualitative research design, the study is structured through historical analysis, legislative review, and functional analysis methods. The historical transformation of health and social services in Turkey (the heritage of the Ministry of Health and Social Assistance), Law No. 657 on Civil Servants, Vocational Qualifications Authority (MYK) sectoral classifications, and the "clinical treatment" function of social work were evaluated from a holistic perspective. The research identified four fundamental pillars certifying social work as a health profession: Functional Evidence (Therapeutic Function): Social work has a therapeutic function that heals disruptions in an individual's ecosystem. "Social prescribing" through Social Investigation Reports transforms the profession into a subject of health operations. Historical Continuity: Services carried out under the Ministry of Health and Social Assistance until 1989 prove that these two fields are a structural whole. Legal and Academic Status: Being included in the "Health Services Class" in Law No. 657 and receiving academic education within Faculties of Health Sciences clarifies the position assigned to the profession by the state and academic authorities. Terminological Identity: Definitions of the social worker as a "social physician" or "social health worker" in the literature reinforce the clinical value of the profession. In conclusion, social work is a "social health profession" that treats and manages the social components of health. Unless physical recovery is completed with the treatment of social health, holistic health is not possible. In this context, it is recommended that the role of social workers in the health system evolve from an "auxiliary" status to a "clinical/therapeutic" status and that this identity be more emphatically incorporated into legal texts.

Keywords: Social Work, Social Health, Clinical Social Work, Social Treatment, Healthcare Class.

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE SİGARA KULLANIMINA İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Dr., Mehmet DURGUN

ORCID: 00 00000212897500, E-Posta: drmehmetdurgun@gmail.com, Dağkapı Devlet Hastanesi,

Diyarbakır, Türkiye

Doç. Dr. Hatice ÖNTÜRK AKYÜZ

ORCID: 0000-0002-6206-2616, Email: onturk65@hotmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Doç. Dr. Sevil ALKAN

ORCID:0000-0003-1944-2477, Email: sevil3910@gmail.com

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları Ve Klinik Mikrobiyoloji,
Çanakkale, Türkiye

Özet

Giriş: Covid 19 pandemi süreci tüm dünyayı her yönüyle etkilemiştir. Süreç boyunca eğitim, ekonomi, kültür, sosyal yaşam başta olmak üzere hayatın tüm aşamalarında her yaş gruplarında çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Bireylerin yaşam tarzı değişmiş, bir halk sağlığı sorunu olan sigara kullanımının arttığı görülmüştür.

Amaç: Çalışma, önlisans sağlık öğrencilerinin Covid-19 Pandemi döneminde sigara kullanımına ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla yapıldı.

Materyal ve Metod: Araştırma tanımlayıcı tipte gerçekleştirildi. Veriler, 1-30 Nisan 2021 tarihleri arasında toplandı. Çalışma, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda okumakta olan ve sigara kullanan 155 gönüllü katılımcı ile yürütüldü. Katılımcı sayısı güç analizi kullanılarak tespit edildi. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş “Anket Formu” kullanıldı. Form iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölüm katılımcılara ait demografik verileri sorgulayan 5 soru, ikinci bölümde ise sigara kullanımına dönük, bilgi ve tutum ölçme verileri içeren toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Veri toplama formu, Google forms üzerinden katılımcılara online olarak iletildi. Çalışma öncesi gerekli izinler alındı. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 29.0.2.0 paket programı kullanıldı.

Bulgular: Katılımcıların büyük çoğunluğu (%87,1), yaş aralığında, %72,9’u kadın, (%89,7) ‘u evde kaldıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %60,6’sı çevresinde sigara içen biri olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların sigara içme durumları incelendiğinde %39,4’ünün sigara içtiği, Sigaraya başlama nedenleri incelendiğinde “Diğer” seçeneği

%54,2, olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların %57,4'ü ise bırakmak istediğini ifade etmiştir. Sigarayı bırakmak istemeyenlerin en çok belirttikleri sebepler sırasıyla; “pandemide yapacak başka işim yok” (%12,9), bırakmak isteyenlerin “sağlığa zararlı” (%45,8) şeklindedir. Katılımcıların %63,2'si pandemi döneminde uykusuzluk şikâyeti yaşadığını, %71'i, pandemi sürecinde iş yüklerinin arttığını, Covid-19 hastası ile temas değişkeni için %26,5'lik bir kesim, pandemi sürecinde aktif olarak Covid-19 hastasıyla birebir çalıştığını, %70,3'ü, pandemi döneminde yalnızlık hissettiğini, katılımcıların depresyon yaşama algısı incelendiğinde %60,6'sı, pandemi sürecinde depresyona girdiklerini düşündüklerini belirtmiştir.

Sonuç: Sonuçlar sigara kullanma durumu ile uykusuzluk arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve uykusuzluk yaşayan katılımcılar arasında sigara içme oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer önemli sonuç, sosyal çevrenin sigara kullanımı üzerindeki potansiyel etkisinin yüksek olduğudur. Ancak, iş yükü artışı, aktif COVID hastası bakma, yalnızlık hissi, depresyon yaşama, psikiyatrik tanı alma ve ilaç kullanımı değişkenleri ile sigara kullanımı ve tüketim artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Sigara kullanımı, sağlık öğrencileri,

KNOWLEDGE, ATTITUDES, AND BEHAVIORS OF HEALTH SERVICES VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS REGARDING SMOKING DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract

Introduction: The Covid-19 pandemic has affected the entire world in every aspect. Throughout the process, various changes have occurred in all stages of life, especially in education, economy, culture, and social life, across all age groups. Individuals' lifestyles have changed, and an increase in smoking, a public health problem, has been observed.

Aim: This study was conducted to examine the knowledge, attitudes, and behaviors of associate degree health students regarding smoking during the Covid-19 pandemic.

Material and Method: The research was conducted as a descriptive study. Data were collected between April 1-30, 2021. The study was conducted with 155 volunteer participants who were studying at the Health Services Vocational School and were smokers. The number of participants was determined using power analysis. A "Questionnaire Form" created by the researchers was used to collect the data. The form consists of two sections; the first section contains 5 questions that inquire about the demographic data of the participants, and the second section contains a total of 18 questions that measure knowledge and attitudes towards smoking. The data collection form was sent to participants online via Google Forms. Necessary permissions were obtained before the study. SPSS 29.0.2.0 software package was used for data analysis.

Findings: The vast majority of participants (87.1%) were within the specified age range, 72.9% were female, and 89.7% stated that they stayed at home. 60.6% of participants stated that there was no one smoking in their environment. When the smoking status of the participants was examined, 39.4% smoked, and when the reasons for starting smoking were examined, the "Other" option was found to be 54.2%. 57.4% of the participants stated that they wanted to quit smoking. The most frequently stated reasons of those who did not want to quit smoking were, in order; "I have nothing else to do during the pandemic" (12.9%), and for those who wanted to quit, "it is harmful to health" (45.8%). 63.2% of participants reported experiencing insomnia during the pandemic, 71% reported increased workload, 26.5% actively worked directly with COVID-19 patients, 70.3% felt lonely, and 60.6% believed they experienced depression during the pandemic.

Conclusion: The results show a significant relationship between smoking and insomnia, with a higher rate of smoking among participants experiencing insomnia. Another important finding is the high potential influence of social environment on smoking. However, no statistically significant relationship was found between increased

workload, active caregiving of COVID patients, feelings of loneliness, experiencing depression, receiving a psychiatric diagnosis, and medication use, and increased smoking and consumption ($p>0.05$).

Keywords: COVID-19, Smoking, Health Students

İŞİTME CİHAZI KULLANAN VE KULLANMAYAN İŞİTME KAYIPLI BİREYLERİN ÖZ DUYARLILIK VE KAYGI DÜZEYLERİNİN NORMAL İŞİTENLERLE KARŞILAŞTIRILMASI
Hülya OSMANOĞLU^{1*}, Levent KARTAL², Selin MUTLU³, Nisanur YÜCEL⁴, Meliha MÜLAYİM⁵, Rukiye BAŞGELEN⁶

¹ [Odyoloji Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir/Türkiye]

² [Odyoloji Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir/Türkiye]

³ [Odyoloji Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir/Türkiye]

⁴ [Odyoloji Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir/Türkiye]

⁵ [Odyoloji Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir/Türkiye]

⁶ [Odyoloji Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir/Türkiye]

Sorumlu Yazar: hulya.osmanoglu@kapadokya.edu.tr

Özet

Amaç: İşitme kaybı, bireylerin iletişim becerilerini ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyerek öz duyarlılık ve kaygı düzeyleri üzerinde önemli psikolojik etkilere neden olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, işitme kaybına sahip olup işitme cihazı kullanan ve kullanmayan bireylerin öz duyarlılık ve kaygı düzeylerini normal işiten bireylerle karşılaştırarak işitme kaybının bu psikolojik değişkenler üzerindeki etkilerini incelemektir.

Yöntem: Bu çalışma, nicel, kesitsel ve karşılaştırmalı araştırma modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Örneklem, 18–60 yaş aralığında işitme kaybına sahip olup işitme cihazı kullanan (n=60) ve kullanmayan (n=60) bireylerden oluşurken, kontrol grubunu normal işiten 60 gönüllü katılımcı oluşturmuştur. Çalışmaya toplam 180 birey dahil edilmiştir. Veriler, Öz Duyarlılık Ölçeği ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri aracılığıyla toplanmıştır. Analitik kesitsel tipte yürütülen bu çalışmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM Corp., Armonk, NY, ABD) paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, öz duyarlılık alt boyutları açısından gruplar arasında bazı anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Öz sevecenlik düzeyinin normal işiten bireylerde, işitme cihazı kullanan ve kullanmayan bireylere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p=.002). Paylaşımların bilincinde olma ve bilinçlilik alt boyutlarında, normal işiten bireylerin özellikle işitme cihazı kullanmayan bireylere kıyasla daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmüştür (p=.025; p<.001). Aşırı özdeşleşme alt boyutunda ise normal işiten bireylerin, işitme cihazı kullanan bireylere göre daha yüksek düzeyde özdeşleşme gösterdiği saptanmıştır (p=.028). Toplam öz duyarlılık puanları açısından gruplar arasında anlamlı

bir fark bulunmamıştır ($p=.189$). Kaygı düzeyleri incelendiğinde, durumluk kaygı açısından işitme cihazı kullanmayan bireylerin normal işiten bireylere kıyasla daha yüksek kaygı düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir ($p=.019$). Sürekli kaygı düzeyleri bakımından ise gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p=.339$).

Sonuç: Bu çalışmanın bulguları, işitme kaybının öz duyarlılığın bazı alt boyutları ve kaygı düzeyleri üzerinde etkili olduğunu, ancak toplam öz duyarlılık ve sürekli kaygı düzeyleri açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Özellikle işitme cihazı kullanmayan bireylerde daha yüksek durumluk kaygı düzeylerinin gözlenmesi, işitsel girdinin yetersizliğine bağlı olarak gelişen kaygının, işitsel rehabilitasyon süreçleri ile yönetilebilir ve azaltılabilir olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşitme kaybı, Öz duyarlılık, Kaygı, İşitme cihazları, İşitsel rehabilitasyon.

Sunum Tercihi: Sözlü Sunum Konu Kategorisi: İşitme Kaybının Psikososyal Etkileri

SELF-COMPASSION AND ANXIETY IN INDIVIDUALS WITH HEARING LOSS WITH AND WITHOUT HEARING AIDS: A COMPARISON WITH NORMAL-HEARING INDIVIDUALS

Hülya OSMANOĞLU^{1*}, Levent KARTAL², Selin MUTLU³, Nisanur YÜCEL⁴, Meliha MÜLAYİM⁵,
Rukiye BAŞGELEN⁶

¹ [Department of Audiology, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye]

² [Department of Audiology, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye]

³ [Department of Audiology, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye]

⁴ [Department of Audiology, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye]

⁵ [Department of Audiology, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye]

⁶ [Department of Audiology, Cappadocia University, Nevşehir, Türkiye]

Corresponding Author: hulya.osmanoglu@kapadokya.edu.tr

Abstract

Objective / Aim: Hearing loss may negatively affect individuals' communication skills and quality of life, leading to significant psychological effects on self-compassion and anxiety levels. This study aims to examine the effects of hearing loss on these psychological variables by comparing self-compassion and anxiety levels among individuals with hearing loss with and without hearing aids and normal-hearing individuals.

Methods: This study was conducted within the framework of a quantitative, cross-sectional, and comparative research design. The sample consisted of individuals aged 18–60 years with hearing loss who use hearing aids (n=60) and those who do not use hearing aids (n=60), while the control group included 60 normal-hearing volunteers. A total of 180 participants were included in the study. Data were collected using the Self-Compassion Scale and the State–Trait Anxiety Inventory. Statistical analyses of the data obtained from this analytical cross-sectional study were performed using IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM Corp., Armonk, NY, USA).

Results: According to the results of one-way analysis of variance (ANOVA), significant differences were found among the groups in several subdimensions of self-compassion. Self-kindness levels were significantly higher in normal-hearing individuals compared to individuals with hearing loss, both with and without hearing aids ($p=.002$). For the common humanity and mindfulness subdimensions, normal-hearing individuals demonstrated significantly higher scores, particularly compared to individuals with hearing loss who do not use hearing aids ($p=.025$; $p<.001$). In the over-identification subdimension, normal-hearing individuals showed higher levels compared to hearing aid users ($p=.028$). No significant difference was found among the groups in terms of total

self-compassion scores ($p=.189$). Regarding anxiety levels, individuals with hearing loss who do not use hearing aids had significantly higher state anxiety levels compared to normal-hearing individuals ($p=.019$). However, no significant differences were observed among the groups in terms of trait anxiety levels ($p=.339$).

Conclusion: The findings of this study indicate that hearing loss affects certain subdimensions of self-compassion and anxiety levels, although no significant differences were observed in total self-compassion and trait anxiety across groups. The higher state anxiety levels observed in individuals with hearing loss who do not use hearing aids suggest that anxiety related to insufficient auditory input may be manageable and reducible through auditory rehabilitation processes.

Keywords: Hearing loss, Self-compassion, Anxiety, Hearing aids, Auditory rehabilitation.

Presentation Preference: [X] Oral Presentation [] Poster Presentation Topic Category: Psychosocial Effects of Hearing Loss

ÜRETERO-RENOSKOPI CERRAHİSİ SONRASI HASTALARDA KOMEDİ TERAPİ UYGULAMASININ AĞRI VE KAYGI DÜZEYİNE ETKİSİNİN BELİRLENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi, Şerafettin OKUTAN

ORCID: 0000-0003-4174-3292, serafettin.okutan@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi, Sibel AKTAŞ

ORCID: 0009-0004-0234-8171, sibelaktas922@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi, Esmer SEYHAN

ORCID: 0009-0004-9871-5908, esmerseyhan0542@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi, Aslı ERGÜL

ORCID: 0009-0004-5706-8978, asl.ergl.300@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Üretero-Renoskopi cerrahisi sonrası hastalarda komedi terapi uygulamasının ağrı ve kaygı düzeylerine etkisinin belirlenmesi amaçlandı.

Materyal ve metot: Bu çalışma, Mayıs 2025 ile Ekim 2025 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda yer alan 2 devlet hastanesinin üroloji kliniklerinde yürütüldü. Üretero-Renoskopi ameliyatı geçiren hastalar üzerinde randomize kontrollü bir çalışma modeli olarak yürütüldü. Her grupta (deney ve kontrol) 55 katılımcı olmak üzere toplamda 110 katılımcı belirlendi. Hastalara, araştırmacılar tarafından hazırlanmış 10 dakikalık Türk komedi filmleri izletildi. Bu çalışmada sonuçlar, Hasta Tanıtım Formu, Sayısal Derecelendirme Ölçeği, Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçekleri kullanılarak değerlendirildi. Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirmesi için SPSS 27.0 (IBM Corp., Armonk, NY, ABD) kullanıldı.

Bulgular: Deney ve kontrol grubu katılımcılar demografik ve tıbbi özellikleri (Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu, kronik hastalık varlığı, tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanma durumu, komedi terapi kullanma durumu, cerrahi girişim süresi) bakımından karşılaştırıldı. Hastalar, tüm özellikleri bakımından benzerdi (Tablo 1, $p > 0.05$). Deney ve kontrol grubu hastalarının ağrı düzeyleri karşılaştırıldı. Deney grubu hastalarının post-test ağrı düzeyleri daha düşük çıktı ($t: -3.475$, $p: < 0.001$). Grup içi değerlendirildiğinde deney grubundaki ağrı seviyesindeki düşüş daha fazlaydı ($t: 6.906$, $p: < 0.001$). Deney ve

kontrol grubu hastalarının durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri karşılaştırıldı. Deney grubu hastalarının post-test durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri daha düşük çıktı (sırasıyla; t: -3.196, p: 0.002, t: -2.237, p: 0.027). Grup içi değerlendirildiğinde deney grubundaki durumluk ve sürekli kaygı seviyesindeki düşüş daha fazlaydı (sırasıyla; t: 7.228, p: <0.001, t: 2.476, p: 0.016).

Sonuç: Üretero-Renoskopi cerrahisi sonrası hastalarda komedi terapi uygulaması, ağrı ve kaygı düzeylerini azaltmada etkilidir. Klinik hemşirelik bakım uygulamaları bağlamında değerlendirilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Cerrahi, Komedi terapi, Ağrı, Kaygı.

**DETERMINING the EFFECT of COMEDY THERAPY APPLICATION on PAIN and ANXIETY
LEVELS in PATIENTS AFTER URETERO-RENSCOPY SURGERY**

Assistant Professor, Şerafettin OKUTAN

ORCID: 0000-0003-4174-3292, serafettin.okutan@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey

BSc, Sibel AKTAŞ

ORCID: 0009-0004-0234-8171, sibelaktas922@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey

BSc, Esmer SEYHAN

ORCID: 0009-0004-9871-5908, esmerseyhan0542@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey

BSc, Aslı ERGÜL

ORCID: 0009-0004-5706-8978, asl.ergl.300@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey

Abstract

Objective: This study aimed to determine the effect of comedy therapy on pain and anxiety levels in patients undergoing uretero-rensocopy surgery.

Material and methods: This study was conducted in the urology clinics of two state hospitals in eastern Turkey between May 2025 and October 2025. It was conducted as a randomized controlled trial model on patients who underwent uretero-rensocopy surgery. A total of 110 participants were selected, with 55 participants in each group (experimental and control). Patients were shown 10-minute Turkish comedy films prepared by the researchers. In this study, the results were evaluated using the Patient Information Form, the Numerical Rating Scale, and the State and Trait Anxiety Scales. Statistical analysis of research data was performed using SPSS 27.0 (IBM Corp., Armonk, NY, USA).

Results: Experimental and control group participants were compared in terms of demographic and medical characteristics (gender, age, marital status, education level, income level, employment status, presence of chronic disease, use of complementary and alternative therapies, use of comedy therapy, duration of surgical intervention). Patients were similar in all characteristics (Table 1, $p > 0.05$). Pain levels of experimental and control group

patients were compared. Post-test pain levels were lower in experimental group patients (t: -3.475, p: <0.001). When evaluated within groups, the decrease in pain level was greater in the experimental group (t: 6.906, p: <0.001). State and trait anxiety levels of experimental and control group patients were compared. The experimental group patients had lower post-test state and trait anxiety levels (t: -3.196, p: 0.002, t: -2.237, p: 0.027, respectively). When evaluated within groups, the decrease in state and trait anxiety levels was greater in the experimental group (t: 7.228, p: <0.001, t: 2.476, p: 0.016, respectively).

Conclusion: The application of comedy therapy in patients after ureterorenoscopy surgery is effective in reducing pain and anxiety levels. It is recommended to evaluate this within the context of clinical nursing care practices.

Keywords: Surgery, Comedy therapy, Pain, Anxiety.

ACİL SERVİSE BAŞVURAN HASTALARIN YAKINLARINDA AROMATERAPİNİN KAYGI DÜZEYLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi, Şerafettin OKUTAN

ORCID: 0000-0003-4174-3292, serafettin.okutan@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi, Ağın ÖĞLÜ

ORCID: 0009-0009-9586-287X, agnogl27@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi, Pınar SAKİN

ORCID: 0009-0002-4679-8786, sakinpinar98@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmada, acil servise başvuran hasta yakınlarında aromaterapi (lavanta yağı) uygulamasının kaygı düzeylerine etkisinin belirlenmesi amaçlandı.

Materyal ve metot: Bu çalışma, Mart 2025 ile Eylül 2025 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda yer alan 2 devlet hastanesinin acil servis birimlerinde yürütüldü. Acil servise başvuran hastaların yakınları üzerinde randomize kontrollü bir çalışma modeli olarak yürütüldü. Her grupta (deney ve kontrol) 60 katılımcı olmak üzere toplamda 120 katılımcı belirlendi. Katılımcılardan, bir gazlı bez üzerine damlatılan lavanta yağını ortalama 3-5 dakika boyunca solumaları istendi. Bu çalışmada sonuçlar, Katılımcı Demografik Formu ve Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılarak değerlendirildi. Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirmesi için SPSS 21.0 (IBM Corp., Armonk, NY, ABD) kullanıldı.

Bulgular: Örneklemenin ortalama yaşı $32,63 \pm 11,68$ yıl olarak tespit edildi. Müdahale sonrası Durumluk Kaygı Düzeyleri, müdahale grubundaki ileri yaş grubunda yüksek bulundu ($p = 0,006$). Girişim sonrası müdahale grubunda; ileri yaş ($p = 0,024$), kadınlar ($p = 0,011$), işsizler ($p = 0,034$), kronik hastalığı olanlarda ($p = 0,046$) Sürekli Kaygı Düzeyleri yüksekti. Müdahale ve kontrol gruplarının ortalama son test sürekli kaygı puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıydı ($p < 0,001$).

Sonuç: Acil servise başvuran hasta yakınlarında aromaterapi (lavanta yağı) uygulaması kaygı düzeyini azaltmada etkilidir. Klinik hemşirelik uygulamalarına entegrasyonu önerilir.

Anahtar Kelimeler: Aromaterapi, Kaygı, Acil Servis, Hasta

**THE EFFECT of AROMATHERAPY on ANXIETY LEVELS in RELATIVES of PATIENTS
PRESENTING to the EMERGENCY DEPARTMENT**

Assistant Professor, Şerafettin OKUTAN

ORCID: 0000-0003-4174-3292, serafettin.okutan@gmail.com

**Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey
BSc, Ağin ÖĞLÜ**

ORCID: 0009-0009-9586-287X, agnogl27@gmail.com

**Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey
BSc, Pınar SAKİN**

ORCID: 0009-0002-4679-8786, sakinpinar98@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey

Abstract

Objective: This study aimed to determine the effect of aromatherapy (lavender oil) application on anxiety levels in relatives of patients presenting to the emergency department.

Material and Methods: This study was conducted in the emergency departments of two state hospitals located in eastern Turkey between March 2025 and September 2025. It was conducted as a randomized controlled trial model on relatives of patients presenting to the emergency department. A total of 120 participants were selected, with 60 participants in each group (experimental and control). Participants were asked to inhale lavender oil, which was dropped onto a gauze pad, for an average of 3-5 minutes. In this study, the results were evaluated using the Participant Demographic Form and the State and Trait Anxiety Scale. SPSS 21.0 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) was used for the statistical evaluation of the research data.

Results: The mean age of the sample was determined as 32.63±11.68 years. Post-intervention State Anxiety Levels were found to be higher in the older age group within the intervention group ($p = 0.006$). Post-intervention Trait Anxiety Levels were higher in the intervention group in older age ($p = 0.024$), women ($p = 0.011$), unemployed ($p = 0.034$), and those with chronic diseases ($p = 0.046$). The difference between the mean post-test trait anxiety scores of the intervention and control groups was statistically significant ($p < 0.001$).

Conclusion: Aromatherapy (lavender oil) application is effective in reducing anxiety levels in relatives of patients presenting to the emergency department. Its integration into clinical nursing practices is recommended.

Keywords: Aromatherapy, Anxiety, Emergency Department, Patient

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAHİS DAVRANIŞININ ALGILANAN STRES, BENLİK SAYGISI VE GELİR DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Doç. Dr., Cihan ÖNEN

ORCID: 0000-0002-9159-7396, E-Posta: conen@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi., Songül ÖZER

ORCID: 0009-0006-6987-3610, E-Posta: songulozer3855@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Lisans Öğrencisi., Haldun BULUT

ORCID: 0009-0006-3026-8077, E-Posta: haldunblt28588@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Çevrim içi araçların yaygınlaşması, bahis oynama davranışını gençler arasında daha ulaşılabilir hale getirmiştir. Üniversite öğrencileri arasında bu durum giderek artan ve riskli bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir. Gençlerin akademik başarısını da olumsuz etkileyebilen bahis oynama davranışı, yalnızca ekonomik kazanç beklentisiyle ortaya çıkmamakta; aynı zamanda psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimiyle de şekillenmektedir.

Sosyoekonomik değişkenlerden biri olan gelir düzeyi açısından değerlendirildiğinde, ekonomik yetersizlik yaşayan bireylerin daha fazla risk alma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu durum, hızlı kazanç beklentisinin bahis oynama davranışına yönelimi artırabileceğini düşündürmektedir. Buna karşılık, yüksek gelir grubundaki bireylerde bahis davranışının daha çok eğlence, heyecan ve sosyal etkileşim amacıyla ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Algılanan stres düzeyi de bahis oynama davranışının önemli belirleyicilerinden biridir.

Üniversite öğrencileri açısından değerlendirildiğinde, akademik, sosyal ve ekonomik zorluklardan kaynaklanan stresin bireyleri kaçış ve rahatlama arayışıyla bahis oynama gibi davranışlara yöneltebildiği görülmektedir. Bu durum kısa vadede rahatlama sağlasa da uzun vadede bağımlılık riskini artırabilmektedir.

Benlik saygısı, bireyin kendine yönelik değerlendirmesi olarak bahis oynama motivasyonunu etkileyen önemli bir psikolojik faktördür. Düşük benlik saygısına sahip bireylerin duygularıyla baş etmede zorlandıkları ve bu nedenle riskli davranışlara daha yatkın oldukları ifade edilmektedir. Bu bağlamda bahis oynama davranışı, bireyler için bir kaçış ve geçici rahatlama aracı olarak değerlendirilebilmektedir.

Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin bahis oynama motivasyonu; ekonomik, psikolojik ve sosyal değişkenlerin etkileşimiyle ortaya çıkan çok boyutlu bir yapı sergilemektedir. Bu doğrultuda, üniversite öğrencilerine yönelik farkındalık artırıcı eğitimlerin yaygınlaştırılması, risk eğilimi olan bireyler için psikolojik destek süreçlerinin başlatılması ve sürdürülebilir hale getirilmesi, riskli gruplarda zarar azaltmaya yönelik çalışmaların artırılması, ilgili hizmetlerin güçlendirilmesi ve gençlerin riskli davranışlara karşı bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bahis motivasyonu, benlik saygısı, algılanan stres, gelir düzeyi

EXAMINATION OF BETTING BEHAVIOR AMONG UNIVERSITY STUDENTS IN TERMS OF PERCEIVED STRESS, SELF-ESTEEM, AND INCOME LEVEL

Abstract

The widespread use of online platforms has made gambling behavior more accessible among young people. Among university students, this situation is increasingly recognized as a growing and risky public health issue. Gambling behavior, which can also negatively affect academic performance, does not arise solely from the expectation of financial gain; rather, it is also shaped by the interaction of psychological and social factors.

When evaluated in terms of income level, a key socioeconomic variable, individuals experiencing economic insufficiency are more likely to exhibit risk-taking tendencies. This may increase the likelihood of engaging in gambling behavior due to the expectation of rapid financial gain. In contrast, among individuals with higher income levels, gambling behavior is more often associated with entertainment, excitement, and social interaction. Perceived stress is also an important determinant of gambling behavior.

From the perspective of university students, stress arising from academic, social, and economic challenges may lead individuals to engage in gambling as a means of escape and relaxation. While this may provide short-term relief, it may also increase the risk of addiction in the long term.

Self-esteem, defined as an individual's evaluation of self-worth, is another important psychological factor influencing gambling motivation. Individuals with low self-esteem may have difficulty coping with their emotions and are therefore more prone to engaging in risky behaviors. In this context, gambling behavior can be considered a means of escape and temporary relief.

In conclusion, gambling motivation among university students represents a multidimensional structure shaped by the interaction of economic, psychological, and social factors. Accordingly, it is important to expand awareness-raising educational programs for university students, initiate and sustain psychological support processes for at-risk individuals, strengthen related services, increase harm-reduction interventions for vulnerable groups, and raise awareness among young people regarding risky behaviors.

Keywords: Betting motivation, self-esteem, perceived stress, income level

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YETKİNLİK ÖZELLİKLERİNİN MEZUNİYET BEKLENTİLERİNE ETKİSİ

Öğr.Hemşire Buse GÜNERİ, buseguneri470@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Öğr.Hemşire Zeynep ÇAKIN, zeynepcakin591@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Öğr.Hemşire Görkem Anıl KAÇMAZ, 1kcmz13@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Öğr.Hemşire Meltem AKSOY, aksoymeltem88@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr.Üyesi Elif AKYİĞİT ALBAYRAK, eakyigit@beu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9914-0649

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Giriş: Bireylerin sağlıklarını koruma, geliştirme ve hastalık durumunda iyileştirme amaçlı bir bütüncül yaklaşımı esas alan, sağlık ekibinin önemli bir üyesi olan hemşireler bireyin fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerinin korunmasında en önemli görevi üstlenmektedirler. Hemşirelik eğitimi, teorik bilginin klinik uygulama ile birleştiği çok yönlü ve dinamik bir öğrenme sürecini ifade eder. Bu eğitim süreci, öğrencilerin sadece bilgi edinmelerini değil, aynı zamanda beceri kazanmalarını ve mesleki bir tutum geliştirmelerini de hedeflemektedir.

Amaç: Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin sahip oldukları yeterlilik algılarının, mezuniyet beklentileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot: Çalışma bir üniversitenin hemşirelik bölümünde okuyan üçüncü ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapıldı. Çalışmada Demografik veri formu, Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği ve Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin (N:138) yaş ortalaması 22.3 ± 1.2 olarak bulundu. %73.9'u kadın, %26.1'i erkek olarak belirlenen çalışmada katılımcıların %58.0'ının 4. Sınıf öğrencisi idi. Katılımcıların %65.2'si meslekte kendini yeterli hissettiğini belirtirken %14,5'i çok yeterli hissettiklerini belirtti. Katılımcıların %79,7'si mezuniyet sonrası mesleklerini icra edeceklerini belirtirken genel klinik beceriler, bakım, eleştirel düşünme ve yaşam boyu öğrenim alanlarının da birbirine yakın ve oldukça yüksek ortalamalara sahip olduğu

gözlemlendi. Yapılan analizde öğrencilerin üniversite eğitiminin mezuniyet sonrası hayatlarına katkıda bulunacağına dair orta-yüksek seviyede bir olumlu beklenti taşıdıkları görüldü. Çalışmada mesleki yeterlilik algısına göre yapılan analizde ise hem yetkinlik hem de mezuniyet beklentisi puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı ve yeterlilik algısı arttıkça her iki puanın da arttığı saptandı ($p<0.05$).

Sonuç: Meslek yetkinliği ve mezuniyet beklentileri arttıkça mezun aşamasında olan öğrencilerin yeterlilik algısı da artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Meslek, Öğrenci

THE EFFECT OF NURSING STUDENTS' COMPETENCIES ON GRADUATION EXPECTATIONS

Abstract

Introduction: Nurses, as important members of the healthcare team, adopt a holistic approach aimed at protecting, improving, and restoring the health of individuals in case of illness, and undertake the most important task in protecting the physical, mental, and social well-being of individuals. Nursing education represents a multifaceted and dynamic learning process where theoretical knowledge is combined with clinical practice. This educational process aims not only for students to acquire knowledge but also to gain skills and develop a professional attitude.

Aim: This study was conducted to examine the effect of nursing students' perceptions of their competence on their graduation expectations.

Material and Method: The study was conducted with third and fourth-year nursing students studying in the nursing department of a university. The Demographic data form, the Nursing Students Competence Scale, and the University Graduation Expectations Scale were used in the study.

Results: The mean age of the students participating in the study (N:138) was found to be 22.3 ± 1.2 . In the study, where 73.9% of the participants were female and 26.1% were male, 58.0% of the participants were 4th-year students. While 65.2% of the participants stated that they felt competent in their profession, 14.5% stated that they felt very competent. 79.7% of the participants stated that they would practice their profession after graduation, and it was observed that general clinical skills, care, critical thinking, and lifelong learning areas had similar and quite high averages. The analysis showed that students had a moderate-to-high level of positive expectation that their university education would contribute to their lives after graduation. In the analysis conducted according to the perception of professional competence, it was found that both competence and graduation expectation scores differed significantly, and both scores increased as the perception of competence increased ($p < 0.05$).

Conclusion: As professional competence and graduation expectations increase, the perception of competence of students who are at the graduation stage also increases.

Keywords: Nurse, Profession, Student

ULTRA İŞLENMİŞ GIDA TÜKETİMİ VE METABOLİK SENDROM RİSK FAKTÖRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hayrunnisa DEGER³

Yakup Enes ÇAM^{**}

Özet

Bu çalışmanın amacı modern beslenme düzeninde giderek artan ultra işlenmiş gıda tüketimi ile metabolik sendrom ve bununla ilişkili diğer kronik hastalıklarla ilişkisini incelemektir. Derleme türünde ve NOVA sınıflama sistemi temel alınarak yapılan değerlendirmede; endüstriyel işlemlerden geçen bu ürünlerin tüketimi ile obezite, tip 2 diyabet, hipertansiyon ve çeşitli kanser türleri arasındaki güçlü ilişki bilimsel verilerle ortaya koyulmuştur. Ultra işlenmiş gıdalar yüksek enerji yoğunluğuna sahip olmalarına rağmen lif, protein ve mikro besin öğeleri açısından fakirdir. Yapılan epidemiyolojik çalışmalar ve meta-analizler, artan ultra işlenmiş gıda tüketiminin; obezite ve bel çevresi genişliği, Tip 2 diyabet riski, hipertansiyon ve kardiyovasküler hastalıklar, meme kanseri ve toplam kanser riski ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Ultra işlenmiş gıda tüketimini teşvik eden temel faktörler arasında bu gıdaların hedonik yeme davranışını tetikleyen yüksek yağ, şeker ve tuz içerikleri, agresif pazarlama stratejileri ve her yerde ulaşılabilir olmaları yer almaktadır. Ayrıca bu gıdaların tokluk hissini baskılayarak aşırı kalori alımına ve bağırsak mikrobiyotası çeşitliliğinin azalmasına yol açtığı saptanmıştır. Sonuç olarak, metabolik sendrom riskini azaltmak adına toplum düzeyinde besin etiketi okuma alışkanlığının kazandırılması, paketli ürünler yerine minimal işlenmiş gıdaların teşviki, reklam denetimleri ve vergi düzenlemeleri gibi koruyucu sağlık politikalarının hayata geçirilmesi kritik önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ultra İşlenmiş Gıdalar, Metabolik Sendrom, NOVA Sınıflaması, Obezite, Tip 2 Diyabet.

* Lisans Öğrencisi, Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, hayrunnisadgr1@gmail.com, ORCID: 0009-0007-7715-7902.

** Öğretim Görevlisi, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Aşçılık Programı, yecam@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8787-5560.

EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ULTRA-PROCESSED FOOD CONSUMPTION AND METABOLIC SYNDROME RISK FACTORS

Abstract

The objective of this study is to examine the relationship between the increasing consumption of ultra-processed foods in the modern diet and metabolic syndrome, as well as other associated chronic diseases. In this evaluation, conducted as a review based on the NOVA classification system, the strong correlation between the consumption of these industrially processed products and obesity, type 2 diabetes, hypertension, and various types of cancer has been demonstrated through scientific data. Although ultra-processed foods possess high energy density, they are deficient in fiber, protein, and micronutrients. Epidemiological studies and meta-analyses indicate that increased ultra-processed food consumption is directly associated with obesity and increased waist circumference, type 2 diabetes risk, hypertension and cardiovascular diseases, and the risk of breast cancer and overall cancer. Key factors encouraging the consumption of ultra-processed foods include their high fat, sugar, and salt content that triggers hedonic eating behavior, aggressive marketing strategies, and their ubiquitous availability. Furthermore, it has been determined that these foods suppress the feeling of satiety, leading to excessive caloric intake and a reduction in gut microbiota diversity. In conclusion, to reduce the risk of metabolic syndrome, it is of critical importance to implement protective health policies at the societal level, such as cultivating the habit of reading food labels, promoting minimally processed foods over packaged products, and establishing advertising regulations and tax adjustments.

Keywords: Ultra-processed Foods, Metabolic Syndrome, NOVA Classification, Type 2 Diabetes

BESLENME EĞİTİMİ VERİLEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİMİÇİ MARKET ALIŞVERİŞ TERCİHLERİ ÜZERİNE ETKİSİ⁴

Esra Nur AKINCI*

Yakup Enes ÇAM**

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerine verilen beslenme eğitiminin çevrimiçi market alışverişi sırasında yapılan gıda seçimleri, sürdürülebilir beslenme davranışları ve sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlar üzerindeki etkisini incelemek ve elde edilen sonuçları Türkiye Beslenme Rehberi (TÜBER) doğrultusunda değerlendirmektir. Bu kapsamda katılımcılar beslenme eğitimi verilen (deney) ve verilmeyen (kontrol) olmak üzere iki gruba ayrılmış; gıda seçimleri besin gruplarına göre analiz edilmiş, ayrıca Sürdürülebilir Beslenmeye Yönelik Davranış Ölçeği (SBYDO) ve Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ) uygulanmıştır.

Çalışma bulguları, beslenme eğitimi verilen grubun süt, meyve ve et-kuru baklagil gruplarında TÜBER önerilerine daha yakın seçimler yaptığını ve “diğer” grup olarak tanımlanan işlenmiş ve şekerli ürünleri daha düşük oranda tercih ettiğini göstermiştir. Buna karşılık kontrol grubunda bu tür ürünlerin oldukça yüksek oranda tercih edildiği ve sebze-meyve tüketiminin düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, eğitim alan grubun SBYDO toplam puanlarının eğitim almayan gruba kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, beslenme eğitiminin yalnızca gıda seçimlerini değil, aynı zamanda sürdürülebilir beslenme davranışlarını da olumlu yönde geliştirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte Spearman korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum puanları ile sürdürülebilir beslenme davranış puanları arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durum, olumlu tutumların davranışlara yansıdığını ancak bu ilişkinin sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir.

Sonuç olarak, beslenme eğitiminin hem sağlıklı besin seçimi hem de sürdürülebilir beslenme davranışları üzerinde olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda üniversitelerde beslenme eğitimlerinin yaygınlaştırılması, davranış değişikliğini destekleyecek uygulamaların geliştirilmesi ve özellikle sebze ile tam tahıl tüketiminin artırılmasına yönelik stratejilerin planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme Eğitimi, Çevrimiçi Market, Üniversite Öğrencileri, Sağlıklı Beslenme

⁴ Bu çalışma TÜBİTAK-2209A proje kapsamında destek almıştır.

* Diyetisyen, Özel sektör, esranurakinci5@gmail.com, ORCID: 0009-0004-4704-5924.

** Öğretim Görevlisi, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Açılış Programı, yecam@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8787-5560.

THE IMPACT OF NUTRITION EDUCATION ON THE ONLINE GROCERY SHOPPING PREFERENCES OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

The objective of this study is to examine the impact of nutrition education provided to university students on their food choices during online grocery shopping, their sustainable dietary behaviors, and their attitudes toward healthy eating, evaluating the results in line with the Dietary Guidelines for Turkey (TÜBER). In this context, participants were divided into two groups: those who received nutrition education (experimental group) and those who did not (control group). Food choices were analyzed based on food groups; additionally, the Sustainable Dietary Behavior Scale (SDBS) and the Attitude Scale for Healthy Eating (ASHE) were administered.

The findings of the study showed that the group receiving nutrition education made food choices—specifically in the milk, fruit, and meat-legume groups—that were more aligned with TÜBER recommendations. Furthermore, they preferred processed and sugary products (categorized as the "other" group) at a lower rate. In contrast, it was determined that the control group preferred such products at a significantly higher rate, while their fruit and vegetable consumption remained low. According to the Mann-Whitney U test results, the total SDBS scores of the educated group were found to be statistically significantly higher than those of the non-educated group. This finding indicates that nutrition education improves not only food choices but also sustainable dietary behaviors.

Additionally, a Spearman correlation analysis revealed a positive, low-level, and statistically significant relationship between the participants' healthy eating attitude scores and their sustainable dietary behavior scores. This suggests that while positive attitudes are reflected in behaviors, this relationship remains limited in scope.

In conclusion, it was determined that nutrition education has positive effects on both healthy food selection and sustainable dietary behaviors. Accordingly, it is recommended that nutrition education be expanded within universities, applications supporting behavior change be developed, and strategies be planned specifically to increase the consumption of vegetables and whole grains.

Keywords: Nutrition Education, Online Grocery Shopping, University Students, Healthy Diet.

SAĞLIKLI YAŞLANMADA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR: NÜTRİSYONEL SENOTERAPÖTİKLER VE DİYET MODELLERİ

İrem DOĞAN

ORCID: 0009-0003-8461-9790, ireemdogan0@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik, Bitlis, Türkiye

Fatma KILIÇ, PhD

ORCID: 0000-0002-7914-5004, diyetisyenfatmakilic@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye

Özet

Yaşlanma sürecindeki sistemik gerileme, senesens ve buna bağlı gelişen kronik inflamasyon (inflamm-aging) süreciyle yakından ilişkilidir. Yaşlanmayla ilişkili salgısal fenotip (SASP) bilişsel gerileme, vasküler sertlik ve bağırsak disbiyozu gibi yaşlılıkta görülen bir çok olumsuz klinik tablonun temelini oluşturmaktadır. Bu süreçte nutrisyonel senoterapötikler, senolitikler veya senomorfikler sağlıklı yaşlanma sürecinde önemli bir müdahale potansiyeline sahip olabilmektedir.

Bu inceleme yaşlanma sürecinde farklı sağlıklı beslenme modellerinde yer alan fonksiyonel besin öğelerinin nutrisyonel senoterapötik potansiyellerini sunmayı amaçlamaktadır.

Literatür taraması Google Scholar, Web of Science, PubMed ve ScienceDirect veritabanları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama sürecinde "senoterapötik", "senolitikler", "senomorfikler", "hücre yaşlanma", "inflamm-aging", "polifenoller", "Akdeniz diyeti", "DASH diyeti", "Okinawa diyeti", "Nordik diyeti" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. İnceleme kapsamında orijinal araştırma makaleleri, derlemeler, meta-analizler, klinik çalışmalar dahil edilmiştir.

Senolitik ve senomorfik özellikteki besinsel polifenolik bileşikler, yaşlanmış hücre yükünü azaltarak bilişsel işlevleri destekleme, kan basıncını düşürme, vasküler sertlikte iyileşme sağlamıştır. Altta yatan mekanizmalar ise NF-κB aktivasyonunun inhibe edilerek SASP salınımını baskılanması, otofaji indüksiyonu ve mitokondriyal fonksiyonların iyileştirilmesi olduğu düşünülmektedir. Akdeniz diyeti/DASH, Nordik ve Okinawa diyeti gibi fonksiyonel besin öğelerinden zengin diyetler insülin duyarlılığını artırma ve hs-CRP gibi inflamatuvar belirteçleri azaltma gibi metabolik etkilere sahiptir. Bunun yanı sıra bazı diyet modelleri prelinik model çalışmalara göre mikrobiyota çeşitliliğini artırma ve telomer uzunluğunu koruma, yağ dokusundaki senolizis yoluyla inflamm-aging'i baskılayarak yaşam süresini uzatmada etkili olabilmektedir.

Nutrisyonel senoterapötik stratejiler, hücresel yaşlanma sürecini modüle etmede umut verici bir yaklaşım sunsa da bu özellikteki biyoaktif bileşenlerin biyoyararlanımı ve bireysel metabolik yanıtları dikkate alınarak daha geniş ölçekli ve kanıt düzeyi yüksek kontrollü çalışmalar gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: yaşlanma, beslenme, senoterapötik, senolitik, inflammm-aging

CURRENT APPROACHES IN HEALTHY AGING: NUTRITIONAL SENOTHERAPEUTICS AND DIETARY MODELS

Abstract

Systemic decline during aging is closely related to senescence and the resulting chronic inflammation (inflamm-aging). The age-related endocrine phenotype (SASP) underlies many negative clinical conditions seen in old age, such as cognitive decline, vascular stiffness, and intestinal dysbiosis. In this process, nutritional senotherapeutics, senolytics, or cenomorphics may have significant intervention potential in the healthy aging. This review aims to present the nutritional senotherapeutic potentials of functional nutrients included in different healthy eating patterns during the aging process.

The literature search was conducted using Google Scholar, Web of Science, PubMed, and ScienceDirect databases. The keywords used in the search were "senotherapeutic", "senolytics", "senomorphics", "cellular aging", "inflamm-aging", "polyphenols", "Mediterranean diet", "DASH diet", "Okinawa diet", and "Nordic diet". Original research articles, reviews, meta-analyses, and clinical studies were included in the review.

Nutritional polyphenolic compounds with senolytic and senomorphic properties have been shown to support cognitive function, lower blood pressure, and improve vascular stiffness by reducing the burden on aged cells. The underlying mechanisms are thought to be the inhibition of NF- κ B activation, suppression of SASP release, induction of autophagy, and improvement of mitochondrial function. Diets rich in functional nutrients, such as the Mediterranean/DASH, Nordic, and Okinawa diets, have metabolic effects such as increasing insulin sensitivity and reducing inflammatory markers such as hs-CRP. In addition, some dietary models, according to preclinical model studies, may be effective in increasing microbiota diversity and preserving telomere length, and in extending lifespan by suppressing inflammation-aging through senolysis in adipose tissue.

Although nutritional senotherapeutic strategies offer a promising approach to modulating the cellular aging process, larger-scale and high-evidence controlled studies are needed, taking into account the bioavailability of these bioactive components and individual metabolic responses.

Keywords: aging, nutrition, senotherapeutic, senolytic, inflamm-aging

GEBELİKTE KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ BESLENMENİN DÖNÜŞÜMÜ: YAPAY ZEKA SOHBET ROBOTLARININ POTANSİYELİ VE SINIRLILIKLARI

Hatice ÖZTÜRK

ORCID: 0009-0005-0619-1850, E-Posta ozthtc@hotmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik, Bitlis, Türkiye

Cevahir BEŞALTI

ORCID: 0009-0008-9659-4531, besalticevahir@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik, Bitlis, Türkiye

Fatma KILIÇ, PhD

ORCID: 0000-0002-7914-5004, diyetisyenfatmakilic@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye

Özet

Bu incelemenin amacı gebelik döneminde beslenmenin anne ve fetus sağlığı üzerindeki önemini ortaya koymak ve yapay zeka (YZ) destekli sohbet robotlarının kişiselleştirilmiş beslenme önerileri sunma potansiyelini ve güvenilirliğini literatür ışığında değerlendirmektir.

Literatür taraması Web of Science, Scopus, PubMed, ScienceDirect ve Google Scholar veritabanları kullanılarak gerçekleştirilmiş ve tam metin araştırmalar değerlendirmeye dahil edilmiştir. Aramada “yapay zeka”, “gebelik”, “gebelikte beslenme”, “diyet planlama” ChatGPT”, “Gemini”, “Copilot”, “Deepseek” anahtar kelimeleri kullanılmış olup dahil edilen yayınlar orijinal araştırma makaleleri ve derlemelerdir.

Gebelikte enerji gereksinimi artmakta ve trimesterlere göre farklılık göstermekte olup yetersiz ve dengesiz beslenme anemi, prematüre doğum, preeklampsi ve intrauterin gelişme geriliği gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Günümüzde yaygın kullanılan YZ tabanlı sohbet robotları bireylerin beslenme alışkanlıklarını analiz ederek kişiselleştirilmiş diyet önerileri sunabilmektedir ve diyet planlamasında zaman ve maliyet avantajı sağlayarak sağlık sistemi yükünün azaltılmasında önemli bir potansiyel sağlamaktadır. Ancak YZ sohbet robotlarının beslenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve buna uygun menülerin oluşturulması gibi durumlarda kılavuzlarla tam uyum gösteremediği görülmüştür. Ayrıca algoritmaların yanılsama veya eksik veriyle hatalı çıktı üretme riski de göz önüne alındığında özellikle gebelik gibi hassas dönemlerde olumsuz sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir.

Yapay zeka tabanlı sohbet robotları gebelikte kişiselleştirilmiş beslenmenin yönetiminde sağlık sistemi yükünü ve maliyet etkinliği sağlama potansiyeline sahip araçlardır. Ancak sohbet robotlarının algoritmik yanılsama ve eksik veri kaynaklı hatalı çıktılar üretmesi gebelik gibi hassas bir dönemde teşhis ve tedavi planlaması açısından risk oluşturabileceğinden bu araçların kullanımının diyetisyen ve hekim görüşüyle desteklenmesi ve dikkatli değerlendirilmesi önem taşımakta olup mevcut sistemlerin geliştirilmesi ve bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka, gebelik, beslenme

THE TRANSFORMATION OF PERSONALIZED NUTRITION IN PREGNANCY: THE POTENTIAL AND LIMITATIONS OF AI CHATBOTS

Abstract

The aim of this review is to highlight the importance of nutrition during pregnancy for maternal and fetal health and to evaluate the potential and reliability of AI chatbots in providing personalized nutritional recommendations, in light of the existing literature. The literature search was conducted using the Web of Science, Scopus, PubMed, ScienceDirect, and Google Scholar databases, and full-text research studies were included in the evaluation. The keywords used in the search were “artificial intelligence”, “pregnancy”, “nutrition in pregnancy”, “diet planning”, “ChatGPT”, “Gemini”, “Copilot”, “Deepseek”, and the included publications are original research articles and reviews.

Energy requirements increase during pregnancy and vary according to trimesters, and inadequate and unbalanced nutrition can lead to negative consequences such as anemia, premature birth, preeclampsia, and intrauterine growth restriction. Currently, widely used AI chatbots can analyze individuals' nutritional habits and offer personalized diet recommendations, providing time and cost advantages in diet planning and offering significant potential in reducing the burden on the healthcare system. However, it has been observed that AI chatbots do not fully comply with guidelines in situations such as determining nutritional needs and creating appropriate menus. In addition, considering the risk of algorithms producing erroneous outputs with illusions or incomplete data, it is thought that they may lead to negative consequences, especially in sensitive periods such as pregnancy.

AI-based chatbots are tools with the potential to reduce the burden on healthcare systems and improve cost-effectiveness in managing personalized nutrition during pregnancy. However, since chatbots can produce erroneous outputs due to algorithmic fallacies and incomplete data, posing risks to diagnosis and treatment planning during a sensitive period like pregnancy, it is crucial that their use is supported by the opinions of dietitians and physicians and carefully evaluated. Improvements to existing systems and further research in this area are necessary.

Keywords: Artificial intelligence, pregnancy, nutrition

**FİZYOLOJİK PH'DA OKSALİPLATİN VE ÇİFT SARMAL DNA ARASINDAKİ ETKİLEŞİMİN
ÇOKLU ANALİTİK İNCELENMESİ: BDDE KULLANILARAK VOLTAMETRİK ÇALIŞMALAR,
SPEKTROSKOPİK ANALİZ VE MOLEKÜLER KENETLEME SİMÜLASYONLARI**

Dr. Mehmet ASLAN, Doç. Dr. Erhan ONAT, Prof. Dr. Mehmet Sait IZGI

ORCID: 0000-0002-0703-2270

ORCID:0000-0003-1638-0151

ORCID:0000-0003-3685-3219

m.aslan@beu.edu.tr, eonat@beu.edu.tr, sizgi@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, İleri Analiz Laboratuvarı, Bitlis, Türkiye

Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik, Bitlis, Türkiye

Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik, Bitlis, Türkiye

Özet

Bu çalışmada, platin temelli antikanser ajanı Oksaliplatin'in (OxPt) çift sarmallı DNA (dsDNA) ile etkileşim mekanizması; elektrokimyasal, spektroskopik ve moleküler modelleme yöntemleri kullanılarak multidisipliner bir yaklaşımla incelenmiştir. Tüm deneysel ölçümler, biyolojik sistemleri en iyi şekilde taklit etmek amacıyla fizyolojik pH 7.4 fosfat tampon çözeltisi (PBS) ortamında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada çalışma elektrodu olarak yüksek hassasiyete sahip bor katkılı elmas elektrot (BDDE) kullanılmış ve en yüksek analitik performansı elde etmek için deneysel parametreler titizlikle optimize edilmiştir. Optimize edilen koşullarda gerçekleştirilen diferansiyel puls voltametri (DPV) analizleri, OxPt etkileşimiyle dsDNA'nın adenin oksidasyon sinyallerinde konsantrasyona bağlı doğrusal bir azalma olduğunu ortaya koymuştur. Bu verilerden hareketle bağlanma sabiti (K) $1.05 \times 10^6 \text{ M}^{-1}$ olarak belirlenmiş; bu sabit üzerinden hesaplanan deneysel Gibbs serbest enerji değişimi (ΔG)-8.21 kcal/mol olarak bulunmuştur. Spektroskopik bulgular bu etkileşimi doğrulamış, in siliko moleküler kenetleme (molecular docking) çalışmaları ise etkileşimin atomik düzeydeki mekanizmasını açıklamıştır. Teorik simülasyonlar sonucunda elde edilen-9.16 kcal/mol'lük bağlanma enerjisi, deneysel verilerle mükemmel bir uyum sergilemiş ve OxPt'nin DNA'nın küçük oluğuna (minor groove) spesifik hidrojen bağları ve Van der Waals kuvvetleri ile spontan olarak bağlandığını kanıtlamıştır. Deneysel ve teorik enerjilerin bu denli örtüşmesi, çalışmanın güvenilirliğini pekiştirmekte ve Oksaliplatin'in etki mekanizmasına dair kapsamlı bir perspektif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Oksaliplatin, DNA Etkileşimi, BDDE, Moleküler Kenetleme

MULTI-ANALYTICAL INVESTIGATION OF THE INTERACTION BETWEEN OXALIPLATIN AND dsDNA AT PHYSIOLOGICAL pH: VOLTAMMETRIC STUDIES USING A BDDE, SPECTROSCOPIC ANALYSIS, AND MOLECULAR DOCKING SIMULATIONS

Abstract

In this study, the interaction mechanism of the platinum-based anticancer agent oxaliplatin (OxPt) with double-stranded DNA (dsDNA) was investigated using a multidisciplinary approach that incorporated electrochemical, spectroscopic, and molecular modeling methods. All experimental measurements were performed in a physiological pH 7.4 phosphate-buffered saline (PBS) solution to best mimic biological systems. A boron-doped diamond electrode (BDDE) with high sensitivity was used as the working electrode, and experimental parameters were meticulously optimized to achieve the highest analytical performance. Differential pulse voltammetry (DPV) analyses performed under optimized conditions revealed a concentration-dependent linear decrease in the oxidation signals of guanine and adenine in dsDNA due to OxPT interaction. Based on these data, the binding constant (K) was determined to be $1.05 \times 10^6 \text{ M}^{-1}$; the experimental Gibbs free energy change (ΔG) calculated using this constant was found to be -8.21 kcal/mol . Spectroscopic findings confirmed this interaction, while in silico molecular docking studies elucidated the mechanism of the interaction at the atomic level. The binding energy of -9.16 kcal/mol obtained from theoretical simulations showed excellent agreement with experimental data and demonstrated that OxPT spontaneously binds to the minor groove of DNA via specific hydrogen bonds and Van der Waals forces. This high degree of agreement between experimental and theoretical energies reinforces the reliability of the study and provides a comprehensive perspective on the mechanism of action of oxaliplatin.

Keywords: Oxaliplatin, DNA Interaction, BDDE, Molecular Docking

MİKROPLASTİKLER VE OBEZİTE

Sinem Zekiye DOĞAN¹, Hilal TOKLU BALOĞLU²

¹Lisans Öğrencisi, Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, ORCID: 0009-0008-9184-6023, sinemdogan906@gmail.com

²Doktor Öğretim Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, ORCID: 0000-0002-0052-4838, tokluhilal@gmail.com

Özet

Mikroplastikler, 1 nm-5 mm arasında bulunan küçük parçacıklar olarak tanımlanmaktadır. Sucul canlıların vücutlarında bulunmakta, tarım arazisi olan bölgelerde ise su tutma kapasitesini ve toprak yapısını değiştirerek verimi düşürmektedir. Mikroplastikler insan vücuduna havadan, besin kaynaklı, içme suyu aracılığıyla alınır. Beslenme kaynaklı alınan mikroplastik oranı dünyada haftada ortalama 0.5 –1 gr arasındadır. Tüketilen deniz tuzunda kilogram başına 200,000 parça olduğu iddia edilmiştir. Bunun yanı sıra EFSA şeker, bal, tavuk, deniz ürünleri gibi birçok üründe de mikroplastik bulmuştur. Mikroplastiklere ve plastik katkı maddelerine maruz kalmanın çeşitli toksik etkileri arasında, peroksizom proliferatörle aktive olan reseptörlerin (PPAR'lar) aktivasyonu yoluyla yağ oluşumunun ve lipid metabolizmasının bozulması, mikroplastiklere maruz kalmanın küresel olarak artan obezite prevalansı ile bağlantılı olabileceğini düşündürmektedir. Yapılan fare deneylerinde fare karaciğeri ve epididimsel yağda lipogenez ve trigliserid sentezinde rol alan anahtar genlerin mRNA seviyelerini azaldığı kanıtlanmıştır. Gebelik sırasında mazuriyet, plesanta yoluyla mikroplastiklerin bebeğe geçmesine neden olur bu da metabolik bozuklukların kuşaklar arası geçmesine neden olmaktadır. Mikroplastikler aynı zamanda bisfenol A, fitatlar gibi kimyasallar içerir bu kimyasallar ise hormon dengesini bozabilir, yağ hücrelerinin büyümesini tetikler ve enerji metabolizmasının bozulmasına neden olur. Bu veriler, mikroplastik maruziyetinin metabolik bozukluklar ve obezite ile ilişkili olabileceğini düşündürmekte, ancak bu ilişkinin netleştirilmesi için ileri düzey insan çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mikroplastikler, Obezite, Obezogenler, Adipogenez

MICROPLASTICS AND OBESITY

Abstract

Microplastics are defined as small particles ranging in size from 1 nm to 5 mm. They are found in the bodies of aquatic organisms, and in agricultural areas, they reduce crop yields by altering water retention capacity and soil structure. Microplastics enter the human body through the air, food sources, and drinking water. The average weekly intake of microplastics from food sources worldwide is between 0.5 and 1 gram. It has been claimed that there are 200,000 pieces per kilogram in table salt. Additionally, the EFSA has detected microplastics in many products, including sugar, honey, chicken, and seafood. Among the various toxic effects of exposure to microplastics and plastic additives, the disruption of fat formation and lipid metabolism through the activation of peroxisome proliferator-activated receptors (PPARs) suggests that exposure to microplastics may be linked to the globally increasing prevalence of obesity. In mouse experiments, it has been demonstrated that mRNA levels of key genes involved in lipogenesis and triglyceride synthesis are reduced in mouse liver and epididymal fat. During pregnancy, exposure to microplastics leads to their transfer to the fetus via the placenta, which results in the intergenerational transmission of metabolic disorders. Microplastics also contain chemicals such as bisphenol A and phytic acid; these chemicals can disrupt hormonal balance, trigger the growth of fat cells, and cause disturbances in energy metabolism. These data suggest that microplastic exposure may be associated with metabolic disorders and obesity, but further human studies are needed to clarify this relationship.

Keywords: Microplastics, Obesity, Obesogens, Adipogenesis

DENEY HAYVANLARI BARINAKLARINDA HAVALANDIRMA

Cercis Atahan ATLI

ORCID:0009-0003-5058-3953, caatli@beu.edu.tr

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Zootekni ABD, Van, Türkiye

Özet

Deney hayvanları ile yapılan deneysel ve sayısal analizler (CFD), barınaklarında geleneksel havalandırma yaklaşımlarının mikro ortamdaki hava kalitesini iyileştirmede her zaman yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Havalandırma Verimliliği; Oda bazlı hava değişim oranının (ACH) 5'ten 20'ye çıkarılması, oda havasındaki CO₂ seviyesini %55-70 oranında azaltırken; kafes içi hava kalitesinde yalnızca %6-20 civarında sınırlı bir iyileşme sağlamaktadır. Bu durum, makro çevredeki yüksek havalandırma hızlarının kafes içine doğrudan yansımadağını göstermektedir. Amonyak ve Nem İlişkisi; Kafeslerdeki amonyak üretimi, sıcaklıktan ziyade doğrudan bağıl neme ve altlık değişim periyoduna bağlıdır. Yüksek nemli ortamlarda amonyak birikimi, düşük nemli koşullara kıyasla üç kat daha hızlı gerçekleşmektedir. Operasyonel Optimizasyon; etkin bir nem kontrolü ve uygun hava akış stratejileriyle, standart dört günlük altlık değişim periyodunun beş güne çıkarılabileceğini öngörmektedir. Metodolojik Yaklaşım; Hayvanların termal konforu ve gaz konsantrasyonları arasındaki ilişkinin analizinde, düşük hava hızlarını ölçmedeki zorluklar nedeniyle hesaplamalı akışkanlar dinamiği (CFD) simülasyonlarının kullanımı hayati önem taşımaktadır. Sonuç olarak, deney hayvanı refahını ve araştırma hassasiyetini artırmak için oda havalandırma oranları hayvan refahı açısından önemsenmeli ayrıca kafes tasarımı, raf düzeni ve nem yönetimi gibi mikro çevreyi doğrudan etkileyen parametrelerin bilimsel temelli bir yaklaşımla optimize edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deney Hayvanları, Barınak, Hayvan Refahı

VENTILATION IN LABORATORY ANIMAL HOUSING

Cercis Atahan ATLI

ORCID:0009-0003-5058-3953

caatli@beu.edu.tr

Yüzüncü Yıl University, Faculty of Veterinary Medicine, Department of Animal Science, Van, Türkiye

Abstract

Experimental and computational fluid dynamics (CFD) analyses conducted on laboratory animals demonstrate that conventional ventilation approaches in housing facilities are often insufficient in enhancing air quality within the micro-environment. Regarding Ventilation Efficiency, while increasing the room-based air change rate (ACH) from 5 to 20 reduces the ambient CO₂ levels by 55–70%, it only yields a marginal improvement of approximately 6–20% in intra-cage air quality. This discrepancy indicates that high ventilation rates in the macro-environment do not directly translate into the internal cage conditions. Concerning the Ammonia and Humidity Relationship, ammonia production within cages is more directly correlated with relative humidity and bedding change intervals than with temperature. Ammonia accumulation occurs three times faster in high-humidity environments compared to low-humidity conditions. From an Operational Optimization perspective, it is predicted that the standard four-day bedding replacement cycle can be extended to five days through effective humidity control and appropriate airflow strategies. In terms of Methodological Approach, the use of CFD simulations is of vital importance in analyzing the relationship between the thermal comfort of animals and gas concentrations, given the challenges associated with measuring low air velocities. Consequently, to enhance laboratory animal welfare and research precision, room ventilation rates must be prioritized; furthermore, parameters directly impacting the micro-environment—such as cage design, rack layout, and humidity management—must be optimized through a science-based approach.

Keywords: Laboratory Animals, Housing, Animal Welfare

YOĞUN BAKIM HASTALARINDA ÇEVRESEL FAKTÖRLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI

Uzm. Hem. Ahmet TOPCU

ORCID: 0000-0003-1398-9930, Ahmettopcu4253@gmail.com

İş Adresi: Hizan Devlet Hastanesi Hizan/BİTLİS

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İç Hastalıkları Hemşireliği Doktora Öğrencisi, Meram/Konya

Özet

Amaç: Yoğun bakım üniteleri; organ yetmezliği bulunan ve yaşamı tehdit altında olan hastaların, multidisipliner bir ekip tarafından 24 saat boyunca birebir izlem ve tedavisinin gerçekleştirildiği alanlardır. Ancak bu süreçte uygulanan girişim ve tedaviler, yaşam fonksiyonlarının sürdürülmesine katkı sağlarken hastalarda olumsuz deneyimlere de yol açabilmektedir. Bu derlemede, yoğun bakımda çevresel faktörlere bağlı olarak hastaların yaşadığı sorunların incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışma, bir literatür incelemesi olarak 1-20 Şubat 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Tarama işlemleri; Embase, EBSCO, CINAHL, Cochrane, Medline/PubMed, ScienceDirect, Ulakbim, DergiPark ve Google Akademik veri tabanlarında yapılmıştır. Uluslararası literatür taramalarında “intensive care unit”, “environmental factors”, “noise”, “lighting” ve “sleep” terimleri; ulusal literatürde ise “yoğun bakım ünitesi”, “çevresel faktörler”, “gürültü”, “ışık”, “uyku” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Tarama sonucunda 4396 çalışmaya ulaşılmış, dahil edilme kriterlerini karşılayan 8 makale incelenerek çalışma tamamlanmıştır.

Bulgular: Yoğun bakım ünitesindeki çevresel faktörlerden kaynaklı sorunlar ve çözüm alternatifleri dört başlık altında ele alınmıştır. Bunlar; gürültü (ses) ve alarm kaynaklı faktörler, aydınlatma (ışık) kaynaklı faktörler, çok bileşenli çevresel müdahaleler ve psikolojik, fizyolojik ve deliryum üzerine etkileridir.

Sonuç: Yoğun bakım ortamında gürültü, alarm yükü ve uygunsuz aydınlatma, hastaların uyku kalitesini olumsuz etkileyen başlıca çevresel faktörlerdir. Bu faktörler; anksiyete, stres yanıtı, deliryum gelişimi ve hemodinamik düzensizlikler ile ilişkilendirilmiştir. Uygulanan çevresel düzenlemeler sonucunda: Uyku kalitesinde artış, anksiyete ve stres düzeylerinde azalma, deliryum insidansında düşüş, ağrı ve sedasyon ihtiyacında azalma, hemodinamik parametrelerde iyileşme, kortizol düzeylerinde azalma ve yaşam kalitesinde artış sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoğun bakım, Çevresel faktörler, Hasta deneyimleri, Hemşirelik bakımı

PROBLEMS ARISING FROM ENVIRONMENTAL FACTORS AND SOLUTION APPROACHES IN INTENSIVE CARE PATIENTS

Abstract

Objective: Intensive care units (ICUs) are specialized settings where patients with organ failure and life-threatening conditions are monitored and treated 24 hours a day by a multidisciplinary team in order to maintain body balance and sustain vital functions. However, while interventions and treatments in ICUs contribute to sustaining life functions, they may also lead to negative patient experiences. This review aims to examine the problems experienced by patients in intensive care units due to environmental factors.

Methods: This study was conducted as a literature review between 1 and 20 February 2026. The literature search was performed using the Embase, EBSCO, CINAHL, Cochrane, Medline/PubMed, ScienceDirect, ULAKBİM, DergiPark, and Google Scholar databases. In the international literature search, the keywords "intensive care unit", "environmental factors", "noise", "lighting", and "sleep" were used, while the Turkish equivalents "yoğun bakım ünitesi", "çevresel faktörler", "gürültü", "ışık", and "uyku" were used in the national literature search. A total of 4,396 studies were identified through the database searches. Following the application of the inclusion criteria, eight articles were included in the review, and the study was completed.

Findings: Problems arising from environmental factors in the intensive care unit and their potential solutions were examined under four categories: noise- and alarm-related factors, lighting-related factors, multicomponent environmental interventions, and their psychological, physiological, and delirium-related effects.

Conclusion: In the intensive care environment, noise, alarm burden, and inappropriate lighting are among the major environmental factors that negatively affect patients' sleep quality. These factors have been associated with anxiety, stress responses, the development of delirium, and hemodynamic disturbances. Environmental modifications have been shown to result in improved sleep quality, reduced levels of anxiety and stress, decreased incidence of delirium, reduced pain and sedation requirements, improvements in hemodynamic parameters, lower cortisol levels, and enhanced quality of life.

Keywords: Intensive care, Environmental factors, Patient experiences, Nursing care

YOĞUN BAKIMDA MORTALİTE GÖSTERGESİ VE SKS SÜREÇLERİ

Hem. Emine AKÇA TAŞDEMİR,

0009-0008-7915-1800, Emine.akcadasdemir@saglik.gov.tr Bitlis, Türkiye

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com, Bitlis, Türkiye

Hem. Zeynur AKILÇAĞI,

0009-0002-1153-9426, Zeynur.akilcagi@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Hem. Meltem KANLIOĞLU,

0009-0002-1575-5775, Meltem.kanhoglu@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Özet

Yoğun bakım üniteleri (YBÜ), klinik bulgular açısından kritik görülen hastaların takip edildiği yerdir. Dolayısıyla yoğun bakım üniteleri, hastanenin geriye kalan diğer birimlerine göre daha yüksek bir mortaliteye sahiptir. Bunun esas sebebi ise yoğun bakımda yatan hastaların klinik durumlarında, altta yatan birçok tanının yer almasıdır. Enfeksiyonlar, ileri yaş ve altta yatan hastalık varlığı mortaliteyi artırmaktadır. Yoğun bakım süreçleri hem karmaşık hem de pahalı süreçlerdir. Bundan dolayı sağlık kurumları, yoğun bakım süreçlerinde bakım kalitesinin artırılması ve performans izlemi açısından sürekli iyileştirme çalışması yapmaktadır. Yapılan çalışmalardan biri de hasta yatışından çıkışına kadar hem bakım süreçlerinde kalitenin artırılması hem de klinik çıktıların iyileştirilmesi amacıyla kalite göstergeleri takip edilmektedir. Çok sayıda ülkede, yoğun bakım ünitelerinde süreçlerin takibi ve yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik kalite göstergeleri takip edilmektedir. Ülkemizde sağlıkta kalite göstergeleri kapsamında, yoğun bakım ünitelerinde; Yoğun Bakım Ünitesinde Mortalite Oranı Yoğun Bakım Ünitesinde Basınç Yarası Oranı, Yoğun Bakım Ünitesine Yeniden Yatış Oranı, Beyin Ölümü Açısından Değerlendirilen Hasta Oranı, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde İlk 6 Saat İçinde Kolostrum Verilen Bebek Oranı ve Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Yatırılan ve Sadece Anne Sütü Alarak Taburcu Edilen Bebek Oranı göstergeleri takip edilmektedir. Kalite göstergeleri ile ilgili verilerin toplanması ve iyileştirme çalışmalarının yapılması, kurumun belirlemiş olduğu hedef değerlerde sapma olması durumunda yapılacak çalışmaların planlanması ve sürekli iyileştirmenin kültür haline getirilmesi oldukça önemlidir. Çalışmalar neticesinde elde edilen çıktıların kurum üst yönetimi ile paylaşılıp kurum performansına yönelik kararlar alınması, kalite ve hasta güvenliği kültürü oluşması, mortalitenin azaltılması ve klinik çıktıların iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağlıkta Kalite, Yoğun bakım, Hasta güvenliği

MORTALITY RATE IN INTENSIVE CARE AND SKS PROCESSES

H Hem. Emine AKÇA TAŞDEMİR,

0009-0008-7915-1800, Emine.akcadasdemir@saglik.gov.tr Bitlis, Türkiye

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com, Bitlis, Türkiye

Hem. Zeynur AKILÇAĞI,

0009-0002-1153-9426, Zeynur.akilcagi@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Hem. Meltem KANLIOĞLU,

0009-0002-1575-5775, Meltem.kanlioglu@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Abstract

Intensive care units (ICUs) are where patients with critical clinical conditions are monitored. Consequently, ICUs have a higher mortality rate compared to other hospital departments. The primary reason for this is that patients admitted to the ICU often have multiple underlying conditions. Infections, advanced age, and the presence of underlying diseases increase mortality. Intensive care processes are both complex and costly. For this reason, healthcare institutions are continuously making improvements to enhance the quality of care and monitor performance in intensive care processes. One such initiative involves tracking quality indicators to improve both the quality of care processes and clinical outcomes from patient admission to discharge. In many countries, quality indicators are monitored in intensive care units to track processes and enhance quality of life. In our country, within the scope of healthcare quality indicators for intensive care units: Intensive Care Unit Mortality Rate, Intensive Care Unit Pressure Ulcer Rate, ICU Readmission Rate, Percentage of Patients Assessed for Brain Death, Percentage of Infants Receiving Colostrum Within the First 6 Hours in the Neonatal ICU, and Percentage of Infants Admitted to the Neonatal ICU and Discharged Exclusively on Breast Milk. Collecting data on quality indicators and conducting improvement initiatives, planning actions to address deviations from the institution's established target values, and embedding a culture of continuous improvement are of utmost importance. Sharing the outcomes of these efforts with the institution's senior management and making decisions regarding institutional performance can contribute to establishing a culture of quality and patient safety, reducing mortality, and improving clinical outcomes.

Keywords: Quality in Healthcare, Intensive Care, Patient Safety

YENİDOĞAN YOĞUN BAKIM ÜNİTESİNDE BEBEĞİ YATAN ANNELERİN ÖZ ŞEFKAT, DEPRESYON VE ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE ANNE-BEBEK BAĞLANMASI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hemşire Kader ALTAY OĞAN, Danışman Doç. Dr. Gamze YILMAZ

ORCID: 0009-0003-6642-7306, kaderaltay06@gmail.com

Özet

Amaç: Bu araştırma, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde (YYBÜ) bebeği yatan annelerin öz şefkat, depresyon ve anksiyete düzeyleri ile anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma, Nisan–Aralık 2024 tarihleri arasında Bitlis Ahlat Devlet Hastanesi YYBÜ’de yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini 192 gönüllü anne oluşturmuştur. Veriler; Tanıtıcı Bilgi Formu, Öz Şefkat Ölçeği, Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği (EDSDÖ), Durumluluk Anksiyete Ölçeği (STAI) ve Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, t-testi, ANOVA ve korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Annelerin öz şefkat puan ortalaması 77.00 ± 11.21 , depresyon puanı 10.61 ± 3.11 , anksiyete puanı 42.37 ± 5.87 ve bağlanma puanı 5.25 ± 2.07 olarak bulunmuştur. Depresyon ve anksiyete ile anne-bebek bağlanması arasında pozitif yönlü; öz şefkat ile bağlanma arasında negatif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0.05$). Ayrıca sosyodemografik ve obstetrik özelliklerin ölçek puanlarını anlamlı şekilde etkilediği belirlenmiştir.

Sonuç: Annelerin öz şefkat, depresyon ve anksiyete düzeylerinin anne-bebek bağlanmasını etkilediği görülmüştür. YYBÜ’de çalışan hemşirelerin annelerin psikososyal ihtiyaçlarını değerlendirmesi, öz şefkati artırıcı ve depresyon-anksiyeteyi azaltıcı müdahaleler planlaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öz şefkat, postpartum depresyon, anksiyete, anne-bebek bağlanması, yenidoğan yoğun bakım

Abstract

Methods: This descriptive study was carried out between April and December 2024 in the NICU of a state hospital in Türkiye. The sample consisted of 192 volunteer mothers who met the inclusion criteria. Data were collected using: Introductory Information Form Self-Compassion Scale Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) State Anxiety Inventory (STAI)

Mother-Infant Bonding Scale Data were analyzed using descriptive statistics, t-test, ANOVA, Welch ANOVA, Bonferroni post-hoc tests, and correlation analysis.

Results: The mean scores were as follows:

Self-compassion: 77.00 ± 11.21

Depression (EPDS): 10.61 ± 3.11

Anxiety (STAI): 42.37 ± 5.87

Mother-infant bonding: 5.25 ± 2.07

A significant positive relationship was found between depression, anxiety, and mother-infant bonding, while a negative relationship was found between self-compassion and bonding ($p < 0.05$).

Additionally, maternal and sociodemographic characteristics such as education level, spouse's education, income level, family type, chronic illness, and medication use significantly affected the scale scores ($p < 0.05$).

Conclusion: The findings indicate that self-compassion, depression, and anxiety levels play a significant role in mother-infant bonding among mothers with infants in the NICU. Healthcare professionals, especially nurses, should not only focus on infant care but also assess and support the psychological well-being of mothers. Psychosocial interventions aimed at increasing self-compassion and early screening of depression and anxiety are recommended to improve maternal mental health and strengthen mother-infant bonding.

EVDE BAKIM ALAN HASTALARDA BASINÇ YARALANMASININ ÖNLENMESİ

Öğr. Gör. Dr., Neslihan İSTEK

ORCID: 0000-0002-4223-0205, neslihan5824@gmail.com

Selçuk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Yaşlı Bakımı Programı, Konya, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, evde bakım verilen bireylerde basınç yaralanmalarının prevalansını, ilişkili risk faktörlerini ve basınç yaralanmasını önlemeye yönelik bakım yaklaşımlarının önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada, evde bakım alan bireylerde basınç yaralanmalarına ilişkin güncel literatür incelenmiştir. Özellikle ileri yaş, kronik hastalıklar ve bağımlılık düzeyi yüksek bireylerde görülen basınç yaralanmalarının prevalansı, risk faktörleri ve bakım uygulamaları değerlendirilmiştir.

Bulgular: Basınç yaralanmaları evde bakım alan bireylerde, hasta güvenliği ve bakım kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir sağlık sorunudur. Literatür incelendiğinde, 75 yaş üstü ve yatağa bağımlı bireylerde basınç yaralanması prevalansının %9 ile %32 arasında değiştiği, palyatif bakım hastalarında ise bu oranların daha da artış gösterdiği bildirilmektedir. İnme sonrası evde izlenen hastalarda ise basınç yaralanması gelişme oranı yaklaşık %17'dir. Basınç yaralanması risk faktörleri arasında; ileri yaş, immobilité, bilinç düzeyinde azalma, üriner ve fekal inkontinans, yetersiz beslenme ve kronik hastalıklar yer almaktadır. Basınç yaralanmalarının en sık sakrum, topuk ve gluteal bölgede gelişmekte ve çoğunlukla evre 2 ve üzeri yaralanmaların görüldüğü bildirilmektedir.

Sonuç: Basınç yaralanmalarının evde bakım alan bireylerde yüksek prevalansa sahip olması, bu alanda koruyucu ve önleyici bakım uygulamalarının sistematik şekilde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Hemşirelik bakımında risk değerlendirmesinin düzenli yapılması, bireye özgü bakım planlarının oluşturulması ve hasta ile bakım verenlere yönelik eğitimlerin sürdürülmesi kritik önem taşımaktadır. Özellikle pozisyon değişimi, deri bütünlüğünün korunması, yeterli beslenme ve destek yüzeylerin kullanımı gibi girişimlerin etkin uygulanması, basınç yaralanmalarının önlenmesinde ve hasta yaşam kalitesinin artırılmasında belirleyici rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Basınç yaralanması, risk faktörleri, evde bakım, hemşirelik bakımı.

PREVENTION OF PRESSURE INJURIES IN PATIENTS RECEIVING HOME CARE

Öğr. Gör. Dr., Neslihan İSTEK

ORCID: 0000-0002-4223-0205, neslihan5824@gmail.com

Selcuk University, Vocational School of Health Services, Department of Health Care Services, Elderly Care Program, Konya, Türkiye

Abstract

Aim: This study aims to determine the prevalence of pressure injuries in individuals receiving home care, identify associated risk factors, and emphasize the importance of preventive care approaches.

Materials and Methods: In this study, current literature on pressure injuries in individuals receiving home care was reviewed. The prevalence, associated risk factors, and care practices related to pressure injuries were evaluated, with particular focus on older adults, individuals with chronic diseases, and those with high levels of dependency.

Results: Pressure injuries are a significant health problem that directly affects patient safety and quality of care in individuals receiving home care. The literature indicates that the prevalence of pressure injuries ranges from 9% to 32% among individuals over the age of 75 and those who are bedridden, with even higher rates reported in palliative care patients. In patients followed at home after stroke, the incidence of pressure injuries is approximately 17%. Major risk factors include advanced age, immobility, decreased level of consciousness, urinary and fecal incontinence, malnutrition, and chronic diseases. Pressure injuries most commonly develop in the sacrum, heel, and gluteal regions, and are generally observed at stage 2 or higher.

Conclusion: The high prevalence of pressure injuries among individuals receiving home care necessitates the systematic implementation of preventive care practices. Regular risk assessment, individualized care planning, and continuous education of patients and caregivers are of critical importance in nursing care. Effective implementation of interventions such as repositioning, maintaining skin integrity, adequate nutrition, and the use of support surfaces plays a key role in preventing pressure injuries and improving patients' quality of life.

Keywords: Pressure injury, risk factors, home care, nursing care.

AMELİYATHANE HEMŞİRELERİNİN GÜNCEL CERRAHİ YÖNTEMLER İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Doç.Dr. Runida DOĞAN

ORCID:0000-0003-3113-8099, E-Posta: runida.dogan@inonu.edu.tr

İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

Prof. Dr. Meral ÖZKAN

ORCID:0000-0003-3930-3490, E-posta:meral.ucuzal@inonu.edu.tr

İnönü Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

Öğr. Gör. İmren BAPLI

ORCID: 0000-0001-8069-8629, E-posta: i.bapli@alparslan.edu.tr

Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Muş, Türkiye

Hemşire, Kemal BAYIR

ORCID:0 009-0002-0606-7401, E-posta: kemalbayir44@gmail.com

İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Malatya, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, ameliyathane hemşirelerinin güncel cerrahi yöntemler (robotik cerrahi, telecerrahi, lazer cerrahisi ve radyocerrahi) ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen bu araştırma, Nisan 2024–Şubat 2026 tarihleri arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Dursun Odabaşı Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini ameliyathanelerde görev yapan hemşireler oluşturmuş, örneklem seçimine gidilmeyerek 161 hemşireye ulaşılmıştır. Veriler; araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Güncel Cerrahi Yöntemler Bilgi Formu ile yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin güncel cerrahi yöntemler bilgi puan ortalaması 6.43 ± 4.66 olarak belirlenmiştir. Bilimsel etkinliklere katılan hemşirelerin ($p=0.021$) ve çalıştıkları birimlerde lazer cerrahisi uygulanan hemşirelerin ($p=0.032$) bilgi puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaş ile bilgi puanı arasında anlamlı

bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Ayrıca birçok soruda “fikrim yok” yanıtlarının yüksek olması, özellikle telecerrahi, robotik cerrahi ve radyocerrahi alanlarında bilgi eksikliğinin belirgin olduğunu göstermiştir.

Sonuç: Ameliyathane hemşirelerinin güncel cerrahi yöntemlere ilişkin bilgi düzeylerinin genel olarak sınırlı olduğu, özellikle ileri teknoloji gerektiren alanlarda önemli bilgi eksikliklerinin bulunduğu belirlenmiştir. Buna karşın klinik maruziyet ve bilimsel etkinliklere katılımın bilgi düzeyini artırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ameliyathane hemşiresi, robotik cerrahi, lazer cerrahisi, radyocerrahi, bilgi düzeyi

DETERMINING THE KNOWLEDGE LEVELS OF OPERATING ROOM NURSES REGARDING CURRENT SURGICAL TECHNIQUES

Doç.Dr. Runida DOĞAN

ORCID:0000-0003-3113-8099, E-Mail: runida.dogan@inonu.edu.tr

Inonu University, Faculty of Nursing, Department of Surgical Nursing, Malatya, Türkiye

Prof.Dr. Meral ÖZKAN

ORCID:0000-0003-3930-3490, E-Mail:meral.ucuzal@inonu.edu.tr

Inonu University, Faculty of Nursing, Department of Surgical Nursing, Malatya, Türkiye

Lect. İmren BAPLI

ORCID: 0000-0001-8069-8629, E-Mail: i.bapli@alparslan.edu.tr

Muş Alparslan University Health Services Vocational School, Muş, Türkiye

Nurse, Kemal BAYIR

E-Mail: kemalbayir44@gmail.com, ORCID:0 009-0002-0606-7401

Inonu University Turgut Ozal Medical Center Training and Research Hospital, Malatya, Türkiye

Abstract

Aim: This study was conducted to determine the knowledge levels of operating room nurses regarding current surgical methods, including robotic surgery, telesurgery, laser surgery, and radiosurgery.

Methods: This descriptive study was carried out between April 2024 and February 2026 in two hospitals: Van Yüzüncü Yıl University Dursun Odabaşı Training and Research Hospital and Van Regional Training and Research Hospital. The study population consisted of operating room nurses working in these institutions, and no sampling method was applied; a total of 161 nurses were included. Data were collected through face-to-face interviews using a Personal Information Form and a Current Surgical Methods Knowledge Form developed by the researchers. The SPSS 25.0 software package was used for data analysis.

Results: The mean knowledge score of the nurses regarding current surgical methods was 6.43 ± 4.66 . Nurses who participated in scientific activities ($p = 0.021$) and those working in operating rooms where laser surgery was performed ($p = 0.032$) had significantly higher knowledge scores. No significant relationship was found between age and knowledge scores ($p > 0.05$). Additionally, a high proportion of “no idea” responses indicated a substantial lack of knowledge, particularly in advanced technology areas such as telesurgery, robotic surgery, and radiosurgery.

Conclusion: The findings revealed that operating room nurses have limited knowledge regarding current surgical methods, with significant gaps particularly in advanced technology-based techniques. Participation in scientific activities and exposure to advanced surgical practices were associated with higher knowledge levels.

Keywords: Operating room nurse, robotic surgery, laser surgery, radiosurgery, knowledge level

TIP I AORT DİSEKSİYONUNDA KARDİYOPULMONER BYPASS SONRASI REFRAKTER VENTRİKÜLER FİBRİLASYON VE KURTARICI VENO-ARTERİYEL ECMO DESTEĞİ: CABROL PROSEDÜRÜ OLGU SUNUMU

Serkan POLAT¹

Perfüzyonist MSc.

Sultangazi Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: 0009-0009-2718-8908, Serkanpolat84@gmail.com

Burcu BIÇAKHAN²

Dr. Öğr. Üyesi, Kalp Damar Cerrahisi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Tıp Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0002-5798-6750, isiksungur@gmail.com

Hülya YILDIRIM³

Uzm. Dr., Kardiyoloji

Gaziosmanpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0003-1954-406X, cebehulya@gmail.com

Arif GÜCÜ⁴

Prof. Dr., Kalp Damar Cerrahisi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Tıp Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0002-7083-0814, dr.arifgucu@gmail.com

Özet

Akut tip A aort diseksiyonu (ATAAD), yaşamı tehdit eden ve acil cerrahi onarım gerektiren kardiyovasküler bir aciliyettir. Koroner ostiyum tutulumu hastaların yaklaşık %10-15'inde görülmekte ve miyokardiyal malperfüzyona, kardiyojenik şoka ve ölümcül aritmilere yol açmaktadır. Kırk beş yaşında erkek hasta, batıcı tarzda göğüs ağrısı ve sol kola yayılan ağrı şikâyetleri ile acil servise başvurdu. Toraks bilgisayarlı tomografi anjiyografisinde çıkan aortadan abdominal aortaya uzanan diseksiyon flebi saptandı. Hasta acil şartlarda ameliyata alındı. Median sternotomi sonrası sağ subklavian artere 8 mm politetrafloroetilen greft anastomozu ile arteriyel kanülasyon ve 36/51 French iki aşamalı kanül ile kavoatriyal venöz kanülasyon uygulandı. Oksijenatör olarak Terumo Capiiox FX25, kardiyopleji setine Mistral HEX 750 cc kullanıldı. Sorin S5 kalp-akciğer makinesi ve Landing metabolik monitör eşliğinde, gözlemsel perfüzyon (GDP) stratejisi ile kardiyopulmoner bypass (KPB) tesis edildi. Sistemik hipotermi (30°C) altında antegrad soğuk del Nido kardiyoplejisi 750 cc sol ve 350 cc sağ

koroner ostiyumdan koroner ostial kanül ile toplam 1100 cc olacak şekilde verilerek kardiyak arrest sağlandı. Cabrol prosedürü uygulanarak 25 mm Masters Series kapaklı konduit implante edildi. Aortotomi sonrasında sağ koroner ostiyumun diseksiyon flebi tarafından obstrükte olduğu intraoperatif olarak fark edildi. Kros klemp alınmadan önce hot shot uygulandı. KPB'den ayrılma sonrası yaklaşık yirmi atak refrakter ventriküler fibrilasyon (VF) gelişti; tekrarlayan defibrilasyonlara ve yüksek doz inotropik desteğe rağmen hemodinamik stabilizasyon sağlanamadı ve sağ ventrikül yetmezliği tablosu belirginleşti. Hasta sağ subklavian arter-sağ femoral ven kanülasyonu ile veno-arteriyel ekstrakorporeal membran oksijenasyonu (VA-ECMO) desteğine alındı. ECMO sonrası yaklaşık otuz VF atağı daha gelişti; toplam elli civarında defibrilasyon uygulandı ve VF atakları ancak ECMO'nun üçüncü saatinden sonra sonlandı. Dördüncü postoperatif günde ECMO'dan başarıyla ayrıldı, altıncı günde ekstübe edildi. Postoperatif onbeşinci günde servise alınan hasta, yatışının yirmi beşinci gününde sıhhatle taburcu edildi. Bu olgu, ATAAD cerrahisinde öngörülemeyen koroner malperfüzyonun refrakter kardiyojenik aritmilere yol açabileceğini ve VA-ECMO desteğinin bu senaryoda hayat kurtarıcı bir köprü tedavi seçeneği olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aort diseksiyonu, Cabrol prosedürü, Veno-arteriyel ECMO, Koroner malperfüzyon, Refrakter ventriküler fibrilasyon.

**REFRACTORY VENTRICULAR FIBRILLATION AFTER CARDIOPULMONARY BYPASS IN
TYPE I AORTIC DISSECTION AND RESCUE VENO-ARTERIAL ECMO SUPPORT: A CASE
REPORT OF CABROL PROCEDURE**

Serkan POLAT¹

Perfusionist, MSc

Sultangazi Haseki Training and Research Hospital, Istanbul, Türkiye

ORCID: 0009-0009-2718-8908, serkanpolat84@gmail.com

Burcu BIÇAKHAN²

Assistant Professor, MD, Department of Cardiovascular Surgery

University of Health Sciences, Hamidiye Faculty of Medicine, Istanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0002-5798-6750, isiksungur@gmail.com

Hülya YILDIRIM³

MD, Specialist in Cardiology

Gaziosmanpaşa Training and Research Hospital, Istanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0003-1954-406X, cebehulya@gmail.com

Arif GÜCÜ⁴

Professor, MD, Department of Cardiovascular Surgery

University of Health Sciences, Hamidiye Faculty of Medicine, Istanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0002-7083-0814, dr.arifgucu@gmail.com

Abstract

Acute type A aortic dissection (ATAAD) is a life-threatening cardiovascular emergency requiring urgent surgical repair. Coronary ostial involvement occurs in approximately 10-15% of patients and may result in myocardial malperfusion, cardiogenic shock, and fatal arrhythmias. A 45-year-old male patient presented to the emergency department with stabbing chest pain radiating to the left arm. Thoracic computed tomography angiography revealed a dissection flap extending from the ascending aorta to the abdominal aorta. The patient underwent emergency surgery. Following median sternotomy, arterial cannulation was achieved via an 8 mm polytetrafluoroethylene graft anastomosed to the right subclavian artery, and venous cannulation was performed with a 36/51 French two-stage cavoatrial cannula. A Terumo Capiiox FX25 oxygenator and Mistral HEX 750 cc cardioplegia set were used. Cardiopulmonary bypass (CPB) was established with a Sorin S5 heart-lung machine and Landing metabolic monitor, employing a goal-directed perfusion (GDP) strategy. Cardiac arrest was achieved

with antegrade cold del Nido cardioplegia (750 cc via left and 350 cc via right coronary ostium using coronary ostial cannulae; total 1100 cc) under systemic hypothermia (30°C). The Cabrol procedure was performed with implantation of a 25 mm Masters Series valved conduit. Obstruction of the right coronary ostium by the dissection flap was recognized intraoperatively after aortotomy. A hot shot was administered before aortic cross-clamp removal. Following separation from CPB, the patient developed approximately twenty episodes of refractory ventricular fibrillation (VF) despite repeated defibrillations and high-dose inotropic support, with overt right ventricular failure. The patient was placed on veno-arterial extracorporeal membrane oxygenation (VA-ECMO) support via right subclavian artery and right femoral vein cannulation. Approximately thirty additional VF episodes occurred after ECMO initiation; a total of nearly fifty defibrillations were delivered, and VF episodes terminated only after the third hour of ECMO support. ECMO was successfully weaned on postoperative day four, and the patient was extubated on day six. The patient was transferred to the ward on postoperative day fifteen and was discharged in good health on day twenty-five. This case emphasizes that unforeseen coronary malperfusion during ATAAD surgery may precipitate refractory cardiogenic arrhythmias, and that VA-ECMO support represents a lifesaving bridge therapy in this scenario.

Keywords: Aortic dissection, Cabrol procedure, Veno-arterial ECMO, Coronary malperfusion, Refractory ventricular fibrillation.

ECMO İLE UZUN MESAFE HASTA NAKLİ

Ali KOCAILIK¹, Kadir DOĞRUER², Tarık DEMİR³

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü

1 Kalp Damar Cerrahisi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü

2 Yoğun Bakım Uzmanı, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü, DaViva

Hospital Avcılar

3 Perfüzyonist, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü, Çam ve Sakura Şehir

Hastanesi Pediatrik Kalp Cerrahi A.B.D.

Özet

ECMO, konvansiyonel mekanik ventilasyon veya farmakolojik desteğin yetersiz kaldığı refrakter kardiyak veya pulmoner yetmezlik durumlarında kullanılan, invaziv bir geçici mekanik vücut dışı yaşam desteği sistemidir. Temel mekanizması, sağ atriumdan alınan venöz kandan karbondioksitin uzaklaştırılması ve kanın oksijenize edilerek tekrar sistemik venöz veya arteriyel dolaşıma verilmesidir.

Uzun (kıtalararası) mesafelerde ECMO (Ekstrakorporeal Membran Oksijenasyonu) ile hasta nakli, modern yoğun bakım ve havacılık tıbbının ulaştığı en ileri noktalardan biridir. Bu tür operasyonlar, sadece tıbbi bir tahliye değil, havada uçan bir "üçüncü basamak yoğun bakım ünitesi" organizasyonudur.

Uzun mesafe nakillerde en kritik faktör lojistik planlamadır. Sabit kanatlı ambulans uçakların menzili, kabin basınç yönetimi ve elektrik/oksijen kapasitesi, ECMO cihazının yüksek tüketimini karşılayacak düzeyde olmalıdır. Yakıt ikmali durakları, hastanın stabilize edilmesi için stratejik olarak planlanır.

Nakil ekibi genellikle bir kalp cerrahisi veya perfüzyonist, bir yoğun bakım uzmanı ve deneyimli bir ECMO hemşiresinden oluşur. Uçuş sırasında karşılaşılabilecek en büyük riskler arasında; kanüllerin yerinden çıkması, pompa arızası, irtifa değişimlerine bağlı gaz embolizasyonu ve pıhtılaşma yönetimi ile dar kabin içerisinde yapılacak acil müdahalelerin kısıtlılığı olarak sayılabilir.

ECMO ile uzun mesafe nakillerde, uçuşa uygunluk (fit-to-fly) kriterlerini karşılamalıdır. Diğer yandan "vazgeçme noktası" analizi hayati önem taşır. Ancak veriler, deneyimli ekipler tarafından gerçekleştirilen uzun mesafe ECMO nakillerinde mortalite ve morbidite oranlarının, hastane içi transferlerle benzer seviyelerde olduğunu göstermektedir.

Özetle: ECMO ile uzun mesafe hasta nakli, yüksek riskli ancak uygun endikasyon ve uzman ekiple hayat kurtarıcı bir opsiyondur. Başarının anahtarı; uçağın teknik kapasitesi, ekibin kriz yönetimi becerisi ve transfer öncesi titizlikle yapılan risk simülasyonudur.

Anahtar Kelimeler: ECMO, Aeromedical ECMO Transport, Mobile ECMO

LONG- DISTANCE PATİENT TRANSPORT With ECMO

Ali KOCAİLİK¹, Kadir DOĞRUER², Tarık DEMİR³

Üsküdar University, Faculty of Health Sciences, Department of Perfusion

1 Kalp Damar Cerrahisi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü

2 Yoğun Bakım Uzmanı, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü, DaViva

Hospital Avcılar

3 Perfüzyonist, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Perfüzyon Bölümü, Çam ve Sakura Şehir

Hastanesi Pediatrik Kalp Cerrahi A.B.D.

Abstract

ECMO (Extracorporeal Membrane Oxygenation) is an invasive, temporary mechanical life support system utilized in cases of refractory cardiac or pulmonary failure where conventional mechanical ventilation or pharmacological support proves insufficient. Its fundamental mechanism involves the removal of carbon dioxide from venous blood drained from the right atrium, followed by oxygenation and reinfusion into either the systemic venous or arterial circulation.

Long-distance (intercontinental) patient transport with ECMO represents one of the most advanced frontiers of modern intensive care and aerospace medicine. Such operations are not merely medical evacuations but rather the organization of a "tertiary care intensive care unit" in flight.

In long-distance transfers, the most critical factor is logistical planning. The range of fixed-wing air ambulances, cabin pressure management, and electrical/oxygen capacity must be sufficient to meet the high consumption requirements of the ECMO device. Fuel stops are strategically planned to ensure patient stabilization.

The transport team typically consists of a cardiac surgeon or perfusionist, an intensivist, and an experienced ECMO nurse. Major risks encountered during flight include cannula dislodgement, pump failure, gas embolization due to altitude changes, coagulation management, and the limitations of performing emergency interventions within a cramped cabin environment.

Patients undergoing long-distance ECMO transport must meet "fit-to-fly" criteria. Furthermore, a "point of no return" analysis is of vital importance. Nevertheless, data indicate that mortality and morbidity rates in long-distance ECMO transfers performed by experienced teams are comparable to those of intra-hospital transfers.

In summary: Long-distance patient transport with ECMO is a high-risk but life-saving option when performed with appropriate indications and an expert team. The keys to success are the technical capacity of the aircraft, the crisis management skills of the team, and meticulous pre-transfer risk simulation.

Keywords: ECMO, Aeromedical ECMO Transport, Mobile ECMO

TOPLUM TEMELLİ DEFİBRİLASYON PROGRAMLARI İÇİN KAMPÜS ÖLÇEĞİNDE BİR DEĞERLENDİRME; BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Öğr. Gör. Sıdkı KÜÇÜKKAYA

0000-0003-4914-1894, s.kucukkaya@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Bitlis, Türkiye

Özet

Kardiyovasküler hastalıklar, dünya genelinde önemli bir morbidite ve mortalite nedeni olup, ani kardiyak arrest vakaları bu hastalıkların en ölümcül sonuçlarından birisidir. Kardiyak arrest vakaları hastane içi (IHCA) ve hastane dışı (OHCA) kardiyak arrest şeklinde değerlendirilmektedir. Hastane dışı kardiyak arrest durumlarında, hızlı ve etkin müdahale, sağkalım oranlarını önemli ölçüde artırmaktadır. Hastane dışı kardiyak arrest vakalarında halktan kurtarıcılar tarafından uygulanan temel yaşam desteği (TYD)'nin başarılı olması olay yerinde, bir ilk yardımcının varlığı ve otomatik eksternal defibrilatörün (OED) bulunmasıyla doğrudan ilişkilidir. Avrupa Resüsitasyon Konseyi (ERC)'ye göre defibrilasyonun ilk 3-5 dakika içinde uygulanması durumunda sağkalım olasılığı yüzde 50-70'e yükselmektedir. Bu bağlamda otomatik eksternal defibrilatör kullanımı, hastane dışı kardiyak arrestlerde erken defibrilasyon sağlayarak yaşam şansını artırma potansiyeli taşımaktadır. Bu cihazların üniversite kampüsleri, havalimanları, alışveriş merkezleri ve spor salonları gibi halka açık yerlerde yaygın olarak bulunması, acil durumlarda tıbbi personele ulaşmadan önce müdahale edilmesine olanak tanıyarak sağkalım oranlarını artırır.

Bu araştırma Bitlis Eren Üniversitesi yerleşkesinde mevcut otomatik eksternal defibrilatör (AED) sayısını, konumlarını ve erişim sürelerini tespit etmek, kampüs içerisinde kardiyak arrest halinde erken defibrilasyon süresini değerlendirmek ve optimal AED yerleşimini belirlemek amacıyla yürütülen kesitsel tanımlayıcı, mekânsal erişilebilirlik analizi ve senaryo temelli simülasyon içeren modelleme çalışmasıdır. Araştırma toplu yaşam alanlarına yerleştirilecek AED'lerin sağlayacağı erken defibrilasyonun TYD başarısı üzerine katkısına vurgu yapmak ve minimum sayıda AED ile maksimum kapsama alanı oluşturabilmek için AED'lerin nerelere yerleştirilmesi gerektiğini saptamak amacıyla yürütülmüştür.

Sonuç olarak kampüs içerisinde AED bulunmaması nedeniyle erken defibrilasyon süresinin anlamlı düzeyde uzadığı tespit edilmiştir. Stratejik noktalar olarak belirlenen yüksek yoğunluklu alanlara yerleştirilecek AED cihazları ile erken defibrilasyon sağlanarak kardiyak arrest vakalarında sağkalım oranlarının artırılacağı

değerlendirilmektedir. Bu nedenle toplu yaşam alanlarına optimum erişilebilirliğe sahip AED cihazlarının yerleşimi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hastane Dışı Kardiyak Arrest, Erken Defibrilasyon, Otomatik Eksternal Defibrilatör (AED)

A CAMPUS-SCALE EVALUATION FOR COMMUNITY-BASED DEFIBRILLATION PROGRAMS: THE CASE OF BITLIS EREN UNIVERSITY

Sıdkı KÜÇÜKKAYA

0000-0003-4914-1894, s.kucukkaya@beu.edu.tr

**Bitlis Eren University, Vocational School of Health Services, Department of Medical Services and
Techniques, First and Emergency Aid Program, Bitlis, Türkiye**

Abstract

Cardiovascular diseases are a major cause of morbidity and mortality worldwide, and sudden cardiac arrest cases are among the deadliest consequences of these diseases. Cardiac arrest cases are classified as in-hospital cardiac arrest (IHCA) and out-of-hospital cardiac arrest (OHCA). In cases of out-of-hospital cardiac arrest, rapid and effective intervention significantly increases survival rates. The success of basic life support (BLS) performed by lay rescuers in out-of-hospital cardiac arrest cases is directly associated with the presence of a first aider at the scene and the availability of an automated external defibrillator (AED). According to the European Resuscitation Council (ERC), if defibrillation is performed within the first 3–5 minutes, the probability of survival increases to 50–70%. In this context, the use of automated external defibrillators has the potential to increase the chance of survival by enabling early defibrillation in out-of-hospital cardiac arrest cases. The widespread availability of these devices in public places such as university campuses, airports, shopping centers, and sports halls increases survival rates by allowing intervention before medical personnel arrive in emergencies.

This research is a cross-sectional descriptive modeling study including spatial accessibility analysis and scenario-based simulation, conducted to determine the current number, locations, and access times of automated external defibrillators (AEDs) on the Bitlis Eren University campus, to evaluate the early defibrillation time in the event of cardiac arrest within the campus, and to identify the optimal AED placement. The study was carried out to emphasize the contribution of early defibrillation provided by AEDs placed in communal living areas to the success of BLS, and to determine where AEDs should be located in order to achieve maximum coverage with the minimum number of devices.

As a result, it was determined that the absence of AEDs on campus significantly prolonged the early defibrillation time. It is considered that survival rates in cardiac arrest cases can be increased through early defibrillation provided by AED devices placed in high-density areas identified as strategic points. Therefore, the placement of AED devices with optimal accessibility in communal living areas is recommended.

Keywords: Out-of-Hospital Cardiac Arrest, Early Defibrillation, Automated External Defibrillator (AED)

SAĞLIKTA KALİTE UYGULAMALARI VE ÇALIŞAN MEMNUNİYETİ İLİŞKİSİ: BİR DERLEME ÇALIŞMASI

Hem. Emine AKÇA TAŞDEMİR,

0009-0008-7915-1800, Emine.akcadasdemir@saglik.gov.tr Bitlis, Türkiye

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com, Bitlis, Türkiye

Hem. Zeynur AKILÇAĞI,

0009-0002-1153-9426, Zeynur.akilcagi@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Hem. Meltem KANLIOĞLU,

0009-0002-1575-5775, Meltem.kanhoglu@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Özet

Kalite kavramı ilk olarak M.Ö. 2150 tarihinde Hammurabi Kanunları'nda görülmüş olup, modern çağda ise kalite kavramını 1950 yıllarında Japonya'da görmek mümkündür. Japonca kelime olan 'Kaizen' anlam itibari ile daha iyi olma anlamı taşımaktadır. Kalite sonu olmayan, gelişime açık bir kavramdır. Türkiye'de kaliteye dair çalışmalar 1990'lı yıllarda TUSİAD liderliğinde başladı. Sağlıkta kalite ise 2003 yılında Sağlıkta Dönüşüm Programı ile beraber hayatımıza girmiştir. Bu kapsamda Sağlıkta Kalite Standartları adı altında sağlık tesisleri belli periyotlarda değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Sağlıkta Kalite Sisteminin amacı; sağlık hizmet sunumunun etkin, etkili, verimli, zamanında ve hakkaniyet içinde sunulmasını sağlarken; hasta ve çalışan güvenliği ile hasta ve çalışan memnuniyetini ise en üst düzeye çıkarmaktır. Burdan da anlaşılabileceği üzere çalışan memnuniyetinin artırılması hedeflenmektedir. Sağlık hizmet sunumunda çalışanların memnuniyetinin sağlanması, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla çalışan memnuniyetinin yüksek olması, hem hasta güvenliğine katkı sağlar hem de tıbbi hataları önler. Sağlıkta kalite kapsamında tüm sağlık çalışanlarına yönelik çalışan memnuniyet anketi uygulanarak memnuniyet düzeyleri ölçülmektedir. Sağlıkta kalite yönetiminde insan faktörünün göz ardı edilmemesi, çalışan memnuniyetinin düzenli olarak ölçülmesi ve geri bildirim mekanizmalarının geliştirilmesi önemlidir. Sonuç itibariyle, etkin bir kalite yönetim sistemi ile çalışan memnuniyetini artırarak, hem hizmet kalitesini hem de hasta güvenliğini olumlu yönde etkileyecektir.

Anahtar Kelimeler: Sağlıkta Kalite, Çalışan Memnuniyeti, Sağlık Hizmetleri

THE RELATIONSHIP BETWEEN QUALITY PRACTICES IN THE HEALTHCARE SECTOR AND EMPLOYEE SATISFACTION: A REVIEW STUDY

Hem. Emine AKÇA TAŞDEMİR,

0009-0008-7915-1800, Emine.akcadasdemir@saglik.gov.tr Bitlis, Türkiye

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com, Bitlis, Türkiye

Hem. Zeynur AKILÇAĞI,

0009-0002-1153-9426, Zeynur.akilcagi@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Hem. Meltem KANLIOĞLU,

0009-0002-1575-5775, Meltem.kanhoglu@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Abstract

The concept of quality first appeared in the Code of Hammurabi in 2150 B.C., and in the modern era, it became prominent in Japan in the 1950s. The Japanese word “Kaizen” literally means “to become better.” As this suggests, quality is a concept that is never-ending and open to continuous improvement. In Turkey, initiatives related to quality began in the 1990s under the leadership of TUSIAD. Quality in healthcare, however, entered our lives in 2003 with the Healthcare Transformation Program. Within this framework, healthcare facilities have been subject to periodic evaluations under the name “Healthcare Quality Standards.” The purpose of the Healthcare Quality System is to ensure that healthcare services are delivered effectively, efficiently, productively, on time, and equitably, while maximizing patient and staff safety as well as patient and staff satisfaction. As can be understood from this, the goal is to increase staff satisfaction. Ensuring staff satisfaction in healthcare service delivery is crucial for the sustainability of healthcare services. Therefore, high employee satisfaction contributes to patient safety and helps prevent medical errors. As part of healthcare quality initiatives, employee satisfaction surveys are administered to all healthcare workers to measure satisfaction levels. In healthcare quality management, it is crucial not to overlook the human factor, to regularly measure employee satisfaction, and to develop feedback mechanisms. By increasing employee satisfaction through an effective quality management system, both service quality and patient safety will be positively impacted.

Keywords: Quality in Healthcare, Employee Satisfaction, Healthcare Services

SAĞLIKTA AKREDİTASYONUN HASTA GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜNE ETKİSİ: BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com, Bitlis, Türkiye

Özet

Sağlık hizmetleri, insan hayatının doğrudan etkilenebileceği karar mekanizmalarının olduğu, disiplinler yapısı ve ileri tetkik gerektiren teknolojilerin kullanıldığı yüksek riskli bir sektördür. Dolayısıyla bu karmaşık sistemde sunulan hizmetin, hasta güvenliğini incelemesi kaliteli ve etkin olması oldukça önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2007 yılında hasta güvenliğine yönelik küresel ölçekte başlatılan faaliyetler, bu konunun dünya genelinde kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır. Ülkemizde sağlık hizmetlerinde hasta ve çalışan güvenliğine yönelik ilk çalışmalar 2003 yılında Sağlıkta Dönüşüm programı ile duyulmaya başlandı. Sağlıkta kalite çalışmaları ile beraber hasta ve çalışan güvenliğine yönelik, uluslararası normlar baz alınarak düzenlemeler yapıldı. Sağlık hizmetlerinde gerçekleştirilen sağlıkta akreditasyon çalışmaları hasta güvenliğine olumlu katkı sağlar. Sağlık hizmetlerinde akreditasyon; sağlık kurumunun, uluslararası normların dikkate alındığı, yayınlanmış standardizasyonlara uygunluğunu kabul görülen, tüzel kişilik tarafınca değerlendirilen ve akreditasyonuna uygunluk verildiği resmi bir süreçtir. Başka bir ifade ile bakım kalitesinin iyileştirilmesine hem ulusal hem de uluslararası standartlar, Dünya Sağlık Örgütü'nün hasta güvenliğine yönelik çalışmaları ve Sağlık Hizmetlerinde Uluslararası Kalite Topluluğu (The International Society for Quality in Healthcare: ISQua) ilkeleri dikkate alınarak hazırlanan standartlarca karşılama düzeylerinin tespitinin, bağımsız bir kurumca değerlendirildiği süreci ifade eder. Ülkemizde Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı çatısı altında TÜSKA kurularak akreditasyon faaliyetlerinin yürütülmesi görevi verilmiştir. TÜSKA aynı zamanda ISQua' ya üye bir kuruluştur. Sağlık kurumlarında hasta güvenliğine yönelik gerçekleştirilen uygulamaların, etkin bir şekilde yürütülmesi için kalite kültürünün oluşması ve sürekli iyileştirme çalışmaları hedeflenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sağlıkta Akreditasyon, Hasta Güvenliği, Sağlık Hizmetleri

THE IMPACT OF ACCREDITATION IN HEALTHCARE ON PATIENT SAFETY CULTURE: A LİTERATURE REVIEW

TITLE, AUTHOR NAME

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowlive.com, Bitlis, Turkey

Abstract

Healthcare is a high-risk sector characterized by decision-making processes that can directly impact human life, a multidisciplinary structure, and the use of technologies requiring advanced diagnostics. Consequently, it is crucial that the services provided within this complex system prioritize patient safety and are both high-quality and effective. Activities initiated on a global scale by the World Health Organization in 2007 to address patient safety have contributed to the institutionalization of this issue worldwide. In our country, the first initiatives regarding patient and staff safety in healthcare began to emerge in 2003 with the Healthcare Transformation Program. Alongside quality initiatives in healthcare, regulations were established based on international standards to address patient and staff safety. Accreditation efforts in healthcare services contribute positively to patient safety. Accreditation in healthcare is an official process in which a healthcare institution is evaluated by a legal entity to determine its compliance with published standards that incorporate international norms, and is granted accreditation upon meeting these criteria. In other words, it refers to the process by which an independent body evaluates the extent to which standards—developed by taking into account both national and international standards, the World Health Organization’s initiatives on patient safety, and the principles of the International Society for Quality in Healthcare (ISQua)—meet the criteria for improving the quality of care. In our country, the Turkish Health Institutes (TÜSKA) was established under the auspices of the Presidency of Turkish Health Institutes to carry out accreditation activities. TÜSKA is also a member organization of ISQua. To ensure that patient safety practices in healthcare institutions are carried out effectively, it is crucial to foster a culture of quality and to engage in continuous improvement efforts.

Keywords: Healthcare Accreditation, Patient Safety, Healthcare Services

SAĞLIK BİLİŞİMİNDE DİJİTAL HASTANELER VE HIMSS AKREDİTASYONU

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com

Bitlis, Türkiye

RT Emrah Tefvik ŞÖLEN

0009-0009-3737-6080, emrahtefvik.solen@saglik.gov.tr, Bitlis, Türkiye

Özet

21. yy'da internet kullanımının artması ile beraber toplumun dijital talepleri de artmış oldu. Bu artışın en önemli etkilerinden biri de toplumun ihtiyaç ve taleplerinin dönemsel olarak değişmesidir. Bu dönüşümler hizmet alanlarını da doğrudan etkiledi. Bilişim sistemlerinin gelişmesiyle birçok çalışma alanı bu durumdan etkilendi. Hastanelerde bu konudan etkilenen kurumlardan biri oldu. Dijital hastaneler açısından elektronik ortamda en yaygın kullanım alanları, hastaya dair tıbbi kayıtların elektronik ortamda ulaşılabilir olmasıdır. Sağlık profesyonellerinin gerektiğinde hastaya dair tedavi süreçleri, aşı uygulamaları gibi birçok parametreye elektronik ortamda ulaşabilmesi sağlık hizmet kalitesine katkı sunmaktadır. EMRAM (Elektronik Sağlık Kaydı Benimseme Modeli) sağlık tesislerinin dijital olma seviyelerini belirleyip uluslararası düzeyde derecelendirerek, sağlık tesislerinin dijital durumlarını değerlendirip akreditasyonunu sağlar. EMRAM, seviye olarak düzeylerine göre değerlendirilir. Dijital hastane ünvanı 6. ve 7. Seviye düzeyine ulaşmış sağlık tesislerine verilir. Dijital hastaneler sağlık tesisleri açısından iyi uygulama örneklerine sahiptir. Sağlık tesislerinin bilgi yönetim sistemlerinin gelişmesi, sağlık hizmet kalitesini ileriye taşır. İzlenebilir ve sürdürülebilir bir sağlık hizmet anlayışı için dijitalleşme kurumların hedefleri arasında olmalıdır. Yapılan akademik çalışmalara ile beraber HIMMS-EMRAM modelinde 6 ve 7. Seviye olan sağlık tesislerinin incelenmesi ve rol model olarak görülüp sağlık hizmetlerinde bu anlamda dönüşüm hedeflenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Hastane, HIMSS Akreditasyon, EMRAM

DİGİTAL HOSPİTALS AND HIMSS ACCREDITATION IN HEALTH INFORMATICS

Uzm. Hem. Cihat ÖZYILMAZ

0000-0003-4467-9839, cihat.ozyilmaz@windowslive.com, Bitlis, Turkey

RT Emrah Tefvik ŞÖLEN

0009-0009-3737-6080, emrahtevfik.solen@saglik.gov.tr, Bitlis, Turkey

Abstract

With the rise in internet usage in the 21st century, society's digital demands have also increased. One of the most significant effects of this growth is the periodic shift in society's needs and demands. These transformations have directly impacted service sectors. With the advancement of information systems, many fields of work have been affected by this trend. Hospitals are among the institutions impacted by this development. From the perspective of digital hospitals, the most common applications in the electronic environment involve making medical records accessible electronically. The ability of healthcare professionals to access various parameters—such as treatment processes and vaccination records—electronically when needed contributes to the quality of healthcare services. EMRAM (Electronic Medical Record Adoption Model) determines the level of digitalization in healthcare facilities, rates them internationally, evaluates their digital status, and provides accreditation. EMRAM is evaluated based on its levels. The title of “digital hospital” is awarded to healthcare facilities that have reached Levels 6 and 7. Digital hospitals serve as best practice examples for healthcare facilities. The advancement of healthcare facilities' information management systems enhances the quality of healthcare services. From the perspectives of traceability and a sustainable approach to healthcare, digital transformation should be among the institution's goals. Along with academic studies, healthcare facilities that have reached Levels 6 and 7 in the HIMSS-EMRAM model.

Keywords: Digital Hospital, HIMSS Accreditation, EMRAM

HİTİTLERDE SAĞLIK ANLAYIŞI VE HİJYEN UYGULAMALARI: KİRLİLİK, HASTALIK VE RİTÜEL ARINMA İLİŞKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi, Sedef AYYILDIZ

ORCID:0000-0002-2894-9061, ayyildizedef@gmail.com, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,

Tarih, Bitlis, Türkiye

Özet

Sağlığın insan yaşamındaki belirleyici rolü günümüzde daha açık biçimde anlaşılmıştır. Modern tıp, birçok hastalığın ortaya çıkışında çevresel kirlilik ve çeşitli patojen etmenlerin etkisini ortaya koyarken, eski toplumların da hastalıkların nedenlerini açıklamaya ve sağlıklarını korumaya yönelik çeşitli yöntemler geliştirdikleri bilinmektedir. M.Ö. II. binyılda Anadolu'da güçlü bir devlet kuran Hititler de hastalıkların giderilmesine yönelik hem hijyenik hem de majik-dini nitelikli uygulamalar geliştirmiştir.

Hitit tıbbı, modern anlamda sistematik ve deneysel bir yapıya sahip olmamakla birlikte, hastalıkların nedenlerini araştırmaya yönelik dikkat çekici bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Hitit metinlerinden anlaşıldığı üzere hastalıkların nedenlerini belirlemek amacıyla omen ve orakel uygulamalarına başvurulmuş, hastalıkların etiyojisi çoğunlukla tanrısal öfke, ritüel kirlilik ya da büyüsel etkilerle ilişkilendirilmiştir. Buna bağlı olarak tedavi yöntemleri de iki temel doğrultuda gelişmiştir: semptomları gidermeye yönelik farmakolojik uygulamalar ve hastalığın nedenine yönelik dinî-ritüel arınma uygulamaları. Bu yönüyle Hitit tıbbında etiyojik yaklaşımın belirleyici olduğu görülmektedir.

Hitit toplumunda kirliliğin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri bilindiği için sağlık ve hastalık kavramları birbirleriyle yakından ilişkili olup, temizlik uygulamaları çoğu zaman dinî kurallar çerçevesinde ele alınmıştır. Hastalıkların tanrılar tarafından verilmiş bir ceza olarak yorumlanması, arınma ritüellerinin hem dinî hem de koruyucu sağlık uygulamaları olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. Hititçe çivi yazılı belgeler, bu toplumun hastalık karşısındaki tutumunu, maruz kaldıkları hastalık türlerini ve uyguladıkları tedavi yöntemlerini ortaya koyması bakımından önemli veriler sunmaktadır. Bu metinlerde dinî temizlik ile hijyenik temizlik arasındaki sınırın çoğu zaman iç içe geçtiği anlaşılmaktadır.

Mısır ve Mezopotamya'daki kadar sistematik bir tıp geleneğine sahip olmamakla birlikte Hititler, diğer Yakındoğu toplumlarının tıbbi birikimlerinden de yararlanarak kendilerine özgü bir sağlık anlayışı geliştirmiştir. Bu çerçevede temizlik ve arınma uygulamalarının, hem tanrıların hoşnutluğunu sağlama amacı taşıdığı hem de hastalıklardan korunmaya yönelik pratik bir işlev üstlendiği görülmektedir. Sonuç olarak Hitit toplumunda sağlık

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

anlayışının, kirlilik kavramı etrafında şekillenen dinî ve ritüel uygulamalarla birlikte değerlendirildiğinde erken dönem koruyucu sağlık yaklaşımının önemli bir örneğini temsil ettiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Hitit, sağlık, hastalık, kirlilik, eskiçağda tıp

HEALTH CONCEPT AND HYGIENE PRACTICES IN THE HITTITES: THE RELATIONSHIP BETWEEN POLLUTION, DISEASE, AND RITUAL PURIFICATION

Dr. Öğr. Üyesi, Sedef AYYILDIZ

ORCID:0000-0002-2894-9061, ayyildizsedef@gmail.com, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih, Bitlis, Türkiye

Abstract

The crucial role of health in human life is now more clearly understood. While modern medicine reveals the influence of environmental pollution and various pathogenic agents in the emergence of many diseases, it is known that ancient societies also developed various methods to explain the causes of diseases and protect their health. The Hittites, who established a powerful state in Anatolia in the 2nd millennium BC, also developed both hygienic and magical-religious practices aimed at curing diseases.

Although Hittite medicine lacked a systematic and experimental structure in the modern sense, it exhibited a remarkable approach to investigating the causes of diseases. As understood from Hittite texts, omen and oracle practices were employed to determine the causes of illnesses, and the etiology of diseases was often associated with divine wrath, ritual impurity, or magical influences. Consequently, treatment methods developed along two main lines: pharmacological applications aimed at relieving symptoms, and religious-ritual purification practices aimed at addressing the cause of the disease. In this respect, the etiological approach appears to be decisive in Hittite medicine.

In Hittite society, the negative effects of pollution on health were known, so the concepts of health and disease were closely related, and cleanliness practices were often considered within the framework of religious rules. The interpretation of diseases as punishment given by the gods led to purification rituals being considered both religious and preventive health practices. Hittite cuneiform documents provide important data regarding this society's attitude towards disease, the types of diseases they suffered, and the treatment methods they applied. In these texts, it is understood that the line between religious cleanliness and hygienic cleanliness was often intertwined.

While not possessing a systematic medical tradition as advanced as that of Egypt and Mesopotamia, the Hittites developed their own unique understanding of health by drawing upon the medical knowledge of other Near Eastern societies. Within this framework, practices of cleansing and purification served both the purpose of

pleasing the gods and a practical function in preventing disease. Consequently, when considered alongside religious and ritual practices shaped around the concept of impurity, the Hittite understanding of health represents a significant example of an early preventative health approach.

Keywords: The Hittites, health, disease, pollution, medicine in antiquity.

MESLEK SEÇİMİNİN İŞ DOYUMUNA VE PSİKOLOJİK SAĞLIĞA ETKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan YILMAZ¹/ Sümeye BOZUTMAK²/ Elif TEKİN³/ Evin Nur ÖZÇELİK⁴

1. Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye. E-mail:

ryilmaz@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6574-425X

2. Hemşirelik, Diyarbakır, Türkiye. E-mail: bozutmaksumeye@gmail.com, ORCID:0009-0005-5811-6908

3. Hemşirelik, Batman, Türkiye. E-mail: elift8587@gmail.com, ORCID:0009-0008-9298-3556

4. Hemşirelik, Mardin, Türkiye. E-mail: evinnur2147@gmail.com, ORCID:0009-0001-7076-6912

Özet

Bu araştırma, meslek seçimi, iş doyumu ve psikolojik sağlık arasındaki çok boyutlu ilişkileri incelemeyi ve bu değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Meslek seçimi, bireyin yaşamını yönlendiren en önemli karar süreçlerinden biri olarak değerlendirilmekte; yalnızca ekonomik bir tercih olmanın ötesinde, kimlik gelişimi, yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş üzerinde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bireyin ilgi, yetenek ve değerleri doğrultusunda gerçekleştirdiği mesleki tercihler, iş yaşamına yönelik tutumlarını biçimlendirmekte ve iş doyumu düzeyini doğrudan etkilemektedir (Omokanye vd., 2023).

Çalışmada literatür taraması yöntemi benimsenmiş;; meslek seçimi sürecinin bireysel (ilgi, yetenek, kişilik özellikleri) ve çevresel (aile, sosyal çevre, ekonomik koşullar) faktörlerin etkileşimiyle şekillendiği belirlenmiştir (Najar ve Yousuf, 2019). Bu süreçte birey–meslek uyumunun iş doyumu üzerinde belirleyici olduğu, bireyin özelliklerine uygun meslek seçiminin iş doyumunu artırdığı ve bunun örgütsel bağlılık, performans ile motivasyonu olumlu etkilediği saptanmıştır (Dursun, Kaya & İştär, 2015).

İş doyumu, bireyin yaptığı işe yönelik oluşturduğu duygusal ve bilişsel değerlendirmelerin bir ürünü olup, genel yaşam doyumu ile yakın bir ilişki içindedir (Yıldız, 2025). Yüksek iş doyumuna sahip bireylerin daha düşük stres düzeyi yaşadıkları, psikolojik dayanıklılıklarının arttığı ve genel iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Bal ve Gümüş, 2025). Buna karşın düşük iş doyumu; stres artışı, motivasyon kaybı, işten ayrılma eğilimi ve tükenmişlik gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmektedir (Das, 2024).

Psikolojik sağlık; bireyin stresle başa çıkma becerisi, duygusal dengesi ve yaşam doyumu ile ilişkilidir ve meslek yaşamı bu sürecin önemli belirleyicilerindendir (Singh vd., 2020). Meslek seçimi ile bireysel özellikler arasındaki uyumsuzluk durumunda bireylerde, stres, anksiyete ve tükenmişlik gibi sorunlara yol açabilmektedir (N-Human

Danışmanlık, 2020). Buna karşın, bireyin özellikleriyle uyumlu meslek seçimi iş doyumunu yükseltmekte; artan iş doyumuna da psikolojik sağlığı güçlendirerek yaşam kalitesini artırmaktadır (Selvi Sarıgül ve Uğurluoğlu, 2022). Sonuç olarak, meslek seçimi, iş doyumuna ve psikolojik sağlık arasında karşılıklı etkileşime dayalı güçlü ve çok boyutlu bir ilişki vardır. Bu üç değişkenin birbirini tamamlayan bir yapı oluşturduğu ve özellikle birey–meslek uyumunun bu yapının merkezinde yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle meslek seçimi sürecinde bireylerin kendilerini tanımaları, kariyer rehberliği hizmetlerinden yararlanmaları ve bilinçli kararlar almaları önemlidir. Doğru meslek seçimi, bireysel mutluluğun yanı sıra toplumsal verimlilik ve iş gücü kalitesine de katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş Doyumu, Kariyer Planlama, Meslek Seçimi, Mesleki Doyum, Psikolojik Sağlık.

A STUDY ON THE IMPACT OF CAREER CHOICE ON JOB SATISFACTION AND PSYCHOLOGICAL HEALTH

Dr. Rıdvan YILMAZ¹ / Sümeye BOZUTMAK² / Elif TEKİN³ / Evin Nur ÖZÇELİK⁴

- 1. Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Turkey. E-mail: ryilmaz@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6574-425X**
- 2. Nursing, Diyarbakır, Turkey. E-mail:bozutmaksumeye@gmail.com, ORCID:0009-0005-5811-6908**
- 3. Nursing, Batman, Turkey. E-mail:elift8587@gmail.com, ORCID:0009-0008-9298-3556**
- 4. Nursing, Mardin, Turkey. E-mail:evinnur2147@gmail.com,ORCID:0009-0001-7076-6912**

Abstract

This study aims to examine the multidimensional relationships between career choice, job satisfaction, and psychological well-being, and to elucidate the effects these variables have on one another. Career choice is regarded as one of the most significant decision-making processes shaping an individual's life; beyond being merely an economic choice, it plays a decisive role in identity development, life satisfaction, and psychological well-being. Career choices made in alignment with an individual's interests, abilities, and values shape their attitudes toward work and directly influence their level of job satisfaction (Omokanye et al., 2023).

The study adopted a literature review method; it was determined that the career choice process is shaped by the interaction of individual (interests, abilities, personality traits) and environmental (family, social environment, economic conditions) factors (Najar and Yousuf, 2019). It was found that individual–occupation fit is a determining factor in job satisfaction, that selecting an occupation suited to an individual's characteristics increases job satisfaction, and that this positively impacts organizational commitment, performance, and motivation (Dursun, Kaya & İstar, 2015).

Job satisfaction is a product of the emotional and cognitive evaluations an individual forms regarding their work and is closely related to overall life satisfaction (Yıldız, 2025). It is noted that individuals with high job satisfaction experience lower stress levels, increased psychological resilience, and higher overall well-being (Bal and Gümü, 2025). In contrast, low job satisfaction is associated with negative outcomes such as increased stress, loss of motivation, a tendency to leave the job, and burnout (Das, 2024).

Mental health is related to an individual's ability to cope with stress, emotional balance, and life satisfaction, and professional life is a key determinant of this process (Singh et al., 2020). When there is a mismatch between career

choice and individual characteristics, it can lead to issues such as stress, anxiety, and burnout in individuals (N-Human Consulting, 2020). Conversely, choosing a career that aligns with an individual's traits enhances job satisfaction; increased job satisfaction, in turn, strengthens psychological well-being and improves quality of life (Selvi Sarıgül and Uğurluoğlu, 2022).

In conclusion, there is a strong and multidimensional relationship based on mutual interaction between career choice, job satisfaction, and psychological well-being. It is evident that these three variables form a complementary structure, with individual-job fit at the core of this structure. Therefore, it is important for individuals to understand themselves, utilize career guidance services, and make informed decisions during the career choice process. The right career choice contributes not only to individual happiness but also to social productivity and the quality of the workforce.

Keywords: Job Satisfaction, Career Planning, Career Choice, Occupational Satisfaction, Psychological Health.

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK UYGULAMA SIRASINDA MESLEKTAŞ ŞİDDETİNE MARUZ KALMA DURUMLARI İLE MESLEĞE BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Öğr. Gör. Ayçin ÇİFÇİ

ORCID: 0000-0002-9834-6426, E-Posta: acifci@beu.edu.tr, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri

Fakültesi, Ebelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Sultan ÖZKAN ŞAT

ORCID: 0000-0002-9951-4073, E-Posta: sozkan@beu.edu.tr, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri

Fakültesi, Ebelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Hemşirelik öğrencileri klinik uygulamalarda mesleki kimliklerini geliştirirken çeşitli zorluklarla karşılaşmakta, özellikle meslektaş şiddeti özgüven, motivasyon ve mesleğe yönelik tutumlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Mesleğe bağlılık ise hizmet kalitesi açısından önemlidir ve klinik deneyimlerle şekillenmektedir. Bu nedenle, meslektaş şiddeti ile mesleğe bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir.

Amaç

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama sırasında maruz kaldıkları meslektaş şiddeti ile mesleğe bağlılıkları arasındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem,

Araştırma kesitsel tanımlayıcı niteliktedir. Evreni, Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde kayıtlı 400 öğrenci oluşturmuş; en az bir dönem klinik deneyimi olan 1.–4. sınıf 283 öğrenci ile yürütülmüştür. Veriler; Tanıtıcı Bilgi Formu, Meslektaş Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği ve Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği ile toplanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %73,5'i 21 yaş ve üzeri olup çoğunluğu kadındır. Öğrencilerin %58,3'ü hemşirelik mesleğini isteyerek seçmiş, %62,9'u ise iş bulma olanaklarının fazla olması nedeniyle tercih etmiştir. Katılımcıların %35,7'si üçüncü sınıfta olup, %42,8'i dört dönem ve üzeri klinik uygulama deneyimine sahiptir. Klinik uygulama sırasında öğrencilerin %29,0'u şiddete tanık olmuş, %16,6'sı ise şiddete maruz kalmıştır. Maruz kalınan şiddetin %74,5'i sözel olup, en sık hasta ve hasta yakınları (%68,1) tarafından uygulanmıştır.

Öğrencilerin Meslektaş Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği puan ortalaması $55,64 \pm 19,66$, Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği puan ortalaması ise $74,20 \pm 12,23$ olarak bulunmuştur. Meslektaş şiddetine maruz kalma ile mesleğe bağlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü ve zayıf bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Şiddete maruz kalma arttıkça mesleğe bağlılık ve meslek üyeliğini sürdürme eğiliminin azaldığı belirlenmiştir.

Sonuç

Sonuç olarak, “meslek üyeliğini sürdürme” alt boyutu ile şiddete maruz kalma arasında negatif ve anlamlı ilişki bulunması, şiddetin öğrencilerin mesleği sürdürme isteğini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca klinik uygulama sürecinde meslektaş şiddetine maruz kalma ve uygun rol modeli ile karşılaşmama, mesleğe bağlılığı azaltarak motivasyon kaybı, tükenmişlik ve meslek değiştirme eğilimini artırabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meslektaş şiddeti, mesleğe bağlılık, hemşirelik öğrencileri

AN INVESTIGATION INTO THE RELATIONSHIP BETWEEN NURSING STUDENTS' EXPOSURE TO COLLEAGUE VIOLENCE DURING CLINICAL PRACTICE AND THEIR COMMITMENT TO THE PROFESSION

Abstract

Nursing students encounter various challenges whilst developing their professional identity during clinical placements; in particular, peer violence can have a negative impact on their self-confidence, motivation and attitudes towards the profession. Commitment to the profession is important in terms of the quality of care and is shaped by clinical experiences. It is therefore important to examine the relationship between peer violence and commitment to the profession.

Objective

This study was conducted to determine the relationship between the peer violence experienced by nursing students during clinical practice and their commitment to the profession, as well as the factors influencing this relationship.

Materials and Methods,

This was a cross-sectional descriptive study. The study population comprised 400 students enrolled in the Department of Nursing at the Faculty of Health Sciences, Bitlis Eren University; the study was conducted with 283 students in years 1–4 who had at least one term of clinical experience. Data were collected using the Demographic Information Form, the Scale of Exposure to Colleague Violence, and the Scale of Commitment to the Nursing Profession.,

Findings

73.5% of the students participating in the study were aged 21 or over, and the majority were female. 58.3% of the students had chosen the nursing profession by choice, whilst 62.9% had chosen it because of the abundance of job opportunities. 35.7% of participants were in their third year, whilst 42.8% had four or more terms of clinical placement experience. During clinical practice, 29.0% of students witnessed violence, whilst 16.6% were subjected to it. 74.5% of the violence experienced was verbal, most frequently perpetrated by patients and their relatives (68.1%).

The mean score on the Student Exposure to Peer Violence Scale was 55.64 ± 19.66 , whilst the mean score on the Nursing Commitment Scale was 74.20 ± 12.23 . A statistically significant, negative and weak relationship was found between exposure to peer violence and commitment to the profession ($p < 0.05$). It was determined that as

exposure to violence increased, commitment to the profession and the tendency to continue practising the profession decreased.

Conclusion

In conclusion, the finding of a negative and significant relationship between the 'continuation of professional practice' sub-dimension and exposure to violence indicates that violence has a negative impact on students' desire to continue in the profession. Furthermore, exposure to peer violence during clinical practice and the lack of an appropriate role model may reduce commitment to the profession, leading to a loss of motivation, burnout and an increased tendency to change careers.

Keywords: Workplace violence, professional commitment, nursing students

KADINLARIN ÜREME SAĞLIĞINI ETKİLEYEN CİNSİYET NORMLARI: BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa KILAVUZ

ORCID: 0000-0002-8094-3927, mustafakilavuz02@gmail.com;

Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik, Adıyaman, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, geleneksel cinsiyet rolleri, medya temsilleri ve işyeri beklentileri gibi toplumsal cinsiyet normlarının kadınların cinsel ve üreme sağlığı üzerindeki etkilerini kapsamlı biçimde incelemek ve bu normların kadınların sağlık hizmetlerine erişimi, üreme özerkliği ve sağlık sonuçları üzerindeki rolünü ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma bir literatür derlemesi olarak yürütülmüştür. Literatür taraması kapsamında ulusal ve uluslararası veri tabanları üzerinden yayımlanmış çalışmalar incelenmiştir. Tarama sürecinde “toplumsal cinsiyet normları”, “üreme sağlığı”, “kadın sağlığı”, “cinsel sağlık”, “gender norms”, “reproductive health”, “women’s health” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. 2013–2025 yılları arasında yayımlanmış, tam metnine erişilebilen nitel, nicel ve karma yöntemli çalışmalar değerlendirmeye dahil edilmiştir. Veriler tematik analiz yöntemi ile sentezlenmiştir .

Bulgular: İncelenen çalışmalar, cinsiyet normlarının kadınların üreme sağlığı üzerinde çok boyutlu etkileri olduğunu göstermektedir. Geleneksel cinsiyet rollerinin kadınların üreme özerkliğini sınırladığı, karar verme süreçlerinde erkek egemenliğini artırdığı ve kontraseptif kullanımını olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Medya temsillerinin çoğunlukla geleneksel normları pekiştirerek kadınların cinsel ajansını zayıflattığı, ancak bazı durumlarda güçlendirici rol de oynayabildiği görülmüştür. İşyeri beklentilerinin ve toplumsal rollerin kadınların sağlık hizmetlerine erişimini zorlaştırdığı, özellikle çalışan kadınlarda üreme sağlığı hizmetlerinden yararlanmayı sınırladığı saptanmıştır. Ayrıca damgalama, aile kontrolü ve sağlık hizmeti sağlayıcı önyargıları önemli erişim engelleri olarak öne çıkmaktadır. Kesişimsel faktörler (sosyoekonomik durum, kültür, politika ortamı) bu etkileri daha da derinleştirmektedir.

Sonuç: Toplumsal cinsiyet normları, kadınların cinsel ve üreme sağlığını belirleyen önemli sosyal belirleyiciler arasında yer almaktadır. Bu normların dönüştürülmesine yönelik çok düzeyli, kültürel olarak duyarlı ve cinsiyet eşitliğini destekleyen müdahalelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Sağlık profesyonellerinin, özellikle hemşirelerin, bu süreçte savunuculuk ve eğitim rollerini güçlendirmesi kritik öneme sahiptir. Ayrıca politika

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

düzeyinde cinsiyet eşitliğini destekleyen yaklaşımların yaygınlaştırılması kadınların üreme sağlığı sonuçlarını iyileştirecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, üreme sağlığı, kadın sağlığı, cinsiyet normları, sağlık eşitsizlikleri

GENDER NORMS AFFECTING WOMEN'S REPRODUCTIVE HEALTH: A LITERATURE REVIEW

Assist. Prof. Mustafa KILAVUZ

ORCID: 0000-0002-8094-3927, mustafakilavuz02@gmail.com

Adıyaman University, Faculty of Health Sciences, Nursing, Adıyaman, Türkiye

Abstract

Aim: This study aims to comprehensively examine the effects of gender norms—such as traditional gender roles, media representations, and workplace expectations—on women's sexual and reproductive health, and to reveal their role in shaping women's access to healthcare services, reproductive autonomy, and health outcomes.

Materials and Methods: This study was conducted as a literature review. Within the scope of the review, studies published in national and international databases were examined. The keywords “gender norms,” “reproductive health,” “women's health,” and “sexual health” were used in the search process. Qualitative, quantitative, and mixed-method studies published between 2013 and 2025 and available in full text were included. The data were synthesized using thematic analysis.

Results: The reviewed studies indicate that gender norms have multidimensional effects on women's reproductive health. Traditional gender roles were found to limit women's reproductive autonomy, reinforce male dominance in decision-making processes, and negatively affect contraceptive use. Media representations generally reinforce traditional norms and weaken women's sexual agency, although in some cases they may also have an empowering effect. Workplace expectations and societal roles were found to hinder women's access to healthcare services, particularly limiting the utilization of reproductive health services among working women. Additionally, stigma, family control, and provider bias emerged as significant barriers to access. Intersectional factors such as socioeconomic status, culture, and policy environment further deepen these effects.

Conclusion: Gender norms are among the key social determinants of women's sexual and reproductive health. There is a need to develop multi-level, culturally sensitive, and gender-transformative interventions to challenge and change these norms. Health professionals, especially nurses, play a critical role in strengthening advocacy and educational efforts in this process. Furthermore, promoting gender equality-oriented policies will contribute to improving women's reproductive health outcomes.

Keywords: Gender, reproductive health, women's health, gender norms, health inequalities

ZAFER ÇALIŞKAN'IN “SAĞLIK EKONOMİSİ: KAVRAMSAL BİR YAKLAŞIM” MAKALESİNİN ELEŞTİREL İNCELEMESİ VE GÜNÜMÜZ SAĞLIK SİSTEMİNE YANSIMALARI

Öğr. Gör. Ali HAMURCU

ORCID: 0000-0001-7790-046X, ahamurcu@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye

Ön Lisans Öğrencisi Kübra ÖZTÜRK

ORCID: 0009-0002-5934-7036, k18957748@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye

Ön Lisans Öğrencisi Rabia DEMİR

ORCID: 0009-0007-3268-6851, rabiademir6333@icloud.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye

Özet

Zafer Çalışkan'ın 2008 yılında yayımlanan “Sağlık Ekonomisi: Kavramsal Bir Yaklaşım” makalesi, Türk sağlık ekonomisi literatüründe temel referanslardan biri olmayı sürdürmektedir. Makale, sağlık hizmetlerinin klasik piyasa mekanizmalarından ayrılan özelliklerini (belirsizlik, asimetrik bilgi, dışsallıklar, arzın talep yaratması ve ahlaki tehlike) sistematik bir biçimde ele almakta, sağlık harcamalarındaki artışın yapısal nedenlerini tartışmakta ve Türkiye’de 2006 yılı itibarıyla sağlık harcamalarının GSYİH’nin %5,7’sine ulaştığını belirterek reform ihtiyacını vurgulamaktadır. Bu bildiri, Çalışkan’ın makalesini eleştirel bir perspektiften incelemekte ve 2026 yılı Türkiye sağlık sistemi bağlamında güncelliğini değerlendirmektedir. Makalenin en güçlü yanı sağlık ekonomisinin kavramsal altyapısını net, anlaşılır ve klasik literatüre dayandırarak sunmasıdır. Ancak 18 yıllık süreçte önemli sınırlılıklar ortaya çıkmıştır. Makale, COVID-19 pandemisi, dijital sağlık teknolojileri, yapay zekâ uygulamaları, yaşlanan nüfus, kronik hastalık yükü ve iklim değişikliğinin yarattığı yeni dışsallıklar gibi güncel gelişmeleri içermemektedir.

Sonuç olarak, makalenin temel kavramlarının hâlâ büyük ölçüde geçerli olduğu, ancak tek başına yeterli olmadığı; yeni paradigmalara zenginleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Ekonomisi, Piyasa Başarısızlığı, Sağlık Harcamaları

CRITICAL REVIEW OF ZAFER ÇALIŞKAN'S "HEALTH ECONOMICS: A CONCEPTUAL APPROACH" AND ITS REFLECTIONS ON TODAY'S HEALTH SYSTEM

Abstract

Zafer Çalışkan's article titled "Health Economics: A Conceptual Approach," published in 2008, continues to be one of the fundamental references in Turkish health economics literature. The article systematically examines the distinguishing characteristics of health services that differentiate them from classical market mechanisms (uncertainty, asymmetric information, externalities, supplier-induced demand, and moral hazard). It discusses the structural reasons behind the increase in health expenditures and emphasizes the need for reform by noting that in 2006, health expenditures in Türkiye accounted for 5.7% of GDP. This paper critically examines Çalışkan's article and evaluates its relevance within the context of Türkiye's health system in 2026. The strongest aspect of the article is its clear, understandable, and well-structured presentation of the conceptual foundations of health economics, grounded in classical literature. However, significant limitations have emerged over the past 18 years. The article does not address contemporary developments such as the COVID-19 pandemic, digital health technologies, artificial intelligence applications, the aging population, the burden of chronic diseases, and new externalities created by climate change.

In conclusion, while the core concepts of the article remain largely valid, they are no longer sufficient on their own. The study emphasizes that these concepts need to be enriched with new paradigms.

Keywords: Health Economics, Market Failure, Health Expenditures

SOSYAL MEDYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ALGI, TEMSİL VE ETKİLERİ: İSTANBUL FATİH CİNAYETİ ÖRNEĞİ

YL Öğrenci, Ayşe KAYAALP

ORCID: 0009-0005-1507-2642, E-Posta shuaysekayaalp@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye.

Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Salih ÖKTEN

ORCID: 0000-0002-0444-4595, E-Posta msokten@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Bu çalışma, kadın cinayetlerine ilişkin sosyal medya (X platformu) tepkilerini inceleyerek dijital mecralarda toplumsal farkındalığın ve adalet talebinin nasıl şekillendiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet bağlamında ele alınan araştırma, dijital aktivizm, kamusal söylem ve kolektif tepki üretimi gibi kavramsal çerçeveler üzerinden temellendirilmiştir. Nitel araştırma yöntemi kapsamında gerçekleştirilen çalışmada, İstanbul Fatih'te 4 Ekim 2024 tarihinde A.H. ve İ.U. adlı iki genç kızın katledilmesi sonrasında bir ay boyunca (4 Ekim–4 Kasım 2024) X platformunda paylaşılan tweetler incelenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 40 tweet, içerik analizi ve tematik analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, incelenen içeriklerde toplam 7 ana tema belirlenmiş ve bu temaların çok boyutlu bir toplumsal söylem oluşturduğu görülmüştür. En sık karşılaşılan temalar arasında “kadın cinayetlerine isyan ve toplumsal duyarsızlık”, “adalet talebi ve hukuki tepki” ile “medya sessizliği ve görünmezlik eleştirisi” öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, kullanıcıların yalnızca duygusal tepkiler vermekle kalmayıp, aynı zamanda yapısal sorunlara işaret eden eleştirel ve talepkâr bir dil kullandıkları tespit edilmiştir.

Sonuç olarak sosyal medyanın, kadın cinayetleri karşısında aktif yurttaşlık, dijital dayanışma ve kolektif farkındalık üretimi açısından önemli bir alan olduğu görülmektedir. Ancak çalışmanın sınırlılıkları arasında örneklem sayısının sınırlı olması ve yalnızca belirli bir zaman aralığının incelenmesi yer almaktadır. Bu bağlamda, gelecekte yapılacak araştırmaların daha geniş veri setleri ve farklı platformları kapsayacak şekilde tasarlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın cinayetleri, sosyal medya, toplumsal cinsiyet.

PERCEPTIONS, REPRESENTATIONS, AND IMPACTS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN ON SOCIAL MEDIA: THE CASE OF THE FATİH MURDER IN ISTANBUL

Master's Student, Ayşe KAYAALP

ORCID: 0009-0005-1507-2642, Email: shuaysekayaalp@gmail.com

Bitlis Eren University, Graduate School of Education, Department of Social Work, Bitlis, Turkey.

Assistant Professor, Mehmet Salih ÖKTEN

ORCID: 0000-0002-0444-4595, Email: msokten@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Bitlis, Turkey

Özet

This study aims to analyze how social awareness and demands for justice are shaped in digital spaces by examining reactions on social media (the X platform) regarding femicides. Conducted within the context of gender-based violence, the research is grounded in conceptual frameworks such as digital activism, public discourse, and the production of collective responses. Conducted as a qualitative study, the research examined tweets shared on the X platform over a one-month period (October 4–November 4, 2024) following the murder of two young women, A.H. and İ.U., in Fatih, Istanbul, on October 4, 2024. Forty tweets selected through purposive sampling were evaluated using content analysis and thematic analysis techniques.

According to the research findings, a total of seven main themes were identified in the analyzed content, and it was observed that these themes formed a multidimensional social discourse. Among the most frequently encountered themes, “outrage over femicides and societal indifference,” “demands for justice and legal responses,” and “criticism of media silence and invisibility” stand out. Furthermore, it was found that users did not merely express emotional reactions but also employed a critical and assertive language that highlighted structural issues.

In conclusion, social media is seen as a significant arena for fostering active citizenship, digital solidarity, and collective awareness in the face of femicide. However, the study's limitations include a

Keywords: Femicide, social media, gender.

SAYGILI ANNELİK BAKIMININ ANNE VE YENİDOĞAN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ: GELENEKSEL DERLEME

Suzan KANSU¹, Ayşenur TURAN TERCAN²

¹Ebelik Lisans Öğrencisi, Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman, Türkiye

²Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Adıyaman, Türkiye

Özet

Giriş ve Amaç: Saygılı annelik bakımı; gebelik, doğum ve doğum sonrası süreçte kadının fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasıdır. Bu yaklaşım; mahremiyete saygı, bilgilendirilmiş onam, ayrımcılığın önlenmesi ve kadının sürece aktif katılımı gibi temel etik ilkeleri temel alır. Bu çalışmanın amacı, literatür verileri ışığında saygılı annelik bakımının anne ve yenidoğan sağlığı üzerindeki klinik ve psikososyal etkilerini değerlendirmektir.

Yöntem: Çalışma kapsamında geleneksel derleme yöntemi benimsenmiş; çeşitli akademik veri tabanlarında yer alan güncel literatür taranarak, konuyla ilgili araştırmalar değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular: Literatür incelemeleri, saygılı bakımın klinik sonuçlar üzerinde somut iyileşmeler sağladığını ortaya koymaktadır. Saygılı bakım uygulamalarının anne memnuniyetini artırdığı, doğum korkusunu azalttığı ve travmatik doğum deneyimlerinin önüne geçtiği görülmektedir. Sağlık personeli ile anne arasında tesis edilen güven ilişkisi doğum sürecinin kalitesini ve sağlığını artırırken; gereksiz tıbbi müdahalelerin azalmasına ve normal doğum oranlarının yükselmesine katkı sunmaktadır. Yenidoğan sağlığı açısından ise; annenin stres düzeyindeki düşüşün, anne-bebek bağlanmasını güçlendirdiği ve emzirmenin daha erken başlatılmasını desteklediği saptanmıştır. Bu faktörler, yenidoğanın hem kısa hem de uzun vadeli sağlığını olumlu yönde etkilemektedir.

Sonuç ve Öneriler: Saygılı annelik bakımı, ebelik uygulamalarının merkezinde yer almalı ve tüm sağlık profesyonelleri tarafından bir bakım standardı olarak benimsenmelidir. Özellikle eğitim müfredatlarında ve programlarında bu yaklaşımın güçlendirilmesi, anne ve bebek sağlığı çıktılarına daha üst seviyelere taşıyacak kritik bir adım olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Saygılı Annelik Bakımı, Anne Sağlığı, Yenidoğan Sağlığı, Ebelik, Doğum Memnuniyeti.

THE EFFECTS OF RESPECTFUL MATERNITY CARE ON MATERNAL AND NEWBORN HEALTH: A NARRATIVE REVIEW

Suzan KANSU¹, Ayşenur TURAN TERCAN²

¹Midwifery Undergraduate Student, Adıyaman University, Institute of Health Sciences, Adıyaman, Turkey

² Assoc. Prof. Dr., Adıyaman University, Faculty of Health Sciences, Adıyaman, Turkey

Abstract

Introduction and Aim: Respectful maternity care refers to the holistic management of a woman's physical, psychological, and social needs during pregnancy, childbirth, and the postpartum period. This approach is based on fundamental ethical principles such as respect for privacy, informed consent, prevention of discrimination, and supporting the woman's active participation in the process. The aim of this study is to evaluate the clinical and psychosocial effects of respectful maternity care on maternal and newborn health in the light of literature data.

Method: A narrative review method was adopted for this study; current literature in various academic databases was scanned, and relevant research was evaluated.

Findings: Literature reviews reveal that respectful care provides tangible improvements in clinical outcomes. Respectful care practices are observed to increase maternal satisfaction, reduce the fear of childbirth, and prevent traumatic birth experiences. While the relationship of trust established between the healthcare personnel and the mother improves the quality and health of the birth process, it also contributes to a reduction in unnecessary medical interventions and an increase in normal birth rates. Regarding newborn health, it has been determined that the decrease in the mother's stress level strengthens mother-infant bonding and supports the earlier initiation of breastfeeding. These gains positively affect both the short- and long-term health of the newborn.

Conclusion and Recommendations: Respectful maternity care should be at the center of midwifery practices and should be adopted as a care standard by all healthcare professionals. Strengthening this approach, particularly within educational curricula and programs, will be a critical step in elevating maternal and infant health outcomes to higher levels.

Keywords: Respectful Maternity Care, Maternal Health, Newborn Health, Midwifery, Birth Satisfaction.

DEPREM SONRASI ONLINE EĞİTİME GEÇEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM DOYUMU VE ALGILAN STRES

Doç. Dr. Cihan ÖNEN

ORCID: 0000-0002-9159-7396, E-Posta: conen@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı Adı, Bitlis, Türkiye

Hemşire, Fatma OKAY

ORCID: 0009-0009-1026-3967, E-Posta: fatosokay7@gmail.com, Gaziantep Şehir Hastanesi, Gaziantep, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında online eğitime geçen üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ile algılanan stres düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Araştırma kesitsel tasarımda olup evreni Bitlis Eren Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Yükseköğretim Kurulu deprem sonrasında yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitimi 20 Şubat 2023'ten itibaren başlatmıştır. Bitlis Eren Üniversitesi öğrencilerine ise 01–06.04.2023 tarihleri arasında Google Form ile ulaşılmıştır. Örneklem büyüklüğü, evreni bilinen durumda uygulanan formüle göre 384 olarak belirlenmiş ve toplamda 397 öğrenciye ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak, sosyodemografik bilgileri içeren 16 soruluk anketin yanı sıra Yaşam Doyumu Ölçeği ve Algılanan Stres Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılım göstermemesi nedeniyle Mann–Whitney U testi, Kruskal–Wallis H testi ve Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır. Bulgular: Katılımcıların çoğunluğu kadın (%69,5), 22–24 yaş aralığında (%66,3), bekar (%99) ve 1001–2000 TL gelir düzeyine sahip (%52,4) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşam doyumu ile algılanan stres arasında negatif yönlü zayıf anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-0,172$; $p=0,001$). Yani yaşam doyumu azaldıkça algılanan stres artmaktadır. Sosyodemografik değişkenler açısından yalnızca eğitim durumu ile algılanan stres arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p=0,021$). Deprem sonrası online eğitim sürecinde kendini iyi hisseden öğrencilerin yaşam doyumu ortancası daha yüksek (medyan=16,5) ve algılanan stres daha düşük (medyan=28) olarak bulunmuştur ($Z=-3,67$; $p<0,001$ ve $Z=-4,06$; $p<0,001$). Online eğitimden olumsuz etkilenen ve stres artışı yaşayan öğrencilerde yaşam doyumu düşerken (medyan=10), algılanan stres düzeyi artmıştır (medyan=31; $p<0,05$). Psikiyatrik destek gereksinimi olan öğrencilerin yaşam doyumu düşük bulunmuş, stres düzeyinde anlamlı fark gözlenmemiştir. Online eğitim sonrası yaşamın normale döneceğine inanan öğrencilerde yalnızca stres düzeyinde anlamlı fark görülmüştür ($p<0,05$).

Sonuç: Deprem sonrası online eğitime geçen öğrencilerde yaşam doyumu ile algılanan stres arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Kendini iyi hisseden öğrencilerde yaşam doyumu yüksek ve stres düzeyi düşük bulunmuştur. Psikiyatrik destek gereksinimi olan öğrencilerin yaşam doyumu düşük olarak belirlenmiş, bu da deprem sonrası öğrencilerin psikolojik iyi oluşunun desteklenmesinin önemini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Öğrenciler, Uzaktan Eğitim, Yaşam Doyumu, Algılanan Stres

LIFE SATISFACTION AND PERCEIVED STRESS AMONG UNIVERSITY STUDENTS FOLLOWING THE TRANSITION TO ONLINE EDUCATION AFTER AN EARTHQUAKE

Abstract

Objective: This study aimed to examine the relationship between life satisfaction and perceived stress levels of university students who switched to online education following the Kahramanmaraş-centered earthquake.

Methods: The study employed a cross-sectional design, and the population consisted of students from Bitlis Eren University. Following the earthquake, the Council of Higher Education initiated online education in higher education institutions from February 20, 2023. Students at Bitlis Eren University were reached via Google Form between April 1–6, 2023. The sample size was calculated as 384 using the known population formula, and a total of 397 students participated. Data collection tools included a 16-item questionnaire covering sociodemographic information, the Life Satisfaction Scale, and the Perceived Stress Scale. Since the scale scores did not show normal distribution, Mann–Whitney U test, Kruskal–Wallis H test, and Spearman correlation analysis were applied.

Results: Most participants were female (69.5%), aged 22–24 years (66.3%), single (99%), and had an income level of 1001–2000 TL (52.4%). A weak but significant negative correlation was found between life satisfaction and perceived stress ($r=-0.172$; $p=0.001$), indicating that as life satisfaction decreased, perceived stress increased. Among sociodemographic variables, only educational status was significantly associated with perceived stress ($p=0.021$). Students who reported feeling well during the post-earthquake online education period had higher median life satisfaction (16.5) and lower perceived stress (28) ($Z=-3.67$; $p<0.001$ and $Z=-4.06$; $p<0.001$). Students negatively affected by online education and experiencing increased stress showed decreased life satisfaction (median=10) and increased stress (median=31; $p<0.05$). Students requiring psychiatric support had lower life satisfaction, whereas no significant difference was observed in stress levels. Among students who believed life would return to normal after online education, only perceived stress showed a significant difference ($p<0.05$).

Conclusion: A negative relationship between life satisfaction and perceived stress was observed among students who switched to online education following the earthquake. Students who felt well reported higher life satisfaction and lower stress levels. The finding that students requiring psychiatric support had lower life satisfaction highlights the importance of supporting students' psychological well-being during the post-earthquake online education period.

Keywords: Earthquake, Students, Online Education, Life Satisfaction, Perceived Stress

BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNE FARKLI YÖNTEMLERLE VERİLEN İLK YARDIM EĞİTİMİNİN BİLGİ, BECERİ VE ÖZ YETERLİK DÜZEYİNE ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi, İbrahim BİLİR

ORCID: 0000-0002-0110-3867, E-posta: ibrahim.bilir@hku.edu.tr, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Gaziantep, Türkiye

Doç. Dr. Zerrin ÇİĞDEM

ORCID: 0000-0002-2527-5700, E-posta: zerrincigdem@topkapi.edu.tr, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

Özet

Amaç: Bu araştırmada, beşinci sınıf öğrencilerine farklı yöntemler ile verilen ilk yardım eğitiminin bilgi, beceri ve öz yeterlik düzeyine etkisinin değerlendirilmesi ile birlikte çocuklar için eğitim yöntemi önerilerinin yapılabilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Yarı deneysel olarak planlanan araştırma verileri gerekli izinler alındıktan sonra; Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu, İlk Yardım Bilgi Değerlendirme Formu, İlk Yardım Beceri Değerlendirme Formu ve Erken Ergenlik Dönemindeki Çocuğun İlk Yardım Uygulamalarına Yönelik Öz Yeterlik Ölçeği kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı. Çalışmanın verileri 05/02/2024 ile 14/06/2024 tarihleri arasında 3 farklı ortaokulda 5. sınıf düzeyinde öğrenimine devam eden 97 öğrenci ile tamamlandı. Verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanıldı.

Bulgular: Eğitim etkinliğinin ve öğrencilerin bilgi, beceri ve öz yeterlik düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan formların ön test-son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında; gruplar arasındaki farkı saptamak için yapılan ileri analizde oyun grubunda yer alan öğrencilerin bilgi, beceri, ölçek toplam ve Karar Verme Becerisi Alt Boyutu puan ortalamalarının diğer iki çalışma grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi.

Sonuç: Çalışma sonuçlarına göre, ilk yardım eğitiminin uzman kişiler tarafından verilmesi, eğitim yönteminin (uygulama, eğitsel oyun, drama vb.) gruba yönelik olarak belirlenmesi ve içerik planlanması yapılırken gelişimsel özelliklerin dikkate alınması gerektiğinin oldukça önemli olduğu belirlendi.

Anahtar Kelimeler: İlk yardım, öz yeterlik, erken ergenlik, oyun.

THE EFFECT OF FIRST AID TRAINING DELIVERED THROUGH DIFFERENT METHODS ON THE LEVELS OF KNOWLEDGE, SKILLS, AND SELF-EFFICACY OF FIFTH-GRADE STUDENTS

Asst. Prof., İbrahim BİLİR

ORCID: 0000-0002-0110-3867, E-mail: ibrahim.bilir@hku.edu.tr

Hasan Kalyoncu University, Vocational School, Department of Medical Services and Techniques,
Gaziantep, Türkiye

Assoc. Prof. Zerrin ÇİĞDEM

ORCID: 0000-0002-2527-5700, E-mail: zerrincigdem@topkapi.edu.tr

Istanbul Topkapı University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Istanbul, Türkiye

Abstract

Aim: This study aimed to evaluate the effect of first aid training delivered through different instructional methods on fifth-grade students' levels of knowledge, skills, and self-efficacy, and to propose appropriate educational methods for children.

Materials and Methods: The data of this quasi-experimental study were collected through face-to-face interviews, after obtaining the necessary permissions, using the Student Information Form, First Aid Knowledge Assessment Form, First Aid Skills Assessment Form, and the First Aid Self-Efficacy Scale for Children in Early Adolescence. The study was completed with 97 fifth-grade students attending three different middle schools between February 5, 2024, and June 14, 2024. Data were analyzed using SPSS 22.

Results: When the pre-test and post-test mean scores of the instruments used to evaluate the effectiveness of the training and the students' knowledge, skills, and self-efficacy levels were compared, advanced analyses conducted to determine differences between groups revealed that students in the game-based group had significantly higher mean scores in knowledge, skills, total scale scores, and the Decision-Making Skills subdimension compared to the other two study groups.

Conclusion: According to the study findings, it is critically important that first aid training be delivered by qualified professionals, that the instructional method (e.g., practice-based training, educational games, drama) be tailored to the target group, and that developmental characteristics be taken into account during content planning.

Keywords: First aid, self-efficacy, early adolescence, game.

DEPREM SONRASI YAŞLI BİREYLERDE TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU: GERONTOLOJİK BAKIŞ AÇISIYLA RİSK FAKTÖRLERİ VE MÜDAHALE ÖNERİLERİ

Berfin DURMAZ

Gerontolog, ORCID: 0009-0002-9902-2260, E-Mail: berfindurmaz16@gmail.com

Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Anabilim Dalı, Muş Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, deprem sonrası yaşlı bireylerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) gelişimine yol açan risk faktörlerini gerontolojik bakış açısıyla incelemeyi ve popülasyona yönelik multidisipliner müdahale önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, sistematik literatür taramasına dayanmaktadır. PubMed, Google Scholar ve ulusal veri tabanlarında “deprem”, “yaşlı”, “TSSB”, “gerontoloji” ve “doğal afet” anahtar kelimeleriyle yapılan tarama sonucunda ulusal/uluslararası makaleler, meta-analizler ve resmi istatistik raporları incelenmiştir. İstatistiksel veriler EM-DAT, USGS, Our World in Data ve Birleşmiş Milletler World Population Prospects 2024 raporlarından elde edilmiştir. Parker ve ark. (2016) meta-analizi yaşlılarda TSSB riskini değerlendirmede temel alınmıştır.

Bulgular: Depremler ani ve yıkıcı doğaları nedeniyle bireylerde yoğun travmatik etki yaratmaktadır. EM-DAT ve Our World in Data verilerine göre son yıllarda depremler ve ikincil etkileri dünya çapında önemli can kayıplarına neden olmaktadır. 2024 itibarıyla dünya nüfusu yaklaşık 8,2 milyar, 65 yaş ve üzeri nüfus ise yaklaşık 836 milyon olup toplam nüfusun %10,2’sini oluşturmaktadır. Yaşlı nüfus, toplam nüfusa göre daha hızlı artmaktadır. Yaşlanma süreci; sınırlı hareket kabiliyeti, görme/işitme kayıpları ve kronik hastalıklar nedeniyle yaşlı bireylerin enkaz altında kalma, yaralanma ve travma yaşama riskini artırmaktadır. Araştırmalar, doğal afetlere maruz kalan yaşlı yetişkinlerin genç yetişkinlere kıyasla TSSB belirtileri yaşama olasılığının **2,11 kat** daha fazla olduğunu göstermektedir (Parker et al., 2016). Kayıplar, yaşam düzeninin bozulması ve sosyal izolasyon, TSSB’nin kronikleşme eğilimini güçlendirmektedir.

Sonuç: Depremzede yaşlıların rehabilitasyonu, standart psikolojik müdahalelerin ötesinde gerontoloji prensiplerine dayanan multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir. Müdahaleler; Afet Öncesi (Hazırlık), Afet Sırası (Acil Müdahale) ve Afet Sonrası (İyileşme ve Rehabilitasyon) olmak üzere üç aşamada planlanmalıdır. Bu yaklaşımlar yaşlı bireylerin fiziksel sınırlılıklarına saygı göstererek güven ortamı oluşturmalı, sosyal

entegrasyonu desteklemeli ve onların onur ile özerkliğini korumalıdır. Önerilen stratejilerin uygulanması, yaşlılarda TSSB riskini azaltacak ve hem bireysel hem de toplumsal afet direncini artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Gerontoloji, Deprem

POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER IN ELDERLY INDIVIDUALS AFTER AN EARTHQUAKE: RISK FACTORS AND INTERVENTION RECOMMENDATIONS FROM A GERONTOLOGICAL PERSPECTIVE

Berfin DURMAZ

Gerontologist, ORCID: 0009-0002-9902-2260, E-Mail: berfindurmaz16@gmail.com

Muş Alparslan University, Faculty of Health Sciences, Department of Gerontology, Muş, Türkiye

Abstract

Aim: This study aims to examine the risk factors leading to Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) in elderly individuals after earthquakes from a gerontological perspective and to propose multidisciplinary intervention recommendations for this population.

Material and Methods: The study is based on a systematic literature review. National and international articles, meta-analyses, and official statistical reports were examined through database searches (PubMed, Google Scholar, and national databases) using the keywords “earthquake,” “elderly,” “PTSD,” “gerontology,” and “natural disaster.” Statistical data were obtained from EM-DAT, USGS, Our World in Data, and the United Nations World Population Prospects 2024 report. The meta-analysis by Parker et al. (2016) was used as the basis for assessing PTSD risk in older adults.

Results: Earthquakes create intense traumatic effects on individuals due to their sudden and destructive nature. According to EM-DAT and Our World in Data, earthquakes and their secondary effects have caused significant loss of life worldwide in recent years. As of 2024, the global population is approximately 8.2 billion, with the population aged 65 and over reaching about 836 million, representing 10.2% of the total population. The elderly population is growing faster than the total population. The aging process increases the risk of being trapped under debris, injury, and trauma in older adults due to limited mobility, sensory losses, and chronic diseases. Research indicates that older adults exposed to natural disasters are 2.11 times more likely to experience PTSD symptoms compared to younger adults (Parker et al., 2016). Losses, disruption of daily life, and social isolation strengthen the tendency for PTSD to become chronic.

Conclusion: Rehabilitation of elderly earthquake survivors requires a multidisciplinary approach based on gerontological principles beyond standard psychological interventions. Interventions should be planned in three phases: Pre-Disaster (Preparedness), During-Disaster (Emergency Response), and Post-Disaster (Recovery and Rehabilitation). These approaches should respect the physical limitations of older individuals, create a sense of

security, support social integration, and preserve their dignity and autonomy. Implementation of the proposed strategies will reduce the risk of PTSD in the elderly and enhance both individual and societal resilience against future disasters.

Keywords: Post-traumatic Stress Disorder, Gerontology, Earthquake

EĞİTİM ÇALIŞANLARINDA MESLEK HASTALIKLARINA YÖNELİK KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Recep YETİŞ

ORCID: 0000-0002-7715-4951, ryetis@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Bitlis, Türkiye

Özet

Eğitim emekçileri, özellikle akademisyenler ve öğretmenler; çalışma ortamlarının doğası gereği çeşitli fiziksel ve psikososyal risk faktörlerine maruz kalmaktadır. Özellikle saatlerce ayakta kalma, yoğun bir şekilde konuşma, yüksek iş yükü öğretmenlerde meslek hastalıklarının gelişmesine neden olmaktadır. Bu meslek grupları, ses bozuklukları, kas-iskelet sistemi hastalıkları, kalp ve damar hastalıkları, psikososyal stres ve enfeksiyon riskleri gibi çeşitli meslek hastalıklarına maruz kalmaktadır. Dolayısıyla, eğitim çalışanlarında görülen meslek hastalıklarını önlemeye yönelik mevcut koruyucu sağlık hizmetlerini değerlendirmek ve koruyucu bir sağlık modeli önermek çalışmanın amacını teşkil etmektedir. Bu kapsamda, kaynak taramaları ve mevcut uygulamaların karşılaştırması yapılmış olup elde edilen bulgulara göre, eğitim emekçilerine yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin eksik olduğu ve geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, düzenli sağlık taramalarının yetersizliği, ergonomik düzenlemelerdeki eksiklikler ve psikososyal destek hizmetlerindeki sınırlılıklar kapsamlı biçimde ortaya konulmuş; eğitim çalışanları arasında yaygın olarak gözlenen meslek hastalıkları derinlemesine incelenmiş ve mevcut koruyucu sağlık hizmetlerinin etkinliği çok boyutlu bir perspektifle değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, eğitim kurumlarında çalışan akademik personelin ve öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri meslek hastalıklarının azaltılması için multidisipliner (tıp, psikoloji, ergonomi ve eğitim bilimleri) yaklaşımlarına dayalı, sürdürülebilir ve teknoloji destekli koruyucu sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi elzemdir. Periyodik sağlık taramaları, ergonomik çalışma ortamı düzenlemeleri, psikososyal destek programları, ses sağlığı eğitimleri, dijital sağlık takip sistemlerinin geliştirilmesi ile hem çalışan sağlığı korunmuş olacak hem de eğitim kalitesi artacaktır. Ayrıca, dijital iş sağlığı ve güvenliği teknolojilerinin yaygınlaştırılması ve kullanımı (mobil uygulamalar, giyilebilir cihazlar) eğitimci sağlığının izlenmesinde etkili yöntem olabilir.

Anahtar Kelimeler: Meslek hastalıkları, eğitimci sağlığı, koruyucu sağlık hizmetleri, ergonomi, tükenmişlik

AN EVALUATION OF PREVENTIVE HEALTH SERVICES FOR OCCUPATIONAL DISEASES AMONG EDUCATION WORKERS

Recep YETİŞ

ORCID ORCID: 0000-0002-7715-4951, ryetis@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Health Services Vocational School, Medical Services and Techniques Department,
Bitlis, Türkiye

Abstract

Education workers, particularly academics and teachers, are exposed to various physical and psychosocial risk factors due to the nature of their work environments. In particular, standing for hours on end, speaking intensively, and high workloads contribute to the development of occupational diseases among teachers. These occupational groups are exposed to various occupational diseases, including voice disorders, musculoskeletal disorders, cardiovascular diseases, psychosocial stress, and infection risks. Therefore, the aim of this study is to evaluate existing preventive health services aimed at preventing occupational diseases among education workers and to propose a preventive health model. In this context, literature reviews and comparisons of current practices were conducted; based on the findings, it was determined that preventive health services for education workers are insufficient and need to be improved. Furthermore, the inadequacy of regular health screenings, deficiencies in ergonomic arrangements, and limitations in psychosocial support services have been comprehensively highlighted; occupational diseases commonly observed among education workers have been thoroughly examined, and the effectiveness of existing preventive health services has been evaluated from a multidimensional perspective. In conclusion, it is essential to develop sustainable, technology-supported preventive health services based on multidisciplinary approaches (medicine, psychology, ergonomics, and educational sciences) to reduce the incidence of occupational diseases among academic staff and teachers working in educational institutions. Periodic health screenings, ergonomic workplace adjustments, psychosocial support programs, voice health training, and the development of digital health monitoring systems will not only protect employee health but also improve the quality of education. Additionally, the widespread adoption and use of digital occupational health and safety technologies (mobile apps, wearable devices) can be an effective method for monitoring educator health.

Keywords: Occupational diseases, educator health, preventive health services, ergonomics, burnout.

BÜTÜNCÜL DEPREM FARKINDALIK ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Doktora Öğrencisi, Engin CAN

ORCID: 0009-0009-6193-7255, ecan@beu.edu.tr

Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, TÜRKİYE

Prof. Dr. Füsun DOBA KADEM

ORCID:0000-0002-7764-5910, efsun72@cu.edu.tr

Çukurova Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Adana, TÜRKİYE

Doç. Dr. Ali Can ÖZDEMİR

ORCID:0000-0003-3064-4264, acozdemir@cu.edu.tr

Çukurova Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Adana, TÜRKİYE

Özet

Depremler yapısal risklerin yanı sıra yangın ve heyelan gibi ikincil afetler oluşturma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle deprem ve deprem kaynaklı acil durumlara yönelik toplumsal bir bütüncül deprem farkındalığının oluşturulması gereklilik arz etmektedir. Nitekim bu çok boyutlu risklere yönelik toplumsal farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğu bilinmektedir. Ayrıca farkındalık düzeylerinin iyileştirilmesi noktasında mevcut eğitimlerin etkililiği de yetersiz kalmaktadır. Bu durumda söz konusu farkındalık düzeylerine etki eden unsurların belirlenmesi ve farklı eğitim uygulamalarının etkililiğinin ölçülmesi adına depremlere yönelik farkındalık düzeyini ölçecek bilimsel ölçüm araçlarının gerekliliği gündeme gelmektedir. Ancak literatürde bütüncül deprem farkındalığını değerlendirmeye yönelik bir ölçüm aracına rastlanılamamıştır. Böylelikle araştırmada bahse konu gereklilikler doğrultusunda deprem ve deprem kaynaklı ikincil acil durumlara (Yangın, Patlama, Kimyasal Sızıntı vb.) yönelik farkındalık düzeyinin belirlenmesi adına bir ölçüm aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma bu hedefle Türkiye’de, 2025 yılında Bitlis Eren Üniversitesinde öğrenim gören 327 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun seçildiği üniversitenin Türkiye’nin deprem riski yüksek olan bir bölgesinde yer alması da ayrıca çalışmayı anlamlı kılmaktadır. Araştırmada öncelikle literatürde genel afet ve deprem tutumuna yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan ölçek geliştirme çalışmaları incelenmiştir. İlgili çalışmalardan hareketle öncelikle geliştirilecek olan modelin kavramsal çerçevesi ortaya konulmuştur. Akabinde kavramsal çerçevesi oluşturulan yapıyı ölçecek ölçüm aracının geliştirilme süreçleri yürütülmüştür. Bu kapsamda ölçek maddeleri oluşturulup uzman görüşlerine sunulmuştur. Çalışma hali hazırda doktora tezi kapsamında

yürütüldüğünden ilgili alandaki yetkili tez izleme komitesinin olumlu görüşleri neticesinde ölçek maddelerin de küçük düzenlemeler yapılarak pilot uygulama aşamasına geçilmiştir. Pilot uygulama süreci yaklaşık 50 öğrenci ile gerçekleştirilmiş olup, ölçek maddelerinin anlaşılabilirliği cevaplanma süreleri gibi nitel gözlemler yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizleri ile yapı geçerliliği test edilmiştir. Güvenilirlik analizi kapsamında İç tutarlılık değerleri Cronbach's alfa (α) ve McDonald's omega (ω) katsayıları esas alınarak incelenmiştir. İlgili analizler neticesinde, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere, toplam varyansın %51.06 açıklayan üç faktörlü bir model ortaya çıkmıştır. Doğrulayıcı faktör analiz ve çeşitli bazı analizler neticesinde ölçeğin son halini alması öngörülmektedir. Ölçeğin yalnızca üniversite öğrencilerinden toplanan veriler ile gerçekleştirilmiş olması sonuçların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Buna rağmen geliştirilecek ölçeğin, bütüncül deprem farkındalığına yönelik eğitimlerin etkililiğinin değerlendirilmesi ve farklı grupların farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deprem farkındalığı, Bütüncül farkındalık, Ölçek Geliştirme

DEVELOPMENT OF A HOLISTIC EARTHQUAKE AWARENESS SCALE STUDY

Abstract

Earthquakes have the potential to trigger secondary disasters such as fires and landslides in addition to structural risks. Therefore, it is essential to develop a comprehensive societal awareness of earthquakes and earthquake-related emergencies. Indeed, it is widely recognized that societal awareness levels regarding these multidimensional risks are insufficient. Moreover, existing educational programs remain inadequate in improving these awareness levels. In this context, identifying the factors affecting awareness and measuring the effectiveness of different educational practices necessitate the development of scientific measurement tools to assess earthquake awareness. However, no measurement instrument addressing comprehensive earthquake awareness has been identified in the literature. Accordingly, this study aims to develop a measurement tool to determine awareness levels regarding earthquakes and earthquake-induced secondary emergencies (such as fire, explosion, and chemical leakage). The research was conducted in 2025 with 327 university students studying at Bitlis Eren University in Türkiye. The fact that the selected university is located in a high earthquake-risk region further enhances the significance of the study. Initially, existing scale development studies related to general disaster and earthquake attitudes were reviewed. Based on these studies, the conceptual framework of the proposed model was established. Subsequently, the process of developing the measurement instrument based on this framework was carried out. Scale items were generated and submitted to expert evaluation. Since the study is being conducted as part of a doctoral dissertation, minor revisions were made to the items in line with the recommendations of the thesis monitoring committee, and a pilot study was conducted with approximately 50 students. During the pilot phase, qualitative observations such as item clarity and response time were evaluated. Construct validity was tested using exploratory factor analysis, while reliability was assessed through internal consistency coefficients, including Cronbach's alpha (α) and McDonald's omega (ω). The results revealed a three-factor model—cognitive, affective, and behavioral—explaining 51.06% of the total variance. It is anticipated that the scale will reach its final form following confirmatory factor analysis and additional analyses. Although the study's reliance on university students limits generalizability, the developed scale is expected to be useful in evaluating the effectiveness of educational programs and determining awareness levels across different groups.

Keywords: Earthquake Awareness, Holistic Awareness, Scale Development

**BİTLİS İLİNDE TÜKETİME SUNULAN TAZE SÜTLERDE *BRUCELLA SPP.* VARLIĞININ
MOLEKÜLER YÖNTEMLERLE ARAŞTIRILMASI**

Dyt. Esra SAVAŞ

E-Posta: dytesrasavas@outlook.com

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü eğitim Enstitüsü, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ŞAHİN

ORCID: 0000-0001-7667-9310, ihshahin@beu.edu.tr

**Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Bitlis, Türkiye**

Prof. Dr. Selçuk KILIÇ

ORCID: 0000-0002-4993-650X, E-Posta: selcuk.kilic@sbu.edu.tr

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji AD, Ankara, Türkiye

Özet

Amaç: *Brucella spp.* küresel düzeyde hem hayvan hem de insan sağlığını tehdit eden, önemli halk sağlığı sorunlarına yol açan zoonotik bir bakteriyel ajandır. Ülkemizde daha çok enfekte hayvanlardan elde edilen pastörize edilmemiş süt ve süt ürünleri aracılığıyla insanlara bulaşabilen bu enfeksiyon ajanları, intrasellüler yerleşimli olması ve çevresel koşullara dirençliliği nedeniyle gıda güvenliği açısından önemli bir patojen olarak varlığını sürdürmektedir. Bu çalışma, Bitlis ili ve ilçelerinde semt pazarlarında satışa sunulan çiğ sütte *Brucella spp.* varlığının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kapsamında Merkez, Ahlat, Tatvan, Hizan, Mutki, Adilcevaz ve Güroymak ilçelerinden toplam 120 adet çiğ süt örneği temin edilmiş(Tablo 1) ve bu örneklerde *Brucella spp.*'ye özgü, *Brucella* IS711 ve 31 kDA'luk immünojenik protein (BCSP31) gen bölgelerini hedefleyen tek aşamalı ters transkripsiyon ve gerçek-zamanlı PCR (RT-PCR) tanı kiti kullanılarak, Mic IVD qPCR cihazında çalışıldı ve PCR sonuçları Sigmoida Yazılımı ile değerlendirildi.

Bulgular: Farklı hayvan türlerine ait 56'sı inek sütü, 64'ü koyun ve/veya keçi sütü olmak üzere toplamda 120 çiğ süt örneği incelenmiş olup, çiğ süt örneklerinin 12(%10)'si *Brucella spp.* spesifik gen bölgeleri açısından pozitif bulunmuştur. Koyun ve keçi sütündeki örneklerin %17.19(11/64)'u, inek sütü örneklerinin %1.78(1/56)'i *Brucella spp.* IS711 ve BCSP31 gen bölgeleri aplikonları açısından pozitif bulunmuştur.(Tablo 2).

Sonuç: Elde edilen bulgular, Bitlis bölgesinde üretilen ve açık pazarlarda satılan çiğ sütlerin halk sağlığı açısından risk taşıdığı ve özellikle küçükbaş hayvanların bruselloz enfeksiyonu açısından önemli bir kaynak teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, pastörizasyon uygulamalarının yaygınlaştırılması, üretim ve satış aşamalarında hijyen koşullarının iyileştirilmesi, bölgesel üretim ve tüketim alışkanlıklarının gözden geçirilmesi ve üretici ile tüketicilerin bruselloz konusunda bilinçlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca çiğ süt ve süt ürünleri tüketiminin yaygın olduğu bölgelerde düzenli moleküler taramaların gerçekleştirilmesinin, halk sağlığının korunmasına yönelik önleyici stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Brucella spp.* çiğ süt, RT-qPCR, Gıda güvenliği

INVESTIGATION OF THE PRESENCE OF *BRUCELLA SPP.* IN RAW MILK SUPPLIED FOR CONSUMPTION IN THE PROVINCE OF BITLIS USING MOLECULAR METHODS.

Abstract

Objective: *Brucella spp.* is a zoonotic bacterial agent that poses a threat to both animal and human health at a global level and causes significant public health problems. In our country, these infectious agents can be transmitted to humans primarily through unpasteurised milk and dairy products obtained from infected animals. Due to their intracellular nature and resistance to environmental conditions, they remain a significant pathogen in terms of food safety. This study was conducted to assess the presence of *Brucella spp.* in raw milk sold at local markets in the province and districts of Bitlis.

Material and Methods: For the study, 120 samples of raw milk were collected from the districts of Merkez, Ahlat, Tatvan, Hizan, Mutki, Adilcevaz and Güroymak (Table 1.). The samples were tested for *Brucella spp.*, looking for a specific gene region called the *Brucella* IS711 and 31 kDa immunogenic protein (BCSP31) gene. The results of the PCR were evaluated using Sigmoida Software.

Results: A total of 120 raw milk samples from various animal species — 56 from cows, and 64 from sheep and/or goats — were analysed. Of these, 12 (10%) tested positive for *Brucella*-specific gene regions. 17.19% (11/64) of the sheep and goat milk samples and 1.78% (1/56) of the cow's milk samples tested positive for the *Brucella spp.* IS711 and BCSP31 gene region amplicons (Table 2).

Conclusion: The findings indicate that raw milk produced in the Bitlis region and sold in open markets poses a risk to public health and constitutes a significant source of brucellosis infection, particularly in small ruminants. In this context, it is recommended that pasteurisation practices be expanded, hygiene standards during production and sale be improved, regional production and consumption habits be reviewed, and both producers and consumers be made aware of the risks associated with brucellosis. Furthermore, it has been concluded that the implementation of regular molecular screening in regions where the consumption of raw milk and dairy products is widespread would contribute to the development of preventive strategies aimed at protecting public health.

Keywords: *Brucella spp.*, raw milk, RT-qPCR, food safety

Tablo 1. Süt numunelerinin alındığı odaklara göre dağılımı ve pozitif/negatiflik durumu

POZİTİF/NEGATİF	NEGATİF	POZİTİF
ODAK		
Merkez	16	2
Ahlat	14	1
Tatvan	18	2
Hizan	18	3
Mutki	14	1
Adilcevaz	12	1
Güroymak	16	2
TOPLAM	108 (%90)	12 (%10)

Tablo 2. Koyun+keçi ve inek sütlerinde *Brucella spp.* dağılımı

KAYNAK	N	POZİTİF (N)	NEGATİF (N)
Koyun+keçi	64	11(%17.19)	53
İnek	56	1(%1.78)	55
TOPLAM	120	12(%10)	108

Not: Bu bildiri, Esra SAVAŞ isimli öğrencinin yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

GENOME-BASED ANTIMICROBIAL RESISTANCE AND TAXONOMIC CHARACTERIZATION OF *STAPHYLOCOCCUS EPIDERMIDIS* CSR1 STRAIN

Assoc. Prof. Dr. Ömer ACER

ORCID: 0000-0002-5314-0475, Email: oacer21@gmail.com, omer.acer@siirt.edu.tr

Siirt University, Faculty of Medicine, Department of Medical Microbiology, 56100 Siirt, Türkiye

Abstract

Objective: Whole genome sequencing (WGS) provides comprehensive information about antimicrobial resistance (AMR) profiles and bacterial taxonomy. Environments contaminated with petroleum hydrocarbons are known as significant reservoirs of bacteria that display both hydrocarbon adaption and antibiotic resistance characteristics (Máthé et al., 2012; Onovaye et al., 2023). The aim of this study is to perform genome-based characterization of the *Staphylococcus epidermidis* CSR1 strain, specifically revealing genome annotation, antimicrobial resistance gene analysis, and whole genome-based taxonomic identification.

Material and Methods: We isolated the *S. epidermidis* CSR1 strain from oil-contaminated soil in Diyarbakır, southeastern Turkey. The isolate was subjected to whole-genome sequencing using the Illumina NovaSeq platform. De novo genome assembly and functional annotation were performed using Bakta (v1.9.3). Antimicrobial resistance genes were identified using the CARD and ResFinder databases. Whole-genome-based taxonomic and phylogenetic analyses were performed using genome-based approaches.

Results: The assembled genome of the CSR1 strain consists of 2,595,333 base pairs with a GC content of 32.12%. A total of 2,396 protein-coding sequences (CDS), 61 tRNA genes, and 16 rRNA genes were identified. Genome-based taxonomic analyses revealed a high level of genomic similarity to *Staphylococcus epidermidis* reference strains, and the species-level classification was confirmed with digital DNA-DNA hybridization (dDDH) values ranging from 91.4% to 92.4%. Resistome analysis revealed the presence of various antimicrobial resistance markers, including multiple drug efflux pump genes (*norA*, *sdrM*, *norC*, *mdeA*, and *sepA*) associated with resistance to fluoroquinolones and antiseptics. In addition, genes associated with antibiotic inactivation and target modification, such as *blaZ*, *FosBx1*, and *dfrC*, were also identified. The presence of *vanT* and *vanY* genes suggests the existence of genetic constructs potentially associated with glycopeptide resistance.

Conclusion: Genome-based analysis of *S. epidermidis* CSR1 has provided comprehensive information about its genetic makeup and antimicrobial resistance profile. The identification of various resistance markers highlights

the potential role of environmental isolates as reservoirs of antimicrobial resistance. These findings emphasize the importance of genome-based approaches in understanding bacterial taxonomy and resistance mechanisms.

Keywords: *Staphylococcus epidermidis*, whole genome sequencing, antimicrobial resistance genes

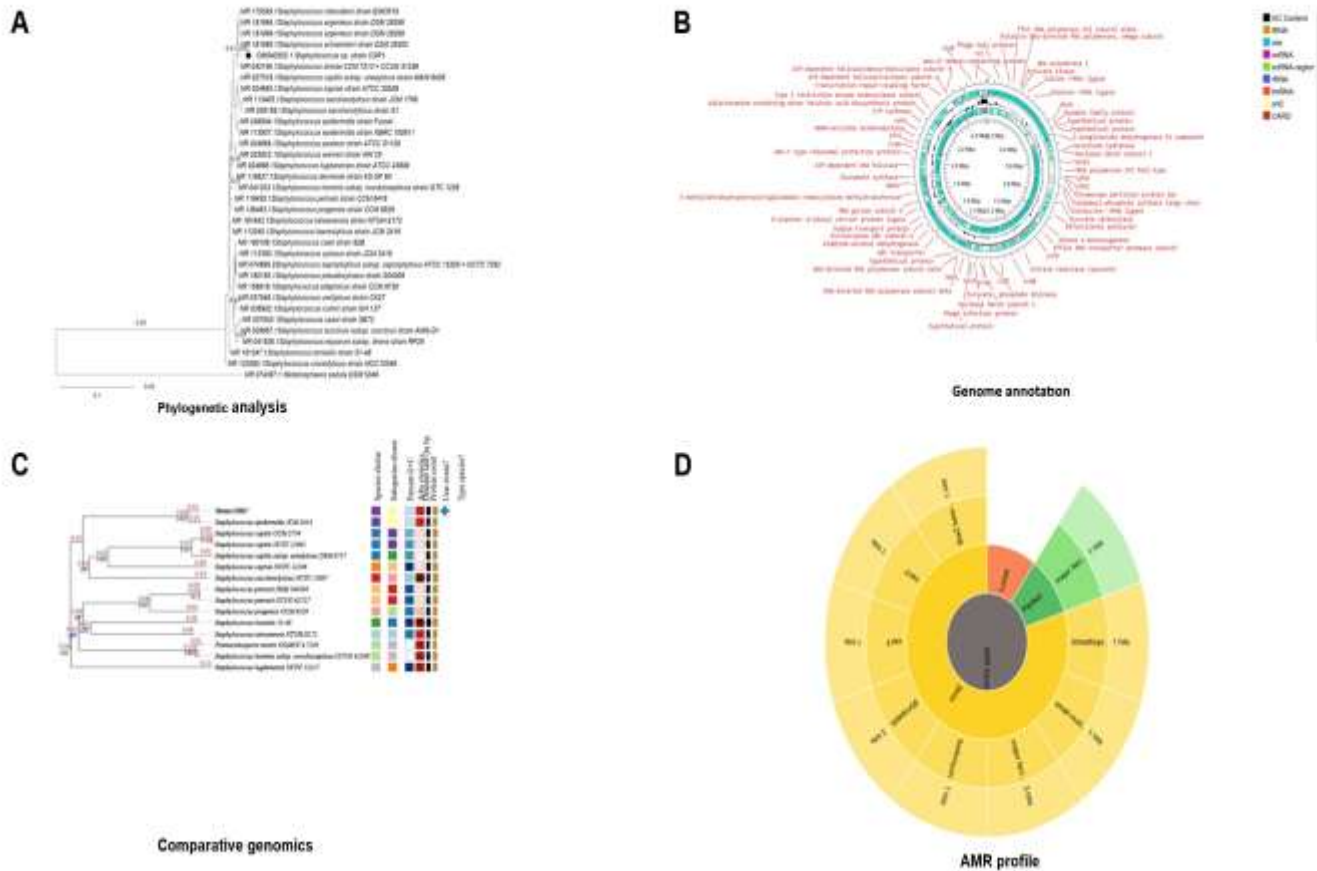

Figure 1. Phylogenetic and genomic analysis of the studied strain. (A) Phylogenetic tree based on 16S rRNA gene sequences showing the evolutionary linkage of the studied isolate to closely related *Staphylococcus* species. (B) Circular genome map showing the structure of the genome; including GC concentration, GC skewness, tRNA, rRNA, and coding sequences (CDS). Genes of interest with annotations are highlighted. (C) Comparative genomic analysis showing phylogenetic clustering and associated genomic features among selected strains. (D) Distribution of antimicrobial resistance (AMR) genes categorized according to antibiotic classes, presented as a sunburst plot.

References

Máthé, I, Benedek T, Táncsics A et al (2012) Diversity, activity, antibiotic and heavy metal resistance of bacteria from petroleum hydrocarbon contaminated soils located in Harghita County (Romania). Int Biodeterior Biodegradation 73:41-49 <https://doi.org/10.1016/j.ibiod.2012.05.018>

Onovaye AM, Ikhimiukor OO, Adelowo OO (2023) Response of Bacteria Isolated from Spent Engine Oil Contaminated Soil to Hydrocarbons Metals and Antibiotics Soil Sediment Contam 32: 954-969. <https://doi.org/10.1080/15320383.2022.2157794>

***Staphylococcus epidermidis* CSR1 SUŞUNUN GENOM TEMELLİ ANTİMİKROBİYAL DİRENÇ VE TAKSONOMİK KARAKTERİZASYONU**

Doç. Dr. Ömer ACER

ORCID: 0000-0002-5314-0475

E-Posta: oacer21@gmail.com, omer.acer@siirt.edu.tr

Siirt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, 56100, Siirt, Türkiye

Amaç: Tüm genom dizilemesi (WGS), antimikrobiyal direnç (AMR) profilleri ve bakteri taksonomisi hakkında kapsamlı bilgi sağlar. Petrol hidrokarbonlarıyla kirlenmiş ortamların, hem hidrokarbon adaptasyonu hem de antibiyotik direnci özellikleri gösteren bakteriler için önemli rezervuarlar olduğu bilinmektedir (Máthé et al., 2012; Onovaye et al., 2023). Bu çalışmanın amacı, *Staphylococcus epidermidis* CSR1 suşunun genom tabanlı karakterizasyonunu gerçekleştirmek olup, özellikle genom anotasyonu, antimikrobiyal direnç gen analizi ve tüm genom tabanlı taksonomik tanımlamayı ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: *S. epidermidis* CSR1 suşunu, Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan Diyarbakır'da petrol ile kontamine topraktan izole ettik. İzolat, Illumina NovaSeq platformu kullanılarak tüm genom dizilemesine tabi tutuldu. De novo genom birleştirme ve fonksiyonel açıklama, Bakta (v1.9.3) kullanılarak gerçekleştirildi. CARD ve ResFinder veritabanları kullanılarak antimikrobiyal direnç genleri belirlendi. Genom tabanlı yaklaşımlar kullanılarak tüm genom tabanlı taksonomik ve filogenomik analizler yapıldı.

Bulgular: CSR1 suşunun birleştirilmiş genomu, %32,12 GC içeriğine sahip 2.595.333 baz çiftinden oluşmaktadır. Toplamda 2.396 protein kodlayan dizi (CDS), 61 tRNA geni ve 16 rRNA geni tanımlanmıştır. Genom temelli taksonomik analizler, suşun *Staphylococcus epidermidis* referans suşları ile yüksek düzeyde genomik benzerlik gösterdiğini ortaya koymuş ve %91,4–92,4 aralığındaki dijital DNA–DNA hibridizasyon (dDDH) değerleri ile tür düzeyindeki sınıflandırmayı doğrulamıştır. Rezistom analizi, florokinolonlar ve antiseptiklere direnç ile ilişkili çoklu ilaç eflüks pompası genleri (norA, sdrM, norC, mdeA ve sepA) dahil olmak üzere çeşitli antimikrobiyal direnç belirleyicilerinin varlığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, blaZ, FosBx1 ve dfrC gibi antibiyotik inaktivasyonu ve hedef modifikasyonu ile ilişkili genler de saptanmıştır. vanT ve vanY genlerinin varlığı ise potansiyel glikopeptid direnci ile ilişkili genetik yapıların bulunduğunu düşündürmektedir.

Sonuç: *S. epidermidis* CSR1'in genom tabanlı analizi, genetik yapısı ve antimikrobiyal direnç profili hakkında kapsamlı bilgiler sağlamaktadır. Çeşitli direnç belirleyicilerinin tanımlanması, çevresel izolatların antimikrobiyal

direnç rezervuarı olarak potansiyel rolünü vurgulamaktadır. Bu bulgular, bakteriyel taksonomi ve direnç mekanizmalarını anlamada genom tabanlı yaklaşımların önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Staphylococcus epidermidis*, tüm genom dizileme, antimikrobiyal direnç genleri

**İNSAN İDRARINDAN İZOLE EDİLEN *P. AERUGINOSA* FAJİNİN ANTİBAKTERİYEL ETKİSİ VE
TERAPÖTİK POTANSİYELİ**

Dr. Abdulkerim KARAYNİR

ORCID: 000-0003-0511-0869, E-Posta: kerimkaraynir@gmail.com

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Rekombinant DNA ve Rekombinant Protein Uygulama ve Araştırma
Merkezi (REDPROM), Aydın, Türkiye

Dr. Rümeysa Gülsu ÖZKAN

ORCID: 0000-0002-2379-0696, E-Posta: gulsuozkaann@gmail.com

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Rekombinant DNA ve Rekombinant Protein Uygulama ve Araştırma
Merkezi (REDPROM), Aydın, Türkiye

Dr. Melis YALÇIN

ORCID: 0000-0003-2469-9728, E-Posta: mels.yalcin@gmail.com

APHM, MEPHI, IHU-Méditerranée Infection, Faculté de Pharmacie, Aix Marseille University, Marseille,
France

Prof. Dr. Murat TELLİ

ORCID: 0000-0003-2648-881X, E-Posta: mutelli@hotmail.com

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji Ana Bilim Dalı, Aydın, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Burhan CEYLAN

ORCID: 0000-0003-3666-8187, E-Posta: b.ceylan022@gmail.com

Harran Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmakognozi Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil ŞAHİN

ORCID: 0000-0001-7667-9310, E-Posta: ihshahin@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Anabilim
Dalı, Bitlis, Türkiye

Prof. Dr. Bülent BOZDOĞAN

ORCID: 0000-0003-2469-9728, E-Posta: bbozdogan@gmail.com

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Rekombinant DNA ve Rekombinant Protein Uygulama ve Araştırma
Merkezi (REDPROM), Aydın, Türkiye

Amaç: Bakteriyofajlar, çoklu ilaç dirençli enfeksiyonların kontrolünde umut verici biyolojik ajanlardır. İnsan biyolojik örneklerinden, özellikle idrardan litik fajların izolasyonu hem üriner viromun anlaşılması hem de yeni

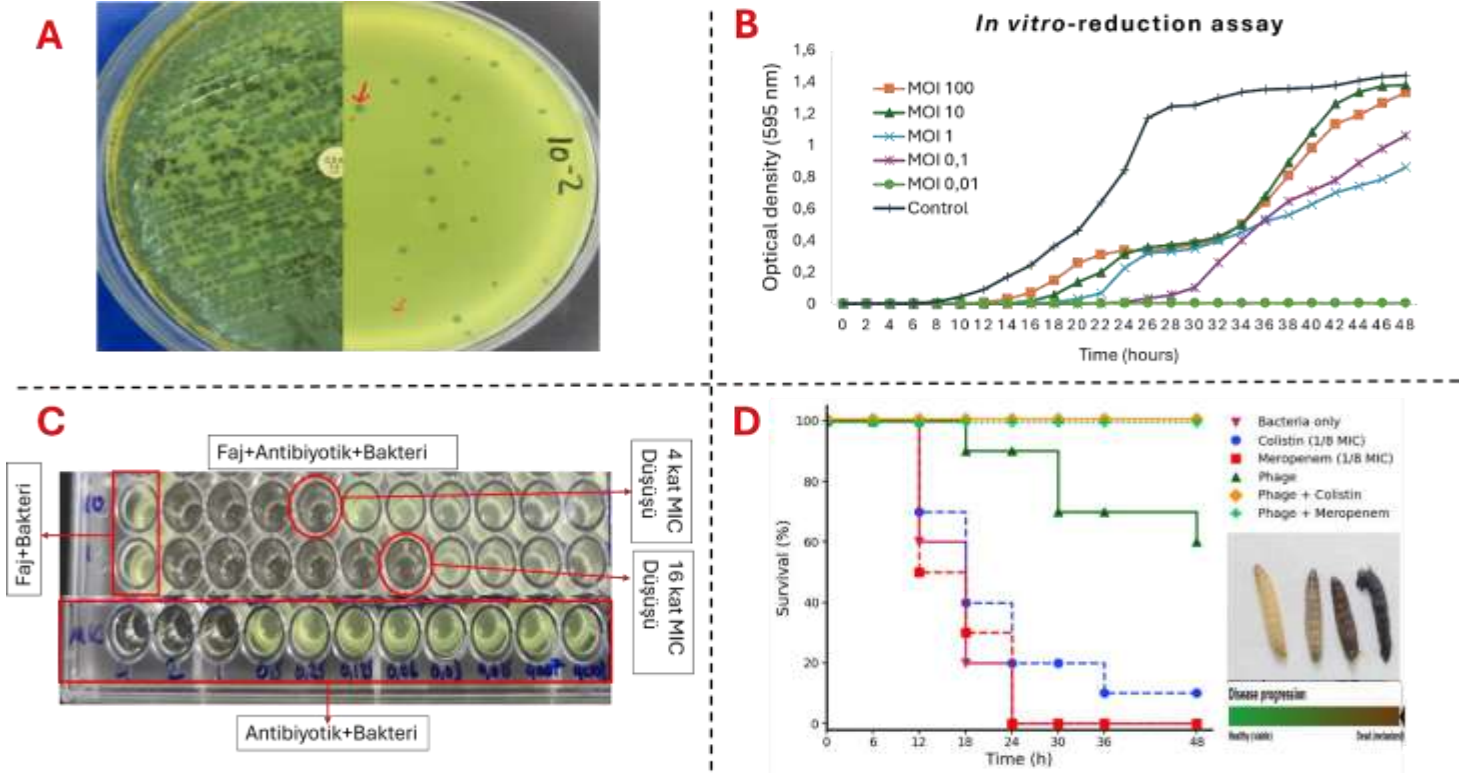
terapötik adayların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, idrar yolu enfeksiyonu olan bir hastanın idrar kültüründen izole edilen *Pseudomonas aeruginosa*'ya özgül litik bir bakteriyofajın elde edilmesi ve bu fajın *in-vitro* antibakteriyel etkinliği, antibiyotiklerle sinerjistik potansiyeli ve *in-vivo* terapötik etkisinin araştırılması amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Hastanın rutin idrar kültüründe gözlenen litik plaklardan hareketle *P. aeruginosa*'ya özgül bir bakteriyofaj izole edildi. Faj, aynı hastadan elde edilen *P. aeruginosa* Y6096 klinik izolatu kullanılarak çift tabakalı agar yöntemiyle saflaştırıldı ve zenginleştirildi. *in-vitro* antibakteriyel etkinlik, farklı çoklu enfeksiyon oranlarında (MOI 0.01–100) 48 saat boyunca değerlendirildi; bakteri büyümesi iki saat aralıklarla optik yoğunluk ölçümleriyle izlenerek büyüme eğrileri oluşturuldu. Fajın meropenem ve kolistin ile etkileşimi mikropilaka tabanlı checkerboard analiziyle incelendi ve minimum inhibitör konsantrasyon (MİK) değişimleri değerlendirildi. *In-vivo* etkinlik ise *Galleria mellonella* larva enfeksiyon modelinde, fajın tek başına ve antibiyotiklerle kombinasyon halinde uygulanması sonrası 48 saatlik sağkalım oranları izlenerek araştırıldı.

Bulgular: Hastanın rutin idrar kültüründe *P. aeruginosa* çim zemininde spontan litik plakların gözlenmesiyle faj varlığı saptandı ve faj başarıyla izole edilip saflaştırıldı (Şekil 1A). *In-vitro* analizlerde fajın farklı MOI değerlerinde belirgin inhibitör etki gösterdiği, özellikle MOI 0.01'de bakteriyel büyümeyi 48 saat boyunca tamamen baskıladığı görüldü. MOI 0.1–100 aralığında ise yaklaşık 18–20 saatlik inhibisyon sonrası yeniden büyüme gözlemlendi (Şekil 1B). Checkerboard analizinde, faj varlığında meropenem ve kolistin MİK değerlerinde 4–16 kat azalma saptandı (Şekil 1C). *G. mellonella* modelinde enfeksiyon kontrol grubunda tüm larvalar 24 saatte ölürken, tek başına faj tedavisi 48. saatte %60 sağkalım sağladı; faj+kolistin ve faj+meropenem gruplarında ise %100 sağkalım elde edildi (Şekil 1D).

Sonuç: Bu çalışma, bildiğimiz kadarıyla, insan idrarından *P. aeruginosa*'ya özgül litik bir fajın ilk izolasyonunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, bu fajın güçlü antibakteriyel aktivite gösterdiğini, antibiyotiklerle yüksek sinerjistik potansiyele sahip olduğunu ve *in-vivo* modelde etkili koruma sağladığını göstermiştir. Bu nedenle, idrar kaynaklı litik fajlar dirençli üriner *P. aeruginosa* enfeksiyonlarına karşı umut verici biyoterapötik ajanlar olarak değerlendirilebilir. Bulgular ayrıca, insan idrarının yeni terapötik fajların izolasyonu açısından değerli bir biyolojik kaynak olabileceğini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Pseudomonas aeruginosa*, bakteriyofaj, idrar yolu enfeksiyonu, faj-antibiyotik sinerjisi, *G. mellonella*

Şekil 1. *Pseudomonas aeruginosa*'ya özgül idrar kaynaklı litik bakteriyofajın genel karakterizasyonu. (A) Rutin idrar kültüründe ve çift tabakalı agar yöntemiyle gözlenen litik plaklar. (B) Fajın farklı MOI değerlerinde bakteriyel büyüme üzerine inhibitör etkisi. (C) Meropenem ve kolistin ile checkerboard analizinde belirlenen sinerjistik etki. (D) *Galleria mellonella* modelinde faj ve faj-antibiyotik kombinasyonlarının sağkalım üzerine etkisi.

ANTIBACTERIAL ACTIVITY AND THERAPEUTIC POTENTIAL OF A *P. Aeruginosa* PHAGE ISOLATED FROM HUMAN URINE

Objective: Bacteriophages are promising biological agents for controlling multidrug-resistant infections. Isolation of lytic phages from human biological samples, particularly urine, is important for understanding the urinary virome and identifying novel therapeutic candidates. This study aimed to isolate a lytic bacteriophage specific to *Pseudomonas aeruginosa* from the urine culture of a patient with urinary tract infection and to evaluate its in vitro antibacterial activity, synergistic potential with antibiotics, and *in-vivo* therapeutic efficacy.

Materials and Methods: *P. aeruginosa*-specific bacteriophage was isolated from lytic plaques observed in the patient's routine urine culture. The phage was purified and enriched by the double-layer agar method using the *P. aeruginosa* Y6096 clinical isolate recovered from the same patient. *In-vitro* antibacterial activity was evaluated for 48 h at different multiplicities of infection (MOI 0.01–100) by monitoring optical density every 2 h. Interactions with meropenem and colistin were assessed using a microplate-based checkerboard assay, and changes in minimum inhibitory concentrations (MICs) were determined. *In-vivo* efficacy was evaluated in a *Galleria mellonella* larval infection model by monitoring 48-h survival after treatment with phage alone or in combination with antibiotics.

Results: Spontaneous lytic plaques on the *P. aeruginosa* lawn in the urine culture indicated phage presence, and the phage was successfully isolated and purified (Figure 1A). The phage showed marked antibacterial activity at all tested MOIs and completely suppressed bacterial growth for 48 h at MOI 0.01; at MOIs 0.1–100, regrowth occurred after approximately 18–20 h (Figure 1B). In checkerboard assays, the phage reduced meropenem and colistin MICs by 4- to 16-fold (Figure 1C). In the *G. mellonella* model, all larvae in the infection control group died within 24 h, whereas phage treatment alone yielded 60% survival at 48 h; phage+colistin and phage+meropenem achieved 100% survival (Figure 1D).

Conclusion: To our knowledge, this is the first report of isolation of a lytic *P. aeruginosa*-specific phage from human urine. These findings indicate that urine-derived lytic phages may be promising biotherapeutic agents against resistant urinary *P. aeruginosa* infections.

Keywords: *Pseudomonas aeruginosa*, bacteriophage, urinary tract infection, phage-antibiotic synergy, *Galleria mellonella*

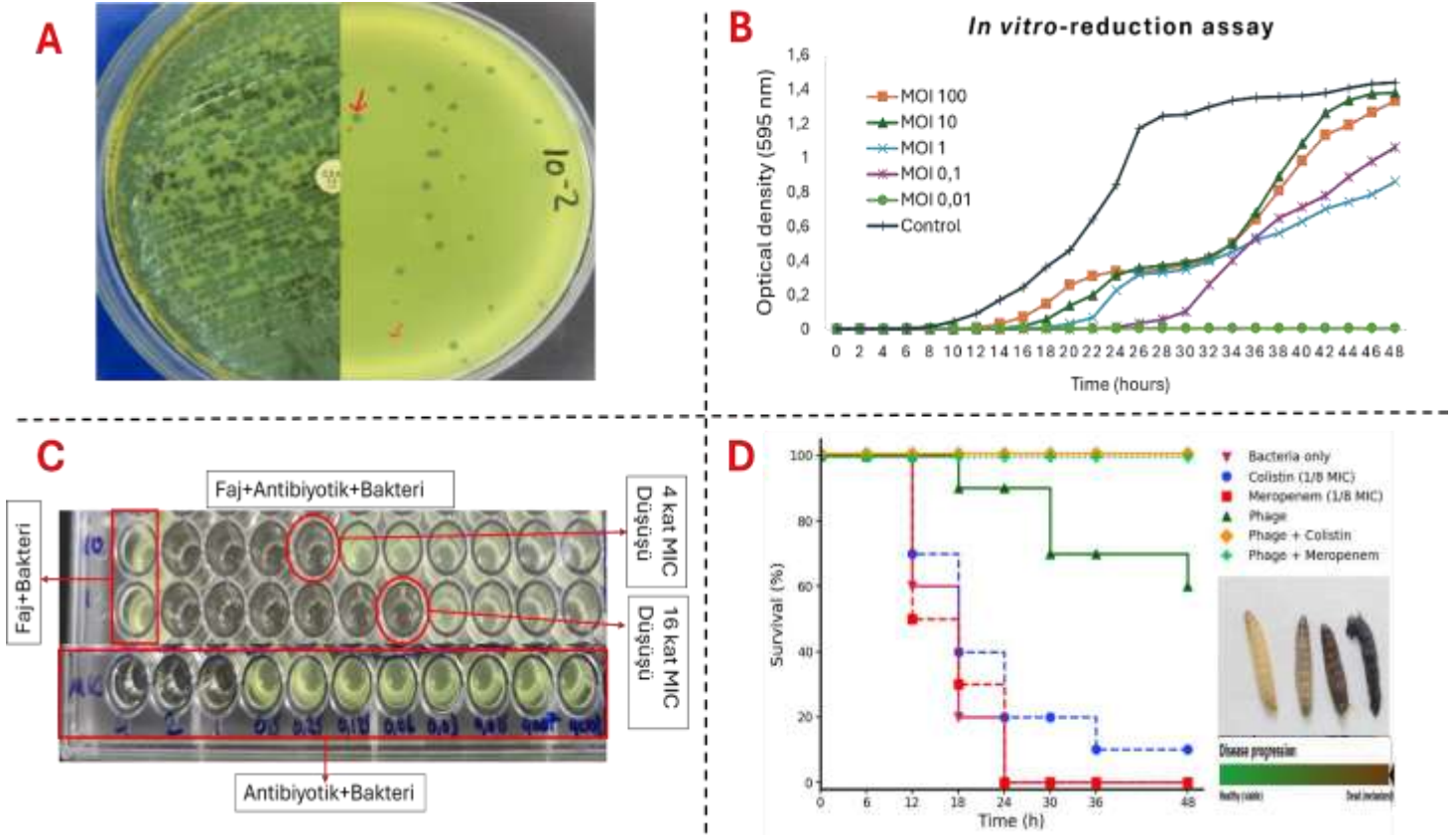

Figure 1. General characterization of the urine-derived lytic bacteriophage specific to *Pseudomonas aeruginosa*. (A) Lytic plaques observed in routine urine culture and by the double-layer agar method. (B) Inhibitory effect of the phage on bacterial growth at different MOI values. (C) Synergistic effect determined by checkerboard assay with meropenem and colistin. (D) Effect of phage and phage-antibiotic combinations on survival in the *Galleria mellonella* model.

BİTLİS İLİNDE KIRIM-KONGO KANAMALI ATEŞİ TANISI ALAN OLGULARIN EPİDEMİYOLOJİK, KLİNİK VE LABORATUVAR BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Uzm. Dr. Tayyar TARCAN

Van Eğitim Araştırma Hastanesi, Van, Türkiye, ORCID: 0000-0003-4414-8827

tayyartarcan@gmail.com

Özet

Amaç

Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA), *Nairoviridae* ailesine ait bir RNA virüsünün etken olduğu, zoonotik karakterli ve yüksek mortalite oranına sahip bir enfeksiyon hastalığıdır. Hastalık, enfekte kenelerin tutunması veya enfekte hayvanların kan ve dokularına temas yoluyla bulaşmakta; hafif ateş ve miyaljiden ciddi hemorajik tablolara kadar geniş bir klinik spektrum ile seyretmektedir. Bu çalışmanın amacı, hastanemiz Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniğine başvuran ve moleküler ve/veya serolojik yöntemlerle KKKA tanısı alan hastaların epidemiyolojik, klinik ve laboratuvar verilerinin retrospektif olarak değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem

Çalışmaya, Ocak 2021 ile Aralık 2025 tarihleri arasında kliniğimizde KKKA tanısıyla yatırılarak takip edilen 18 yaş ve üzeri 11 hasta dâhil edilmiştir. Tanı sürecinde, virüse özgü IgM antikorlarının ELISA yöntemiyle gösterilmesi veya viral RNA'nın RT-PCR ile saptanması kriter olarak kabul edilmiştir. Hastaların yaş, cinsiyet, meslek ve ikamet yeri gibi sosyodemografik özellikleri; kene teması öyküsü, inkübasyon süresi, semptomların görüldüğü dönem (ay ve yıl), başvuru şikâyetleri, hastanede yatış süreleri, klinik ve laboratuvar parametreleri ile uygulanan tedaviler kayıt altına alınmıştır

Bulgular

Çalışmaya dâhil edilen 11 olgunun 9'u (%81,8) erkek, 2'si (%18,2) kadın olup yaş ortalaması 52,1 (25–72) yıl olarak saptanmıştır. Tüm vakaların kırsal alanda yaşadığı ve tarım-hayvancılıkla uğraştığı belirlenmiştir. Olguların %72,7'sinde kene teması öyküsü mevcuttur. En sık gözlenen başvuru semptomları ateş (%100) ve halsizliktir (%90,9). Laboratuvar bulgularında; tüm hastalarda (%100) trombositopeni, AST, ALT ve LDH yüksekliği saptanmıştır. Hastaların %90,9'unda lökopeni, %81,8'inde CK yüksekliği, %27,3'ünde CRP yüksekliği ve %18,2'sinde INR yüksekliği tespit edilmiştir. Tedavi protokolünde 7 hastaya (%63,6) ribavirin

başlanmış, 2 hastaya (%18,2) trombosit süspansiyonu uygulanmıştır. Ortalama yatış süresi 7,8 (5–12) gün olarak bulunmuş ve mortalite gözlenmemiştir.

Sonuç

Bölgemizde takip edilen KKKA vakalarında mortalite saptanmaması sevindirici olmakla birlikte; hastalığın epidemiyolojik, klinik ve laboratuvar özellikleri literatürle uyumluluk göstermektedir. Kırsal alanda yaşayan, tarım ve hayvancılıkla uğraşan ve özellikle trombositopeni ile karaciğer enzim yüksekliği bulgularıyla başvuran hastalarda, kene temas öyküsü olmasa dahi KKKA mutlaka ayırıcı tanıda akılda tutulmalıdır. Hastalığın erken tanısı ve destek tedavi protokollerinin zamanında uygulanması, mortalitenin önlenmesinde kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: "Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi", "Bitlis", "Epidemiyoloji", "Ribavirin"

EVALUATION OF EPIDEMIOLOGICAL, CLINICAL AND LABORATORY FINDINGS IN CASES DIAGNOSED WITH CRIMEAN-CONGO HAEMORRHAGIC FEVER IN BİTLİS PROVINCE

Abstract

Objective Crimean-Congo haemorrhagic fever (CCHF) is an infectious disease caused by a virus belonging to the *Nairoviridae* family. It is zoonotic in nature and has a high mortality rate. It is transmitted through the bite of infected ticks or contact with the blood or tissues of infected animals, and presents with a wide clinical spectrum ranging from mild fever and myalgia to severe haemorrhagic manifestations. This study aims to retrospectively evaluate the epidemiological, clinical and laboratory data of patients diagnosed with CCHF at our hospital's Department of Infectious Diseases and Clinical Microbiology using molecular and/or serological methods.

Material and Methods: The study included 11 patients aged 18 years or over who were hospitalised and under follow-up at our clinic with a diagnosis of CCHF between January 2021 and December 2025. During the diagnostic process, the detection of virus-specific IgM antibodies via ELISA or viral RNA via RT-PCR was accepted as a diagnostic criterion. The following information was recorded for each patient: sociodemographic characteristics (age, gender, occupation, place of residence); history of tick exposure; incubation period; time period during which symptoms appeared (month and year); presenting complaints; length of hospital stay; clinical and laboratory parameters; and treatments administered.

Results: Of the 11 cases included in the study, nine (81.8%) were male and two (18.2%) were female. The mean age was 52.1 years (range: 25–72). All cases were found to live in rural areas and be engaged in agriculture and livestock farming. A history of tick exposure was present in 72.7% of cases. The most commonly observed presenting symptoms were fever (100%) and fatigue (90.9%). Laboratory findings revealed thrombocytopenia and elevated AST, ALT and LDH levels in all patients. Leukopenia was detected in 90.9% of patients, elevated CK levels in 81.8%, elevated CRP levels in 27.3% and elevated INR levels in 18.2%. The treatment protocol included the initiation of ribavirin in seven patients (63.6%) and the administration of platelet suspension in two patients (18.2%). The mean length of hospital stay was 7.8 days (range 5–12), and there were no deaths.

Conclusion: While the absence of mortality in the CCHF cases monitored in our region is encouraging, the epidemiological, clinical and laboratory characteristics of the disease are consistent with those reported in the literature. CCHF must always be considered in the differential diagnosis of patients living in rural areas who are engaged in agriculture and livestock farming, particularly those presenting with thrombocytopenia and elevated

liver enzymes, even in the absence of a history of tick exposure. Early diagnosis of the disease and timely implementation of supportive treatment protocols are critical for preventing mortality.

Keywords: “Crimean-Congo Hemorrhagic Fever”, “Bitlis”, ‘Epidemiology’, “Ribavirin”

BEBEKLİK DÖNEMİNDE BAĞLANMA VE HOSPİTALİZM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Öğr. Gör. Meliha ŞEN

ORCID:0000-0001-5707-7170, msen@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye

Özet

Bakım veren ve çocuk arasında kurulan güvenli bir bağlanma ilişkisi, çocuğa sağlıklı psikolojik gelişim olanağı sağlayarak yetişkinlik dönemine de olumlu bir psikososyal gelişim temeli oluşturmaktadır. Bu bağlamda, erken dönemde bakım veren ile kurulan bağın kesintiye uğraması veya yetersiz olması gelişimsel riskleri beraberinde getirebilmektedir. Bu durumun bir yansıması olarak ortaya çıkan hospitalizm, erken çocukluk döneminde bakım veren yoksunluğu ve uzun süreli kurumsal bakım sonucunda görülen duygusal, sosyal ve gelişimsel gerilikleri ifade eden bir kavram olup, ilk kez Rene Spitz tarafından tanımlanmıştır.

Çalışmanın amacı, bebeklik döneminde bağlanma süreçleri ile hospitalizm kavramı arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Erken dönemde sağlık problemleri nedeniyle uzun süre hastane ortamında tedavi gören bebek, bakım veren kişiden ayrı kalması durumunda hospitalizm sendromu görülebilmektedir. Yaşanan ayrılık sonrası bebekte duygusal yoksunluk, sosyal geri çekilme, ağlama davranışında azalma ve gelişimsel gerileme gibi belirtiler gözlelenebilirken, bu durum anne-bebek arasındaki bağlanma ilişkisini zedelenmektedir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden derleme yöntemi kullanılarak, literatür taramasında “hospitalizm”, “bağlanma”, “psikososyal gelişim”, “kurumsal bakım” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Taramalar, Google Scholar, PubMed, ScienceDirect, ULAKBİM ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Yabancı literatürde hospitalizm kavramının daha çok bağlanma kuramı, erken dönem yoksunluk ve kurumsal bakım bağlamında ele alındığı görülürken, yerli çalışmalarda ise hospitalizm kavramının doğrudan kullanımının sınırlı olduğu, bunun yerine “anne yoksunluğu”, “duygusal yoksunluk”, “bakım veren yoksunluğu”, “erken dönem ayrılık” ve “kurumsal bakımın etkileri” gibi kavramlar üzerinden ele alındığı görülmektedir.

Bebeklik döneminde bağlanma süreçleri ile hospitalizm arasındaki ilişkinin psikososyal gelişim açısından da önemli bir risk alanı oluşturduğu görülmektedir. Erken dönemde bakım veren ile kurulan ilişkinin kesintiye

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

uğraması, bebeğin duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Sonuç olarak, özellikle hastane ortamında uzun süre kalan bebeklerde bakım veren ile temasın sürdürülmesi, aile merkezli bakım uygulamalarının desteklenmesi ve sağlık personellerinin bu konuda farkındalığının artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hospitalizm, bağlanma, bebeklik dönemi, duygusal-sosyal gelişim

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT AND HOSPITALISM IN INFANCY

Abstract

A secure attachment relationship established between a caregiver and a child provides the child with the opportunity for healthy psychological development, laying a positive foundation for psychosocial development in adulthood. In this context, disruption or inadequacy of the bond established with the caregiver in early childhood can bring about developmental risks. Hospitalism, which arises as a reflection of this situation, is a concept that refers to emotional, social, and developmental delays seen as a result of caregiver deprivation in early childhood and long-term institutional care, and was first defined by Rene Spitz. The aim of this study is to examine the relationship between attachment processes in infancy and the concept of hospitalism.

Infants who receive prolonged hospital treatment due to early health problems may develop hospitalism syndrome if they are separated from their caregiver. Following this separation, symptoms such as emotional deprivation, social withdrawal, decreased crying, and developmental delay may be observed in the infant, damaging the bonding relationship between mother and baby.

This study utilized a review method from qualitative research methods, employing the keywords “hospitalism,” “attachment,” “psychosocial development,” and “institutional care” in the literature search. Searches were conducted using the following databases: Google Scholar, PubMed, ScienceDirect, ULAKBİM, and the YÖK National Thesis Center.

While the concept of hospitalism is mostly discussed in foreign literature within the context of attachment theory, early deprivation, and institutional care, in domestic studies, the direct use of the concept of hospitalism is limited. Instead, it is addressed through concepts such as "maternal deprivation," "emotional deprivation," "caregiver deprivation," "early separation," and "the effects of institutional care."

The relationship between attachment processes in infancy and hospitalization appears to pose a significant risk to psychosocial development. Interruption of the early caregiver relationship can negatively impact an infant's emotional and social development. Therefore, it is recommended that, especially for infants who remain in a hospital setting for an extended period, maintaining contact with the caregiver, supporting family-centered care practices, and raising awareness among healthcare personnel regarding this issue are crucial.

Keywords: Hospitalism, attachment, infancy, emotional-social development

GELİŞİMSEL GÜVENLİ ALANIN BOZULMASI: EĞİTİM ORTAMLARINDA ŞİDDET DENEYİMLERİNİN ÇOCUK SAĞLIĞINDA TOKSİK STRES VE GELİŞİMSEL KIRILGANLIKLARA YANSIMALARI

Öğr. Gör. Alperen AVCI

Muş Alparslan Üniversitesi, Malazgirt MYO, Çocuk Gelişimi Programı, alperen.avci@alparslan.edu.tr

Özet

Son dönemde Türkiye’de eğitim ortamlarında meydana gelen şiddet olayları ve artış gösteren akran zorbalığı vakaları, çocukların güvenli öğrenme ortamlarına erişimi açısından önemli bir risk alanı oluşturmaktadır. Okullar, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin desteklendiği temel gelişimsel güvenlik alanları olarak kabul edilirken, bu ortamlarda yaşanan şiddet deneyimleri, söz konusu güvenli yapının zedelenmesine yol açmaktadır.

Bu çalışma, eğitim ortamlarında yaşanan şiddet deneyimlerini çocuk gelişimi ve çocuk sağlığı perspektifinden ele alarak, bu deneyimlerin çocukların psikososyal iyi oluşları ve gelişimsel süreçleri üzerindeki yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, nitel

araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi ile yürütülmüş; Türkiye’de son dönemde okullarda meydana gelen şiddet olayları ve akran zorbalığına ilişkin basına yansıyan vakalar incelenmiştir. Elde edilen veriler tematik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular, eğitim ortamlarında yaşanan şiddet deneyimlerinin çocuklarda yoğun kaygı,

güvensizlik ve korku gibi psikososyal tepkilere yol açtığını; bu durumun dikkat, öğrenme ve duygusal düzenleme gibi temel gelişimsel süreçleri olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, güvenli bağlamın zedelenmesiyle birlikte ortaya çıkan kronik stres tepkilerinin, bazı durumlarda toksik stres riskine dönüşebileceği ve çocuk sağlığı üzerinde uzun vadeli etkiler oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, okulun çocuk gelişimindeki koruyucu rolünü vurgulayarak, eğitim ortamlarında yaşanan şiddetin yalnızca bir disiplin sorunu değil, aynı zamanda çocuk sağlığını ve gelişimsel süreçleri tehdit eden çok boyutlu bir risk alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, okul temelli önleyici müdahalelerin güçlendirilmesi, psikososyal destek mekanizmalarının yaygınlaştırılması ve çocukların güvenli gelişim ortamlarının korunmasına yönelik bütüncül politikaların geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet deneyimleri, Akran zorbalığı, Toksik stres, Gelişimsel süreçler, Psikososyal risk

DISRUPTION OF DEVELOPMENTAL SAFE SPACES: REFLECTIONS OF VIOLENCE EXPERIENCES IN EDUCATIONAL SETTINGS ON TOXIC STRESS AND DEVELOPMENTAL VULNERABILITIES IN CHILD HEALTH

Abstract

Recent incidents of violence and the increasing prevalence of peer bullying in educational settings in Türkiye have emerged as significant threats to children's access to safe learning environments. Schools are widely recognized as primary developmental safe spaces that support children's cognitive, emotional, and social development. However, exposure to violence within these environments undermines this protective developmental context.

This study examines experiences of violence in educational settings from the perspectives of child development and child health, aiming to explore their implications for children's psychosocial well-being and developmental processes. The study was conducted using the document analysis method within a qualitative research design. Media reports concerning recent cases of school violence and peer bullying in Türkiye were systematically reviewed and analyzed through thematic analysis.

The findings indicate that experiences of violence in educational settings evoke intense psychosocial responses among children, including anxiety, fear, and a diminished sense of security. These experiences adversely affect fundamental developmental processes such as attention, learning, and emotional regulation. Furthermore, the deterioration of a safe developmental environment may contribute to chronic stress responses that, under certain conditions, evolve into toxic stress, posing substantial long-term risks to children's health and developmental outcomes.

This study emphasizes the protective role of schools in child development and demonstrates that violence in educational settings should be understood not merely as a disciplinary issue but as a multidimensional public health and developmental concern that threatens children's well-being. Based on these findings, the study recommends strengthening school-based preventive interventions, expanding psychosocial support services, and developing comprehensive policies aimed at safeguarding children's safe developmental environments.

Keywords: Violence experiences, Peer bullying, Toxic stress, Developmental processes, Psychosocial risk.

DİJİTAL RİSKLER ÜÇGENİ: ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI, SİBER ZORBALIK VE ŞİDDET EĞİLİMİ ÜZERİNE BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ

Uzman Hemşire Devran ATALAY ÖZKILIÇ ¹

¹ Tatvan Devlet Hastanesi, Bitlis, Türkiye

² ORCID ID: 0000-0001-7950-4786, E- mail: devranatalay47@gmail.com

Arş. Gör. Emrah DURSUN ²

² Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

² ORCID ID: 000-0003-1171-3228, E- mail: e.dursun@beu.edu.tr

Özet

Amaç

Bu çalışmanın amacı, ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, siber zorbalık ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkileri incelemek ve bu üç değişkenin birbirini nasıl etkilediğini kavramsal bir çerçevede ortaya koymaktır. Dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte ergenlerin çevrim içi ortamlara maruziyeti artmakta ve bu durum çeşitli psikososyal riskleri beraberinde getirmektedir.

Teorik Çerçeve

Bu çalışma literatür incelemesi niteliğindedir. Sosyal medya bağımlılığı, siber zorbalık ve şiddet eğilimi kavramları mevcut kuramsal yaklaşımlar ve ampirik bulgular doğrultusunda ele alınmıştır. İnceleme sürecinde bu kavramlar arasındaki ilişkiler bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve “dijital riskler üçgeni” yaklaşımı çerçevesinde yorumlanmıştır.

Literatür Bulgularının Sentezi

Literatür, sosyal medya bağımlılığının ergenlerde siber zorbalık davranışlarını artırabildiğini ve siber zorbalığa maruz kalma ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Siber zorbalığın ise hem fail hem de mağdur açısından saldırgan davranışlar ve şiddet eğilimi ile bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca yoğun sosyal medya kullanımı; empati düzeyinde azalma, dürtü kontrolünde zayıflama ve problemli davranışlarda artış ile ilişkilidir. Bu üç değişken arasında karşılıklı ve birbirini güçlendiren bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sonuç

Sosyal medya bağımlılığı, siber zorbalık ve şiddet eğilimi ergenlerde birbiriyle etkileşim içinde olan önemli risk alanlarıdır. Bu bağlamda ergenlere yönelik dijital farkındalık eğitimleri, siber zorbalıkla mücadele programları

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

ve aile-okul iş birliğini içeren önleyici yaklaşımların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Sağlık profesyonellerinin bu riskleri erken dönemde tanınması ve uygun müdahaleleri planlaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Sağlık, Ergen, Psikososyal Risk, Siber Zorbalık, Sosyal Medya Bağımlılığı, Şiddet Eğilimi

THE DIGITAL RISK TRIANGLE: A LITERATURE REVIEW ON SOCIAL MEDIA ADDICTION, CYBERBULLYING, AND VIOLENCE TENDENCY IN ADOLESCENTS

Devran Atalay ÖZKILIÇ¹, Specialist Nurse

¹Tatvan State Hospital, Bitlis, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-7950-4786, E-mail: devranatalay47@gmail.com

Emrah DURSUN², Research Assistant

²Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-1171-3228, E-mail: e.dursun@beu.edu.tr

Abstract

Objective

This study aims to examine the relationships between social media addiction, cyberbullying, and violence tendency in adolescents and to present how these three variables interact within a conceptual framework. With the widespread use of digital technologies, adolescents are increasingly exposed to online environments, which brings various psychosocial risks.

Theoretical Framework

This study is a literature review. The concepts of social media addiction, cyberbullying, and violence tendency were addressed in line with existing theoretical approaches and empirical findings. The relationships among these variables were evaluated from a holistic perspective and interpreted within the framework of the “digital risk triangle” approach.

Synthesis of the Literature

The literature indicates that social media addiction may increase cyberbullying behaviors in adolescents and is associated with exposure to cyberbullying. Cyberbullying, in turn, is linked to aggressive behaviors and violence tendency in both perpetrators and victims. Moreover, excessive social media use is associated with decreased empathy, impaired impulse control, and an increase in problematic behaviors. These three variables demonstrate a reciprocal and mutually reinforcing relationship.

Conclusion

Social media addiction, cyberbullying, and violence tendency can be considered interconnected risk domains in adolescents. In this context, it is important to develop preventive strategies, including digital awareness programs, anti-cyberbullying interventions, and family–school collaboration. Healthcare professionals play a critical role in early identification of these risks and in planning appropriate interventions.

Keywords: Adolescent, Cyberbullying, Digital Health, Psychosocial Risk, Social Media Addiction, Violence Tendency

TİP 1 DİYABETLİ ÇOCUKLARDA DİJİTAL SAĞLIK TEKNOLOJİLERİNİN ÖZ YÖNETİM, GLİSEMİK KONTROL VE YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ: LİTERATÜR İNCELEMESİ

Arş. Gör. Yakup DİLBİLİR ¹

¹ Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

² ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6874-5998>, E- mail: yakupdilibilir@gmail.com

Arş. Gör. Emrah DURSUN ²

² Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

² ORCID ID: 000-0003-1171-3228, E- mail: e.dursun@beu.edu.tr

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, tip 1 diyabetli çocuklarda kullanılan dijital sağlık teknolojilerinin (sürekli glukoz izlem sistemleri, insülin pompaları, mobil uygulamalar ve tele-sağlık yaklaşımları) öz yönetim becerileri, glisemik kontrol ve yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini incelemek ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri kavramsal bir çerçevede ortaya koymaktır. Günümüzde dijital sağlık çözümlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte pediatrik diyabet yönetiminde önemli dönüşümler yaşanmaktadır.

Teorik Çerçeve: Bu çalışma literatür incelemesi niteliğindedir. Tip 1 diyabetli çocuklarda dijital sağlık teknolojileri, öz yönetim, glisemik kontrol ve yaşam kalitesi kavramları güncel kuramsal yaklaşımlar ve ampirik bulgular doğrultusunda ele alınmıştır. İnceleme sürecinde bu kavramlar arasındaki ilişkiler bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve “dijital diyabet yönetimi modeli” çerçevesinde yorumlanmıştır.

Literatür Bulgularının Sentezi: Literatür, sürekli glukoz izlem sistemleri ve insülin pompası kullanımının glisemik kontrolü iyileştirdiğini ve hipoglisemi riskini azalttığını göstermektedir. Mobil uygulamalar ve tele-sağlık yaklaşımlarının ise öz yönetim becerilerini ve tedaviye uyumu desteklediği bildirilmektedir. Dijital teknolojilerin genel olarak yaşam kalitesini artırdığı, ancak bazı durumlarda cihaz yükü ve teknik sorunların olumsuz deneyimlere yol açabileceği de belirtilmektedir.

Sonuç: Dijital sağlık teknolojileri, tip 1 diyabetli çocuklarda öz yönetim becerilerinin geliştirilmesi, glisemik kontrolün sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda teknoloji temelli eğitimlerin yaygınlaştırılması, hemşirelik bakımına entegrasyonu ve ailelerin desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Dijital Sağlık, Glisemik Kontrol, Tele-sağlık, Tip 1 Diyabet, Yaşam Kalitesi, Öz Yönetim

THE EFFECTS OF DIGITAL HEALTH TECHNOLOGIES ON SELF-MANAGEMENT, GLYCEMIC CONTROL, AND QUALITY OF LIFE IN CHILDREN WITH TYPE 1 DIABETES: A LITERATURE REVIEW

Yakup DİLBİLİR¹, Research Assistant

¹ Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Türkiye

² ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6874-5998>, E- mail: yakupdilibilir@gmail.com

Emrah DURSUN², Research Assistant

²Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-1171-3228, E-mail: e.dursun@beu.edu.tr

Abstract

Aim: This study aims to examine the effects of digital health technologies (continuous glucose monitoring systems, insulin pumps, mobile applications, and telehealth approaches) on self-management skills, glycemic control, and quality of life in children with type 1 diabetes, and to present the relationships among these variables within a conceptual framework. With the increasing use of digital health solutions, significant transformations have occurred in pediatric diabetes management.

Theoretical Framework: This study is a literature review. The concepts of digital health technologies, self-management, glycemic control, and quality of life in children with type 1 diabetes were evaluated based on current theoretical approaches and empirical evidence. The relationships among these variables were analyzed from a holistic perspective and interpreted within the framework of the “digital diabetes management model.”

Synthesis of the Literature Findings: The literature indicates that continuous glucose monitoring systems and insulin pump use improve glycemic control and reduce the risk of hypoglycemia. Mobile applications and telehealth approaches support self-management skills and treatment adherence. Digital technologies are generally associated with improved quality of life; however, device burden and technical issues may lead to negative experiences in some cases.

Conclusion: Digital health technologies play a significant role in improving self-management skills, glycemic control, and quality of life in children with type 1 diabetes. It is recommended to expand technology-based education, integrate digital approaches into nursing care, and support families in the management process.

Keywords: Child, Digital Health, Glycemic Control, Quality of Life, Self-Management, Telehealth, Type 1 Diabetes

ÇOCUK GELİŞİMİ ÖN LİSANS PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARLA ÇALIŞMA YETERLİKLERİNE İLİŞKİN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Öğr. Gör. Ferdi ÖZTÜRK

ORCID: 0000-0002-8877-1568, E-Posta fozturk@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Hizmetler Meslek Yüksekokulu, Bitlis Türkiye

Özet

Çocuk Gelişimi Ön Lisans Programı'nın (ÇGLÖP) Bologna paketinde; Çocuk Gelişimi Programı (ÇGP) çocukların sağlıklı bir ortamda yaşayabilmeleri için eğitime ve danışmanlığa duyulan ihtiyacı karşılamak amacı ile kurulmuş bir ön lisans programı olarak tanımlanmıştır. Programın amacı, 0-18 yaş normal gelişim gösteren ve özel gereksinimi olan çocukların gelişimini destekleyici eğitim programı ile bu alanda çocuğa, aileye ve topluma hizmet sunan tüm birimlere, ara eleman yetiştirmek olarak tanımlanmaktadır. Mezuniyet sonrasında öğretmen yardımcısı (ÖY) veya yardımcı öğretmen sıfatı ile eğitim öğretim çalışmalarına katılan ÇGP öğrencilerinin özel gereksinimli çocuklarla çalışma yeterliliğine sahip olması beklenir. Bu bağlamda ÇGP müfredatı incelendiğinde öğrencilerin sadece tipik gelişen çocuklara dair bölüm derslerini almadıkları, aynı zamanda özel gereksinimli çocuklara ilişkin dersler de alarak mezun oldukları görülmektedir. Mezun olduktan sonra bu öğrencilerin sıklıkla çalıştıkları bir alan da özel gereksinimli çocukların eğitim gördüğü özel eğitim kurumları ve kaynaştırma öğrencilerinin de bulunduğu okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Öğrenim gördükleri süre zarfında haftanın belli günlerinde uygulama/staj amacıyla okul öncesi öğretmenlerinin gözetiminde bu sınıflarda uygulama olanağı bulmaktadırlar. Bu araştırma kapsamında ÇGP'den mezun olacak öğrencilerin eğitimleri süresince; özel gereksinimli çocuklarla çalışma bakımından ne tür mesleki yeterlikler ve kazanımlar ile mezun oldukları, ÖY olarak yeterliliklerine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak yapılan yüz yüze görüşmeler ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Okul öncesi öğretmenleri ÇGP öğrencilerinin plan hazırlama, günlük eğitim akışı, eğitim planları, sınıf içi etkinliklere ve eğitime sunulan destek ve çocuğun öz bakım becerilerinin geliştirilmesine sunulan destek konularında görev ve sorumluluk almalarını beklemektedir. ÇGP öğrencilerin materyal hazırlama, ortam düzenlemesi, iletişim ve etkileşim ile sınıf içi öğretim sürecine katılım ve değerlendirme alanlarında yeterli oldukları; buna karşın öğretim planı hazırlama ve yöntem-teknik bilgisi açısından yetersiz kaldıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin özel gereksinimli çocuklarla çalışma yeterlikleri okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi ön lisans programı, çocuk gelişimi programı öğrencileri, okul öncesi öğretmenleri, özel gereksinimli çocuklar.

**PRESCHOOL TEACHERS' VIEWS ON THE COMPETENCIES OF CHILD DEVELOPMENT
ASSOCIATE DEGREE PROGRAM STUDENTS IN WORKING WITH CHILDREN WITH SPECIAL
NEEDS**

Lecturer Ferdi ÖZTÜRK

Orcid: 0000-0002-8877-1568, Mail: fozturk@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Vocational School of Health Services, Bitlis Türkiye

Abstract

The Child Development Associate Degree Program (CDDP) is defined in the Bologna package as an associate degree program established to meet the need for education and counseling to enable children to live in a healthy environment. The program's aim is defined as training support staff for all units providing services to children, families, and the community in this field, through educational programs that support the development of typically developing children and those with special needs aged 0-18. After graduation, CDDP students are expected to have the competence to work with children with special needs, participating in educational activities as teacher assistants (PA) or assistant teachers. In this context, an examination of the CDDP curriculum shows that students not only take courses on typically developing children but also courses on children with special needs. A common area of employment for these graduates is in special education institutions for children with special needs and preschools with integrated students. During their studies, they have the opportunity to practice in these classrooms under the supervision of preschool teachers on certain days of the week. This research aimed to determine the professional competencies and achievements of Child Development Program (CDP) students graduating from Bitlis Eren University Health Services Vocational School, in terms of working with children with special needs, and to ascertain the opinions of preschool teachers regarding their competencies as CDP students through face-to-face interviews using semi-structured interview forms. This study was conducted using a case study design, a qualitative research method. Preschool teachers expect CDP students to take on tasks and responsibilities in areas such as lesson planning, daily lesson flow, lesson plans, support provided for classroom activities and education, and support in developing children's self-care skills. It was determined that CDP students are competent in material preparation, environment arrangement, communication and interaction, and participation and evaluation in the classroom teaching process; however, they are insufficient in terms of lesson plan preparation and methodological-technique knowledge. In this study, the competencies of Child Development Program students at Bitlis Eren University Health Services Vocational School in working with children with special needs were examined in line with the opinions of preschool teachers.

Keywords: Child development associate degree program, child development program students, preschool teachers, children with special needs.

SEREBRAL PALSİLİ ÇOCUKLARDA EV TABANLI EGZERSİZ PROGRAMRAMLARINDA TELEREHABİLİTASYON VE MOTOR ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ ETKİNLİĞİ- DERLEME

Fzt. Sevgi KOCA

0009-0004-8445-7418

sevgikocaaa97@gmail.com

İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon A.D., Malatya,
Türkiye

Doç. Dr. Fatma KIZILAY

ORCID: 0000-0001-7216-7959

fatma.kizilay@inonu.edu.tr

İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Malatya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Serebral palsy (CP), gelişmekte olan beyindeki hasar sonucu oluşan ve motor fonksiyonları etkileyen, çocukluk çağında en sık görülen fiziksel engellilik nedenlerinden biridir. Bu derlemenin amacı, CP'li çocuklarda ev tabanlı egzersiz programlarında motor öğrenme temelli yaklaşımlar ile telerehabilitasyonun etkinliğini incelemek ve aile eğitiminin bu süreçteki rolünü değerlendirmektir.

Yöntem: Bu derleme; PubMed, Google Scholar ve ResearchGate veri tabanları üzerinden 2017-2025 yılları arasında yayınlanmış 10 randomize kontrollü çalışma incelenerek hazırlanmıştır. Aramada “serebral palsy”, “telerehabilitasyon”, “motor öğrenme” ve “aile eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Çalışmada; ev programlarının etkinliği, motor öğrenme prensipleri ve telerehabilitasyonun avantajları ile dezavantajları analiz edilmiştir.

Bulgular: Erken müdahale programlarının, özellikle nöroplastisitenin yüksek olduğu 0-5 yaş döneminde fonksiyonel kapasiteyi artırdığı görülmektedir. Telerehabilitasyon temelli yapılandırılmış ev programlarının; motor fonksiyon, aktivite düzeyi, katılım ve hedef kazanımı üzerinde anlamlı iyileşmeler sağladığı bildirilmiştir. Motor öğrenme yaklaşımının kullanıma bağlı öğrenme, öğretici öğrenme, pekiştirmeli öğrenme ve sensörimotor adaptasyon süreçleri aracılığıyla beceri edinimini kalıcılaştırdığı saptanmıştır. Ayrıca telerehabilitasyonun, sağlık hizmeti verimliliğini artırma ve maliyet tasarrufu gibi avantajlarının yanı sıra ebeveynlerin sürece aktif katılımını teşvik ederek terapist-aile iş birliğini güçlendirdiği belirlenmiştir.

Sonuç: Ev tabanlı egzersiz programlarında telerehabilitasyon ve motor öğrenme temelli yaklaşımların entegrasyonu, CP'li çocukların yaşam kalitesi üzerinde olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Ailenin uygulama ve yönetim konusundaki eğitimi, rehabilitasyon sürecinin kalitesini ve sürdürülebilirliğini belirleyen kritik bir faktördür. Telerehabilitasyonun sağladığı erişilebilirlik, aile merkezli fizyoterapi modellerinin etkinliğini etkileyebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile Eğitimi, Motor Öğrenme, Serebral Palsi, Telerehabilitasyon, Ev Programları

EFFECTIVENESS OF TELEREHABILITATION AND MOTOR LEARNING APPROACHES IN HOME-BASED EXERCISE PROGRAMS FOR CHILDREN WITH CEREBRAL PALSY REVIEW

Abstract

Objective: Cerebral palsy (CP) is one of the most common causes of physical disability in childhood, resulting from damage to the developing brain and affecting motor functions. The aim of this review is to examine the effectiveness of motor learning-based approaches and telerehabilitation in home-based exercise programs for children with CP, and to evaluate the role of family education in this process.

Methods: This review was prepared by screening 14 randomized controlled trials published between 2017 and 2025 across the PubMed, Google Scholar, and ResearchGate databases. The keywords “cerebral palsy,” “telerehabilitation,” “motor learning,” and “family education” were used in the search. The study analyzed the effectiveness of home programs, motor learning principles, and the advantages and disadvantages of telerehabilitation.

Results: It is observed that early intervention programs increase functional capacity, particularly during the 0–5 age period when neuroplasticity is high. It has been reported that structured home programs based on telerehabilitation provide significant improvements in motor function, activity levels, participation, and goal attainment. It was determined that the motor learning approach facilitates the permanence of skill acquisition through use-dependent learning, instructive learning, reinforcement learning, and sensorimotor adaptation processes. Furthermore, in addition to advantages such as increasing health service efficiency and cost savings, telerehabilitation was found to strengthen therapist-family collaboration by encouraging active parental involvement in the process.

Conclusion: The integration of telerehabilitation and motor learning-based approaches in home-based exercise programs yields positive outcomes on the quality of life of children with CP. Family education regarding implementation and management is a critical factor determining the quality and sustainability of the rehabilitation process. The accessibility provided by telerehabilitation can significantly influence the effectiveness of family- centered physiotherapy models.

Keywords: Family Education, Motor Learning, Cerebral Palsy, Telerehabilitation, Home Programs

TEKRARLI KAVRAMA GÖREVLERİ SONRASI FLEKSÖR VE EKSTANSÖR ÖN KOL KASLARININ AKUT MEKANİK YANITLARI

Arş. Gör. Dr. Abdurrahman TANHAN,

Orcid: 0000-0002-2235-9319, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, tanhan_abdurrahman@hotmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Merve TUNÇDEMİR,

Orcid: 0000-0003-3453-6893, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, merve.kd@hotmail.com,

Doç. Dr. Tülay Çevik SALDIRAN,

Orcid: [0000-0003-4048-1251](https://orcid.org/0000-0003-4048-1251), Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, tyfztvcvk@gmail.com

Özet

Giriş: El kavrama aktivitelerinde ön kol kasları, kuvvet üretimi ve eklem stabilizasyonu için kritik bir iş birliği içindedir. Kavrama sırasında Fleksör Digitorum Superficialis (FDS) kuvvet üretiminden sorumluyken, Ekstansör Digitorum (ED) bilek ve parmak stabilitesini sağlar. Tekrarlı kasılmaların kasın tonus ve sertlik gibi mekanik özelliklerinde yol açtığı akut değişimler, kas performansı ve yaralanma riskini anlamak açısından belirleyicidir. Bu özellikler, myotometer ile non-invaziv ve objektif bir şekilde değerlendirilebilmektedir.

Amaç: Farklı kavramalar sonrası ön kol fleksör ve ekstansör kaslarının mekanik özelliklerinde (tonus ve sertlik) meydana gelen akut değişimleri ve 2 dakikalık toparlanma sürecini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 18 sağlıklı birey (Erkek:9, Kadın:9, Yaş ort:20.63±1.25) dahil edildi. Katılımcılar, maksimal istemli kontraksiyonun (MİK) %40, 60, 80 ve 100'ü şiddetlerinde 6 saniyelik izometrik kavramalar gerçekleştirdi. FDS ve ED kaslarının tonus (Hz) ve sertlik (N/m) parametreleri myotometer ile değerlendirildi. Ölçümler; bazal (T1), kavramalar hemen sonrası (T2) ve 2 dakika sonrasında (T3) alındı. Verilerin analizinde *Repeated Measures ANOVA* ve *Bonferroni* düzeltilmeli post-hoc testleri kullanıldı ($p<0.05$).

Bulgular: Her iki kasta da tonus ve sertlik değerlerinde zamana bağlı anlamlı değişimler gözlenmiştir ($p < 0.01$). FDS kasında, tonus kavrama performansları sonrası anlamlı artış göstermiş ve 2. dakikada başlangıç seviyesine dönmüştür. Sertlik ise kavramalar sonrası artmış, toparlanma sürecinde azalsa da bazal değerlerin hafif üzerinde kalmıştır ($p>0.05$). ED kasında, tonus değerleri 2. dakikada başlangıç değerlerine dönmüştür. Ancak sertlik

değerleri, kavramalar sonrası belirgin artış göstermiş ve toparlanma süreci sonunda başlangıç değerlerinin üzerinde kalmaya devam etmiştir ($p<0.05$).

Sonuç: Bazal neural drive kaynaklı tonusun hızla normalize olduğu, buna karşın kasın içsel viskoelastik yapısını yansıtan pasif mekanik sertlik değerlerinin toparlanmak için daha uzun bir süreye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Özellikle stabilizatör rolündeki ekstansör kasların, fleksörlere kıyasla daha yavaş bir mekanik toparlanma sergilediği görülmüştür. Bu durum, kasın nöral olarak toparlanmış görünse bile mekanik stres altında kalmaya devam ettiğini ve yaralanma riskinin sürdüğünü göstermesi açısından kritiktir.

Anahtar Kelimeler: Kavrama kuvveti, Tonus, Stiffness, Myotometer, Önkol kasları

ACUTE MECHANICAL RESPONSES OF FLEXOR AND EXTENSOR FOREARM MUSCLES FOLLOWING REPEATED GRIP TASKS

Abstract

Introduction: Forearm muscles work in critical synergy to ensure force production and joint stabilization during handgrip activities. While the Flexor Digitorum Superficialis (FDS) is primarily responsible for force generation during gripping, the Extensor Digitorum (ED) maintains wrist and finger stability. The acute changes in mechanical properties, such as muscle tone and stiffness, induced by repeated contractions are decisive factors in understanding muscle performance and injury risk. These properties can be evaluated non-invasively and objectively using myotonometry.

Aim: To investigate the acute changes in the mechanical properties (tone and stiffness) of forearm flexor and extensor muscles following different gripping intensities and to evaluate the subsequent 2-minute recovery process.

Materials and Methods: Eighteen healthy individuals (9 males, 9 females; mean age: 20.63 ± 1.25) were included in the study. Participants performed 6-second isometric grips at intensities of 40%, 60%, 80%, and 100% of their Maximal Voluntary Contraction (MVC). Tone (Hz) and stiffness (N/m) parameters of the FDS and ED muscles were assessed using a myotometer. Measurements were recorded at baseline (T1), immediately post-grip (T2), and after a 2-minute recovery period (T3). Data were analyzed using Repeated Measures ANOVA and post-hoc tests with Bonferroni correction ($p < 0.05$).

Results: A significant main effect of time was observed for both tone and stiffness in both muscles ($p < 0.01$). In the FDS muscle, tone increased significantly after grip performances and returned to baseline levels at the 2-minute mark. Stiffness also increased post-gripping; although it decreased during the recovery period, it remained slightly above baseline values ($p > 0.05$). In the ED muscle, tone values returned to baseline at the 2-minute mark. However, stiffness values showed a marked increase post-gripping and remained significantly higher than baseline values at the end of the recovery period ($p < 0.05$).

Conclusion: The findings indicate that tone, which originates from the basal neural drive, normalizes rapidly, whereas passive mechanical stiffness—reflecting the internal viscoelastic structure of the muscle—requires a longer recovery period. Notably, extensor muscles acting as stabilizers exhibited a slower mechanical recovery

compared to flexors. This is critical as it suggests that even when a muscle appears neurally recovered, it may remain under mechanical stress, thereby maintaining a continued risk of injury.

Keywords: Grip strength, Tone, Stiffness, Myotometer, Forearm muscles

ZORUNLU YÜZME TESTİNİN DENEYSEL DEPRESYON ARAŞTIRMALARINDAKİ YERİ: GÜNCEL BİR DERLEME

Dr.Öğr. Üyesi Erhan DİNCER

ORCID: [0000-0002-4060-8067](https://orcid.org/0000-0002-4060-8067)

E-Posta: fzterhan@hotmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Depresyon, dünya genelinde yaygın görülen ve önemli iş gücü kaybına neden olan nöropsikiyatrik hastalıklardan biridir. Hastalığın nörobiyolojik mekanizmalarının anlaşılması ve yeni tedavi seçeneklerinin geliştirilmesi amacıyla güvenilir deneysel hayvan modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Zorunlu yüzme testi (ZYT), kemirgenlerde depresif benzeri davranışların değerlendirilmesinde en yaygın kullanılan davranış testlerinden biridir. Bu derlemenin amacı, ZYT'nin deneysel depresyon araştırmalarındaki yerini güncel literatür doğrultusunda değerlendirmektir. **Yöntem:** PubMed, Scopus ve Web of Science veri tabanlarında 2000–2026 yılları arasında yayımlanan İngilizce çalışmalar taranmıştır. “Forced swim test”, “behavioral despair”, “depression model” ve “antidepressant screening” anahtar kelimeleri kullanılarak ulaşılan çalışmalar incelenmiştir. Test protokolleri, farmakolojik duyarlılık, davranışsal yorumlama ve alternatif yöntemlerle karşılaştırmalı veriler analiz edilmiştir. **Bulgular:** Literatür verileri, zorunlu yüzme testinin kısa sürede uygulanabilmesi, düşük maliyetli olması ve yüksek tekrarlanabilirlik göstermesi nedeniyle yaygın olarak tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle serotonerjik ve noradrenerjik etkili antidepresan ajanlara duyarlı olması, prelinik ilaç geliştirme çalışmalarında önemini artırmaktadır. Bununla birlikte hareketsizlik davranışının yalnızca depresif benzeri durumu değil, stres karşısında gelişen pasif baş etme yanıtını da yansıtabileceği bildirilmektedir. Ayrıca su sıcaklığı, hayvan türü, cinsiyet, motor aktivite düzeyi ve laboratuvar koşullarının sonuçlar üzerinde etkili olduğu gösterilmiştir. **Sonuç:** Zorunlu yüzme testi, deneysel depresyon araştırmalarında pratik, hızlı ve farmakolojik açıdan duyarlı bir yöntem olmayı sürdürmektedir. Ancak depresyonun bilişsel, emosyonel ve nöroendokrin boyutlarını tek başına temsil etmesi mümkün değildir. Bu nedenle açık alan testi, sakkaroz tercih testi ve biyokimyasal analizlerle birlikte kullanılması daha güçlü ve güvenilir sonuçlar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu Yüzme Testi, Depresyon Modeli, Antidepresan, Davranışsal Çaresizlik, Deneysel Hayvan Modeli

THE ROLE OF THE FORCED SWIM TEST IN EXPERIMENTAL DEPRESSION RESEARCH: A CURRENT REVIEW

Assist. Prof. Erhan DİNCER

ORCID: [0000-0002-4060-8067](https://orcid.org/0000-0002-4060-8067)

E-Mail: fzterhan@hotmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation,
Bitlis, Türkiye

Abstract

Purpose: Depression is one of the most prevalent neuropsychiatric disorders worldwide and is associated with substantial functional impairment. Reliable experimental animal models are required to understand its neurobiological mechanisms and to develop novel therapeutic strategies. The Forced Swim Test (FST) is one of the most widely used behavioral paradigms for evaluating depression-like behaviors in rodents. This review aimed to assess the role of the FST in experimental depression research according to current literature. **Methods:** English-language studies published between 2000 and 2026 were searched in PubMed, Scopus, and Web of Science databases. Relevant studies identified using the keywords “forced swim test,” “behavioral despair,” “depression model,” and “antidepressant screening” were reviewed. Standard protocols, pharmacological sensitivity, behavioral interpretations, and comparative findings with alternative methods were analyzed. **Results:** The literature indicates that the Forced Swim Test is widely preferred because of its rapid application, low cost, and high reproducibility. Its sensitivity to serotonergic and noradrenergic antidepressant agents increases its importance in preclinical drug development studies. However, immobility behavior may reflect not only depression-like states but also a passive coping response to stress. Moreover, factors such as water temperature, species, sex, locomotor activity, and laboratory conditions may significantly influence outcomes. **Conclusion:** The Forced Swim Test remains a practical, rapid, and pharmacologically sensitive method in experimental depression research. However, it cannot fully represent the cognitive, emotional, and neuroendocrine dimensions of depression when used alone. Therefore, combining the FST with the open field test, sucrose preference test, and biochemical analyses may provide stronger and more reliable findings.

Keywords: Forced Swim Test, Depression Model, Antidepressant, Behavioral Despair, Experimental Animal Model

MULTİPL SKLEROZ'LU BİREYLERDE KIRILGANLIK

Uzm. Fzt. Hüseyin BEKTAŞ¹,

ORCID:0000-0001-6687-8789, E-posta: hbektas@beu.edu.tr,

¹Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü,

Bitlis-Türkiye,

Prof. Dr. Filiz ALTUĞ²

ORCID No:0000-0002-4287-8562, E-posta: fkural@pau.edu.tr,

²Pamukkale Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Nörolojik Rehabilitasyon Anabilim

Dalı, Denizli-Türkiye,

Özet

Multipl Skleroz (MS), merkezi sinir sistemini etkileyen, kronik, inflamatuvar ve dejeneratif bir hastalıktır. Dünya çapında MS'li birey sayısı her geçen gün artmaktadır. Merkezi sinir sistemi (MSS)'nin etkilenen bölgeye ve büyüklüğüne bağlı olarak MS'li bireylerde motor, duysal, otonomik belirtileri gibi çok çeşitli klinik tablolar ortaya çıkmaktadır.

Kırılgnlık bir stres etkeninden sonra homeostatik dengenin sağlanması için azalmış fizyolojik rezerv ve artan savunmazsızlık durumu olarak tanımlanmaktadır. Kırılgn bireyler güçsüzlükle karakterize yetmezlik hali, stres durumundan daha kolay ve fazla etkilenme, adaptasyonda zorluk ve hassas olma durumu yaygındır.

Sağlıklı yaşlı bireyler ile MS'li bireylerin karşılaştırıldığında MS'li bireylerin daha kırılgn bireyler olduğu görülmüştür. MS'li bireylerde kırılgnlık düzeyi artıkça; hastalık şiddeti, yorgunluk düzeyi, yürüme ve denge problemleri ve düşme öyküsünde artış görülürken, fiziksel aktivite ve yaşam kalitesinde azalma olduğu görülmüştür. Bizim amacımızda MS'li bireylerde yapılan kırılgnlık çalışmalarını derlemektir.

Sonuç olarak, MS'li bireylerde kırılgnlığın yaygın olduğu, daha erken yaşlarda ortaya çıktığı ve hastalığın semptomları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ancak yapılan çalışma sayısının az olması ve mevcut çalışmaların çoğunun metodolojik kalitesinin düşük olması, sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle, daha geniş örneklem ve yüksek metodolojik kaliteli çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Multipl Skleroz, Kırılgnlık, Hastalık Şiddeti

FRAGILITY IN PEOPLE WITH MULTIPLE SCLEROSIS

Abstract

Multiple Sclerosis (MS) is a chronic, inflammatory, and degenerative disease affecting the central nervous system. The number of people with Multiple Sclerosis (pwMS) is increasing worldwide. Depending on the location and extent of central nervous system involvement, a wide range of clinical manifestations may occur, including motor, sensory, and autonomic symptoms.

Frailty is defined as a state of decreased physiological reserve and increased vulnerability in maintaining homeostatic balance following a stressor. Frail individuals commonly exhibit weakness, increased susceptibility to stressors, difficulty in adaptation, and heightened sensitivity.

When compared to healthy older adults, pwMS have been shown to be more frail. As the level of frailty increases in pwMS, disease severity, fatigue, gait and balance problems, and history of falls also increase, while physical activity levels and quality of life decrease. The aim of this study is to review studies investigating frailty in pwMS.

In conclusion, frailty is prevalent in pwMS, occurs at earlier ages, and is associated with disease-related symptoms. However, the limited number of studies and the generally low methodological quality of existing research restrict the generalizability of the findings. Therefore, further studies with larger sample sizes and higher methodological quality are needed.

Keywords: Multiple Sclerosis, Frailty, Disease Severity

İNME REHABİLİTASYONUNDA PLANTAR VİBRASYON UYGULAMASI

Doç. Dr., Ömer DURSUN

ORCID: 0000-0002-0522-4228

fztomrdrsn@gmail.com

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Giriş: İnme sonrası denge bozukluğu, günlük yaşam aktivitelerini kısıtlayan ve düşme riskini artıran önemli bir klinik sorundur. Bu durumun temel nedenlerinden biri, ayak-ayak bileği bölgesindeki proprioseptif kayıplardır. Ayak tabanına uygulanan lokal titreşim yöntemi olan plantar vibrasyonun, proprioseptif girdiyi artırarak duyu-motor entegrasyonu ve nöroplastisiteyi destekleyebileceği bildirilmekte, bu nedenle inme rehabilitasyonunda dikkat çeken bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Amaç: Bu derlemenin amacı, inme sonrası denge bozukluğunda plantar vibrasyon uygulamalarının etkinliğini değerlendirmek ve mevcut literatürdeki bulguları özetlemektir.

Yöntem: Bu derlemede PubMed veri tabanında “stroke and vibration and foot” ve “plantar vibration” anahtar kelimeleri kullanılarak 2026 Nisan ayına kadar yayımlanmış klinik çalışmalar taranmıştır. Tam metnine ulaşılan ilgili makaleler incelenerek derlemeye dahil edilmiştir.

Bulgular: PubMed veri tabanında “stroke and vibration and foot” ve “plantar vibration” anahtar kelimeleri ile yapılan taramalarda konuya ilişkin sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. İncelenen çalışmaların çoğunun plantar/ayak bölgesine yönelik vibrasyon uygulamalarını içeren orijinal araştırmalar olduğu ve bu çalışmaların denge, yürüme ve propriosepsiyon ile ilişkili sonuç değişkenlerini değerlendirdiği görülmüştür.

Sonuç: Mevcut literatür, plantar vibrasyon uygulamasının inme rehabilitasyonunda denge, yürüme ve propriosepsiyon ile ilişkili sonuç değişkenleri üzerinde potansiyel etkilerinin olduğunu göstermektedir. Ancak çalışmaların sınırlı sayıda olması ve metodolojik farklılıklar nedeniyle bu alanda daha fazla, iyi tasarlanmış araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Denge, İnme, Plantar Vibrasyon, Propriosepsiyon

PLANTAR VIBRATION INTERVENTION IN STROKE REHABILITATION

Assoc. Prof., Ömer DURSUN

ORCID: 0000-0002-0522-4228

fztomrdrsn@gmail.com

Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation,
Bitlis, Türkiye

Abstract

Introduction: Balance impairment after stroke is an important clinical problem that restricts activities of daily living and increases the risk of falls. One of the main causes of this condition is proprioceptive loss in the ankle-foot region. It has been reported that plantar vibration, a local vibration method applied to the sole of the foot, may increase proprioceptive input and support sensorimotor integration and neuroplasticity, and therefore it is considered an approach that attracts attention in stroke rehabilitation.

Aim: The aim of this review is to evaluate the effectiveness of plantar vibration applications in balance impairment after stroke and to summarize the findings in the current literature.

Methods: In this review, clinical studies published up to April 2026 were searched in the PubMed database using the keywords “stroke and vibration and foot” and “plantar vibration.” The relevant articles whose full texts were accessible were examined and included in the review.

Results: In the PubMed database, searches using the keywords “stroke and vibration and foot” and “plantar vibration” yielded a limited number of studies on the topic. It was observed that most of the included studies were original research investigating vibration applications applied to the plantar/foot region, and that these studies evaluated outcome measures related to balance, gait, and proprioception.

Conclusion: Current literature suggests that plantar vibration intervention may have potential effects on outcome measures related to balance, gait, and proprioception in stroke rehabilitation. However, due to the limited number of studies and methodological differences, further well-designed studies are needed in this field.

Keywords: Balance, Stroke, Plantar Vibration, Proprioception

GÖĞÜS RÖNTGENİ GÖRÜNTÜLERİNDE PNÖMONİ SINIFLANDIRMASI İÇİN ALTIN ORAN TABANLI SOFT VOTING İLE HİBRİT TRANSFORMER TOPLULUK YAKLAŞIMI

Damla KÜRŞAT ¹, Dr. Öğr. Üyesi Mücahit KARADUMAN ², Doç. Dr. Muhammed YILDIRIM ³

ORCID:0000-0002-6891-1156 ¹, 0000-0002-8087-4044 ², 0000-0003-1866-4721 ³

damla.srn@gmail.com ¹, mucahit.karaduman@ozal.edu.tr ², muhammedyildirim@firat.edu.tr ³

¹ Bitlis Tatvan Devlet Hastanesi, Bitlis, Türkiye

² Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Yazılım Mühendisliği, Malatya, Türkiye

³ Fırat Üniversitesi, Yapay Zeka ve Veri Mühendisliği, Elazığ, Türkiye

Özet

Bu çalışmada, iki sınıflı Pneumonia ve Normal akciğer görüntülerinin sınıflandırılması amacıyla Transformer tabanlı çoklu model yaklaşımı önerilmiştir. Veri seti tek klasör yapısından elde edilmiş ve sınıf dağılımı korunacak şekilde stratified yöntem kullanılarak %70 eğitim, %10 doğrulama ve %20 test olarak ayrılmıştır. Görüntüler 224×224 boyutuna yeniden ölçeklendirilmiş, veri artırma teknikleri uygulanmış ve normalize edilmiştir. Modelleme aşamasında, Vision Transformer (ViT), Data-Efficient Image Transformer (DeiT) ve Swin Transformer mimarileri önceden eğitilmiş ağırlıklarla ayrı ayrı eğitilmiş ve sınıf dengesizliğini azaltmak amacıyla ağırlıklı çapraz entropi kayıp fonksiyonu kullanılmıştır. Eğitim sürecinde AdamW optimizasyon algoritması ve erken durdurma stratejisi uygulanmıştır. Modellerin performansları doğrulama veri seti üzerinde değerlendirilmiş ve en başarılı üç model seçilmiştir. Son aşamada, bu modellerin çıktıları altın oran temelli ağırlıklı soft voting yöntemi ile birleştirilmiş, model katkı ağırlıkları performans sıralamasına göre sırasıyla 0.500, 0.309 ve 0.191 olarak belirlenmiştir. Önerilen topluluk yaklaşımı test veri seti üzerinde %98.14 doğruluk, %98.14 F1-skoru ve dengeli precision-recall değerleri ile yüksek performans göstermiştir. Ayrıca Normal sınıfı için %98.15 F1-skoru, Pneumonia sınıfı için ise %98.13 F1-skoru elde edilerek modelin her iki sınıfta da dengeli ve güvenilir bir sınıflandırma gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu sonuçlar, önerilen altın oran tabanlı ağırlıklı topluluk öğrenme yaklaşımının model genellenebilirliğini artırdığını ve medikal görüntü sınıflandırma problemlerinde etkili bir çözüm sunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Görüntü İşleme, Pnömoni, ViT, Yapay Zeka

A HYBRİD TRANSFORMER ENSEMBLE APPROACH WITH GOLDEN RATIO-BASED SOFT VOTING FOR CHEST X-RAY PNEUMONİA CLASSİFİCATION

Abstract

This study proposes a Transformer-based multi-model approach for classifying two-class Pneumonia and Normal lung images. The dataset was obtained from a single folder structure and separated into 70% training, 10% validation, and 20% testing using a stratified method to preserve class distribution. Images were rescaled to 224x224, data augmentation techniques were applied, and normalization was performed. In the modeling phase, Vision Transformer (ViT), Data-Efficient Image Transformer (DeiT), and Swin Transformer architectures were trained separately with pre-trained weights, and a weighted cross-entropy loss function was used to reduce class imbalance. The AdamW optimization algorithm and early stopping strategy were applied during the training process. The performance of the models was evaluated on the validation dataset, and the three most successful models were selected. In the final stage, the outputs of these models were combined using a weighted soft voting method based on the golden ratio, and the model contribution weights were determined as 0.500, 0.309, and 0.191, respectively, according to their performance ranking. The proposed ensemble approach demonstrated high performance on the test dataset with 98.14% accuracy, a 98.14% F1 score, and balanced precision-recall values. Furthermore, an F1 score of 98.15% was obtained for the Normal class and 98.13% for the Pneumonia class, showing that the model performs balanced and reliable classification in both classes. These results demonstrate that the proposed golden ratio-based weighted ensemble learning approach increases model generalizability and offers an effective solution to medical image classification problems.

Keywords: Image Processing, Pneumonia, ViT, Artificial Intelligence

AMELİYATHANE HEMŞİRELERİNDE BİREYSEL İŞ YÜKÜ ALGISI, YORGUNLUK VE UYKU ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi İslam ELAGÖZ ¹

ORCID: 0000-0003-4195-6407

E-Posta: islam.elagoz@gmail.com

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları ve Hemşireliği Anabilim Dalı;
Kilis, Türkiye

Özet

Amaç

Bu çalışma, ameliyathane hemşirelerinde bireysel iş yükü algısı ve yorgunluk düzeylerinin uyku algısıyla ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır.

Yöntem

Çok merkezli, kesitsel ve ilişki arayıcı tasarımdaki bu çalışma, Gaziantep, Hatay ve Bingöl illerinde görev yapan 93 ameliyathane hemşiresinin verileriyle gerçekleştirildi. Veriler kişisel bilgi formu, Bireysel İş Yükü Algısı Ölçeği (BİYAÖ), Chalder Yorgunluk Ölçeği ve Richards–Campbell Uyku Ölçeği (RCUÖ) ile toplandı. Analizde tanımlayıcı istatistikler, Mann–Whitney U testi, Kruskal–Wallis testi ve Spearman korelasyon analizi uygulandı.

Bulgular

Katılımcıların yaş ortalaması $31,5 \pm 6,1$ yıl olup %58,1'i kadındı; aylık ortalama nöbet sayısı $7,0 \pm 4,9$ idi. Ortalama yorgunluk puanı $2,84/4$ ($\alpha = 0,920$), uyku puanı $56,98/100$ ve iş yükü algısı (BİYAÖ toplam) puanı $3,22/5$ olarak belirlendi. Uyku puanı ile iş yükü algısı puanı arasında pozitif yönde ($p = 0,260$; $p = 0,012$), uyku ile yorgunluk arasında ise negatif yönde ($p = -0,303$; $p = 0,003$) anlamlı ilişki saptandı. Aylık nöbet sayısı arttıkça yorgunluk düzeyi yükseldi ($p = 0,253$; $p = 0,015$). Çalışma biçimine göre yorgunluk puanları anlamlı farklılık gösterdi ($p = 0,024$); en yüksek ortalamalar devamlı gece (3,24) ve nöbet (3,03) gruplarında gözlemlendi; Holm düzeltmeli ikili karşılaştırmada bu fark özellikle nöbet ve vardiya grupları arasında sürdü ($p_{adj} = 0,031$). Uyku, iş ortamı ve kurumda kalma eğilimi açısından çalışma biçimleri arasında anlamlı fark saptanmadı.

Sonuç

Ameliyathane hemşirelerinde uyku algısı, hem yorgunluk düzeyi hem de bireysel iş yükü algısıyla anlamlı biçimde ilişkilidir. Nöbet yoğunluğunun dengelenmesi ve dinlenme olanaklarının artırılması, kısa vadede hem

uyku kalitesini hem de çalışan iyilik halini iyileştirmeye yönelik öncelikli müdahale alanları olarak öne çıkmaktadır. Kaynak yeterliliği ve destek hizmetleri boyutlarındaki zayıflıklar ise kurumsal düzeyde ele alınması gereken yapısal sorunlara işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: ameliyathane hemşiresi; bireysel iş yükü algısı; yorgunluk; uyku algısı; vardiya çalışması

THE RELATIONSHIP BETWEEN INDIVIDUAL WORKLOAD PERCEPTION, FATIGUE, AND SLEEP PERCEPTION AMONG OPERATING ROOM NURSES

Asst. Prof. Dr. İslam ELAGÖZ ¹

ORCID: 0000-0003-4195-6407, E-Mail: islam.elagoz@gmail.com

Kilis 7 Aralık University, Yusuf Şerefoğlu Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Kilis, Türkiye

Abstract

Objective

This study investigated the relationship between individual workload perception, fatigue levels, and sleep perception among operating room nurses.

Methods

This multicentre, cross-sectional, correlational study was conducted with 93 operating room nurses working in Gaziantep, Hatay, and Bingöl provinces. Data were collected using a personal information form, the Individual Workload Perception Scale (IWPS), the Chalder Fatigue Scale (CFS), and the Richards–Campbell Sleep Questionnaire (RCSQ). Descriptive statistics, Mann–Whitney U test, Kruskal–Wallis test, and Spearman correlation analysis were employed.

Results

The mean age of participants was 31.5 ± 6.1 years; 58.1% were women, and the mean monthly shift count was 7.0 ± 4.9 . Mean fatigue score was $2.84/4$ ($\alpha = 0.920$), sleep score $56.98/100$, and IWPS total score $3.22/5$. A significant positive relationship was identified between sleep score and workload perception ($\rho = 0.260$; $p = 0.012$), and a significant negative relationship between sleep and fatigue ($\rho = -0.303$; $p = 0.003$). Fatigue increased with monthly shift frequency ($\rho = 0.253$; $p = 0.015$). Fatigue scores differed significantly by work pattern ($p = 0.024$), with the highest means in the permanent night (3.24) and on-call (3.03) groups; Holm-corrected pairwise comparison confirmed this difference primarily between the on-call and rotating shift groups ($p_{adj} = 0.031$). No significant differences were observed across work patterns for sleep, work environment, or intention to stay.

Conclusion

Sleep perception among operating room nurses is significantly associated with both fatigue level and individual workload perception. Balancing shift intensity and increasing recovery opportunities emerge as priority intervention targets for improving both sleep quality and employee well-being. Deficiencies in resource adequacy and ancillary support services point to structural organisational issues requiring institutional-level attention.

Keywords: operating room nurse; individual workload perception; fatigue; sleep perception; shift work

A NEW GOMPERTZ DISTRIBUTION: PROPERTIES, ESTIMATION, AND APPLICATIONS TO MEDICAL DATA

Prof.Dr. Ayşe Metin KARAKAŞ¹, Prof.Dr. Murat KARAKAŞ^{2*}, Doç.Dr. Fatma BULUT³,

Prof.Dr. Sinan ÇALIK⁴, Aslıhan DEMİR⁵

¹ ORCID:0000-0003-3552-0105: akarakas@beu.edu.tr, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, Bitlis, Türkiye,

^{2*} ORCID:0000-0002-5174-0282: mkarakas@beu.edu.tr, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Matematik Bölümü, Bitlis, Türkiye,

³ ORCID:0000-0002-7684-6796: fbulut@beu.edu.tr, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Matematik Bölümü, Bitlis, Türkiye

⁴ ORCID:0000-0002-4258-1662: scalik@firat.edu.tr, Fırat Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Elazığ, Türkiye

⁵ ORCID:0000-0003-4532-1564: a.bilici128@gmail.com, Fırat Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Elazığ, Türkiye.

Abstract

[In this study, we introduce the Lambert--Gompertz distribution, a flexible lifetime model obtained by applying the Lambert- F generator to the classical Gompertz distribution. The inclusion of an additional shape parameter enhances its ability to model various hazard rate patterns, including increasing, decreasing, and bathtub-shaped forms. Closed-form expressions for the probability density and cumulative distribution functions are derived, and key properties such as the survival function, hazard function, quantile function, and moments are investigated. Parameter estimation is performed using maximum likelihood and Bayesian MCMC methods. A Monte Carlo simulation study is conducted to evaluate estimator performance under different parameter settings and sample sizes. In addition, real medical datasets are analyzed to demonstrate the practical applicability of the proposed model. The results indicate that the Lambert--Gompertz distribution provides a better fit than classical lifetime distributions, making it a useful tool for modeling survival data in medical and reliability studies].

Keywords: Gompertz distribution, Survival Analysis, Hazard Function, Medical Datasets

MEMENİN PRİMER KÜÇÜK HÜCRELİ KARSİNOMU, OLGU SUNUMU

Berrak MERMİT ERÇEK, Fatma KESKİN UZUNDERE

Tatvan Devlet Hastanesi, Tıbbi Onkoloji Kliniği, Bitlis

Amaç: Memede primer küçük hücreli karsinom, son derece nadir ve agresif seyirli bir tümördür. Olgu sayısının azlığı nedeniyle tedaviye rehberlik eden standart algoritmalar bulunmamaktadır. Küçük hücreli karsinom en sık akciğerde görülmekle birlikte, olguların yaklaşık %2–5'i ekstrapulmoner bölgelerden köken almaktadır. Ekstrapulmoner küçük hücreli karsinomlar çoğunlukla gastrointestinal ve genitoüriner sistemde izlenirken, memede oldukça nadir tanımlanmıştır. Biz de nadir görülen bir küçük hücreli primer meme kanseri olgumuzu sunmayı planladık.

Olgu: 53 yaşında postmenopozal kadın hasta, sağ memede ele gelen kitle nedeniyle değerlendirildi. Meme ultrasonografisinde sağ memede 19×15×22 mm boyutlarında hipoekoik solid kitlesel lezyon saptandı. Tru-cut biyopsi sonucu küçük hücreli karsinom (kötü diferansiye Grade 3 nöroendokrin karsinom), Ki-67 %100, ER %80 pozitif, PR negatif, HER2 negatif olarak raporlandı. PET-CT incelemesinde meme dışında patolojik FDG tutulumu izlenmedi. Hasta primer meme nöroendokrin karsinomu olarak kabul edildi. Çekilen kraniyal manyetik rezonans görüntüleme metastaz saptanmayan hastaya sağ meme koruyucu cerrahi ve sentinel lenf nodu diseksiyonu uygulandı. Nihai patolojide tümör çapı 20×12×10 mm, ER %50 pozitif, PR %10 pozitif, HER2 negatif, CD56 negatif, NSE pozitif, Ki-67 %100 ve küçük hücreli karsinom olarak bildirildi. Lenf nodu metastazı yoktu. Hastaya adjuvan olarak 4 kür sisplatin (75 mg/m², gün 1) + etoposid (100 mg/m², gün 1–3, 21 günde bir) kemoterapisi ve radyoterapi uygulandı. Ardından tamoksifen başlanılan hastanın nüks saptanmadan izlenmekte.

Sonuç: Primer nöroendokrin meme karsinomları, tanı ve tedavi açısından önemli güçlükler oluşturan son derece nadir tümörlerdir. Tanıda klinik, radyolojik ve patolojik bulguların birlikte değerlendirilmesi, metastatik nöroendokrin karsinomlardan ayırıcı tanı açısından kritik öneme sahiptir. Mevcut veriler sınırlı olduğundan tedavi yaklaşımı standartlaşmamış olup, hem klasik meme kanseri rejimleri hem de yüksek dereceli nöroendokrin karsinomlarda kullanılan platin-etoposid temelli protokoller tercih edilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: NEK, Nöroendokrin karsinom, meme kanseri

KORONER YOĞUN BAKIM HASTALARINDA UYKU YOKSUNLUĞUNUN İYİLEŞME SÜRECİNE ETKİSİ VE HEMŞİRELİK GİRİŞİMLERİ

Prof. Dr. Mağfiret Kaşıkçı

0000-0001-5136-462X

mağfiret@atauni.edu.tr

Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

Yüksek Lisans Öğrencisi Ümitcan Uyan

0000-0003-0210-3946

umitcan.uyan21@ogr.atauni.edu.tr

Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

Amaç: Bu çalışmanın amacı, koroner yoğun bakım ünitelerinde yatan hastalarda uyku yoksunluğunun fizyolojik ve psikolojik iyileşme süreci üzerindeki etkilerini ve bu sorunun giderilmesine yönelik kanıta dayalı hemşirelik girişimlerini güncel literatür doğrultusunda kapsamlı biçimde incelemek ve değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, sistematik literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. PubMed, Web of Science, Scopus, UlakBİM TR Dizin, Google Scholar ve Türk akademik veri tabanları kullanılarak 2015–2025 yılları arasında yayımlanmış, koroner yoğun bakım, uyku yoksunluğu, uyku kalitesi ve hemşirelik girişimleri konularını kapsayan Türkçe ve İngilizce çalışmalar dahil edilmiştir. Tarama sürecinde MeSH terimleri ve anahtar kelime kombinasyonları kullanılmış; yoğun bakım ortamını konu alan randomize kontrollü çalışmalar, derleme makaleleri ve gözlemsel araştırmalar değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular: Literatür incelendiğinde, koroner yoğun bakım hastalarında uyku yoksunluğunun kardiyovasküler iyileşmeyi belirgin biçimde olumsuz etkilediği görülmektedir. Uyku yoksunluğu; sempatik sinir sistemi aktivasyonunu artırarak hipertansiyon ve aritmi riskini yükseltmekte, immün yanıtı zayıflatarak enfeksiyon eğilimini artırmakta, ağrı algısını şiddetlendirmekte ve yoğun bakım deliryumu gelişimi için bağımsız bir risk faktörü oluşturmaktadır. Yoğun bakım ortamına özgü gürültü, kesintisiz yapay ışık maruziyeti, sık gerçekleştirilen hemşirelik girişimleri ve monitör alarmları uyku kalitesini bozan başlıca çevresel etkenler olarak öne çıkmaktadır. Hemşirelik girişimleri açısından değerlendirildiğinde; çevre düzenlemesi kapsamında gürültü ve ışık kontrolünün sağlanması, gece saatlerinde gerçekleştirilen girişimlerin mümkün olduğunca gruplandırılması, uyku hijyeni eğitiminin verilmesi, kulak tıkacı ve göz maskesi kullanımının desteklenmesi ile müzik terapisi ve progresif kas gevşemesi gibi farmakolojik olmayan rahatlama yöntemlerinin uygulanması etkin

stratejiler olarak belirlenmiştir. Bunların yanı sıra, hemşirelerin uyku değerlendirme araçlarını düzenli olarak kullanması ve uyku kalitesini hasta bakım planına dahil etmesi önerilmektedir.

Sonuç: Koroner yoğun bakım hemşirelerinin uyku yoksunluğuna ilişkin farkındalığının artırılması, kanıta dayalı hemşirelik girişimlerinin klinik uygulamaya sistematik biçimde entegre edilmesi ve uyku kalitesinin rutin hasta değerlendirmesinin ayrılmaz bir parçası hâline getirilmesi, hasta iyileşmesini ve güvenliğini olumlu yönde etkileyecektir. Uyku yoksunluğunun önlenmesi, yoğun bakım hemşireliğinde hasta merkezli bakımın temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: uyku yoksunluğu, koroner yoğun bakım, hemşirelik girişimleri, iyileşme süreci, hasta güvenliği

THE EFFECT OF SLEEP DEPRIVATION ON THE RECOVERY PROCESS IN CORONARY INTENSIVE CARE PATIENTS AND NURSING INTERVENTIONS

Abstract

Aim: The objective of this study is to comprehensively review and evaluate, in light of the current literature, the effects of sleep deprivation on the physiological and psychological recovery process in patients admitted to coronary care units, as well as evidence-based nursing interventions aimed at addressing this issue.

Materials and Methods: The study was conducted using a systematic literature review. Studies published between 2015 and 2025 in Turkish and English that addressed the topics of coronary intensive care, sleep deprivation, sleep quality, and nursing interventions were included, using PubMed, Web of Science, Scopus, UlakBİM TR Index, Google Scholar, and Turkish academic databases. MeSH terms and keyword combinations were used during the search process; randomized controlled trials, review articles, and observational studies focusing on the intensive care setting were included in the evaluation.

Results: A review of the literature shows that sleep deprivation in coronary intensive care patients significantly impairs cardiovascular recovery. Sleep deprivation increases the risk of hypertension and arrhythmia by enhancing sympathetic nervous system activation; it increases susceptibility to infection by weakening the immune response; it intensifies pain perception; and it constitutes an independent risk factor for the development of intensive care unit delirium. Noise specific to the intensive care unit environment, continuous exposure to artificial light, frequent nursing interventions, and monitor alarms stand out as the primary environmental factors that impair sleep quality. When evaluated in terms of nursing interventions, the following have been identified as effective strategies: ensuring noise and light control as part of environmental management; grouping interventions performed during nighttime hours as much as possible; providing sleep hygiene education; encouraging the use of earplugs and eye masks; and implementing non-pharmacological relaxation methods such as music therapy and progressive muscle relaxation. In addition, it is recommended that nurses regularly use sleep assessment tools and incorporate sleep quality into the patient care plan.

Conclusion: Raising awareness of sleep deprivation among coronary intensive care nurses, systematically integrating evidence-based nursing interventions into clinical practice, and making sleep quality an integral part of routine patient assessment will positively impact patient recovery and safety. The prevention of sleep deprivation should be recognized as one of the fundamental components of patient-centered care in intensive care nursing.

Key Words: Emotional intelligence, nursing, job satisfaction, problem-solving skills, surgical nursing

HEMŞİRELİKTE İNOVASYON

Dr. Öğr. Üyesi, Ali GÜZEL

ORCID: 0009-0004-5747-7130, aguzel@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi, Hatice TETİK METİN

ORCID: 0000-0002-5659-7147, htmetin@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Bitlis, Türkiye

Özet

İnovasyon, hemşirelikte bakım kalitesinin artırılması, hasta güvenliğinin sağlanması ve sağlık hizmetlerinin etkinliğinin yükseltilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Hemşireler, hızla değişen bilgi ve teknoloji ortamında kendilerini sürekli yenileyerek inovasyonu bir davranış biçimi hâline getirmek zorundadır. Yenilikçi uygulamalar, hastaların iyileşme süreçlerini hızlandırmakta, ağrı düzeylerini azaltmakta ve bakım süresince konforlarını artırmaktadır. Ayrıca sağlık hizmetlerinin verimliliğini ve ekonomik sürdürülebilirliğini destekleyerek, hasta merkezli bakımın güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Dünya genelinde sanal hemşire programları, kateter kullanım protokolleri, stoma bakım araçları ve kemoterapi hastalarına yönelik Portlet gibi inovatif uygulamalar, hemşirelikte klinik süreçlerin iyileştirilmesine somut örnekler sunmaktadır. Türkiye’de ise hemşirelerin geliştirdiği yenilikçi ürünler ve proje yarışmaları, inovasyon kültürünün yaygınlaşmasına öncülük etmekte ve hemşireleri yaratıcı düşünmeye teşvik etmektedir.

Sonuç olarak, hemşirelikte inovasyon, yalnızca bakım kalitesini artırmakla kalmayıp, sağlık hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini yükselten, ekonomik ve hasta odaklı bir yaklaşımın temel unsuru olarak değerlendirilmektedir. Hemşirelerin inovatif uygulamaları benimsemesi, hem sağlık sisteminin gelişimine hem de hemşirelik mesleğinin güçlenmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Hemşirelikte yenilik, Hasta merkezli bakım, Klinik uygulama iyileştirme

INNOVATION IN NURSING

Abstract

Innovation plays a critical role in improving the quality of care in nursing, ensuring patient safety and enhancing the effectiveness of healthcare services. Nurses must make innovation a way of life by constantly updating their skills in a rapidly changing environment of knowledge and technology. Innovative practices accelerate patients' recovery processes, reduce pain levels and enhance their comfort during care. Furthermore, by supporting the efficiency and economic sustainability of healthcare services, they contribute to strengthening patient-centred care.

Globally, innovative applications such as virtual nursing programmes, catheter usage protocols, stoma care tools and Portlet for chemotherapy patients provide concrete examples of how clinical processes in nursing can be improved. In Turkey, innovative products developed by nurses and project competitions are leading the way in spreading a culture of innovation and encouraging nurses to think creatively.

Consequently, innovation in nursing is regarded not only as a means of enhancing the quality of care but also as a fundamental element of an economic and patient-centred approach that boosts the effectiveness and efficiency of healthcare services. Nurses' adoption of innovative practices makes significant contributions both to the development of the healthcare system and to the strengthening of the nursing profession.

Keywords: Innovation in nursing, Patient-centred care, Clinical practice improvement

YARA İYİLEŞMESİ VE HEMŞİRELİK BAKIMI

Dr. Öğr. Üyesi, Hatice TETİK METİN

ORCID: 0000-0002-5659-7147

htmetin@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Bitlis, Türkiye

Özet

Yara iyileşmesi; hemostaz, inflamasyon, proliferasyon ve maturasyon evrelerinden oluşan, sistemik ve lokal birçok faktörden etkilenen dinamik bir süreçtir. Akut yaralar fizyolojik süreç içinde genellikle sorunsuz iyileşirken, kronik yaralarda doku kaybı, enfeksiyon, dolaşım bozukluğu ve metabolik problemler nedeniyle iyileşme gecikebilir. Bu noktada yara yatağı hazırlığı, enfeksiyon kontrolü, nem dengesinin sağlanması ve yara kenarının değerlendirilmesi gibi temel ilkeler iyileşmenin desteklenmesinde kritik rol oynar.

Günümüzde yara bakımında vakum yardımcı kapama ve hiperbarik oksijen tedavisi gibi ileri tedavi yöntemleri, özellikle komplike ve kronik yaralarda iyileşme sürecini hızlandırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu yöntemler; doku oksijenasyonunu artırma, eksudayı uzaklaştırma, enfeksiyon riskini azaltma ve granülasyon dokusunu destekleme gibi mekanizmalarla etki göstermektedir.

Hemşirelik bakımı ise yara iyileşmesinin her aşamasında merkezi bir konuma sahiptir. Hemşire; yara değerlendirmesini yapar, uygun pansuman materyalini seçer, enfeksiyon belirtilerini izler, ağrı kontrolünü sağlar ve hastayı tedavi süreci hakkında bilgilendirir. Ayrıca hastanın psikososyal gereksinimlerini göz önünde bulundurarak bütüncül bir bakım yaklaşımı sunar.

Anahtar Kelimeler: Yara iyileşmesi, Hemşirelik bakımı, Yara yönetimi, Tedavi yöntemleri

WOUND HEALING AND NURSING CARE

Abstract

Wound healing is a dynamic process consisting of the phases of hemostasis, inflammation, proliferation, and maturation, and it is influenced by numerous systemic and local factors. While acute wounds generally heal without complications under normal physiological conditions, chronic wounds may show delayed healing due to tissue loss, infection, impaired circulation, and metabolic disorders. In this context, fundamental principles such as wound bed preparation, infection control, maintenance of moisture balance, and evaluation of wound edges play a critical role in supporting the healing process.

Today, advanced treatment modalities such as Vacuum-Assisted Closure and Hyperbaric Oxygen Therapy are widely used in wound care, particularly to accelerate healing in complex and chronic wounds. These methods promote healing by enhancing tissue oxygenation, removing exudate, reducing the risk of infection, and stimulating granulation tissue formation.

Nursing care holds a central role at every stage of wound healing. Nurses assess the wound, select appropriate dressing materials, monitor signs of infection, manage pain, and educate patients about the treatment process. In addition, they adopt a holistic approach by addressing the patient's psychosocial needs alongside physical care.

Keywords: Wound healing, Nursing care, Wound management; Treatment methods

THE GUT-BRAIN-SKIN AXIS IN ACNE: IMPACT OF POLENODERM

1 Major Gheorghe Giurgiu

Deniplant-Aide Sante Medical Center, Biomedicine, Bucharest, Romania

deniplant@gmail.com, 012371

<https://orcid.org/0000-0002-5449-2712>

2 Prof. dr. Manole Cojocaru

Titu Maiorescu University, Faculty of Medicine, Bucharest, Romania

cojocaru.manole@gmail.com, 031593

<https://orcid.org/0000-0002-6871-577X>

Background It is increasingly believed that the interaction between skin microbes and host immunity plays an important role in acne. Acne also has close connections with the gastrointestinal tract, and many argue that the gut microbiota could be involved in the pathogenic process of acne. The emotions of stress, have been hypothesized to aggravate acne by altering the gut microbiota. The presence of a gut-brain-skin axis that connects gut microbes, oral probiotics, and diet, currently an area of intense scrutiny, to acne severity. This study concentrates on the skin and gut microbes in acne, the role that the gut-brain-skin axis plays in the immunobiology of acne, and newly emerging microbiome-based therapies that can be applied to treat acne.

Objective The purpose of this study was to compare the diversity of the skin microbiota in acne patients before and after taking Polenoderm.

Materials and methods A longitudinal cohort study was performed on 20 participants with moderate to severe facial acne with no recent use of oral and topical antibiotics/retinoids.

Results Hence, it is crucial to understand Polenoderm impact on the acne skin microbiota which is thought to be perturbed, our study provides insight into the skin microbiota in acne and how it is modulated by Polenoderm and diet.

Conclusion Acne also has close connections with the gastrointestinal tract, and many argue that the gut microbiota could be involved in the pathogenic process of acne. As understanding of the microbiome in healthy skin and the pathophysiology of acne continues to develop, new therapeutic targets are arising.

Keywords: acne, gut-brain-skin axis microbiota, Polenoderm, diet

**IVAN ORLAY, THE PHYSICIAN OF THE RUSSIAN TSAR AND THEN A PROFESSOR: A
TRANSCARPATHIAN FREEMASON AT THE TSAR'S COURT IN THE EARLY 19TH CENTURY**

FÖLDVÁRI, Sándor

ORCID: 0000-0002-7825-0531

alexfoldvari@gmail.com

Debrecen University, Faculty of Humanities, Baltic Studies, Debrecen; Hungary

Research Scholar (Senior Researcher) and Lecturer of Lithuanian Language; Emeritus

Abstract

János/Ivan Orlay, a Hungarian of Transcarpathian descent, was the personal physician of the Russian Tsar and was a representer of the Age of Enlightenment. He was a medical student at the University of Vienna and became a member of Masonic lodges there. In 1791, he emigrated to Russia, where he became the court physician to Tsar Alexander. He later became the head of the Odessa Lyceum and remained in this position until his death in 1829. He gained significant recognition and income through his work at the imperial court as the Tsar's personal physician. He did everything in his power to save the Tsar's life, but unfortunately, he later fell from favour at the court and ended his career as a teacher and later a high school principal in large provincial cities.

Born in the Hungarian village of Palágy, Orlay acquired the language of the Ruthenian population in the surrounding areas as a child and later presented himself and fellow countrymen at the court of the Tsar as Russians. While in his letters to home fellows, he praised the service of Michail Balugyánszky/Baludyanskyi, Demeter Görög, Petro Lódy, Ladislaus Kukolnik, and others to the Hungarian cause, at the same time in his description of the opportunities offered by a career in Russia, he also proposed inviting these scholars to the court in order to assist the Slavic brethren living under the Habsburg Empire.

At the same time, while preserving his Hungarian identity, he sought out the relatives and traces of Hungarians through his travels from St. Petersburg to the Finns and Lapps, and eventually to the Caucasus and Ural. His cultural interest is a good illustration of how, during that era, even doctors were encyclopaedic scholars, a fact that was further enhanced by the fact that he was a member of the Freemasons and a representative of the Enlightenment. Today, when one doctor often does not understand another doctor due to the high level of specialization, it can be instructive to examine examples from the history of medicine to understand the social role played by a doctor who was also an historian, teacher, and cultural figure.

This presentation primarily focuses on Orlay's role as a tsarist physician and health statesman. As Secretary General of the Russian Imperial Academy of Medical and Surgical Sciences, he was involved in significant scientific and organizational activities.

Keywords: Orlay, Russia, Transcarpathia, Freemasonry, Medical_History, Tsar_Alexander.

VISION-LANGUAGE MODELS FOR HEALTHCARE AND MEDICAL IMAGE ANALYSIS

MUHAMMAD FAISAL

Assistant Professor (AI) at Allama Iqbal Open University

System Development Specialist (CCT/NSER) at CRISP World Bank Project BISP

dr.faisalshabbir88@gmail.com, www.bisp.gov.pk

Former MIS/IT Specialist, at SIRA World Bank Project at CCAR

www.ccar.gov.pk

Former Director (HRIMS), Ministry of Human Rights Commission, Pakistan.

<https://mohr.gov.pk/Detail/YjZhMWJjZWYtMjNjYS00MmIyLWIyM2U0tN2M4NDk2NzZM5NGJI>

Asian Countries General Coordinator, ASES Congress, Turkey.

<http://www.asescongress.com/>

International Editor in Jurnal Mercumatika, Indonesia.

<http://ejurnal.mercubuana-yogya.ac.id/index.php/mercumatika/about/editorialTeam>

International Editor in Jurnal Pendidikan Matematika RAFA, Indonesia.

<http://jurnal.radenfatah.ac.id/index.php/jpmrafa>

International Editor in TechHub Research Conference, Bucuresti, Romania.

<https://techhubresearch.com/index.php/journal/about/editorialTeam>

International Editor and Scientific commette member in ICONTECH International Journal, Turkey

<http://icontechjournal.com/index.php/ijj/about/editorialTeam>

Organizing & Scientific Committee Member in 4. International Ankara Multidisciplinary Studies

<https://www.izdas.org/multidicsiplinaryankara>

Scientific Committee Member in AHI EVRAN 2nd International Conference on Scientific Research

Kirsehir Ahi Evran University

<https://www.ahievrancconference.org/scientific-committee>

**Scientific Committee Member in 7th INTERNATIONAL NEW YORK CONFERENCE ON EVOLVING
TRENDS IN INTERDISCIPLINARY RESEARCH & PRACTICES New York City**

<https://www.nyconference.org/organizing-committee>

Nominated as Scientific Board & Organizing Committee Member from ASES Congress Education

<https://www.asesedu.com/index.php/kongre/duzenlemekurulu>

Nominated as Scientific Board & Organizing Committee Member from ASES Congress Health

II. International Health and Sports Sciences Congress in Sivas

<https://aseshealth.com/index.php/kongre/duzenlemekurulu>

**Nominated as Scientific and Advisory Board Member from 1st BİLSEL INTERNATIONAL WORLD
SCIENCE AND RESEARCH CONGRESS-İSTANBUL**

<https://bilselkongreleri.com/kongreler-icerik/1-bilsel-uluslararasi-dunya-bilim-ve-arastirma-kongresi-istanbul-2>, ORCID: 0000-0002-5797-766X

Abstract

Vision-Language Models are increasingly being used in healthcare and medical image analysis to improve diagnostic accuracy and automate clinical reporting. This research paper explores the application of Vision-Language Models in medical imaging tasks such as X-ray analysis, MRI analysis, CT scan analysis, and clinical report generation. The proposed system uses a Vision Transformer to extract features from medical images and a language model to generate diagnostic reports. The model is trained on medical datasets such as MIMIC-CXR and medical report datasets. The multimodal model learns relationships between medical images and clinical text, enabling it to generate automated diagnostic reports. One of the major advantages of Vision-Language Models in healthcare is that they reduce the workload of doctors by automating report generation. For example, the system can analyze a chest X-ray and generate a report describing possible diseases such as pneumonia or tuberculosis. The system can also answer questions related to medical images using Visual Question Answering techniques. The research highlights the importance of explainable AI in healthcare because doctors need to understand how the AI system makes decisions. Techniques such as attention visualization and Grad-CAM are used to highlight important regions in medical images. The study concludes that Vision-Language Models have the potential to transform healthcare systems by improving diagnostic accuracy and reducing workload. However, challenges such as data privacy, dataset availability, and ethical issues must be addressed. Future research should focus on federated learning for medical data, explainable medical AI systems, and real-time clinical decision support systems.

Keywords: Healthcare AI, Vision-Language Models, Medical Imaging, Multimodal AI, Clinical Decision Support

MACHINE LEARNING IN DRUG DISCOVERY

¹Janani.S.S,¹ Preethi.B,¹ Ragul.R, ¹David.G, ²Jayaramakani.N, ³Dr.R.Srinivasan

¹Students,Faculty of Pharmacy,Bharath Institute of ¹Higher ¹Education and Research, Selaiyur,
Chennai,Tamil ¹Nadu, India. s.s.janani123@gmail.com

²Assistant Professor, Faculty of Pharmacy, Bharath ³Institute of ²Higher Education and Research,
³Selaiyur,Chennai, Tamil ²Nadu, India.

³Dean and Professor, Faculty of Pharmacy, Bharath ⁴Institute of ³Higher Education and Research,
⁴Selaiyur,Chennai, Tamil ³Nadu, India

Abstract:

The rapid growth of artificial intelligence (AI) and machine learning (ML) has improved efficiency and reduced effort in drug discovery and development. This review examines their role in enhancing accuracy, lowering costs, and accelerating research through applications such as QSAR analysis, hit identification, and de novo drug design. It also highlights their use in target validation, prognostic biomarkers, and digital pathology. Despite these advantages, challenges like limited interpretability persist. Overall, AI and ML show strong potential to transform pharmaceutical research, though reliable clinical data remain essential for validating models and reducing risks. The findings highlight that AI and ML techniques enable virtual simulations minimizing reliance on traditional clinical trials and allowing extensive molecular analysis. Overall, the study demonstrates the growing importance of AI-driven approaches in modern drug research and encourages further exploration by researchers, students, and industry professionals. To address issues, robust clinical data and standardized methodologies are essential for validating ML applications, improving reliability, and minimizing failure rates in drug development. AI-designed drug candidates have already entered clinical trials, showing that ML is no longer theoretical—it's actively shaping the pharmaceutical industry. Machine learning (ML) is transforming how new medicines are discovered, making the process faster, cheaper, and often more accurate than traditional trial-and-error methods.

Keywords: *Artificial intelligence(AI), Machine learning(ML), Drug discovery, Digital pathology, traditional clinical trials, Modern drug research.*

**SİTE-SPECİFİC DRUG RELEASE USING PRODRUG STRATEGY
CORRESPONDENCE TO AUTHOR -MADHUMITHA. L
SCHOOL OF PHARMACY. TAKASHASHILA UNIVERSITY.
ONGUR.**

Abstract:

Site-specific drug release using prodrug strategy is an advanced approach in pharmaceutical science aimed at delivering drugs directly to the target site while minimizing side effects. A prodrug is an inactive or less active form of a drug that becomes active only after undergoing chemical or enzymatic transformation in the body. In site-specific delivery, the prodrug is designed to release the active drug only at the desired location, such as the colon, liver, or tumor tissues. This improves therapeutic efficiency and reduces damage to healthy tissues. For example, colon-targeted prodrugs are used in treating inflammatory bowel diseases, while tumor-targeted prodrugs help in cancer therapy. This strategy enhances bioavailability, improves patient compliance, and provides better control over drug action, making it a promising tool in modern drug delivery systems.

Correspondence to Author

L. MADHUMITHA

B. PHARM

II YEAR

madhumitha9751736659@gmail.com

SCHOOL OF PHARMACY.

TAKSHASILA UNIVERSITY,

TINDIVANAM TALUK, ONGUR

TAMIL NADU-604305.

KİŞİSEL SAĞLIK VERİLERİNİN İFŞASININ HEKİMİN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ VE İFŞANIN HUKUKİ SONUÇLARI

Yüksek Lisans Öğrencisi, Büşra ERTEM OĞUZ

ORCID: 0009-0003-3106-156X

busraertem@hotmail.com

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Sağlık Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı. Ankara/Türkiye

Özet

Bu çalışma, kişisel sağlık verilerinin korunmasını, tıp hukukunun ve etiğinin en temel yapı taşlarından biri olan hekimin sır saklama yükümlülüğü ve hasta ile kurulan sarsılmaz güven ilişkisi bağlamında kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Sağlık verileri, bireyin mahremiyet hakkının ve bedensel bütünlüğünün en hassas halkasını oluşturmakta; bu verilerin gizliliği, antik çağlardan bu yana tıp etiğinin ve hukukunun merkezinde yer almaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini, Hipokrat Yemini ile başlayan geleneksel tıp etiği ilkelerinin modern veri koruma hukuku normlarıyla entegrasyonu oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinin kullanıldığı çalışma kapsamında, öncelikle kişisel veri ve kişisel sağlık verisi kavramı; kişisel verilerin korunmasına ilişkin tarihsel süreç ve bu süreçteki hukuki gelişim evreleri dikkate alınarak ulusal ve uluslararası metinler çerçevesinde tanımlanacaktır. Bu tanımlamalar yapılırken kişisel sağlık verilerinin özel nitelikli yapısı ve korunmasının önemi üzerinde durulacaktır. Çalışma, teknolojik veri işleme süreçlerinden ziyade, hekimin hukuki ve etik sorumluluğu ile sınırlandırılmıştır. Ardından, hekimin sadakat borcu ve mesleki özen yükümlülüğü çerçevesinde şekillenen sır saklama yükümlülüğünün sınırları ve güven ilişkisinin zedelenmesine yol açan her türlü hukuka aykırı ifşa eylemleri analiz edilecektir. Ulaşılan bulgular ışığında, sır saklama yükümlülüğü sadece etik bir unsur değil aynı zamanda hukuki bir zorunluluk olduğu vurgulanarak; ulusal mevzuat çerçevesinde hekimin, kişisel sağlık verilerini hukuka aykırı ifşasından doğan hukuki ve cezai sorumluluğu değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kişisel sağlık verisi, Tıp etiği, Hekimin sır saklama yükümlülüğü, Hasta mahremiyeti, Hukuka aykırı ifşa.

EVALUATION OF THE DISCLOSURE OF PERSONEL HEALTH DATA WITHIN THE CONTEXT OF THE PHYSICIAN'S DUTY OF CONFIDENTIALITY AND ITS LEGAL CONSEQUENCES

LL.M. Candidate, Büşra ERTEM OĞUZ

ORCID: 0009-0003-3106-156X, busraertem@hotmail.com

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Graduate School of Social Sciences, Department of Private Law,
Master's Program in Health Law (with Thesis). Ankara/Türkiye

Abstract

This study comprehensively examines the protection of personal health data within the context of the physician's duty of confidentiality, which is one of the most fundamental cornerstones of medical law and ethics, and the unwavering relationship of trust established with the patient. Health data constitutes the most sensitive link in an individual's right to privacy and physical integrity; protecting the confidentiality of this data has been at the center of medical ethics and law since ancient times. The theoretical framework of the study is established through the integration of traditional medical ethics, originating from the Hippocratic Oath, with modern data protection legal norms. Utilizing a qualitative research method through document analysis, the study first defines the concepts of personal data and personal health data within the framework of national and international texts, considering the historical stages of legal development. While making these definitions, the sensitive nature of personal health data and the paramount importance of its protection are emphasized. The scope of the research is specifically limited to the legal and ethical responsibilities of the physician, rather than technical data processing systems. Subsequently, the boundaries of the duty of confidentiality, shaped within the framework of the physician's duty of loyalty and professional due diligence, and all kinds of unlawful acts of disclosure leading to the erosion of the trust relationship are analyzed. Based on the findings obtained, it is underscored that the duty of confidentiality is not only an ethical element but also a legal necessity; thus, the final stage evaluates the legal and criminal liability of the physician arising from the unlawful disclosure of personal health data within the framework of national legislation.

Keywords: Personel health data, Medical ethics, Physician's duty of confidentiality, Patient privacy, Unlawful disclosure

SAĞLIK VE HEMŞİRELİK BAKIMINDA YAPAY ZEKA

Uzman Hemşire, Mesut KAYA

ORCID: 0009-0006-5656-0172, E-mail: mesutkyaaa@gmail.com, Ahlat Devlet Hastanesi, Bitlis, Türkiye

Özet

Günümüzde yapay zeka (YZ) teknolojileri sağlık alanında hızla gelişmekte ve özellikle hemşirelik bakım süreçlerinde önemli değişimlere yol açmaktadır. Hasta bakımının daha etkin, hızlı ve güvenli hale gelmesi amacıyla kullanılan bu teknolojiler, hem sağlık çalışanlarının iş yükünü azaltmakta hem de hasta güvenliğini artırmaktadır. Hemşirelik mesleği, insan ilişkilerine dayalı yapısı nedeniyle teknoloji ile desteklendiğinde daha güçlü bir hale gelmektedir. Yapay zeka sistemleri, hasta verilerinin sürekli olarak izlenmesi ve analiz edilmesi konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Hastanelerde kullanılan akıllı sistemler sayesinde hastaların vital bulguları anlık olarak değerlendirilmekte ve olası riskler önceden tespit edilebilmektedir. Bu durum hemşirelerin daha hızlı müdahale etmesine olanak tanımakta ve kritik durumların önüne geçilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca erken uyarı sistemleri sayesinde komplikasyonların önlenmesi mümkün hale gelmektedir.

Hemşirelik hizmetlerinde yapay zekanın bir diğer önemli katkısı ise idari süreçlerde görülmektedir. Hasta kayıtlarının dijital ortamda tutulması, ilaç takibi, randevu planlamaları ve veri giriş işlemleri gibi zaman alan görevler otomatik sistemler aracılığıyla kolaylaştırılmaktadır. Bu sayede hemşireler, daha fazla zamanlarını doğrudan hasta bakımına ayırabilmekte ve bakım kalitesini artırabilmektedir. Bununla birlikte yapay zekanın sağlık alanında kullanımı bazı tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Teknolojinin insan faktörünün yerini tamamen alması pek mümkün değildir. Hemşirelik mesleğinde empati, iletişim ve duygusal destek gibi unsurlar büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle yapay zeka, hemşirelerin yerine geçen bir unsur değil, onları destekleyen bir yardımcı araç olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca hasta verilerinin güvenliği ve gizliliği de dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Dijital sistemlerin doğru, güvenli ve zamanında kullanılması, sağlık hizmetlerinde güven ortamının korunması açısından gereklidir. Bu nedenle sağlık çalışanlarının yapay zeka teknolojileri konusunda bilgi sahibi olması ve gerekli eğitimleri alması önem taşımaktadır. Yapay zekanın sunduğu imkanlar doğru kullanıldığında hem hasta bakım süreçleri gelişmekte hem de sağlık hizmetlerinin genel verimliliği artmaktadır. Bu araştırma sağlık hizmetlerinde kullanılan robotlar ve yapay zekanın hemşirelik bakımı üzerindeki etkilerini açıklamak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Sağlık Hizmetleri, Hemşirelik Bakımı

ARTİFİCİAL INTELLIGENCE IN HEALTHCARE AND NURSING CARE

Abstract

Today, artificial intelligence (AI) technologies are rapidly developing in healthcare, leading to significant changes, especially in nursing care. These technologies, used to make patient care more efficient, faster, and safer, both reduce the workload of healthcare professionals and increase patient time. The nursing profession, due to its human-power-based structure, is becoming stronger with the support of technology. Artificial intelligence systems play a significant role in the continuous recording and analysis of patient data. Thanks to smart systems used in hospitals, patients' vital signs are assessed instantly, and potential risks can be detected in advance. This allows for faster intervention and contributes to preventing critical situations. Furthermore, early warning systems make it possible to provide protection.

Another important contribution of artificial intelligence in nursing services is seen in administrative tasks. Time-consuming tasks such as digitally recording patient records, medication tracking, appointment scheduling, and data entry are facilitated by automated systems. This allows healthcare professionals to dedicate more time directly to patient care and improve their care. However, the use of artificial intelligence in healthcare also brings about some debates. It is not entirely possible for technology to replace the human factor. In the nursing profession, we will place great importance on elements such as empathy, communication, and emotional support. Therefore, artificial intelligence should be considered not as a replacement for traditional methods, but as a supportive tool that assists them. Furthermore, the security and safety of patient data is a crucial point to consider. The correct, secure, and timely use of digital systems is important for maintaining a trusting environment in healthcare services. Therefore, we believe that healthcare professionals should prioritize having knowledge of artificial intelligence technologies and receiving the necessary training. The opportunities offered by artificial intelligence lead to improved distribution and patient care, and increase the overall efficiency of healthcare services. This research was conducted to examine the use of robots and artificial intelligence in healthcare services and to assess the effectiveness of these methods in providing formal care.

Keywords: Artificial Intelligence, Healthcare Services, Nursing Care

THE LAMBERT-GARİMA DİSTRİBÜTİON: A FLEXİBLE APPROACH TO MODELİNG POSİTİVE HEALTH DATA

Aslıhan DEMİR¹, Ayşe METİN KARAKAŞ², Sinan ÇALIK³

ORCID: ¹0000-0003-4532-1564, ²000-0003-3552-0105

³0000-0002-4258-1662

a.bilici128@gmail.com¹, aysekarakas5767@gmail.com², scalik@firat.edu.tr³

^{1,3}Department of Statistics, Firat University, Elazığ, Turkey

²Department of Statistics, Bitlis Eren University, Bitlis, Turkey

Abstract

In recent years, the development of flexible probability distributions has gained considerable attention in statistical modeling. One common approach is the use of distribution generators that extend existing distributions to improve their flexibility. The Lambert-F generator represents a useful method for generating new probability distributions from baseline models. In this chapter, we introduce the Lambert-F generator and propose a new distribution called the Lambert-Garima distribution. The statistical properties of the proposed distribution are discussed, and its potential applications in modeling real-life data, particularly health data, are highlighted. Furthermore, the applicability of the proposed model is demonstrated through an analysis of real health-related datasets. This chapter introduces the Lambert-Garima (LG) distribution, a novel two-parameter extension of the classical Garima distribution constructed through the Lambert-F generator. The Garima distribution, originally proposed as an alternative to the Lindley and exponential models for lifetime data, is limited by its single-parameter structure, which restricts its ability to capture varying levels of skewness and kurtosis observed in real-world applications. The Lambert-F generator provides a systematic framework for introducing an additional shape parameter into a baseline distribution while preserving its mathematical tractability. By applying this generator to the Garima distribution, we obtain the Lambert-Garima distribution, which retains the positive support of the original model but offers enhanced flexibility through an extra parameter $\alpha \in (0, e)$.

Keywords: Lambert-F generator, Garima distribution, statistical modeling, medical, Lifetime data, Maximum likelihood, Hazard rate function

THE EFFECT OF WHITE NOISE ON SLEEP QUALITY IN PATIENTS UNDERGOING SURGERY FOR URINARY SYSTEM STONE

Lect. Hediye KANAR¹

ORCID: 0009-0007-6784-1399, E-Mail: hediye.knr@gantep.edu.tr

Gaziantep University, Health Services Vocational School, Department of Medical Services and Techniques, Gaziantep, Türkiye

Prof. Dr. Meral ÖZKAN²

ORCID: 0000-0003-3930-3490, E-Mail: meral.ucuzal@inonu.edu.tr

İnönü University, Faculty of Nursing Department of Surgical Nursing, Malatya, Türkiye

Abstract

Aim: The objective of this study was to assess the impact of white noise on the quality of sleep in patients undergoing surgical procedures for urinary tract stones.

Material and Method: The present study was conducted as a randomized controlled trial in the Urology Clinic of Şanlıurfa Training and Research Hospital between July 2023 and August 2024. The study population consisted of patients (N=966) who were hospitalized in the Urology Clinic of Şanlıurfa Training and Research Hospital and underwent surgery for urinary system stones. The sample comprised 84 patients, with 42 assigned to the experimental group and 42 to the control group. Data were collected using the Patient Information Form and the Richards Campbell Sleep Scale. Patients in the experimental group were exposed to white noise for 20 minutes prior to sleep on the day of surgery. The collected data were then subjected to statistical analysis, employing a range of analytical methods including independent sample t-test, paired sample t-test, one-way ANOVA, Mann-Whitney U test, Wilcoxon test, Kruskal-Wallis H test, and Pearson's Chi-square test.

Results: The mean posttest sleep scale score of the patients in the experimental group was statistically significantly higher than the mean score of the patients in the control group ($Z=6.701$; $p=0.001$). Upon analysis of the in-group mean scores, it was determined that the patients in the experimental group exhibited a significantly higher post-test sleep scale mean score in comparison to their pre-test scores ($t=12.990$; $p<0.001$). However, the difference between the pre-test and post-test sleep scale mean scores of the patients in the control group was not statistically significant ($p>0.05$).

Conclusion: The mean scores on the post-test sleep scale for the experimental group, which listened to white noise, were higher than the control group's mean scores. This suggests that white noise is an effective method to improve sleep quality.

Keywords: White noise, Sleep quality, Urinary tract stones

POSTKOLESİSTEKTOMİ SENDROM (PKS) PREVELANSI, RISK FAKTÖRLERİ, NEDENLERİ, SEMPTOMLARI, TANI/TEDAVİ VE BAKIM YAKLAŞIMLARI: LİTERATÜR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi, Emel CİHAN

ORCID: 0000-0002-1363-8471, E-posta: emel.cihann@gmail.com

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hemşireliği Anabilim Dalı,
Kütahya, Türkiye

Özet

Giriş. Kolesistektomi, safra kekesi taşı ve hastalıklarının tedavisinde standart teknik olarak kabul edilen minimal invaziv bir cerrahi işlemdir. Hastaların çoğunun preoperatif deneyimledikleri semptomlara benzer, kolesistektomi sonrası devam eden veya yeni başlayan bir dizi gastrointestinal semptom kümesi postkolesistektomi sendromu (PKS) olarak tanımlanmaktadır.

Amaç: PKS konu alan literatürdeki tüm çalışmaları inceleyerek PKS prevalansı, risk faktörleri, yaygın nedenleri, semptomları, tanı/tedavi ve bakım yaklaşımları hakkında genel bir bakış sunmak, literatürdeki boşlukları ve ileri çalışmalar gerektiren alanları belirlemektir.

Gereç ve yöntemler. PubMed, Web of Science ve Google Scholar veri tabanları incelenerek kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirildi. Yıl sınırlamasına gidilmeden PKS'nin sıklığı, klinik görünümü, tanı teknikleri ve tedavisi üzerine yapılan İngilizce ve Türkçe dilindeki tüm çalışmalar incelenmiştir.

Bulgular: PKS prevalansı %3-%43 arasındadır. Ameliyat sonrası erken dönemde veya aylar yıllar sonra gelişebilmektedir. İleri yaş, obezite, kadın cinsiyet, preoperatif semptomlar, anksiyete/depresyon varlığı, cerrahi özellikleri, Diyabetes Mellitus, gastrointestinal hormon düzeyleri ve safra kesesi hastalığı profili risk faktörleri olarak bildirilmiştir. Nedenleri biliyer (Oddi sfinkter disfonksiyonu, safra yolu darlıkları ve ortak safra kanalında kalan taşlar vb) ve ekstra-biliyer (Peptik ülser, pankreatit gibi gastrointestinal hastalıklar vb) olarak sınıflandırılmaktadır. Semptomlar karın ağrısı, mide bulantısı, kusma, mide yanması/ekşemesi, iştahsızlık, geğirme, reflü, dispepsi (hazımsızlık), şişkinlik, sarılık, yağlı besin intoleransı, ateş, diyare ve konstipasyon olarak raporlanmıştır. Tanıda Endoskopik retrograd kolanjiyopankreatografi, manyetik rezonans kolanjiyopankreatografi ve ultrason önerilmektedir. Etiyolojiye bağlı olarak değişen tedavi seçenekleri arasında cerrahi, endoskopik, farmakolojik ve geleneksel yaklaşımlar yer almaktadır.

Sonuç: PKS tanımı heterojen, görülme sıklığında artan, semptom yelpazesi geniş ve etiyolojisi çok yönlü önemli bir komplikasyondur. Kronik sendromu tanılamak kapsamlı geçerli güvenilir değerlendirme araçlarının yokluğu

ve uzun vadeli takip stratejilerinin gerekli olduğu, risk faktörlerinin ileri çalışmalarla doğrulanması gerektiği vurgulanmıştır. Yüksek riskli hastaların standart araçlarla erken tanınması ve safra ve nonsafra kaynaklı nedenleri ayırt etmek, uygun tedaviyi sağlamak ve hasta sonuçlarını iyileştirmek için multidisipliner değerlendirme önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: postkolesistektomi sendrom, literatür inceleme, kolesistektomi, komplikasyon, hemşirelik bakımı

POSTCHOLESTECTOMY SYNDROME (PCS) PREVALENCE, RISK FACTORS, CAUSES, SYMPTOMS, DIAGNOSIS, TREATMENT AND CARE APPROACHES: A LITERATURE REVIEW

Assist Prof, Emel CİHAN

ORCID: 0000-0002-1363-8471

E-mail: emel.cihann@gmail.com

Kutahya University of Health Sciences, Faculty of Health Sciences, Department of Surgical Nursing,
Kutahya, Turkey

Absract

Introduction: Cholecystectomy is a minimally invasive surgical procedure recognised as the standard technique for the treatment of gallstones and gallbladder diseases. A cluster of gastrointestinal symptoms that persist or arise after cholecystectomy, similar to those experienced by most patients prior to surgery, is diagnosed as postcholecystectomy syndrome (PCS).

Objective: To provide an overview of the prevalence, risk factors, common causes, symptoms, diagnosis/treatment and care approaches for PCS by reviewing all studies in the literature on this topic, and to identify gaps in the literature and areas requiring further research.

Method: A comprehensive literature review was conducted by searching the PubMed, Web of Science and Google Scholar databases. All studies in English and Turkish on the prevalence, clinical presentation, diagnostic techniques and treatment of PCS were reviewed without any year restrictions.

Results: PCS, develop in the early postoperative period or months or years later, prevalence ranges from 3% to 43%. Advanced age, obesity, female gender, preoperative symptoms, anxiety/depression, surgical characteristics, diabetes mellitus, gastrointestinal hormone levels and gallbladder disease profile have been reported as risk factors. The causes are classified as biliary (Oddi's sphincter dysfunction, bile duct strictures, and residual stones in the common bile duct, etc.) and extra-biliary (gastrointestinal diseases such as peptic ulcer and pancreatitis, etc.). Symptoms include abdominal pain, nausea, vomiting, heartburn/acid reflux, loss of appetite, belching, reflux, dyspepsia (indigestion), bloating, jaundice, intolerance to fatty foods, fever, diarrhoea and constipation. Endoscopic retrograde cholangiopancreatography, magnetic resonance cholangiopancreatography and ultrasound

are recommended for diagnosis. Treatment options, which vary depending on the aetiology, include surgical, endoscopic, pharmacological and conventional approaches.

Conclusion: PCS is a significant complication characterised by a heterogeneous definition, increasing prevalence, a wide range of symptoms and a multifaceted aetiology. It has been emphasised that the diagnosis of chronic syndrome is hampered by the lack of comprehensive, valid and reliable assessment tools, and that long-term follow-up strategies are required; furthermore, risk factors need to be validated in future studies. A multidisciplinary assessment is recommended for the early diagnosis of high-risk patients using standard tools, to distinguish between biliary and non-biliary causes, to ensure appropriate treatment, and to improve patient outcomes.

Keywords: Postcholecystectomy syndrome, literature review, cholecystectomy, complications, nursing care

NEOADJUVAN TEDAVİ SONRASI GASTREKTOMİ UYGULANAN HASTALARDA TÜMÖR REGRESYON DERECEİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi, Fatma AYAZ YALINKILIÇ

ORCID: 0000-0002-7590-7999, fatmapathology@gmail.com

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Patoloji A.D., Van, Türkiye

Özet

Amaç:

Neoadjuvan kemoterapi (NAKT), gastrik kanser tedavisinde standart yaklaşımlardan biri haline gelmiştir. Ancak tedavi yanıtı hastalar arasında değişkenlik göstermekte olup, yanıtı öngörebilecek güvenilir belirteçler sınırlıdır. Bu çalışmada, NAKT uygulanan mide kanserli hastalarda patolojik tümör regresyon derecesini (TRG) etkileyen klinik ve patolojik faktörlerin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntem:

Bu retrospektif, tek merkezli çalışmaya neoadjuvan kemoterapi sonrası küratif gastrektomi uygulanan toplam 51 hasta dahil edildi. Tedavi yanıtı College of American Pathologists (CAP) TRG'ye göre değerlendirildi. Tedaviye yanıt; tam ya da tama yakın yanıt (TRG 0–1), kısmi yanıt ya da yanıt yok (TRG 2–3) şeklinde sınıflandırıldı. TRG'nin yaş, tümör çapı ve metastatik lenf nodu sayısı arasındaki ilişki analiz edildi.

Bulgular:

Toplam 51 hastanın dâhil edildiği çalışmada, hastaların medyan yaşı 61 (minimum–maksimum: 39–80) olup, hastaların 36'sı (%70.6) erkek, 15'i (%29.4) kadındı. Hastaların %3.9'unda tedaviye tam veya tama yakın yanıt saptanırken, %74.5'inde kısmi veya yanıt yoktu. Tümör çapı ile tedavi yanıtı arasında anlamlı ilişki bulundu ($p<0.05$) ve tedaviye yanıt vermeyen hastalarda daha büyük tümör çapı gözlemlendi. Benzer şekilde, metastatik lenf nodu sayısı tedaviye yanıt vermeyen grupta anlamlı olarak daha yüksekti ($p<0.05$). Yaş ile tedavi yanıtı arasında anlamlı ilişki saptanmadı.

Sonuç:

Bu çalışmada, tümör çapı ve metastatik lenf nodu sayısının neoadjuvan kemoterapiye yanıt ile anlamlı şekilde ilişkili olduğu gösterilmiştir. Daha büyük tümör çapı ve artmış metastatik lenf nodu sayısı düşük tedavi yanıtı ile ilişkilidir. Bu bulgular, tümör yükünün kemoterapiye duyarlılığını yansıtabileceğini düşündürmektedir. Klinik

pratikte bu parametrelerin değerlendirilmesi, tedavi stratejilerinin bireyselleştirilmesine katkı sağlayabilir. Ancak bulguların doğrulanması için daha geniş ve prospektif çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Mide Kanseri, Neoadjuvan Kemoterapi, Tümör Regresyon Derecesi, Tümör Çapı, Lenf Nodu Metastazı

FACTORS DETERMINING TUMOR REGRESSION GRADE IN PATIENTS UNDERGOING GASTRECTOMY AFTER NEOADJUVANT THERAPY

Asst. Prof. Dr., Fatma AYAZ YALINKILIÇ

ORCID: 0000-0002-7590-7999, fatmapathology@gmail.com

Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Medicine, Department of Pathology, Van, Türkiye

Abstract

Purpose:

Neoadjuvant chemotherapy (NAC) has become one of the standard approaches in the treatment of gastric cancer. However, treatment response varies among patients, and reliable predictors of response are limited. This study aimed to evaluate the clinical and pathological factors influencing the grade of pathological tumor regression (TRG) in gastric cancer patients who underwent NAC.

Materials and Methods:

This retrospective, single-center study included a total of 51 patients who underwent curative gastrectomy following neoadjuvant chemotherapy. Treatment response was evaluated according to the College of American Pathologists (CAP) TRG. Treatment response was classified as complete or near-complete response (TRG 0–1) or partial response or no response (TRG 2–3). The relationship between TRG and age, tumor diameter, and the number of metastatic lymph nodes was analyzed.

Results:

In the study, which included a total of 51 patients, the median age was 61 years (range: 39–80), with 36 patients (70.6%) being male and 15 (29.4%) female. A complete or near-complete response to treatment was observed in 3.9% of patients, while 74.5% had a partial response or no response. A significant association was found between tumor diameter and treatment response ($p<0.05$), and larger tumor diameters were observed in patients who did not respond to treatment. Similarly, the number of metastatic lymph nodes was significantly higher in the group that did not respond to treatment ($p<0.05$). No significant association was found between age and treatment response.

Conclusion:

This study demonstrated that tumor diameter and the number of metastatic lymph nodes are significantly associated with the response to neoadjuvant chemotherapy. Larger tumor diameter and an increased number of

metastatic lymph nodes are associated with a poor treatment response. These findings suggest that tumor burden may reflect sensitivity to chemotherapy. In clinical practice, evaluating these parameters may contribute to the individualization of treatment strategies. However, larger and prospective studies are needed to validate these findings.

Keywords: Gastric Cancer, Neoadjuvant Chemotherapy, Tumor Regression Grade, Tumor Diameter, Lymph Node Metastasis

FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON ÖĞRENCİLERİNDE STAJ DENEYİMİNİN ALGILANAN STRES VE MENTAL YORGUNLUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Emre ŞENOCAK*, Burak ERTÜRK**, Esra SONBAHAR BOLAT***

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü,
Trabzon, emre.senocak@windowslive.com

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü,
Trabzon, burak.erturk@ktu.edu.tr

*** Metin Sabancı Baltalimanı Kemik Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul,
dresrasonbaharbolat@gmail.com

Özet

Fizyoterapi ve rehabilitasyon (FTR) eğitiminde klinik stajlar, öğrencilerin mesleki becerilerini geliştirmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak bu süreç, akademik beklentiler ve hasta sorumluluklarıyla birleştiğinde yoğun bir stres yaratabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, FTR öğrencilerinde staj deneyiminin anket sonuçlarına yansıyan algılanan stres ve mental yorgunluk üzerindeki etkisini incelemek ve bu faktörlerin bilişsel esneklik ile empati becerileriyle olan ilişkisini değerlendirmektir. Kesitsel tipteki bu çalışmaya, FTR bölümlerinde öğrenim gören 125 lisans öğrencisi dahil edildi. Verilerin toplanmasında sosyodemografik bilgi formu, Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ), Mental Yorgunluk Skalası (MYS), Bilişsel Esneklik Ölçeği (BEÖ) ve Jefferson Empati Ölçeği (JEÖ) kullanıldı. İstatistiksel analizlerde, staj deneyimi olan ve olmayan iki grup arasındaki farkların analizinde Bağımsız Örneklem T-Testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edildi. Çalışmaya katılan 125 öğrencinin yaş ortalaması $20,92 \pm 2,62$ olarak belirlendi. Öğrencilerin %65,6'sı ($n=82$) hiç staj yapmadığı ve %34,4'ünün ($n=43$) ise staj yaptığı tespit edildi. Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, ASÖ anket sonuçlarının staj deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptandı ($p=0,069$). Staj yapan öğrencilerin ASÖ sonuçları ($64,02 \pm 20,82$), staj yapmayanlara ($57,28 \pm 18,85$) göre daha yüksek olsa da bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edildi. Benzer şekilde, iki grup arasında MYS ($p=0,170$), JEÖ ($p=0,667$) ve BEÖ ($p=0,625$) anket sonuçları açısından da istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlendi. Sonuç olarak, FTR eğitiminde klinik staj deneyiminin, öğrencilerin ASÖ ve MYS sonuçları üzerinde istatistiksel düzeyde anlamlı bir artışa yol açmadığı görülmektedir. Ancak staj yapan öğrencilerin ASÖ anket sonuçlarındaki artış eğilimi dikkate değerdir. Staj süreçlerinin öğrenciler üzerindeki potansiyel etkilerinin daha net anlaşılabilmesi için gelecekteki çalışmalarda daha geniş örneklem gruplarıyla ve farklı klinik rotasyon içeriklerinin detaylandırılarak incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel esneklik, fizyoterapi, mental yorgunluk, staj, stres.

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF INTERNSHIP EXPERIENCE ON PERCEIVED STRESS AND MENTAL FATIGUE IN PHYSIOTHERAPY AND REHABILITATION STUDENTS

Abstract

Clinical internships in physiotherapy and rehabilitation (PT) education have a critical importance in terms of students developing their professional skills. However, this process can create intense stress when combined with academic expectations and patient responsibilities. The objective of this study is to investigate the effect of internship experience on survey results regarding perceived stress and mental fatigue in PT students and to evaluate the relationship of these factors with cognitive flexibility and empathy skills. This cross-sectional study included 125 undergraduate students studying in PT departments. A sociodemographic information form, Perceived Stress Scale (PSS), Mental Fatigue Scale (MFS), Cognitive Flexibility Inventory (CFI), and Jefferson Scale of Empathy (JSE) were used to collect data. In the statistical analyses, the Independent Samples T-Test was used to analyze the differences between the two groups with and without internship experience. The statistical significance level was accepted as $p < 0.05$. The mean age of the 125 students participating in the study was determined as 20.92 ± 2.62 . It was determined that 65.6% ($n=82$) of the students had no internship experience and 34.4% ($n=43$) had done an internship. As a result of the independent samples t-test, it was determined that PSS survey results did not differ at a statistically significant level according to internship experience ($p=0.069$). Although the PSS results of the students with internship experience (64.02 ± 20.82) were higher than those without (57.28 ± 18.85), it was determined that this difference was not statistically significant. Similarly, it was determined that there was no statistically significant difference between the two groups in terms of MFS ($p=0.170$), JSE ($p=0.667$), and CFI ($p=0.625$) survey results. In conclusion, it is observed that clinical internship experience in PT education does not cause a statistically significant increase in students' PSS and MFS results. However, the upward trend in the PSS survey results of students undertaking internships is noteworthy. To better understand the potential effects of internship processes on students, it is recommended that future studies examine larger sample groups and detail different clinical rotation contents.

Keywords: Cognitive flexibility, internship, mental fatigue, physiotherapy, stress.

AĞIZ KOKUSU HAKKINDA TÜRKÇE VE İNGİLİZCE YOUTUBE VİDEOLARININ KALİTESİ VE GÜVENİLİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Resül ÇOLAK ¹, Diyar KESKİN ², Berfin DOĞAN ³

Zonguldak Bülent Ecevit Universtiy, Faculty of Dentistry, Deparment of Periodontology, Zonguldak,
Türkiye

Zonguldak Bülent Ecevit Universtiy, Faculty of Dentistry, Deparment of Periodontology, Zonguldak,
Türkiye

Zonguldak Bülent Ecevit Universtiy, Faculty of Dentistry, Deparment of Periodontology, Zonguldak,
Türkiye

ORCiD (in the order of authors)

<https://orcid.org/0000-0001-5210-1119>

<https://orcid.org/0009-0005-9663-8600>

<https://orcid.org/0009-0009-5472-4921>

Email (in the order of authors)

resuldhf@gmail.com

keskindiyar18@gmail.com

b.dogan99.bda@gmail.com

Özet

Amaç: YouTube™, sağlıkla ilgili bilgiye ulaşmak için yaygın olarak kullanılan bir platformdur; ancak içeriklerin doğruluğu ve güvenilirliği tartışmalıdır. Bu çalışmanın amacı, halitozis ile ilgili Türkçe ve İngilizce YouTube™ videolarının kalite, güvenilirlik ve kapsamlılık açısından değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Bu kesitsel çalışmada, kullanıcı arama eğilimlerine dayalı olarak (Google Trends) belirlenen anahtar kelimeler (Halitozis, Ağız Kokusu, Oral Malodor) kullanılarak YouTube™ üzerinde arama yapıldı. Her anahtar kelime için ilk 100 video tarandı ve dahil edilme kriterlerini karşılayan 90 video analiz edildi. Videoların izlenme sayısı, beğeni sayısı, yorum sayısı ve süre gibi özellikleri kaydedildi. Video kalitesi Video Information and Quality Index (VIQI), güvenilirlik modifiye DISCERN (M-DISCERN) ve kapsamlılık yedi alanlı bir skor sistemi kullanılarak değerlendirildi. İstatistiksel analizlerde Mann–Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Ortalama VIQI skoru $13,6 \pm 2,66$, kapsamlılık skoru $6,0 \pm 2,32$ ve M-DISCERN skoru $3,0 \pm 1,21$ olarak bulundu. Türkçe ve İngilizce videolar arasında kalite, güvenilirlik ve kapsamlılık açısından anlamlı fark saptanmadı ($p > 0,05$). Video süresi ile VIQI, kapsamlılık ve M-DISCERN skorları arasında pozitif korelasyon bulundu ($p < 0,001$).

Sonuç: Halitozis ile ilgili YouTube™ videoları kalite, güvenilirlik ve kapsamlılık açısından heterojen olup genel olarak orta düzeydedir. Sağlık profesyonelleri tarafından hazırlanan kanıta dayalı içeriklerin artırılması, çevrim içi sağlık bilgilerinin kalitesini artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Halitozis, Sosyal Medya, Sağlık Bilgisi, Kalite Değerlendirmesi, Hasta Eğitimi

EVALUATION OF THE QUALITY AND RELIABILITY OF TURKISH AND ENGLISH YOUTUBE VIDEOS ON HALITOSIS

Abstract

Objective: YouTube™ is widely used as a source of health-related information; however, the accuracy and reliability of its content remain questionable. This study aimed to evaluate the quality, reliability, and comprehensiveness of Turkish and English YouTube™ videos related to halitosis.

Materials and Methods: In this cross-sectional study, a YouTube™ search was performed using keywords determined based on user search trends (Google Trends), including “halitosis,” “bad breath,” and “oral malodor,” along with their Turkish equivalents. The first 100 videos for each keyword were screened, and 90 videos that met the inclusion criteria were analyzed. Video characteristics, including number of views, likes, comments, and duration, were recorded. Video quality was assessed using the Video Information and Quality Index (VIQI), reliability using the modified DISCERN (M-DISCERN), and comprehensiveness using a seven-domain scoring system. Statistical analyses were performed using the Mann–Whitney U test and Spearman correlation analysis.

Results: The mean VIQI score was 13.6 ± 2.66 , the mean comprehensiveness score was 6.0 ± 2.32 , and the mean M-DISCERN score was 3.0 ± 1.21 . No significant differences were found between Turkish and English videos in terms of quality, reliability, and comprehensiveness ($p > 0.05$). Video duration was positively correlated with VIQI, comprehensiveness, and M-DISCERN scores ($p < 0.001$).

Conclusion: YouTube™ videos on halitosis are heterogeneous and generally of moderate quality, reliability, and comprehensiveness. Increasing evidence-based content produced by healthcare professionals may improve the quality of online health information.

Keywords: Halitosis, Social Media, Health Information, Quality Assessment, Patient Education

SOSYAL HİZMETTE DİJİTAL DÖNÜŞÜM: YAPAY ZEKA TEMELLİ UYGULAMALARIN ETİK VE MESLEKİ BOYUTLARI

Doç.Dr. Serhat TEK

ORCID: 0000-0001-7140-2099, E-Posta: serhattek@live.de

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis, Türkiye

Arş. Gör. Şüheda KÜÇÜKKAYA SAYAR

ORCID: 0000-0002-6822-9114, E-Posta: skucukkaya@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Bu çalışma, sosyal hizmet uygulamalarında giderek artan dijitalleşme ve yapay zekâ kullanımını mesleki değerler ve etik ilkeler çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Günümüzde sosyal hizmet alanı, karmaşık toplumsal sorunlara daha hızlı ve etkili çözümler üretme ihtiyacı doğrultusunda teknoloji temelli uygulamalara yönelmektedir. Özellikle yapay zekâ destekli risk değerlendirme sistemleri, veri analitiği ve dijital danışmanlık hizmetleri, müdahale süreçlerinde önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Ancak bu dönüşüm, beraberinde etik ikilemleri de getirmektedir. Bu araştırmada nitel doküman analizi yöntemi kullanılarak güncel literatür incelenmiş; yapay zekâ temelli uygulamaların sosyal hizmetin temel değerleri olan insanın biricikliği, sosyal eşitlik ve adalet ile gizlilik ilkeleri üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bulgular, teknolojinin hizmet sunumunu hızlandırdığı ve erişilebilirliği artırdığı, ancak algoritmik önyargı, veri güvenliği ve mesleki ilişkinin zayıflaması gibi riskler barındırdığını göstermektedir. Ayrıca dijitalleşmenin, sosyal hizmet uzmanlarının rol ve yetkinliklerinde dönüşüme yol açtığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, sosyal hizmette dijital dönüşüm kaçınılmaz olmakla birlikte, bu sürecin etik ilkelerle uyumlu şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, mesleki eğitim programlarının güncellenmesi, etik rehberlerin geliştirilmesi ve insan merkezli uygulamaların korunması önem arz etmektedir. Çalışma, yapay zeka ve dijital dönüşüm ekseninde sosyal hizmet literatürüne güncel ve eleştirel bir perspektif sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmette Dijital Dönüşüm, Yapay Zeka, Mesleki Etik, Algoritmik Önyargı

DIGITAL TRANSFORMATION IN SOCIAL WORK: ETHICAL AND PROFESSIONAL ASPECTS OF AI-BASED APPLICATIONS

Abstract

This study aims to examine the increasing digitalization and artificial intelligence (AI) use in social work practices within the framework of professional values and ethical principles. Today, the social work field is turning to technology-based applications in response to the need to produce faster and more effective solutions to complex social problems. In particular, AI-supported risk assessment systems, data analytics, and digital counseling services have begun to play a significant role in intervention processes. However, this transformation also brings with it ethical dilemmas. This research uses qualitative document analysis to review current literature and evaluates the effects of AI-based applications on the core values of social work: the uniqueness of the individual, social equality and justice, and confidentiality. The findings show that technology accelerates service delivery and increases accessibility, but also carries risks such as algorithmic bias, data security, and weakening of professional relationships. Furthermore, it has been determined that digitalization leads to a transformation in the roles and competencies of social work professionals. In conclusion, while digital transformation in social work is inevitable, this process needs to be managed in accordance with ethical principles. In this context, updating professional training programs, developing ethical guidelines, and protecting human-centered practices are of great importance. This study aims to offer a current and critical perspective on the social work literature focusing on artificial intelligence and digital transformation.

Keywords: Digital Transformation in Social Work, Artificial Intelligence, Professional Ethics, Algorithmic Bias

YAŞLI BİREYLERDE BİLİŞSEL FONKSİYONLAR, DISPNE, KAS KUVVETİ, FİZİKSEL AKTİVİTE, FONKSİYONEL MOBİLİTE VE DENGE ARASINDAKİ İLİŞKİ: KESİTSEL BİR ÇALIŞMA

Esra Sude AKIN¹, Gülşah BARGI², Özlem ÇINAR ÖZDEMİR³, Aysel BAŞER⁴

¹İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye, ORCID NO: 0009-0005-1637-9953, esrasudeakin@gmail.com

²İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İzmir, Türkiye, ORCID NO: 0000-0002-5243-3997, gulsah.bargi@idu.edu.tr

³Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Bolu, Türkiye, ORCID NO: 0000-0002-9205-5652 ozlemcinarozdemir@gmail.com

⁴İzmir Demokrasi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye, ORCID NO: 0000-0001-8067-0677, aysel.baser@idu.edu.tr

Özet

Amaç: Solunum fonksiyonları, bilişsel fonksiyonlar, kas kuvveti, denge, fiziksel aktivite ve mobilite yaşlanmayla azalır. Bu yüzden, bu çalışmanın amacı yaşlı bireylerde bu parametreler arasındaki ilişkileri açığa çıkarmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu kesitsel çalışmaya huzurevleri ile yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşayan yaşlı bireyler (n=143, 79,18±6,17 yıl) dahil edildi. Yaşlı bireylerde dispne şiddeti (Modifiye Medical Research Council Dispne Skalası (MMRCDS)), bilişsel fonksiyon (Standardize Mini Mental Durum Testi (SMMDT)), tepe öksürük ekspiratuar akış (TÖEA) (PEFmetre), üst ekstremité kas kuvveti (hidrolik el dinamometresi), alt ekstremité kas kuvveti ve fonksiyonu (30 Saniye Sandalyede Otur Kalk Testi (30-SOKT)), fiziksel aktivite düzeyi (Yaşlılar için Fiziksel Aktivite Ölçeği (PASE)), fonksiyonel mobilite ve denge durumları (Sürekli Kalk ve Yürü Testi (SKYT) ve Berg Denge Ölçeği (BDÖ)) değerlendirildi.

Bulgular: i) SMMDT toplam puanı ile MMRCDS puanı, TÖEA değeri, sağ kavrama kuvveti, ii) MMRCDS puanı ile TÖEA, sağ ve sol kavrama kuvveti, 30- SOKT puanı, denge, fonksiyonel mobilite, iii) TÖEA ile sağ ve sol kavrama kuvveti, 30-SOKT puanı, PASE puanları ve fonksiyonel mobilite, iv) kavrama kuvveti ile 30- SOKT puanı, boş zaman aktiviteleri puanı, denge, fonksiyonel mobilite, v) 30- SOKT puanı ile fonksiyonel mobilite, PASE toplam puanı, denge, vi) PASE toplam puanı ile fonksiyonel mobilite, vii) fonksiyonel mobilite ile denge arasında anlamlı korelasyonlar vardı (p<0,05).

Sonuç: Yaşlı bireylerde bilişsel fonksiyonlar, dispne algısı, kas kuvveti, fiziksel aktivite düzeyi, fonksiyonel mobilite ve denge, fonksiyonel sağlığın birbiriyle ilişkili bileşenleridir; ancak bu ilişkiler çoğunlukla zayıf düzeydedir. Kas kuvveti iyi olan yaşlı bireyler iyi bir fonksiyonel mobiliteye sahiptir. Bu bulgular, yaşlı bireylerde çok boyutlu değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır. Fiziksel aktiviteyi, kas kuvvetini ve solunum fonksiyonunu iyileştirmeye odaklanan müdahaleler, ileri yaşlarda fonksiyonel bağımsızlığı destekleyebilir.

Anahtar Kelimeler: Dispne, fiziksel aktivite, kas kuvveti, öksürük, yaşlı

THE RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE FUNCTIONS, DYSPNEA, MUSCLE STRENGTH, PHYSICAL ACTIVITY, FUNCTIONAL MOBILITY, AND BALANCE IN OLDER ADULTS: A CROSS-SECTIONAL STUDY

Esra Sude AKIN¹, Gülşah BARĞI², Özlem ÇINAR ÖZDEMİR³, Aysel BAŞER⁴

¹Izmir Democracy University, Institute of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, İzmir, Türkiye, ORCID NO: 0009-0005-1637-9953, esrasudeakin@gmail.com

²Izmir Democracy University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, İzmir, Türkiye, ORCID NO: 0000-0002-5243-3997, gulsah.bargi@idu.edu.tr

³Bolu Abant İzzet Baysal University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, Bolu, Türkiye, ORCID NO: 0000-0002-9205-5652, ozlemcinarozdemir@gmail.com

⁴Izmir Democracy University, Faculty of Medicine, Department of Medical Education, İzmir, Türkiye, ORCID NO: 0000-0001-8067-0677, aysel.baser@idu.edu.tr

Abstract

Purpose: Pulmonary function, cognitive functions, muscle strength, balance, physical activity, and mobility decline with aging. Therefore, this study aimed to reveal the relationships among these parameters in older adults.

Methods: This cross-sectional study included older adults living in nursing homes and elderly care and rehabilitation centers (n=143, 79.18±6.17 years). Dyspnea severity (Modified Medical Research Council Dyspnea Scale (mMRCDS)), cognitive function (Standardized Mini-Mental State Examination (SMMSE)), peak cough expiratory flow (PCEF) (a PEFmeter), upper extremity muscle strength (a hydraulic hand dynamometer), lower extremity muscle strength and function (30-Second Chair Stand Test (30-CST)), physical activity levels (Physical Activity Scale for the Elderly (PASE)), functional mobility and balance status (Timed Up and Go Test (TUGT) and Berg Balance Scale (BBS)) were evaluated in older adults.

Findings: There were significant correlations between i) the SMMSE total score and mMRCDS score, PCEF value, right handgrip strength, ii) mMRCDS score and PCEF, right and left handgrip strength, 30-CST score, balance, functional mobility, iii) PCEF value and right and left handgrip strength, 30-CST score, PASE scores, functional mobility, iv) handgrip strength and 30-CST score, leisure time activities score, balance, functional mobility, v) 30-CST score and functional mobility, PASE total score, balance, vi) PASE total score and functional mobility, vii) functional mobility and balance (p<0.05).

Conclusion: In older adults, cognitive functions, dyspnea perception, muscle strength, physical activity level, functional mobility, and balance are interrelated components of functional health, although these relationships are often weak. Older adults with good muscle strength had increased functional mobility. These findings highlight the value of multidimensional assessment in older adults. Interventions focusing on improving physical activity, muscle strength, and pulmonary function may support functional independence in later life.

Keywords: Aged, cough, dyspnea, muscle strength, physical activity

ORUÇ, UYKU VE GLİSEMİK DALGALANMA

Dr. Öğr. Üyesi Özlem KARDAŞ KİN

ORCID: 0000-0001-6637-5786, E-Posta: kardas.ozlem@hotmail.com

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ameliyathane

Hizmetleri Programı, Gaziantep, Türkiye

Prof. Dr. Mehmet Akif BÜYÜKBEŞE

ORCID: 0009-0008-5255-2073, E-posta: akif_buyukbese@yahoo.com

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

Özet

Ramazan orucu; beslenme zamanlamasında, uyku düzeninde ve sirkadiyen ritimde meydana getirdiği değişiklikler aracılığıyla glisemik dalgalanmaları etkileyebilmektedir. Bu süreçte toplam uyku süresinde azalma, uykuya dalma süresinde uzama ve özellikle REM ile yavaş dalga uykusunda azalma gibi fizyolojik değişiklikler gözlenmektedir. Ayrıca melatonin, kortizol, leptin ve ghrelin gibi hormonların salınım ritimlerinde geceye doğru kayma meydana gelmektedir. Tip 2 diyabetli bireylerde genel glisemik kontrol çoğunlukla stabil seyretmekle birlikte, iftar öncesi hipoglisemi ve iftar sonrası hiperglisemi önemli risk dönemleri olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, düşük uyku kalitesinin doğrudan hiperglisemi ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Ramazan ayında değişen yaşam tarzı; beslenme düzeni, fiziksel aktivite ve ilaç kullanımındaki farklılıklarla birlikte glukoz değişkenliğini artırabilmektedir. Özellikle kısa ve kalitesiz uyku süresi, insülin direnci ve bozulmuş glikoz metabolizması ile ilişkilidir. Bu bağlamda, diyabetli bireylerde güvenli oruç süreci için uyku düzeninin optimize edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, Ramazan ayında ortaya çıkan sirkadiyen ritim değişikliklerinin yönetilmesi; gece uykusunun 7–8 saate tamamlanması, düşük glisemik indeksli besinlerin tercih edilmesi ve düzenli kan şekeri takibi ile mümkündür. Bireyselleştirilmiş bakım yaklaşımları ve multidisipliner izlem, diyabetli bireylerde orucun güvenli ve sürdürülebilir şekilde uygulanmasında kritik rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ramazan orucu, uyku, diyabet, sirkadiyen ritim, glisemik dalgalanma

FASTING, SLEEP AND GLYCEMIC VARIABILITY

Assist. Prof. Özlem KARDAŞ KİN

ORCID: 0000-0001-6637-5786, E-mail: kardas.ozlem@hotmail.com

Gaziantep Islam Science and Technology University, Vocational School of Health Services, Operating Room Services Program, Gaziantep, Türkiye

Prof. Mehmet Akif BÜYÜKBEŞE

ORCID: 0009-0008-5255-2073, E-mail: akif_buyukbese@yahoo.com

Gaziantep Islam Science and Technology University, Faculty of Medicine, Department of Internal Medicine, Gaziantep, Türkiye

Abstract

Ramadan fasting may influence glycemic variability through changes in meal timing, sleep patterns, and circadian rhythm. During this period, physiological alterations such as reduced total sleep duration, prolonged sleep latency, and decreases in rapid eye movement (REM) and slow-wave sleep are commonly observed. In addition, circadian shifts occur in the secretion patterns of key hormones, including melatonin, cortisol, leptin, and ghrelin. Although overall glycemic control in individuals with type 2 diabetes is often maintained, the pre-iftar period is associated with an increased risk of hypoglycemia, whereas the post-iftar period is characterized by a higher risk of hyperglycemia. Furthermore, poor sleep quality has been shown to be directly associated with hyperglycemia. Lifestyle changes during Ramadan, including alterations in dietary habits, physical activity, and medication use, may contribute to increased glucose variability. In particular, short and poor-quality sleep is associated with insulin resistance and impaired glucose metabolism. Therefore, optimizing sleep patterns is essential for the safe management of fasting in individuals with diabetes.

In conclusion, effective management of circadian rhythm alterations during Ramadan requires achieving 7–8 hours of nocturnal sleep, preferring low glycemic index foods, and maintaining regular glucose monitoring. Personalized care approaches and multidisciplinary follow-up play a critical role in ensuring safe and sustainable fasting practices in individuals with diabetes.

Keywords: Ramadan fasting, sleep, diabetes, circadian rhythm, glycemic variability

BESLENME VE DİYETETİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SAĞLIKLI BESLENME, YAPAY ET VE YENİLEBİLİR BÖCEKLER KONUSUNDAKİ TUTUMLARI

Zehra Helin ÇELEBİ (1), Dr. Öğretim Üyesi Kenan KENDİLCİ (2)

ORCID: 0009-0008-8527-2537

Posta: (1) Dythelincelebi@gmail.com (2) kkendilci@beu.edu.tr

(1) Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gıda Güvenliği Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye^[1]

(2) Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Dünya nüfusunun 2050 yılına kadar 9,7 milyara ulaşacağı öngörülmekte olup, bu artış özellikle protein kaynaklarına yönelik gıda talebini önemli ölçüde artırmaktadır. Bu doğrultuda yenilebilir böcekler ve laboratuvar ortamında geliştirilen yapay et gibi alternatif protein kaynakları dikkat çekmektedir. Ancak bu ürünlerin toplum tarafından kabulü, algılanan doğallık, kültürel uygunluk ve dini hassasiyetler gibi faktörler nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Bu çalışma, Beslenme ve Diyetetik bölümü öğrencilerinin sağlıklı beslenme, yapay et ve yenilebilir böceklerle yönelik tutumlarını belirlemek ve bu tutumların sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2024–2025 akademik yılında Bitlis Eren Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nde öğrenim gören 255 öğrenci ile yürütülen tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışmadır. Veriler çevrim içi anket yöntemiyle toplanmış, istatistiksel analizler SPSS 26.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Öğrencilerin sağlıklı beslenmeye yönelik tutumlarını değerlendirmek amacıyla Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin %70’inden fazlasının SBİTÖ toplam puanının ölçek orta değerinin üzerinde olduğu belirlenmiş ve katılımcıların sağlıklı beslenmeye yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu saptanmıştır. Buna karşın, yapay et ve yenilebilir böceklerle yönelik tutumların belirgin biçimde olumsuz olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaklaşık %68’i, yapay eti “doğal olmayan bir gıda” olarak değerlendirmiş; %60’tan fazlası yapay eti tüketmeye istekli olmadığını bildirmiştir. Yapay etin güvenli olduğunu düşünen öğrencilerin oranı %25’in altında kalmıştır. Yenilebilir böceklerle yönelik tutumlar incelendiğinde ise öğrencilerin %70’ten fazlasının böcek tüketimini kültürel olarak uygun bulmadığı, %65’inden fazlasının dini açıdan uygun olsa dahi tüketmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Yenilebilir böcekleri denemeye istekli olduğunu belirten öğrencilerin oranı ise %15’in altında bulunmuştur. Sonuç olarak, öğrencilerin sağlıklı beslenmeye yönelik tutumları yüksek düzeyde olumlu olmasına rağmen, alternatif protein kaynakları olan yapay et ve yenilebilir böceklerle yönelik kabul düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin bilgi eksikliği, risk algısı ve kültürel-dini faktörler nedeniyle temkinli bir

yaklaşım sergilediklerini düşündürmektedir. Alternatif protein kaynaklarının gelecekte beslenme sistemlerine entegrasyonunun sağlanabilmesi için, bilimsel temelli eğitim ve farkındalık çalışmalarının artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Protein Kaynakları, Yapay Et, Yenilebilir Böcekler, Sağlıklı Beslenme, Yeni Gıdalar

**ATTITUDES OF NUTRITION AND DIETETICS STUDENTS TOWARD HEALTHY EATING,
CULTURED MEAT, AND EDIBLE INSECTS**

Zehra Helin ÇELEBİ (1), Dr. Öğretim Üyesi Kenan KENDİLCİ (2)

ORCID: 0009-0008-8527-2537

E-Mail: (1) Dythelincelebi@gmail.com (2) kkendilci@beu.edu.tr

(1)Bitlis Eren University Graduate School, Department of Food Safety, Bitlis, Türkiye

(2)Bitlis Eren University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Bitlis, Türkiye

Abstract

It is projected that the global population will reach 9.7 billion by 2050, a growth that is expected to substantially increase food demand, particularly for protein sources. In this context, alternative protein sources such as edible insects and laboratory-cultured meat have attracted increasing attention. However, public acceptance of these products remains limited due to factors such as perceived unnaturalness, cultural compatibility, and religious sensitivities. This study aimed to determine the attitudes of Nutrition and Dietetics students toward healthy eating, cultured meat, and edible insects, and to examine whether these attitudes differ according to socio-demographic characteristics. This descriptive, cross-sectional study was conducted during the 2024–2025 academic year with 255 students enrolled in the Department of Nutrition and Dietetics at Bitlis Eren University. Data were collected using an online questionnaire, and statistical analyses were performed using SPSS version 26.0. Students' attitudes toward healthy eating were assessed using the Attitude Scale for Healthy Nutrition (ASHN). The findings indicated that more than 70% of the students had total ASHN scores above the scale midpoint, demonstrating generally positive attitudes toward healthy eating. In contrast, attitudes toward cultured meat and edible insects were markedly negative. Approximately 68% of participants perceived cultured meat as an “unnatural food,” and more than 60% reported unwillingness to consume it. The proportion of students who considered cultured meat to be safe was below 25%. Regarding edible insects, over 70% of the students reported that insect consumption was not culturally appropriate, and more than 65% stated that they would not consume edible insects even if they were religiously permissible. The proportion of students willing to try edible insects was found to be below 15%. In conclusion, although students demonstrated highly positive attitudes toward healthy eating, their acceptance of alternative protein sources such as cultured meat and edible insects was low. These findings suggest that students adopt a cautious approach due to insufficient knowledge, perceived risks, and cultural and religious factors. Increasing scientifically based education and awareness initiatives may be necessary to facilitate the future integration of alternative protein sources into sustainable food systems.

Keywords: Alternative Protein Sources, Cultured Meat, Edible Insects, Healthy Eating, Novel Foods

MADDE BAĞIMLILIĞINDA CEREBELLAR LOBÜLLERİN MORFOMETRİK ANALİZİ: RADYOLOJİK BİR ÇALIŞMA

Öğr. Gör. Aysegül AYRAN TAHTACI^{1,2}, Dr. Öğr. Üy. Ural VERİMLİ^{3,4}

ORCID: 0000-0002-6789-1296 (A.A.T), 0000-0002-4639-6990 (U.V.)

E-Posta aysegul.ayran@istinye.edu.tr, uverimli@gmail.com

¹ Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Anatomi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

² İstinye Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye

³ Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

⁴ İstinye Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Özet

Amaç: Güncel nöroanatomik araştırmalar, cerebellum'un rolünün motor koordinasyonun ötesine geçerek karmaşık bilişsel süreçleri ve beynin ödül sistemini kapsadığını göstermektedir. Bağımlılık mekanizmaları kortikal ve subkortikal bölgelerde kapsamlı bir şekilde çalışılmış olsa da, madde bağımlılığı ile ilişkili cerebellar lobüllerdeki spesifik volumetrik değişiklikler henüz yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışmanın amacı, kokain kullanım bozukluğu (KKB) olan bireylerde cerebellar lobül yapılarındaki morfometrik değişiklikleri sağlıklı katılımcılar (SK) ile karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu radyolojik çalışmada, KKB tanısı alan bireyler (n=74) ve SK grubunun (n=62) T1 ağırlıklı MR görüntüleri analiz edilmiştir. Cerebellar lobüllerin otomatik segmentasyonu açık erişimli bir sistem olan VolBrain platformu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Lobüllerin hacimsel ve kortikal kalınlık ölçümleri yapılmış ve toplam intrakraniyal hacme göre normalize edilmiştir. İstatistiksel analizlerde bağımsız t-testi, Pearson korelasyonu ve ki-kare testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Ön bulgular, KKB grubunda SK grubuna kıyasla cerebellum'un posterior lobunda, özellikle Crus II ve lobül VIIb lobüllerinde anlamlı bir hacim azalması olduğunu göstermektedir ($p<0.05$). Kokain kullanım süresi ile bu cerebellar yapıların toplam ve gri madde hacmi arasında negatif bir korelasyon gözlenmiştir.

Sonuç: Bulgularımız, kokain bağımlılığının bilişsel ve duygusal işleme süreçlerinde yer alan cerebellar lobüllerde belirgin yapısal değişikliklerle ilişkili olduğuna dair radyolojik kanıtlar sunmaktadır. Bu sonuçlar, cerebellum'un madde kullanım bozukluklarından etkilenen nöral devrelerin temel bir parçası olduğu hipotezini desteklemektedir. Cerebellar lobüllerdeki değişimlerin anlaşılması, bağımlılıkta hedefe yönelik tedavi stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Cerebellum, Bağımlılık, Morfometri, Kokain, MRG

MORPHOMETRIC ANALYSIS OF CEREBELLAR LOBULES IN SUBSTANCE USE DISORDER: A RADIOLOGICAL STUDY

Lec. Ayşegül AYRAN TAHTACI^{1,2}, Asst. Prof. Dr. Ural VERİMLİ^{3,4}

ORCID: 0000-0002-6789-1296 (A.A.T), 0000-0002-4639-6990 (U.V.)

E-Mail aysegul.ayran@istinye.edu.tr, uverimli@gmail.com

¹ Marmara University, Institute of Health Sciences, Department of Anatomy, İstanbul, Türkiye

² Istinye University, Vocational School of Health Services, İstanbul, Türkiye

³ Marmara University, School of Medicine, Department of Anatomy, İstanbul, Türkiye

⁴ Istinye University School of Medicine Department of Anatomy, İstanbul, Türkiye

Abstract

Aims: Recent neuroanatomical research suggests that the cerebellum's role extends beyond motor coordination, involving complex cognitive processes and the brain's reward system. While the mechanism of addiction has been extensively studied in cortical and subcortical regions, the specific volumetric changes in cerebellar lobules associated with cocaine dependence remain under-investigated. This study aims to evaluate the morphometric changes of cerebellar lobule structures in individuals with cocaine use disorder (CUD) compared to healthy controls (HC).

Methods: In this radiological study, T1-weighted MR images of individuals with CUD (n=74) and HC (n=62) were analyzed. Automated segmentation of cerebellar lobules was performed using the VolBrain open-access platform. Volumetric and cortical thickness measurements of individual lobules were identified and normalized to total intracranial volume. Statistical analysis was conducted using independent t-tests, Pearson correlation and chi-square tests.

Results: Preliminary findings indicate a significant volumetric reduction in the posterior lobe of the cerebellum, particularly in the Crus II and lobule VIIb lobules, in the CUD group compared to HC ($p<0.05$). A negative correlation was observed between the duration of cocaine use and the total and gray matter volume of these cerebellar structures.

Conclusion: Our findings provide radiological evidence that cocaine addiction is associated with distinct structural alterations in cerebellar lobules involved in cognitive and emotional processing. These results support the hypothesis that the cerebellum is an essential part of the neural circuitry affected by substance use disorders.

Understanding these cerebellar lobule changes may contribute to the development of targeted treatment strategies in addiction.

Keywords: Cerebellum, Addiction, Morphometry, Cocaine, MRI

ENDEMİK BİR ODAK OLARAK BÖLGEMİZDE ÜST GASTROİNTESTİNAL SİSTEM KANSERLERİNİN EPİDEMİYOLOJİK VE PATOLOJİK PROJEKSİYONU

Doktor Öğretim Üyesi, Feyruz KARAKOYUN

ORCID: 0000000290114452

feyruzkarakoyun@gmail.com

VanYüzüncü Yıl Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Patoloji Anabilim Dalı, Van, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmanın temel amacı, üst gastrointestinal sistem (GİS) kanserleri açısından dünya çapında endemik bir kuşak üzerinde yer alan Van Gölü Havzası'ndaki mide ve özofagus tümörlerinin epidemiyolojik ve histopatolojik profilini belirlemektir.

Materyal ve Metot: Araştırmanın örneklemini, son üç yıl içerisinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Patoloji Anabilim Dalı'na başvuran ve üst GİS kanseri tanısı alan 450 vaka (n=450) oluşturmaktadır. Retrospektif olarak yürütülen çalışmada; tümörlerin lokalizasyonu, histolojik tipleri (Lauren ve WHO sınıflamasına göre), lenf nodu metastaz durumları ve moleküler belirteçler (HER2, MSI) immünohistokimyasal yöntemlerle analiz edilmiştir.

Bulgular: Analiz sonuçlarına göre, ortalama tanı yaşı 56 (± 12) olarak saptanmış olup vakaların %18'i 45 yaş altı genç popülasyondur. Cinsiyet dağılımında erkek/kadın oranı 1.4:1 olarak bulunmuştur. Özofagus kanserlerinin %88'ini Skuamöz Hücreli Karsinom (SCC) oluşturmakta ve en sık orta/üst segment yerleşimi izlenmektedir. Mide kanserlerinde ise Lauren sınıflamasına göre İntestinal Tip (%72) baskınlığı saptanmıştır. Olguların %82'si tanı anında evre pT3-T4 düzeyinde olup, %80'inde lenf nodu metastazı mevcuttur. Moleküler profilde HER2 pozitifliği %16, MSI-H oranı %11 ve belirgin perinöral invazyon oranı %82 olarak kaydedilmiştir. Bu veriler, Batı tipi "reflü-obeziye" odaklı kanser modelinden ziyade, bölgemizde "geleneksel-endemik" modelin hakim olduğunu kanıtlamaktadır.

Sınırlılıklar: Çalışmanın en temel sınırlılığı, tek merkezli ve retrospektif bir arşiv taramasına dayanmasıdır. Ayrıca, hastaların uzun dönem sağkalım verilerinin eksikliği ve ileri genetik sekanslama analizlerinin (NGS) tüm örnekleme uygulanamamış olması çalışmanın kapsamını sınırlandırmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Bölgemiz, üst GİS kanserleri için yüksek riskli bir odak noktası olmaya devam etmektedir. Kadın vaka oranının global verilere göre yüksekliği ve SCC tipinin ezici üstünlüğü, bölgedeki tandır dumanı maruziyeti ve sıcak çay tüketim alışkanlıklarının karsinojenik etkisini doğrulamaktadır. İleri evre başvurular, bölgedeki tarama programlarının yetersizliğini işaret etmektedir. Risk altındaki popülasyon için 40-45 yaşından itibaren başlayan periyodik endoskopik tarama programları devreye alınmalıdır. Halk sağlığı düzeyinde sıcak çay, tandır kullanımı ve tuzlu/nitratlı gıda tüketimine yönelik farkındalık çalışmaları yürütülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Özofagus kanseri, Mide kanseri, Patoloji.

EPIDEMIOLOGICAL AND PATHOLOGICAL PROJECTION OF UPPER GASTROINTESTINAL SYSTEM CANCERS IN OUR REGION AS AN ENDEMIC FOCUS

Assistant Professor Feyruz KARAKOYUN

ORCID: 0000000290114452

feyruzkarakoyun@gmail.com

Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Medicine, Department of Medical Pathology, Van, Turkey

Abstract

Objective: The primary objective of this study is to determine the epidemiological and histopathological profile of gastric and esophageal tumors in the Lake Van Basin, which is located on a global endemic belt regarding upper gastrointestinal (GI) system cancers.

Material and Method: The study sample consists of 450 cases (n=450) diagnosed with upper GI system cancer who applied to the Van Yüzüncü Yıl University Faculty of Medicine, Department of Medical Pathology, within the last three years. In this retrospectively conducted study, tumor localization, histological types (according to Lauren and WHO classifications), lymph node metastasis status, and molecular markers (HER2, MSI) were analyzed using immunohistochemical methods.

Findings: According to the analysis results, the mean age at diagnosis was found to be 56 (± 12), and 18% of the cases were from the young population under the age of 45. In the gender distribution, the male/female ratio was found to be 1.4:1. Squamous Cell Carcinoma (SCC) accounts for 88% of esophageal cancers, with the most frequent localization observed in the middle/upper segments. In gastric cancers, a predominance of the Intestinal Type (72%) was detected according to the Lauren classification. At the time of diagnosis, 82% of the cases were at the pT3-T4 stage, and 80% had lymph node metastasis. In the molecular profile, HER2 positivity was recorded at 16%, the MSI-H rate at 11%, and the rate of significant perineural invasion at 82%. These data prove that the "traditional-endemic" model is dominant in our region rather than the Western-type "reflux-obesity" oriented cancer model.

Limitations: The most fundamental limitation of the study is that it is based on a single-center and retrospective archive scan. Furthermore, the lack of long-term survival data of the patients and the inability to apply advanced genetic sequencing analysis (NGS) to the entire sample limit the scope of the study.

Conclusion and Recommendations: Our region continues to be a high-risk focal point for upper GI system cancers. The high rate of female cases compared to global data and the overwhelming predominance of the SCC type confirm the carcinogenic effect of tandoor (traditional oven) smoke exposure and hot tea consumption habits in the region. Presentations at advanced stages indicate the inadequacy of screening programs in the region. Periodic endoscopic screening programs starting from ages 40–45 should be implemented for the population at risk. Awareness studies regarding hot tea consumption, tandır use, and the consumption of salty/nitrate-containing foods should be conducted at the public health

Keywords: Esophageal cancer, Gastric cancer, Pathology

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE BİLİŞSEL DUYGU DÜZENLEME VE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÇOK MERKEZLİ TANIMLAYICI BİR ÇALIŞMA

Dr. Öğr. Üyesi Sibel ÇAYNAK

0000-0002-1579-0696, sibeltimur86@hotmail.com

Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKTAŞ

[0000-0002-6337-0389, agoktas.85@gmail.com](mailto:agoktas.85@gmail.com)

Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞİMŞEK ARSLAN

0000-0003-1731-4471, buketsmse@gmail.com

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Burdur, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinde bilişsel duygu düzenleme ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı kesitsel desende yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini üç farklı üniversitede öğrenim gören 417 öğrenci oluşturmuştur. Veriler Mart–Mayıs 2025 tarihleri arasında Kişisel Bilgi Formu, Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20.98 ± 2.04 yıl olarak bulunmuştur. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği alt boyut puan ortalamaları sırasıyla kendini suçlama için 11.62 ± 2.61 , kabullenme için 12.21 ± 2.65 , düşünceye odaklanma için 13.91 ± 3.19 , olumlu yeniden odaklanma için 12.05 ± 2.50 , plana yeniden odaklanma için 14.10 ± 3.12 , olumlu yeniden değerlendirme için 13.97 ± 3.12 , bakış açısına yerleştirme için 12.55 ± 2.66 , felaketleştirme için 10.48 ± 3.17 ve başkalarını suçlama için 10.87 ± 2.86 olarak belirlenmiştir. Yaşam Doyumu Ölçeği puan ortalaması ise 13.57 ± 3.96 'dır. Korelasyon analizi sonucunda yaşam doyumu ile olumlu yeniden odaklanma ($r = .117$, $p = .017$, %95 GA [0.015, 0.210]), plana yeniden odaklanma ($r = .201$, $p < .001$, %95 GA [0.097, 0.298]) ve olumlu yeniden değerlendirme ($r = .195$, $p < .001$, %95 GA [0.096, 0.295]) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı zayıf pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Buna karşılık, felaketleştirme alt boyutu ile yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı zayıf negatif yönde ilişki saptanmıştır ($r = -.147$, $p = .003$, %95 GA [-0.248, -0.033]).

Sonuç: Çalışmada yaşam doyumu ile bilişsel duygu düzenlemenin bazı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejileri hemşirelik öğrencilerinin öznel iyi oluşuna olumlu katkı sağlayabilir. Konuya ilişkin boylamsal ve müdahale temelli ileri çalışmalar önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel duygu düzenleme, hemşirelik öğrencileri, yaşam doyumu

THE RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE EMOTION REGULATION AND LIFE SATISFACTION IN NURSING STUDENTS: A MULTICENTER DESCRIPTIVE STUDY

Assist. Prof. Sibel ÇAYNAK

0000-0002-1579-0696, sibeltimur86@hotmail.com

Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Antalya Bilim University, Antalya, Türkiye

Assist. Prof. Ahmet GÖKTAŞ

0000-0002-6337-0389

Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis Eren University, Bitlis, Türkiye

agoktas.85@gmail.com

Assist. Prof. Buket ŞİMŞEK ARSLAN

0000-0003-1731-4471, buketsmse@gmail.com

Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Burdur, Türkiye

Abstract

Objective: This study aimed to examine the association between cognitive emotion regulation and life satisfaction among nursing students.

Methods: A descriptive cross-sectional design was used. The sample consisted of 417 students studying at three different universities. Data were collected between March and May 2025 using a personal information form, the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire, and the Satisfaction with Life Scale. Data were analyzed using SPSS software.

Results: The mean age of the students was 20.98 ± 2.04 years. The mean scores of the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire subscales were as follows: self-blame, 11.62 ± 2.61 ; acceptance, 12.21 ± 2.65 ; rumination, 13.91 ± 3.19 ; positive refocusing, 12.05 ± 2.50 ; refocus on planning, 14.10 ± 3.12 ; positive reappraisal, 13.97 ± 3.12 ; putting into perspective, 12.55 ± 2.66 ; catastrophizing, 10.48 ± 3.17 ; and other-blame, 10.87 ± 2.86 . The mean score of the Satisfaction with Life Scale was 13.57 ± 3.96 . Correlation analysis revealed statistically significant weak positive relationships between life satisfaction and the positive refocusing ($r = .117$, $p = .017$, 95% CI [0.015, 0.210]), refocus on planning ($r = .201$, $p < .001$, 95% CI [0.097, 0.298]), and positive reappraisal ($r = .195$, $p < .001$, 95% CI [0.096, 0.295]) subscales. In contrast, a statistically significant weak

negative relationship was found between catastrophizing and life satisfaction ($r = -.147$, $p = .003$, 95% CI $[-0.248, -0.033]$).

Conclusion: Statistically significant relationships were found between life satisfaction and several subscales of the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire. Adaptive cognitive emotion regulation strategies may contribute positively to nursing students' subjective well-being. Further longitudinal and interventional studies are recommended.

Keywords: Cognitive emotion regulation, nursing students, life satisfaction

HEMŞİRELİK ÖĞRENİMİ ÖZ-YETERLİK ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE VERSİYONU: PSİKOMETRİK GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKTAŞ

[0000-0002-6337-0389, agoktas.85@gmail.com](mailto:0000-0002-6337-0389_agoktas.85@gmail.com)

Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Doç. Dr. Fahrettin ÖZBEY

[0000-0002-7847-739X, fozbey@beu.edu.tr](mailto:0000-0002-7847-739X_fozbey@beu.edu.tr)

Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrenimi öz-yeterlik ölçeğinin (HÖÖYÖ) Türkçe psikometrik özelliklerini inceleyerek, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmaktır.

Yöntem: Bu çalışma metodolojik bir yaklaşımla yürütülmüştür. Ölçeğin kültürel ve dilsel uyarlama sürecinde yer alan çeviri, geri çeviri, uzman görüşü ve pilot uygulama titizlikle yürütülmüştür. Çalışma Türkiye'nin üç ayrı üniversitesinde eğitime devam eden hemşirelik öğrencileri ile yapılmıştır. Çalışma 630 öğrencinin katılımıyla tamamlanmıştır. Veriler SPSS 26.0 ve AMOS 24.0 paket programları ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, güvenirlik analizi, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.50 ± 3.07 ve %73.8'i kadındır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda bir madde çıkarılarak ölçeğin 20 maddelik ve üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve toplam varyansın %52.74'ünü açıkladığı bulunmuştur ($KMO = .935$; Bartlett $\chi^2 = 5065.189$, $p < .001$). Doğrulayıcı faktör analizi üç faktörlü modelin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur ($\chi^2/df = 2.98$, $RMSEA = .056$, %90 GA = .050-.062, CFI = .935, TLI = .924, GFI = .927). Bütün maddelerin faktör yükleri .47-.77 arasında olduğu bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .92$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($r = .73$, $p < .001$). Alt boyut puan ortalamaları kavrama ve bilişsel işleme için 38.54 ± 5.15 , uygulamalı çalışma için 22.66 ± 3.71 ve hemşirelik iletişimi için 16.20 ± 2.39 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Bu çalışmanın sonuçları, HÖÖYÖ'nün Türkçe formunun geçerli, güvenilir ve öğrencilerin hemşirelik öğreniminde öz-yeterliğini ölçmede psikometrik açıdan etkili bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, güvenirlik, hemşirelik, öğrenci, öz-yeterlik.

* "Bu çalışma, Bitlis Eren Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (BEBAP 2025.05) tarafından desteklenmiştir."

THE TURKISH VERSION OF THE NURSING LEARNING SELF-EFFICACY SCALE: A PSYCHOMETRIC VALIDITY AND RELIABILITY STUDY*

Assist. Prof. Ahmet GÖKTAŞ

[0000-0002-6337-0389](mailto:agoktas.85@gmail.com), agoktas.85@gmail.com

Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Bitlis Eren University, Bitlis, Türkiye

Assoc. Prof. Fahrettin ÖZBEY

0000-0002-7847-739X, fozbey@beu.edu.tr

Faculty of Science and Arts, Department of Statistics, Bitlis Eren University, Bitlis, Türkiye

Abstract

Objective: The aim of this study is to examine the psychometric properties of the Nursing Learning Self-Efficacy Scale (NLSE-S) in Turkish and to conduct validity and reliability studies on the scale.

Method: This study was conducted using a methodological approach. The translation-back translation, expert opinion, and pilot application involved in the cultural and linguistic adaptation process of the scale were carried out meticulously. The study was conducted with nursing students continuing their education at three different universities in Türkiye. The study was completed with the participation of 630 students. The data were evaluated using the SPSS 26.0 and AMOS 24.0 software packages. Descriptive statistics, reliability analysis, exploratory factor analysis (EFA), and confirmatory factor analysis (CFA) were used in the analysis of the data.

Results: The mean age of the students participating in the study was 21.50 ± 3.07 , and 73.8% were female. As a result of EFA, one item was removed, revealing that the scale had a 20-item, three-factor structure and explained 52.74% of the total variance ($KMO = .935$; Bartlett $\chi^2 = 5065.189$, $p < .001$). CFA revealed that the three-factor model showed good fit ($\chi^2/df = 2.98$, $RMSEA = .056$, $90\% CI = .050-.062$, $CFI = .935$, $TLI = .924$, $GFI = .927$). All item factor loadings ranged between .47 and .77. The internal consistency coefficient of the scale was found to be $\alpha = .92$. The test-retest reliability of the scale was found to be statistically significant ($r = .73$, $p < .001$). The mean subscale scores were 38.54 ± 5.15 for comprehension and cognitive processing, 22.66 ± 3.71 for practical working, and 16.20 ± 2.39 for nursing communication.

Conclusion: The results of this study indicate that the Turkish version of the NLSE-S is a valid, reliable, and psychometrically robust measurement tool for assessing students' self-efficacy in nursing education.

Keywords: Validity, reliability, nursing, student, self-efficacy.

* "This study was supported by Bitlis Eren University Scientific Research Projects Coordination Office (BEBAP 2025.05)."

TEDAVİ SONRASI ERİTROSİTOZ GELİŞEN HODGKİN LENFOMA HASTALARINDA VARYANT DÜZEYİNDE ÖN BULGULAR: PİLOT ANALİZ

Derya KOYUN^{1*}, Seher YÜKSEL², Sinem CİVRİZ BOZDAĞ³, Timur TUNCALI⁴, Işın KUZU², Muhit ÖZCAN¹

¹ Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Hematoloji Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

² Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Patoloji Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

³ Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi, Hematoloji Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

⁴ Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Genetik Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

* ORCID: 0000-0003-3970-2010 E-Posta: dr.deryakoyun@hotmail.com

Özet

Giriş: Hodgkin lenfoma (HL) tedavisi sonrası gelişen persistan eritrositozun biyolojik temeli net olarak bilinmemektedir. Bu çalışmada, tedavi sonrası eritrositoz gelişen ve gelişmeyen HL hastaları arasındaki genetik farklılıkların tanımlanması ve Hipoksi–Hipoksi İndüklenebilir Faktör (HIF)–Eritropoetin (EPO) eksenindeki bozulmanın klinik yansımalarının araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmaya 24 klasik HL hastası dahil edilmiştir. Hastalar, tedavi sonrası eritrositoz gelişen (TSE⁺) ve hiç eritrositoz gelişmeyen (TSE⁻) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Tanı kemik iliği biyopsi örneklerinde eritrositoz ile ilişkili 33 gen tüm gruplarda yeni nesil dizileme dizileme yöntemi ile incelenmiştir. TSE⁺ grubundaki hastalar, etkilenen gen sayısına göre 0–2 gen taşıyanlar (Eksen 0) ve ≥ 3 gen taşıyanlar (Eksen 1) olarak sınıflandırılmıştır.

Bulgular: TSE⁺ hastalarda EPAS1, EGLN1/2/3, VHL, EPO ve PKLR genlerinde düşük varyant allel frekanslı (VAF), işlev kaybına yol açan (loss of function, LOF) çok sayıda varyant saptanmıştır. TSE⁻ hastalarda ise yüksek VAF'li varyantlar ağırlıklı olarak klonal hematopoez ile ilişkili genlerde (DNMT3A, TET2, ASXL1, CALR) izlenmiştir. Toplam LOF yükü, HIF-LOF yükü ve toplam varyant sayısı arasında güçlü korelasyon bulunmakla birlikte, bu parametreler ile klinik değişkenler arasında istatistiksel anlamlı ilişkili saptanmamıştır. LOF yükünün TSE⁺ ayırım gücü düşük bulunmuştur (AUC: 0.545). TSE⁺ grubunda Eksen 1 hastalarda nüks eğilimi daha yüksek olmakla birlikte, istatistiksel anlamlılığa ulaşılamamıştır.

Sonuç: Bu pilot analiz, TSE⁺ HL hastalarında tedavi öncesinden itibaren hipoksi–HIF–EPO ekseninde belirgin genetik bozuklukların bulunduğunu; TSE⁻ hastalarda ise klonal hematopoezin baskın olduğunu göstermektedir. Bulgular, TSE⁺ fenotipinin özgün ve genetik temelli bir biyolojik süreç olabileceğini düşündürmektedir. Daha

geniş hasta kohortlarında doğrulanması hâlinde, HL tanılı hastalarda HIF ekseni genlerinin analizi risk belirleme ve izlem stratejilerinde klinik fayda sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Hodgkin lenfoma, Eritrositoz, Hipoksi İndüklenebilir Faktör, Klonal hematopoez

**PRELIMINARY VARIANT-LEVEL FINDINGS IN HODGKIN LYMPHOMA PATIENTS
DEVELOPING POST-TREATMENT ERYTHROCYTOSIS: A PILOT ANALYSIS**

**Derya KOYUN^{1*}, Seher YÜKSEL², Sinem CİVRİZ BOZDAĞ³, Timur TUNCALI⁴, Işın KUZU²,
Muhit ÖZCAN¹**

¹ Ankara University Faculty of Medicine, Department of Hematology, Ankara, Turkey

² Ankara University Faculty of Medicine, Department of Pathology, Ankara, Turkey

³ Koç University Faculty of Medicine, Department of Hematology, Istanbul, Turkey

⁴ Ankara University Faculty of Medicine, Department of Medical Genetics, Ankara, Turkey

* ORCID: 0000-0003-3970-2010 E-Mail: dr.deryakoyun@hotmail.com

Abstract

Introduction: The biological basis of persistent erythrocytosis after Hodgkin lymphoma (HL) treatment is not clearly understood. This study aimed to identify genetic differences between HL patients who developed post-treatment erythrocytosis and those who did not. It also investigated the clinical implications of dysfunction in the Hypoxia–Hypoxia- Inducible Factor (HIF)–Erythropoietin (EPO) axis.

Methods: The study included 24 patients with classical HL. Patients were divided into two groups: those who developed post-treatment erythrocytosis (PTE⁺) and those who did not (PTE⁻). Thirty-three genes related to erythrocytosis were analyzed in bone marrow biopsy samples using next-generation sequencing. PTE⁺ patients were classified by gene count: those with 0–2 affected genes (Axis 0) and those with 3 or more (Axis 1).

Results: PTE⁺ patients exhibited multiple variants with low variant allele frequency (VAF) and loss-of-function (LOF) effects in EPAS1, EGLN1/2/3, VHL, EPO, and PKLR. PTE⁻ patients predominantly carried variants with high VAF in genes linked to clonal hematopoiesis (DNMT3A, TET2, ASXL1, CALR). Strong correlations were observed among total LOF burden, HIF-LOF burden, and total variant count; however, none of these parameters were statistically significantly associated with clinical variables. The LOF burden for PTE⁺ status showed limited discriminatory power (AUC: 0.545). Axis 1 patients in the PTE⁺ group showed an increased tendency for relapse, but this was not statistically significant.

Conclusion: PTE⁺ HL patients display distinct genetic abnormalities in the hypoxia–HIF–EPO axis from the pre-treatment stage, while PTE⁻ patients show a predominance of clonal hematopoiesis. The PTE⁺ phenotype likely represents a separate, genetically driven biological process. If larger studies confirm these findings, HIF-axis gene analysis in HL patients may help in risk assessment and monitoring.

Keywords: Hodgkin lymphoma, Erythrocytosis, Hypoxia-Inducible Factor, Clonal hematopoiesis

ALZHEİMER HASTALARINDA BEYİN MORFOLOJİSİ İLE NÖROPSİKOLOJİK DEĞERLEDİRME BULGULARI ARASINDAKİ KORELASYON

Cansu SEVİNÇLİ BAYRAM*

* Psikoloji Doktora Adayı, Doktora Araştırmacısı, Julius-Maximilians-Universität Würzburg,

cansu.sevinclibayram@uni-wuerzburg.de

Özet

Nörodejeneratif hastalıklar, beyin yapısı ve fonksiyonlarında ilerleyici bozulmalara yol açarak bilişsel ve nöropsikolojik işlevlerde belirgin kayıplara neden olmaktadır. Alzheimer hastalığı, demansın en sık görülen türlerinden biri olup yaşlı nüfusta bilişsel yıkımın başlıca etiyolojik nedenleri arasında yer almaktadır. Alzheimer hastalığı, merkezi sinir sisteminde ilerleyici nöronal dejenerasyon ve yapısal beyin değişiklikleri ile karakterize nörodejeneratif bir hastalıktır. Günümüzde bilişsel bozuklukların değerlendirilmesi ve ayırıcı tanıda nöropsikolojik testler ve nöroradyolojik görüntüleme yöntemleri kullanılmaktadır. Objektif değerlendirme yöntemlerinin kullanımı, ayırıcı tanının güçlendirilmesi, hastalık prognozunun öngörülmesi ve rehabilitasyon süreçlerinin planlanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın örneklemini, nöroloji kliniğine başvuran ve Alzheimer hastalığı tanısı alan bireyler oluşturmaktadır. Bu çalışmada Mini Mental Durum Testi, Eğitimsizler için Mini Mental Durum Testi ve Montreal Bilişsel Değerlendirme Testi uygulanmış kranial manyetik rezonans görüntüleri bulunan hastalar değerlendirilmektedir. Çalışmada, Alzheimer demansı tanısı almış bireylerde yapısal beyin değişiklikleri ile bilişsel işlevler arasındaki ilişkinin incelenmesine odaklanılmaktadır. Kortikal atrofinin bilişsel işlevler üzerindeki etkileri, Alzheimer hastalığının klinik ve nöroanatomik özellikleri bağlamında değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Alzheimer demansı hastalığı tanısı almış bireylerde nöropsikolojik test performansları ile volümetrik manyetik rezonans görüntüleme bulguları arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır. Araştırma bulgularının, Alzheimer hastalığında bilişsel yıkım ile yapısal nöroanatomik değişiklikler arasındaki ilişkinin anlaşılmasına ve klinik değerlendirme süreçlerinin güçlendirilmesine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alzheimer hastalığı, nöropsikolojik değerlendirme, manyetik rezonans görüntüleme

CORRELATION BETWEEN BRAIN MORPHOLOGY AND NEUROPSYCHOLOGICAL ASSESSMENT FINDINGS IN PATIENTS WITH ALZHEIMER'S DISEASE

Cansu SEVİNCLİ BAYRAM*

*PhD Candidate in Psychology, Doctoral Researcher, Julius-Maximilians-Universität Würzburg,
cansu.sevinclibayram@uni-wuerzburg.de

Abstract

Neurodegenerative diseases lead to progressive deterioration in brain structure and function, resulting in marked losses in cognitive and neuropsychological functioning. Alzheimer's disease, the most common type of dementia, is among the principal etiological causes of cognitive decline in the elderly population. Alzheimer's disease is a neurodegenerative disorder characterized by progressive neuronal degeneration and structural brain changes in the central nervous system. Today, neuropsychological tests and neuroradiological imaging methods are used in the assessment of cognitive impairment and in differential diagnosis. The use of objective assessment methods is considered important for strengthening differential diagnosis, predicting disease prognosis, and planning rehabilitation processes. The sample of the study consists of individuals who presented to the neurology clinic and were diagnosed with Alzheimer's disease. In this study, patients who had undergone the Mini-Mental State Examination, the Mini-Mental State Examination for Illiterate Individuals, and the Montreal Cognitive Assessment, and who also had cranial magnetic resonance images available, are being evaluated. The study focuses on examining the relationship between structural brain changes and cognitive functions in individuals diagnosed with Alzheimer's dementia. The effects of cortical atrophy on cognitive functions are evaluated within the context of the clinical and neuroanatomical features of Alzheimer's disease. The aim of this study is to reveal the relationship between neuropsychological test performance and volumetric magnetic resonance imaging findings in individuals diagnosed with Alzheimer's dementia. It is expected that the findings of this study will contribute to understanding the relationship between cognitive decline and structural neuroanatomical changes in Alzheimer's disease and to strengthening clinical evaluation processes.

Keywords: Alzheimer's disease, neuropsychological assessment, magnetic resonance imaging

AFETLERDE ÇEVRE SAĞLIĞI YÖNETİMİ: HALK SAĞLIĞININ KORUNMASINDA TEMEL BİLEŞENLER

Dr. Öğr. Üyesi, Veysel KIZILARSLAN

ORCID:0000-0001-9362-4776, vkizilarслан@bingol.edu.tr

Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler, Bingöl, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, afetlerde çevre sağlığı yönetiminin halk sağlığını korumadaki önemli rolünü ele almaktadır. Araştırma kapsamında; güvenli su, sağlığı koruma, barınma, gıda güvenliği ve atık yönetimi gibi temel unsurlar incelenmektedir. Afetler sadece anlık yaralanma ve fiziksel yıkıma neden olmamaktadır. Aynı zamanda çevre sağlığı hizmetlerini de sekteye uğratmaktadır. Bu aksamaya; bulaşıcı hastalıklar, kirlenme ve yaşam standartlarının düşmesi yoluyla toplum sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri derinleşmektedir.

Yöntem: Çalışma, afetlerde çevre sağlığı konusunu ele alan güncel ve temel nitelikteki Türkçe kaynakların incelendiği derleme tipinde ele alınmıştır. Kaynaklar; afet öncesi hazırlık, afet sırası müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçleri bakımından değerlendirilmiş; su sağlığı, sanitasyon, geçici yerleşim alanları, gıda hijyeni, katı ve sıvı atık yönetimi, vektörlerle mücadele, özel kirleticiler ve kurumsal eşgüdüm başlıkları altında kapsamlı olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: İlgili literatür, afet sonrasında çevre sağlığını tehdit eden bir takım önemli probleme işaret etmektedir. Güvenli su, sanitasyon, hijyen ve atık yönetimi eksiklikleri ile KBRN (kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer) riskleri, afet sonrası halk sağlığını tehdit eden birincil unsurlardır. Bu durum; özellikle dezavantajlı gruplarda enfeksiyon hastalıkları ve vektör kaynaklı patolojilerin artışına yol açarak sağlık yükünü derinleştirmektedir. Bu bağlamda enkaz kaldırma ve atık bertaraf süreçlerinin uygun planlanmaması, sekonder çevresel ve toplumsal sağlık tehditlerine yol açabilmektedir.

Sonuç: Afetlerde çevre sağlığı yönetimi, sadece teknik bir hizmet alanı değil, direkt yaşamı koruyan temel bir halk sağlığı müdahalesidir. Dolayısıyla afet planlarında çevre sağlığı bileşenleri açık biçimde tanımlanmalıdır. Afetlere dirençli toplumların oluşturulmasında çevre sağlığı hizmetlerinin afet öncesinden başlayarak güçlendirilmesi kritik bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Afet, çevre sağlığı, halk sağlığı, sanitasyon, atık yönetimi

ENVIRONMENTAL HEALTH MANAGEMENT IN DISASTERS: KEY COMPONENTS IN PROTECTING PUBLIC HEALTH

Dr. Öğr. Üyesi, Veysel KIZILARSLAN

ORCID:0000-0001-9362-4776, vkizilarслан@bingol.edu.tr

Bingöl University, Health Services Vocational School, Medical Services and Techniques, Bingöl, Türkiye

Abstract

Objective: This study addresses the crucial role of environmental health management in protecting public health during disasters. The research examines fundamental elements such as safe water, sanitation, housing, food security, and waste management. Disasters not only cause immediate injury and physical destruction, but also disrupt environmental health services. This disruption deepens the negative impacts on public health through infectious diseases, pollution, and a decline in living standards.

Method: This study is a review of current and fundamental Turkish-language resources addressing environmental health in disasters. The resources were evaluated in terms of pre-disaster preparedness, disaster response, and post-disaster recovery processes; and comprehensively assessed under the headings of water health, sanitation, temporary settlements, food hygiene, solid and liquid waste management, vector control, specific pollutants, and institutional coordination.

Results: The relevant literature points to a number of significant problems threatening environmental health after disasters. Deficiencies in safe water, sanitation, hygiene, and waste management, along with CBRN (chemical, biological, radiological, and nuclear) risks, are primary factors threatening public health after disasters. This situation deepens the health burden, particularly among disadvantaged groups, by leading to an increase in infectious diseases and vector-borne pathologies. In this context, inadequate planning of debris removal and waste disposal processes can lead to secondary environmental and public health threats.

Conclusion: Environmental health management in disasters is not merely a technical service, but a fundamental public health intervention that directly protects lives. Therefore, environmental health components must be clearly defined in disaster plans. Strengthening environmental health services, starting before a disaster strikes, is critically important in building disaster-resilient societies.

Keywords: Disaster, environmental health, public health, sanitation, waste management,

İKLİM VE OKUMA DAVRANIŞI ARASINDAKİ İSTATİSTİKSEL İLİŞKİ: KANTİL REGRESYON TABANLI BİR İNCELEME

Mehmet Sadık KİŞİ¹, Doç. Dr. Hayriye Esra AKYÜZ²

¹ ORCID: 0009-0003-2285-7099, mskisi@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstatistik Bölümü, Bitlis, Türkiye

² ORCID: 0000-0002-1784-5910, heakyuz@beu.edu.tr

Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, Bitlis, Türkiye

Özet

Çevresel ve iklimsel koşulların birey davranışları ve dolaylı olarak yaşam tarzı ile sağlık üzerinde etkili olabileceği dikkate alınarak, bu çalışmanın amacı üniversite kütüphane okuyucularının dağılımını ve profilini belirlemek, okuyucu sayısı ile iklimsel değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmek ve modellemek, çoklu regresyon analizinin varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda en küçük kareler yöntemine sağlam bir alternatif olarak önerilen kantil regresyon modelini kullanarak gelecekteki okuyucu sayısına yönelik tahminler elde etmektir. Verilerin analizinde ve modellenmesinde R 4.2.2 istatistik yazılımı kullanılmıştır. Kantil regresyon analizi bulgularına göre, düşük, orta ve yüksek kantil düzeylerinde bağımlı değişken olan okuyucu sayısı üzerinde, kitapların ödünç alındığı gün sayısının katsayısı negatif işaretli ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu durum, söz konusu değişken dışındaki açıklayıcı değişkenlerin okuyucu sayısının koşullu dağılımı üzerindeki etkilerinin kantiller boyunca farklılaştığını göstermektedir. Rüzgâr hızına ait katsayı ise düşük ve orta kantil düzeylerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunurken ($p<0.05$), yüksek kantil düzeylerinde etkisinin zayıfladığı ve istatistiksel olarak anlamsız hale geldiği ($p>0.05$) gözlenmiştir. Model performansına göre, en uygun kantil regresyon modellerinin $\tau=0.25$, $\tau=0.50$ ve $\tau=0.75$ düzeylerinde elde edildiği belirlenmiştir. En düşük RMSE ve MAE değerlerine sahip olan $\tau=0.50$ kantil modeli sonuçlarına göre, ödünç alınan gün sayısındaki bir birimlik artışın okuyucu sayısını yaklaşık 31 birim azalttığı; rüzgâr hızındaki bir birimlik artışın ise okuyucu sayısını yaklaşık 104 birim azalttığı tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sonuç olarak, kütüphane okuyucu sayısının farklı dağılım dilimlerinde daha esnek ve sağlam tahminler elde edebilmek amacıyla kantil regresyon yaklaşımının uygun bir modelleme yöntemi olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çok değişkenli istatistiksel modelleme, iklimsel değişkenler, kantil regresyon, kütüphane kullanıcı davranışı, okuyucu sayısı tahmini.

Teşekkür: Bu araştırma, Bitlis Eren Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir (Proje No: BEBAP 2023.04).

STATISTICAL ASSOCIATION BETWEEN CLIMATE AND READING BEHAVIOR: A QUANTILE REGRESSION-BASED ANALYSIS

Mehmet Sadık KİŞİ¹, Assoc. Prof. Hayriye Esra AKYÜZ²

¹ ORCID: 0009-0003-2285-7099, mskisi@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Graduate Education Institute, Department of Statistics, Bitlis, Türkiye

² ORCID: 0000-0002-1784-5910, heakyuz@beu.edu.tr

Bitlis Eren University, Faculty of Science and Arts, Department of Statistics, Bitlis, Türkiye

Abstract

Considering that environmental and climatic conditions may influence individual behaviors and, indirectly, lifestyle patterns related to health, the aim of this study is to characterize the distribution and profile of university library users, to analyze and model the relationship between the number of users and climatic variables, and to generate forecasts of future user counts by employing the quantile regression model as a robust alternative to ordinary least squares in cases where the assumptions of multiple linear regression are violated. The statistical software R 4.2.2 was used for data analysis and modeling. According to the findings of the quantile regression analysis, the coefficient for the number of days books were borrowed is negative and statistically significant ($p < 0.05$) for the dependent variable, the number of readers, at the low, medium, and high quantile levels. This indicates that the effects of explanatory variables other than the variable in question on the conditional distribution of the number of readers vary across the quantiles. While the coefficient for wind speed was found to be negative and statistically significant at the low and medium quantile levels ($p < 0.05$), it was observed that its effect weakened and became statistically insignificant at the high quantile levels ($p > 0.05$). Based on model performance, the most appropriate quantile regression models were determined to be those at the $\tau=0.25$, $\tau=0.50$, and $\tau=0.75$ levels. Based on the results of the $\tau=0.50$ quantile model, which had the lowest RMSE and MAE values, it was found that a one-unit increase in the number of days borrowed reduced the number of readers by approximately 31 units; a one-unit increase in wind speed, however, reduced the number of readers by approximately 104 units ($p < 0.05$). In conclusion, it has been demonstrated that the quantile regression approach is a suitable modeling method for obtaining more flexible and robust estimates of library reader numbers across different distribution quantiles.

Keywords: *Multivariate statistical modeling, climatic variables, quantile regression, library user behavior, reader count forecasting.*

Acknowledgements: This research was supported by the Bitlis Eren University Scientific Research Projects Coordination Office (Project No: BEBAP 2023.04).

DERİK (MARDİN) İLÇESİNDE BULUNAN DERİNSU VE ÇUKURSU KAYNAK SULARININ DÖRT MEVSİM MİKROBİYOLOJİK VE FİZİKOKİMYASAL KALİTE PARAMETRELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Öğrencisi Reyhan Özen ARACI

ORCID ID: 0009-0004-4414-6615, E-Posta: reyhan13ryhn@gmail.com

Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 47060 Artuklu, Mardin, Türkiye

Prof. Dr. İbrahim KOÇ

ORCID ID: 0000-0003-0803-6801, E-Posta: ibrahimkoc@artuklu.edu.tr,

Mardin Artuklu Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, 47060 Mardin, Türkiye

Özet

Mardin ili Derik ilçesi, jeolojik yapısı, eğimli arazi özellikleri ve doğal su çıkışları bakımından yeraltı su kaynakları açısından önem taşıyan yerleşim alanlarından biridir. İlçede bulunan doğal kaynak suları, birçok yerleşimde içme, evsel kullanım, hayvancılık ve tarımsal faaliyetlerde değerlendirilmektedir. Bu nedenle, söz konusu su kaynaklarının kalite özelliklerinin belirlenmesi halk sağlığı ve sürdürülebilir su kullanımı açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, Derik ilçesinde bulunan Derinsu ve Çukursu kaynak sularının dört mevsim mikrobiyolojik ve fizikokimyasal kalite parametrelerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür. 2025 yılı Şubat, Mayıs, Temmuz ve Kasım aylarında her iki kaynaktan numune alınmış, toplam 8 su örneği analiz edilmiştir. İncelemeler akredite bir laboratuvarda İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre tüm örneklerde *Escherichia coli*, toplam koliform ve enterokok tespit edilmemiştir (0 kob/100 mL). pH değerlerinin nötre yakın aralıkta seyrettiği, bulanıklık düzeylerinin düşük olduğu ve elektriksel iletkenlik değerlerinde mevsimsel değişimler bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca, toplam sertlik, kalsiyum, magnezyum, klorür, nitrat, alüminyum, arsenik ve nikel parametrelerinde dönemsel farklılıklar gözlenmiştir. Genel olarak ölçüm sonuçlarının ilgili mevzuat sınır değerleri içerisinde kaldığı saptanmıştır. Sonuç olarak, Derinsu ve Çukursu kaynak sularının incelenen parametreler bakımından uygun nitelikte olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, bölgesel su kaynaklarının korunması ve mevsimsel değişimlerin izlenmesi amacıyla düzenli kalite kontrollerinin sürdürülmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Derik (Mardin), Fizikokimyasal özellikler, ICP-OES, Kaynak suyu, Membran filtrasyon, Mikrobiyolojik analiz, Su kalitesi

COMPARATIVE EVALUATION OF FOUR-SEASON MICROBIOLOGICAL AND PHYSICOCHEMICAL QUALITY PARAMETERS OF DERINSU AND CUKURSU SPRING WATERS LOCATED IN DERİK DISTRICT (MARDİN, TÜRKİYE)

Abstract

Derik district of Mardin province is one of the settlements that holds significant groundwater resources due to its geological structure, sloping terrain characteristics, and natural water discharges. Natural spring waters in the district are utilized in many settlements for drinking, domestic use, livestock farming, and agricultural activities. Therefore, determining the quality characteristics of these water resources is important for public health and sustainable water use. This study was conducted to comparatively evaluate the four-season microbiological and physicochemical quality parameters of Derinsu and Cukursu spring waters located in Derik district. Water samples were collected from both springs in February, May, July, and November 2025, and a total of 8 water samples were analyzed. The analyses were carried out in an accredited laboratory in accordance with the Regulation on Water Intended for Human Consumption. According to the results, *Escherichia coli*, total coliforms, and enterococci were not detected in any sample (0 CFU/100 mL). It was determined that pH values remained within a near-neutral range, turbidity levels were low, and seasonal variations were observed in electrical conductivity values. In addition, periodic differences were observed in total hardness, calcium, magnesium, chloride, nitrate, aluminum, arsenic, and nickel parameters. Overall, the measured values were determined to be within the limit values specified in the relevant legislation. As a result, Derinsu and Cukursu spring waters were evaluated as suitable in terms of the investigated parameters. Nevertheless, regular quality monitoring is recommended for the protection of regional water resources and for tracking seasonal variations.

Keywords: Derik (Mardin), Physicochemical properties, ICP-OES, Spring water, Membrane filtration, Microbiological analysis, Water quality

KOLLAJENOPATİLERDE AKUT FAZ YANITI VE MOLEKÜLER PATOGENEZ

Doç. Dr., Aykut ULUCAN¹

ORCID: 0000-0001-8844-8237

aulucan@bingol.edu.tr

¹Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Patoloji Laboratuvar Teknikleri Programı, Bingöl, Türkiye

Özet

Kollajenopatiler, ekstraselüler matriksin (ESM) kronik inflamasyonu ve hatalı sentezi ile karakterize edilen heterojen hastalıklardır. Bu süreçte organizmanın homeostatik savunma mekanizması olan "Akut Faz Yanıtı" (AFY), sadece bir inflamasyon göstergesi değil, aynı zamanda doku harabiyetini ve fibrozisi yönlendiren aktif bir patobiyolojik mekanizmaya dönüşür. Bu çalışma, kollajenopatilerde AFY'nin moleküler mimarisini, pro-inflamatuar sitokin hiyerarşisini, karaciğerin metabolik reoryantasyonunu ve sinyal iletim yollarının patogenezdaki rolünü analiz etmeyi hedeflemektedir.

Araştırma sürecinde "Google Notebook LM[®]" yapay zekâ aracı kullanılarak kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Hakemli dergilerdeki akademik kaynaklar; başlık, özet ve bulguları çerçevesinde kategorize edilmiş, yinelenen veriler elenerek güncel ve metodolojik açıdan güçlü çalışmalar sentezlenmiştir.

AFY'nin yerel fazı TNF- α ve IL-1 β gibi birincil sitokinlerle başlarken, sistemik faz IL-6'nın karaciğerdeki etkileriyle şekillenir. Hepatositlerin protein sentezini yeniden programlaması sonucu CRP ve SAA seviyeleri 1000 kata kadar artarken, albümin gibi negatif Akut Faz Proteinler azalır. JAK-STAT, NF-kB ve MAPK yollarının aktivasyonu, matris metalloproteinazların (MMP) üretimini tetikleyerek ESM yıkımına yol açar. Hasar ilişkili moleküler paternler (DAMP) inflamasyonu körüklemesi bir kısır döngü yaratır. Romatoid artrit ve sistemik skleroz gibi hastalıklarda bu süreçler amiloidoz veya fibrozis gibi ağır klinik tablolarla sonuçlanır.

Kollajenopatilerde AFY, savunma amacından saparak yıkıcı bir sürece evrilmektedir. Tedavide başarı, sitokin blokörleri ve JAK inhibitörleri gibi modern ajanlarla bu moleküler kaskadın hem sistemik hem de yerel bileşenlerinin eş zamanlı baskılanmasına bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: C-reaktif protein, Fibrozis, Hasar İlişkili Moleküler Paternler, Matriks Metalloproteinazlar, Serum Amiloid A

THE ACUTE-PHASE RESPONSE AND MOLECULAR PATHOGENESIS IN COLLAGENOPATHIES

Abstract

Collagenopathies are heterogeneous diseases characterized by chronic inflammation and faulty synthesis of the extracellular matrix (ECM). In this process, the "acute phase response" (APR), a homeostatic defense mechanism, serves not only as an inflammatory marker but also as an active pathobiological mechanism driving tissue destruction and fibrosis. This study aims to analyze the molecular architecture of APR in collagenopathies, the hierarchy of pro-inflammatory cytokines, the metabolic reorientation of the liver, and the role of signal transduction pathways in pathogenesis.

A comprehensive literature review was conducted using the "Google Notebook LM®" AI tool. Academic sources from peer-reviewed journals were categorized based on their titles, abstracts, and findings; redundant data were eliminated, and current, methodologically robust studies were synthesized.

The local phase of APR begins with primary cytokines such as TNF- α and IL-1 β , while the systemic phase is shaped by the effects of IL-6 on the liver. As hepatocytes reprogram protein synthesis, CRP and SAA levels increase up to 1000-fold, while negative APPs like albumin decrease. Activation of the JAK-STAT, NF-kB, and MAPK pathways triggers the production of matrix metalloproteinases (MMPs), leading to ECM degradation. The resulting Damage-Associated Molecular Patterns (DAMPs) fuel a vicious cycle of inflammation. In diseases such as rheumatoid arthritis and systemic sclerosis, these processes lead to severe clinical outcomes like amyloidosis or fibrosis.

APR in collagenopathies deviates from its defensive purpose and evolves into a destructive process. Success in treatment depends on the simultaneous suppression of both systemic and local components of this molecular cascade using modern agents such as cytokine blockers and JAK inhibitors.

Keywords: C-Reactive Protein, Fibrosis, Damage-Associated Molecular Patterns, Matrix Metalloproteinases, Serum Amyloid A

KOLLAJENOPATİLERİN MOLEKÜLER PATOGENEZİ: PRO-İNFLAMATUAR SİTOKİNLER VE SİNYAL YOLAKLARININ DİNAMİK ROLÜ

Doç. Dr., Aykut ULUCAN¹

ORCID: 0000-0001-8844-8237, aulucan@bingol.edu.tr

¹Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Patoloji Laboratuvar Teknikleri Programı, Bingöl, Türkiye

Özet

Kollajenopatiler, ekstraselüler matriksin temel bileşeni olan kollajenin sentezi, organizasyonu ve homeostazisindeki bozukluklarla karakterize, geniş bir klinik spektruma sahip heterojen hastalıklar grubudur. Modern tıbbi literatürde bu patolojiler, sadece mekanik bir doku yetersizliği değil; hücresel sinyal yollarının, inflammatuar sitokin ağlarının ve hücre dışı matriks (ECM) etkileşimlerinin dinamik bir bozulması olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma, inflammatuar sitokinlerin (özellikle TNF- α , IL-1, IL-6 ve IL-17) kollajenopatilerin moleküler patogeneziindeki rollerini, doku hasarını tetikleme mekanizmalarını ve kronikleşen patolojik remodelasyon üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında, "Google Notebook LM[®]" yapay zekâ yazılımı kullanılarak kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Akademik kaynaklar; başlık, özet ve sonuç kısımlarına göre kategorize edilmiş; metodolojik yenilik ve veri bütünlüğü kriterlerine göre seçilen çalışmalar sentezlenmiştir.

TNF- α ve IL-1 ekseninin, sinoviyal fibroblastlar ve kondrositler üzerinden matriks metalloproteinazların (MMP-1, MMP-8, MMP-13) salınımını tetikleyerek fibriler kollajenin proteolitik yıkımına yol açtığı saptanmıştır. IL-6'nın hem inflammatuar hem de pro-fibrotik kavşakta yer aldığı, IL-17'nin ise inflammatuar sinyalleri amplifiye ederek doku yıkımını hızlandırdığı belirlenmiştir. Sistemik sklerozda IL-1 ailesi üyelerinin (IL-1 α , IL-1 β , IL-33) fibroblast proliferasyonunu ve epitelyal-mezenşimal geçişi (EMT) teşvik ettiği görülmüştür. Bu etkilerin JAK/STAT, NF- κ B ve MAPK sinyal yolları aracılığıyla iletildiği; TGF- β 'nın ise SMAD2/3 yolu üzerinden miyofibroblast farklılaşmasını yöneten ana profibrotik güç olduğu konfirme edilmiştir. Bazı biyolojik ajanların ve JAK inhibitörlerinin (tofacitinib vb.) bu yolları baskılayarak kollajen üretimini azalttığı bildirilmiştir.

Sitokinler, doku hasarından kalıcı fibrotik remodelasyona geçişte merkezi rol oynamaktadır. C1M ve C6M gibi neo-epitop biyobelirteçlerinin kullanımı, bu kompleks hastalıkların yönetiminde kişiselleştirilmiş tıp yaklaşımlarını güçlendirecek bir gelecek perspektifi sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Biyobelirteçler, Fibrozis, Kollajen, Matriks Metalloproteinazlar, Miyofibroblast

THE MOLECULAR PATHOGENESIS OF COLLAGENOPATHIES: THE DYNAMIC ROLE OF PRO-INFLAMMATORY CYTOKINES AND SIGNALING PATHWAYS

Abstract

Collagenopathies are a heterogeneous group of diseases with a wide clinical spectrum, characterised by defects in the synthesis, organisation, and homeostasis of collagen, the primary component of the extracellular matrix. Modern medical literature defines these pathologies not merely as mechanical tissue insufficiencies but as the dynamic disruption of cellular signalling pathways, inflammatory cytokine networks and extracellular matrix (ECM) interactions. This study aims to investigate the roles of inflammatory cytokines (especially TNF- α , IL-1, IL-6, and IL-17) in the molecular pathogenesis of collagenopathies, their mechanisms in triggering tissue damage, and their effects on chronic pathological remodeling.

Within the scope of the study, a comprehensive literature review was conducted using "Google Notebook LM[®]" artificial intelligence software. Academic sources were categorized according to their titles, abstracts, and conclusions; studies selected based on criteria of methodological innovation and data integrity were synthesized.

The TNF- α and IL-1 axis was found to cause the breakdown of collagen through the release of matrix metalloproteinases (MMP-1, MMP-8, MMP-13) by activating synovial fibroblasts and chondrocytes. IL-6 was found to be at the crossroads of both inflammatory and pro-fibrotic processes, while tissue destruction is accelerated by IL-17 by amplifying inflammatory signals. Members of the IL-1 family (IL-1 α , IL-1 β , IL-33) were observed to promote fibroblast proliferation and epithelial-mesenchymal transition (EMT) in systemic sclerosis. These effects were confirmed to be transmitted through JAK/STAT, NF- κ B and MAPK signalling pathways. TGF- β was identified as the primary profibrotic agent governing myofibroblast differentiation via the SMAD2/3 pathway. Biological agents and JAK inhibitors (e.g. tofacitinib) were found to reduce collagen production by suppressing these pathways.

Cytokines play a central role in the transition from tissue damage to permanent fibrotic remodeling. The use of neo-epitope biomarkers such as C1M and C6M offers a future perspective that will strengthen personalized medicine approaches in the management of these complex diseases.

Keywords: Biomarkers, Fibrosis, Collagen, Matrix Metalloproteinases, Myofibroblasts

YEŞİL SENTEZ YAKLAŞIMIYLA TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÖZÜTLERİNDEN ELDE EDİLEN METAL NANOPARTİKÜLLERİN ANTİKANSER VE ANTİOKSİDAN ETKİLERİ

Dr, Merve AKALAN

ORCID: 0000-0002-3926-245X, merveakalan@harran.edu.tr

Harran Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

Özet

Sürdürülebilir nanoteknolojinin biyomedikal alanlara entegrasyonu, bitki temelli yeşil sentezi, biyofonksiyonel metal nanopartiküllerin kontrollü ve biyouyumlu üretimi için etkin bir mühendislik yaklaşımı haline gelmiştir. Polifenoller, flavonoidler, terpenoidler ve fenolik asitler açısından zengin tıbbi ve aromatik bitki özleri hem indirgeyici hem de kaplama ajanları olarak işlev görerek, biyolojik aktivitesi arttırılmış yüzey fonksiyonlu nanopartiküllerin oluşumunu sağlamaktadır. Bu fitokimyasal arayüz, hücresel düzeyde nano-biyo etkileşimlerini ve redoks davranışını düzenlemede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu inceleme, özellikle reaktif oksijen türleri (ROS) temelli mekanizmalara vurgu yaparak, yeşil sentezlenmiş metal nanopartiküllerin redoks modüle edici antioksidan ve antikanser aktivitelerine odaklanmaktadır. Antioksidan etkiler, serbest radikal temizleme, elektron/hidrojen transferi ve süperoksit dismutaz, katalaz ve glutatyon peroksidaz gibi endojen antioksidan savunma sistemlerinin modülasyonu da dahil olmak üzere hücresel redoks homeostazının düzenlenmesiyle ilişkilidir. Buna karşılık, antikanser aktivite öncelikle nanopartikül kaynaklı ROS aşırı üretimiyle yönlendirilir ve mitokondriyal disfonksiyon, DNA hasarı, hücre döngüsü durması ve kaspaz bağımlı apoptoz ile karakterize edilen oksidatif stres kaynaklı sitotoksositeye yol açar. Nanopartiküllerin biyolojik performansı; boyut, morfoloji, yüzey yükü ve kolloidal stabilite gibi kritik fizikokimyasal parametrelerin yanı sıra doz ve hücresel bağlama bağlı olarak değişmekte ve çift yönlü redoks modülasyon davranışı sergilemektedir. Geleneksel olarak sentezlenen muadillerine kıyasla, biyojenik nanopartiküller genellikle daha iyi biyouyumluluk ve daha düşük spesifik olmayan toksisite gösterir, ancak kapsamlı toksikolojik doğrulama hala gereklidir. Sonuç olarak, tıbbi ve aromatik bitki özütleri ile yeşil sentezlenen metal nanopartiküller, redoks modülasyonu yoluyla hem antioksidan savunmayı güçlendiren hem de seçici antikanser etkiler oluşturabilen çok fonksiyonlu nanosistemler olarak öne çıkmaktadır. Bu nanosistemlerin klinik ve nutrasötik uygulamalara translasyonu için daha ileri mekanistik ve standardizasyon odaklı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil sentez, metal nanopartiküller, tıbbi bitkiler, antioksidan aktivite, antikanser aktivite.

ANTICANCER AND ANTIOXIDANT EFFECTS OF METAL NANOPARTICLES DERIVED FROM MEDICINAL AND AROMATIC PLANT EXTRACTS VIA GREEN SYNTHESIS APPROACH

Dr, Merve AKALAN

ORCID: 0000-0002-3926-245X, merveakalan@harran.edu.tr

Dr, Harran University, Engineering Faculty, Food Engineering Department, Şanlıurfa, Turkey

Abstract

Integration of sustainable nanotechnology into biomedical applications has rendered plant-based green synthesis an effective engineering approach for the controlled and biocompatible production of biofunctional metal nanoparticles. Medicinal and aromatic plant extracts, rich in polyphenols, flavonoids, terpenoids, and phenolic acids, act as both reducing and capping agents, enabling the formation of surface-functionalized nanoparticles with enhanced bioactivity. This phytochemical interface plays a pivotal role in regulating nano-bio interactions and redox behavior at the cellular level. This review focuses on the redox-modulating antioxidant and anticancer activities of green-synthesized metal nanoparticles, with particular emphasis on reactive oxygen species (ROS)-based mechanisms. Antioxidant effects are associated with free radical scavenging, electron/hydrogen transfer, and the regulation of cellular redox homeostasis, including the modulation of endogenous antioxidant defense systems such as superoxide dismutase, catalase, and glutathione peroxidase. In contrast, anticancer activity is primarily driven by nanoparticle-induced overproduction of ROS, leading to oxidative stress-induced cytotoxicity characterized by mitochondrial dysfunction, DNA damage, cell cycle arrest, and caspase-dependent apoptosis. The biological performance of these nanoparticles is governed by critical physicochemical parameters, including size, morphology, surface charge, and colloidal stability, as well as dose and cellular context, reflecting a dual redox-modulatory behavior. Compared to conventionally synthesized counterparts, biogenic nanoparticles often demonstrate improved biocompatibility and reduced nonspecific toxicity, although comprehensive toxicological validation remains essential. In conclusion, metal nanoparticles synthesized via plant-based green approaches represent multifunctional nanosystems capable of simultaneously enhancing antioxidant defense and inducing selective anticancer effects through redox modulation. Their translational potential in clinical and nutraceutical applications warrants further mechanistic investigations and standardized evaluation.

Keywords: Green synthesis, metal nanoparticles, medicinal plants, antioxidant activity, anticancer activity.

AKILLI GIDA AMBALAJI VE MİKROBİYAL GIDA GÜVENLİĞİ İÇİN YAPAY ZEKA TABANLI NANO-BİYOSENSÖRLÜ YENİLEBİLİR FİLMLER

Dr, Merve AKALAN

ORCID: 0000-0002-3926-245X, merveakalan@harran.edu.tr

Harran Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

Özet

Yapay zeka (YZ) tabanlı nano-biyosensörlerin yenilebilir film matriksleri ile entegrasyonu, akıllı gıda ambalajlama sistemlerinde mikrobiyal gıda güvenliğinin yüksek hassasiyetle izlenmesine yönelik gelişmekte olan ileri bir teknolojik yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, protein, polisakkarit ve lipid esaslı biyopolimerlerden türetilmiş yenilebilir film sistemlerine entegre edilen nanoyapılı biyosensörlere (metal oksit nanopartiküller, karbon bazlı nanomalzemeler, kuantum nokta fonksiyonelleştirilmiş proplar ve enzim immobilize nanokompozitler) ilişkin güncel gelişmelerin eleştirel ve analitik bir değerlendirmesini sunmaktadır. Bu sistemler, uçucu organik bileşikler (CO₂, NH₃, H₂S), mikrobiyal metabolitler ve redoks aktif türlerin tespitini; kolorimetrik yanıtlar, elektrokimyasal empedans spektroskopisi ve floresans temelli ölçümler gibi çok modlu sinyal çıktıları aracılığıyla gerçekleştirme potansiyeline sahiptir. Bu sensör platformları tarafından üretilen yüksek boyutlu ve heterojen veri setleri, makine öğrenmesi ve derin öğrenme algoritmaları ile analiz edilerek mikrobiyal kontaminasyonun erken tespiti, raf ömrü tahmini ve bozulma kinetiklerinin modellenmesi açısından yüksek öngörü kabiliyeti sunmaktadır. Özellikle *Listeria monocytogenes*, *Escherichia coli* ve *Salmonella* spp. gibi gıda kaynaklı patojenlere bağlı kontaminasyon riskleri, nano-biyosensör sinyal paternlerinin yapay zeka destekli çok değişkenli analizleri ile yüksek doğrulukta sınıflandırmaya uygun biyobelirteç profilleri sunmaktadır. Bu yaklaşımın, gıda kaynaklı enfeksiyonların önlenmesi, epidemiyolojik yükün azaltılması ve halk sağlığının korunması açısından önemli katkılar sağlayabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, nanomalzeme migrasyonu, biyoyararlanım ve uzun dönem toksikolojik etkiler ile sensör drift ve algoritmik overfitting gibi faktörler sistem güvenilirliğini sınırlamaktadır. Sonuç olarak, YZ tabanlı nano-biyosensör entegreli yenilebilir filmler, mikrobiyal gıda güvenliğinin gerçek zamanlı izlenmesinde yeni nesil akıllı ambalaj platformlarıdır; ancak ölçeklenebilirlik, nanotoksinite mekanizmalarına ilişkin belirsizlikleri ve standart validasyon eksiklikleri ile kısıtlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nano-biyosensörler, yenilebilir filmler, yapay zeka, akıllı ambalaj, gıda güvenliği.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE-BASED NANO-BIOSENSOR EDIBLE FILMS FOR SMART FOOD PACKAGING AND MICROBIAL FOOD SAFETY

Dr, Merve AKALAN

ORCID: 0000-0002-3926-245X, merveakalan@harran.edu.tr

Dr, Harran University, Engineering Faculty, Food Engineering Department, Şanlıurfa, Turkey

Abstract

The integration of artificial intelligence (AI)-based nano-biosensors into edible film matrices represents an emerging advanced technological approach for high-sensitivity monitoring of microbial food safety in smart packaging systems. This study provides a critical and analytical evaluation of recent developments in nanostructured biosensors embedded within protein-, polysaccharide-, and lipid-based edible film systems, including metal oxide nanoparticles, carbon-based nanomaterials, quantum dot-functionalized probes, and enzyme-immobilized nanocomposites. These systems have the potential to detect volatile organic compounds (CO₂, NH₃, H₂S), microbial metabolites, and redox-active species through multimodal signal outputs such as colorimetric responses, electrochemical impedance spectroscopy, and fluorescence-based measurements. The high-dimensional and heterogeneous datasets generated by these sensing platforms are analyzed using machine learning and deep learning algorithms, enabling early detection of microbial contamination, shelf-life prediction, and modelling of spoilage kinetics with strong predictive capability. In particular, contamination risks associated with foodborne pathogens such as *Listeria monocytogenes*, *Escherichia coli*, and *Salmonella* spp. are addressed through AI-assisted multivariate analysis of nano-biosensor signal patterns, providing biomarker profiles suitable for high-accuracy classification. This approach is expected to contribute to the prevention of foodborne infections, reduction of epidemiological burden, and protection of public health. However, several limitations remain, including nanomaterial migration, bioavailability, and long-term toxicological effects, as well as sensor drift and algorithmic overfitting, which may affect system reliability. In conclusion, AI-based nano-biosensor integrated edible films represent a next-generation smart packaging platform for real-time microbial food safety monitoring; however, scalability is constrained by nanotoxicity mechanisms, uncertainties and the lack of standardized validation frameworks.

Keywords: Nano-biosensors, edible films, artificial intelligence, smart packaging, food safety.

DELTAMETRİN GÖKKUŞAĞI ALABALIĞI KARACİĞER DOKUSU ÜZERİNE ETKİLERİ VE MELATONİNİN KORUYUCU ROLÜ

Elif ÖRGİ¹, Prof. Dr. Elif KAVAL OĞUZ²

ORCID: 0000-0002-5246-5438, 0000-0003-0196-2693

elfkzls@hotmail.com, ekoguz@yyu.edu.tr

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Anabilim Dalı, Van, Türkiye

²Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, Van, Türkiye

Özet

Deltametrin, piretroid grubu insektisitler arasında yaygın kullanımıyla öne çıkan ve tarım, halk sağlığı ile evsel uygulamalarda zararlı organizmaların kontrolünde tercih edilen bir pestisittir. Ancak bu kimyasalın çevreye kontrolsüz yayılımı, özellikle sucul ekosistemlerde yaşayan organizmalar üzerinde önemli toksik etkiler oluşturmaktadır. Sucul ortamlara taşınan deltametrin, balıklarda başta detoksifikasyon organı olan karaciğer olmak üzere çeşitli dokularda birikerek yapısal ve fonksiyonel bozulmalara neden olabilmektedir. Karaciğer, metabolik aktivitesi ve biyotransformasyon süreçlerindeki merkezi rolü nedeniyle toksik maddelere karşı oldukça duyarlı bir organdır.

Bu çalışmada, iç su balık yetiştiriciliğinde önemli bir yere sahip olan Gökkuşığı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) model organizma olarak kullanılmıştır. Farklı dozlarda deltametrin maruziyetine bırakılan balıklarda karaciğer dokusunda meydana gelen histopatolojik değişiklikler incelenmiş ve melatoninin olası koruyucu etkisi değerlendirilmiştir. Güçlü bir antioksidan olan melatoninin, serbest radikalleri nötralize edebilme, mitokondriyal fonksiyonları koruma ve hücrel hasarı azaltma gibi özellikleri ile toksisiteye karşı koruyucu rol oynayabileceği bilinmektedir.

Elde edilen bulgular, deltametrin uygulanan gruplarda hepatositlerde belirgin dejenerasyon, vakuoler değişiklikler, sinüzoidal dilatasyon ve konjesyon ile yer yer nekrotik alanların oluştuğunu göstermiştir. Bu histopatolojik hasarların uygulanan doza bağlı olarak arttığı gözlenmiştir. Buna karşılık melatonin uygulanan gruplarda söz konusu değişikliklerin şiddetinin azaldığı ve karaciğer dokusunun yapısal bütünlüğünün kısmen korunduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak, deltametrinin karaciğer dokusunda oluşturduğu toksik etkilerin melatonin uygulaması ile hafifletilebileceği ve melatoninin oksidatif stres kaynaklı karaciğer hasarına karşı potansiyel bir koruyucu ajan olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deltametrin, Karaciğer, Histopatoloji, Melatonin, Gökkuşığı alabalığı

EFFECTS OF DELTAMETHRİN ON LİVER TİSSUE OF RAINBOW TROUT AND THE PROTECTİVE ROLE OF MELATONİN

Elif ÖRGİ¹, Prof. Dr. Elif KAVAL OĞUZ²

ORCID: 0000-0002-5246-5438, 0000-0003-0196-2693, elfkzlt@hotmail.com, ekoguz@yyu.edu.tr

¹Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Science, Department of Biology, Van, Türkiye

²Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education, Department of Science Education, Van, Türkiye

Abstract

Deltamethrin is a widely used pesticide belonging to the pyrethroid group of insecticides, commonly preferred in agriculture, public health, and household applications for the control of harmful organisms. However, the uncontrolled release of this chemical into the environment leads to significant toxic effects, particularly on organisms living in aquatic ecosystems. Deltamethrin transported into aquatic environments can accumulate in various tissues of fish, especially in the liver, which is the primary detoxification organ, and may cause structural and functional impairments. The liver is highly sensitive to toxic substances due to its central role in metabolic activity and biotransformation processes.

In this study, rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*), which has an important role in inland aquaculture, was used as a model organism. Histopathological changes occurring in the liver tissue of fish exposed to different doses of deltamethrin were examined, and the potential protective effect of melatonin was evaluated. Melatonin, a potent antioxidant, is known to have properties such as neutralizing free radicals, protecting mitochondrial functions, and reducing cellular damage, thereby playing a protective role against toxicity.

The findings revealed that in the deltamethrin-treated groups, significant histopathological alterations were observed in hepatocytes, including degeneration, vacuolar changes, sinusoidal dilatation, congestion, and focal necrotic areas. These histopathological damages were found to increase depending on the applied dose. In contrast, in the groups treated with melatonin, the severity of these alterations decreased, and the structural integrity of the liver tissue was partially preserved.

In conclusion, it is suggested that the toxic effects of deltamethrin on liver tissue can be alleviated by melatonin administration, and melatonin may serve as a potential protective agent against oxidative stress-induced liver damage.

Keywords: Deltamethrin, Liver, Histopathology, Melatonin, Rainbow trout,

VAN GÖLÜ MARTISI'NIN (*LARUS ARMENICUS*) SİNDİRİM KANALI HİSTOLOJİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ERGÖZ AZİZOĞLU¹, Dr. Öğr. Üyesi Erkan AZİZOĞLU^{2,3} and Prof. Dr. Ahmet Regaib OĞUZ⁴

ORCID: 0000-0002-7002-3801, 0000-0002-4895-4298, 0000-0001-6431-0508

burcuazizoglu@hakkari.edu.tr, erkanazizoglu@hakkari.edu.tr, ahmetoguz@yyu.edu.tr

¹ Yüksekova Meslek Yüksekokulu Bitkisel ve Hayvansal Üretim Süt ve Besi Hayvancılığı Programı, Hakkâri Üniversitesi, 30000, Hakkâri, Türkiye

² Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü, Çölemerik Meslek Yüksekokulu, Hakkâri Üniversitesi, 30100, Hakkâri, Türkiye

³ Biyoçeşitlilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, Hakkâri Üniversitesi, 30100 Hakkâri, Türkiye

⁴ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Van, Türkiye

Özet

Van Gölü Havzası'nda yaşayan kuş türleri arasında Van Gölü martısı (*Larus armenicus*, Buturlin, 1934) baskın türlerden biridir. Türün en büyük üreme popülasyonu Van Gölü'ndeki adalarda bulunmaktadır. Kuşlarda sindirim sisteminin morfolojik ve histolojik özellikleri genellikle beslenme alışkanlıklarına, besin türüne ve yaşam alanına bağlı olarak değişir. Bu martı türünün beslenme alışkanlıkları, yaşadığı yaşam alanı nedeniyle diğer kuş türlerinden farklıdır. Bu çalışmada, Van Gölü martısının sindirim sistemi morfolojik ve histolojik olarak incelenmiştir.

Van Gölü martısının sindirim sisteminin morfolojik incelemesi, sistemin gagadan başlayıp yemek borusu, mide, ince bağırsak, kör bağırsak ve kalın bağırsaktan geçerek kloakada sonlandığını ortaya koymuştur. Bu türde kursak yapısı gözlenmemiştir. Mide proventrikulus ve ventrikulus olarak iki ayrı bölgeden oluşmaktadır. Midenin distalindeki bağırsak sistemi, ince ve kalın bağırsak olmak üzere ikiye ayrılmıştır; ince bağırsak duodenum, jejunum ve ileumdan oluşmaktadır. İnce ve kalın bağırsakların birleşme noktasında, küçük kör bağırsak çıkıntıları tanımlanmıştır.

Van Gölü martısının sindirim sistemi histolojik olarak incelendiğinde, diğer omurgalıları benzer şekilde, en dışta seröz bir tabaka, kas tabakasından oluşan bir muskularis tabakası, bir submukozal tabaka ve en içte bir mukozal tabakadan oluştuğu görülmüştür. Midede iç gastrik bezler ve yüzey gastrik bezler tespit edilmiştir. Duodenum, jejunum ve ileumun bağırsak kısımlarında basit tübüloalveolar bezler tanımlanmıştır.

Sonuç olarak, Van Gölü martısının sindirim sistemi ilk kez morfolojik ve histolojik olarak incelenmiştir. Türün, ait olduğu Laridea ailesine morfolojik olarak, omurgalılara ise histolojik olarak benzer olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Histoloji, Morfoloji, Sindirim Kanalı, Van Gölü Martısı

HISTOLOGY OF THE DIGESTIVE TRACT OF THE ARMENIAN GULL (*LARUS ARMENICUS*)

Asst. Prof. Dr. Burcu ERGÖZ AZİZOĞLU¹, Asst. Prof. Dr. Erkan AZİZOĞLU^{2,3} and Prof. Dr. Ahmet Regaib OĞUZ⁴

ORCID: 0000-0002-7002-3801, 0000-0002-4895-4298, 0000-0001-6431-0508

burcuazizoglu@hakkari.edu.tr, erkanazizoglu@hakkari.edu.tr, ahmetoguz@yyu.edu.tr

¹ Yüksekova Vocational School Crop and Animal Production Dairy and Livestock Breeding Program, Hakkâri University, 30000, Hakkâri, Türkiye

² Department of Plant and Animal Production, Çölemerik Vocational School, Hakkâri University, 30100, Hakkâri, Türkiye

³ Center for Biodiversity Application and Research, Hakkâri University, 30100 Hakkari, Türkiye

⁴ Department of Biology, Faculty of Science, Van Yüzüncü Yıl University, Van, Türkiye

Abstract

Among the bird species living in the Lake Van Basin, the Armenian gull (*Larus armenicus*, Buturlin, 1934) is one of the dominant species. The largest breeding population of the species is the islands in Lake Van. The morphological and histological features of the digestive tract in birds generally vary depending on the feeding habits, food type, and habitat. The feeding habits of this seagull species differ from other bird species due to the habitat in which it lives. In this study, the digestive tract of the Armenian gull was examined morphologically and histologically.

The morphological examination of the digestive tract in the Armenian gull revealed that the system begins with the beak and continues through the esophagus, stomach, small intestine, cecum, and large intestine before terminating at the cloaca. No crop structure was observed in this species. The stomach consisted of two distinct regions: the proventriculus and the ventriculus. The intestinal tract distal to the stomach was divided into small and large intestines, with the small intestine comprising the duodenum, jejunum, and ileum. At the junction between the small and large intestines, small cecal protrusions were identified as notable anatomical features.

When the digestive tract of the Armenian gull was examined histologically, it was seen that, similar to other vertebrates, it consisted of an outermost serous layer, a muscularis layer consisting of the muscle layer, a submucosa layer and an innermost mucosa layer. Inner gastric glands and surface gastric glands were detected in

the stomach. Simple tubuloalveolar glands were identified in the intestinal parts of the duodenum, jejunum and ileum.

In conclusion, the digestive system of the Armenian gull has been examined morphologically and histologically for the first time. The species was found to be morphologically similar to the Laridea family, to which it belongs, and histologically similar to vertebrates.

Keywords: Histology, Morpholgy, Digestive Canal, Armenian Gull

ÇOCUK İSTİSMARI VE HEMŞİRELİK YAKLAŞIMLARI

***Zeliha KAPLAN **Dr. Öğr. Üyesi Elif AKYİĞİT ALBAYRAK (Danışman)**

Çocuğun büyüme ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış olarak tanımlanabilen çocuk istismarına, insanlık tarihi boyunca her kültürde rastlanmaktadır. Çocuk istismarına yazılı tarihin başlangıcından itibaren çeşitli kaynaklarda rastlanmasına karşın, insanlığın konuya dikkati son yüzyıl içinde çekilebilmiştir (Kara ve ark., 2004). Fiziksel istismar, ihmal, cinsel istismar ve duygusal istismar olarak sınıflandırılan istismar türüne özgü belirtilerle birlikte utanç, saldırganlık, suçluluk, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğuyla tutarlı semptomların gelişimine neden olabilmektedir (Frederickson, 1999). Fiziksel etkilerin özelliğine bağlı olarak iyileşme süreci değişkenlik gösterirken ruhsal etkileri ömür boyu devam edebilmektedir. Çocuk istismarı güven veya güç ilişkisi bağlamında çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya onuruna gerçek veya potansiyel olarak zarara uğratan bir eylemdir (Ellington, 2017; Taylor ve Bradbury-Jones, 2015).

Ayırım gözetmeksizin tüm çocukların maruz kaldığı bir durum olmakla birlikte çocuk istismarı için beş yaşın altında olmak, ergenlik dönemi, sosyo-ekonomik düzey, aile içi şiddet, madde bağımlısı ebeveyne sahip olma gibi riskli ebeveyn davranışları istismarın risk faktörleri arasında sayılabilmektedir (Taylor ve Bradbury-Jones, 2015). İstismar olgularında kırık ve çıkıklar, morluk, yara, yanık gibi fiziksel bulguların yanında korku, uyku sorunları, yeme bozuklukları, saldırganlık, öfke gibi ruhsal sorunlar da görülebilmekte, bu durum çocuğun fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimine olumsuz etkileri olan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Tiryaki ve Güdücü Tüfekçi, 2023).

Çocuk istismarında multidisipliner yaklaşım esastır. Hemşireler başta olmak üzere sağlık profesyonelleri istismarın belirlenmesi ve tedavisinde etkin rol oynamaktadırlar. Multidisipliner bir yaklaşımla ele alınması gereken istismar olgularında bu yaklaşımın bir parçası olarak acil fiziksel değerlendirmenin ardından sosyal faktörlerin geniş bir kontrol listesine bakılmalı, daha sonra ebeveynlerin çocuklarına ilişkin algıları ve aile stresi incelenmeli ve son olarak da çocuğun davranışsal özellikleri değerlendirilmelidir (Browne, 1989; Kara ve ark., 2004). İstismarın önlenmesi, tanınması ve müdahalesinde aktif görevleri bulunan hemşirelerin çocuğun güvenliğini sağlamak, yaralanmaların tedavi edilmesini sağlamak, aile ve çocuğa yönelik ruhsal tedavilere katılmak gibi çeşitli görevleri de bulunmaktadır (Lines ve ark., 2018).

ÇOCUKLUK DÖNEMİ BAĞIŞIKLAMA VE HEMŞİRELİK

***Rojin EREN**

****Seval KORKMAZ**

*****Esra İLBAŞ**

******Dr. Öğr. Üyesi Elif AKYİĞİT ALBAYRAK (Danışman)**

Bağışıklama

Bağışıklama, aşı ile önlenilecek enfeksiyon hastalıklarından korunmak için koruyucu sağlık hizmetlerinin temel uygulamalarından biridir. Çocukluk döneminde etkili bir koruma yöntemi olan aşılama ile oluşturulan bağışıklama toplum geneline uygulandığında hem bireysel hem de toplumsal sağlığın geliştirilmesine katkı sunan bir yöntemdir.

Bağışıklamanın Önemi

- Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi
- Toplum bağışıklığı (herd immunity)
- Salgınların kontrol altına alınması
- Küresel ölçekte yaşam kayıplarını azaltılması
- Hastalıkların ortadan kaldırılması
- Sağlık sistemine ekonomik katkı sağlanması
- Yaşam boyu sağlık açısından önemlidir.

Çocukluk çağı bağışıklama programları çocuk sağlığının geliştirilmesi ve sürdürülmesine katkı sunan en önemli uygulamalardan biri olmakla birlikte, halk sağlığını desteklemek ve hastalıklara bağlı çocuk ölümlerini önlemek için en faydalı müdahalelerden biri olduğu kanıtlanmıştır (Aradottir, Wellman, Göransson, 2024). Çocukluk çağı hastalıklarına karşı aşılama, küresel çocuk morbidite ve mortalitesini azaltmak için kritik öneme sahip önemli bir stratejidir. Bağışıklama programlarında etkin bir şekilde kullanılan aşılar hastalıkların önlenmesinde kullanılan etkili yöntemlerden biridir. Çocuk hemşireleri, tüm aşılardan ve çocuğun aşı takviminin güncel olduğundan emin olmak için çocuğun durumunu izlemede kilit bir rol oynar. Her çocuğu yeterince izlemek için hemşirenin güncel aşı önerilerini bilmesi gerekmektedir (Bowling, 2018). Bağışıklığın sağlanmasında en önemli görevlerden biri aşılama kapsamında sağlık eğitimi yapılmasıdır. Aşılamaya yönelik engelleri ve tutumların farkında olunması, bağışıklama konusunda sağlık çalışanlarının ebeveynlerin endişelerini etkili bir şekilde ele alabilmesi ve aşılama oranlarını artırmak için stratejiler geliştirmesi hemşirelik yönetiminin önemli bir bölümünü

1st ULUSLARARASI SAĞLIK VE TIP BİLİMLERİ KONGRESİ (USTBK'26) BİTLİS/TÜRKİYE

oluşturmaktadır (Balgovind, 2022). Aşılamada kullanılan ürünlerin özellikleri, uygulama takvimleri, yan etkileri ve kontrendikasyonları hakkındaki bilgi, hemşirelerin aşılamaları koordine etme ve ebeveynleri çocukları için bu önemli sağlık önceliği konusunda bilgilendirmelerinde yardımcı olacaktır (Bellig, 1995).